

UNIVERSITY
OF
TORONTO
LIBRARY

LL
V439H

C. VELLEI PATERCULI

EX

HISTORIAE ROMANAE

LIBRIS DUOBUS

QUAE SUPERSUNT.

APPARATU CRITICO ADIECTO

EDIDIT

CAROLUS HALM.

LIPSIÆ

IN AEDIBUS TEUBNERIANIS.

A. MDCCCLXXVI

$$\begin{array}{r} 22499 \\ \hline 23 \overline{) 3192} \end{array}$$

Cum Beatus Rhenanus quae ex Vellei Paterculi historiae Romanae libris duobus supersunt anno fere MDXV. in bibliotheca monasterii Murbacensis invenisset, codicem ab amico quodam describendum curavit, ex quo apographo libri a. MDXX. Basileae ab operis Frobenianis typis expressi sunt. Eodem apographo, non ipso codice Murbacensi Bonifacium Amerbachium usum esse, cum ei praeceptor Rhenanus permisisset, ut libros recens inventos in suum usum describeret, D. A. Fechterus in libello inscripto *Die Amerbachische Abschrift des Velleius und ihr Verhältniss zum Murbacher Codex und zur Editio princeps* p. 52 sqq. argumentis firmissimis probavit. Cum tandem Rhenanus spe alterius codicis Velleiani invenendi abiecta apographum a se correctum typhotetis tradidisset, codicem ipsum Murbacensem Basileam transmittendum curavit atque, ut ipse in epistula ad Spalatium data scribit, iis, qui formulis castigandis in officina Frobeniana praeerant, praecepit, ut in corrigendo libro non solum apographum, sed etiam exemplum, ex quo descriptum erat, inspicerent. Sed, utcumque res accidit, libri ita typis exscripti sunt, ut vitiis omnis generis scaterent. Quod cum I. Albertus Burerius, amanuensis Rhenani, loco aliquo in codice ipso inspecto casu deprehendisset, totum codicem cum exemplo typis exscripto diligenter contulit atque in appendice editioni principi adiecta vitia a se detecta emendavit. Rhenanus ipse casu infelici vehementer commotus, re non accuratius inspecta aut apographo, quod operis Frobenianis traditum erat, ut fere fit iam deleto, omnem negligentiae culpam amico suo, qui exemplum Murbacense 'properanter atque infeliciter' descripsisset, tribuendam esse existimavit. Sed hoc iudicium iniquius esse, in dissertatione musei

rhenani volumini tricesimo p. 535 sq. inserta demonstrasse mihi videor. Nam cum apographum Amerbachii ex eodem exemplo, quod operis Frobenianis ad manus erat, descriptum sit, fere divinare possumus, quae nova vitia in editione principe partim typhotetarum partim Rhenani ipsius culpa in orationem Velleianam inlata sint. Quodsi exemplum, quo usus est Amerbachius, non iam foede corruptum erat, illud sequi videtur, Amerbachio maiorem fidem habendam esse quam vulgo solet. Idem inde intellegitur, quod omnes fere scripturae optimae notae, quas Burerius ex codice protulit, eadem in apographo Amerbachiano inveniuntur. Ex eius exemplo illud quoque mihi quidem perspicue elucere videtur, Burerium, quamquam non modo versus cum versibus, sed litteras cum litteris se contulisse adfirmat, multas bonas lectiones silentio transmisisse, id quod in dissertatione supra memorata mihi docuisse videor. Num ipse in diiudicando quae lectiones ab Amerbachio traditae fidem habeant necne rectam viam ingressus sim, aliorum erit iudicium. Quod autem recentiorum curas attinet, scite Madvigius in *Adversariorum criticorum* vol. II. p. 298 iudicasse videtur, Vellei libros edituro id potius agendum esse, ut bonis a superioribus inventis recte utatur, quam in novis reperiendis se torqueat. Rerum indicem novum confecimus, quem legentium usui paulo commodiorem quam priores visum fore confidimus.

Scripti Monachii mense Septembri a. 1875.

Carolus Halm.

C. VELLEI PATERCULI
HISTORIAE ROMANAE
AD M. VINICIUM COS.

LIBRI IIO

LIBER PRIOR

1. * * *Epeus* tempestate distractus a duce suo Nestore Metapontum condidit. Teucer, non receptus a patre Telamone ob segnitiam non vindicatae fratris iniuriae, Cyprum adpulsus cognominem patriae suae Salamina constituit. Pyrrhus, Achillis filius, Epirum occupavit, Philippus Ephyram in Thesprotia, at rex regum Agamemnon 2 tempestate in Cretam insulam reiectus tres ibi urbes stetit, duas a patriae nomine, unam a victoriae memoria, Myrenas, Tegeam, Perganum. idem mox scelere patruelis fratris Aegisthi, hereditarium exercentis in eum odium, et facinore uxoris oppressus occiditur. regni potitur Aegisthus 4 per annos septem. hunc Orestes matremque socia con-

A = apographum Amerbacum.

M = codex Murbaecensis ex collatione Baroni

P = editio princeps Basileensis.

1 *Epeus* *supplendum esse Lipsius primus vidit* — 4 cognomine P — 5 Philippus P, em. Aldus *Nepos* — 7 delectu *Drakenborch* — 9 Tegeam P — 10 et 11 Ag. sti = Augustus P

siliorum omnium sorore Electra, virilis animi femina, obtruncat. factum eius a diis comprobatum spatio vitae et felicitate imperii apparuit; quippe vixit annis nonaginta, regnavit septuaginta. quin se etiam a Pyrrho Acbillis filio virtute vindicavit. nam quod pactae eius Menelai atque Helenae filiae Hermiones nuptias occupaverat, Delphis eum interfecit. per haec tempora Lydus et Tyrrenus fratres cum regnarent in Lydia, sterilitate frugum compulsi sortiti sunt, uter cum parte multitudinis patria decederet. sors Tyrrenum contigit: pervectus in Italiam et loco et incolis et mari nobile ac perpetuum a se nomen dedit. post Orestis interitum filii eius Penthilus et Tisamenus regnavere triennio.

2. Tum fere anno octogesimo post Troiam captam, centesimo et vicesimo quam Hercules ad deos excesserat, Pelopis progenies, quae omni hoc tempore pulsus Heraclidis Peloponnesi imperium obtinuerat, ab Herculis progenie expellitur. duces recuperandi imperii fuere Temenus, Cresphontes, Aristodemus, quorum abavus fuerat. eodem fere tempore Athenae sub regibus esse desierunt, quarum ultimus rex fuit Codrus, Melanthis filius, vir non praeterendum. quippe cum Laedaemonii gravi bello Atticos premerent respondissetque Pythius, quorum dux ab hoste esset occisus, eos futuros superiores, deposita veste regia pastoralis cultum induit, immixtusque castris hostium, de industria rixam ciens, imprudenter interemptus est. Codrum cum morte aeterna gloria, Athenienses secuta victoria est. quis eum non miretur, qui iis artibus mortem quaesierit, quibus ab ignavis vita quaeri solet? huius filius Medon primus archon Athenis fuit. ab hoc posteri

4 quin *Wopkens*: qui *P.*, quis (quibus) *alii* 5 ei *Aldus*
 12 Penthelus *P. em. Ursinus* 18 Temenus *P* 19 abavus *Scaliger*: atavus *P* 20 fere *M*: ferme *P* 26 de industria imprudenter *P.* impr. *transposuit Acidalius* (imprudenter, de industria *Orelli*) || r. ciens *Burerius*: rixam. incies *M* (rixamincies *P*) 28 his *P*

apud Atticos dicti Medontidae: sed hic insequentisque archontes usque ad Charopem, dum viverent, cum honorem usurpabant. Peloponnesii digredientes timibus Atticis Megara, mediam Corintho Athenisque urbem, condiderunt: ea tempestate et Tyria classis, plurimum pollens mari, in ultimo Hispaniae tractu, ¹⁰ in extremo nostri orbis termino, in insula circumfusa Oceano, per exiguo a continenti divisa freto, Gadis condidit. ab iisdem post paucos annos in Africa Utica condita est. exclusi ab Heraculis Orestis liberi iactatique cum variis casibus tum saevitia maris ¹⁵ quinto decimo anno sedem cepere circa Lesbium insulam.

3. Tum Graecia maximis concussa est motibus. Achaei ex Laconica pulsati eas occupavere sedes, quas nunc obtinent: Pelasgi Athenas commigravere, acerraque belli juvenis nomine Thessalus, natione Thesprotius, cum magna civium manu eam regionem armis occupavit, quae nunc ab eius nomine Thessalia appellatur, ante Myrmidonum vocitata civitas, quo nomine mirari convenit eos, qui hanc componentes tempora de ea regione ut Thessalia commemorant, ²⁰ quod cum alii faciunt, tragici frequentissime faciunt, quibus minime id concedendum est: nihil enim ex persona poetae, sed omnia sub eorum, qui illo tempore vixerunt, disserunt, quod si quis a Thessalo Herculis filio eos appellatos Thessalos dicit, reddenda erit ei ratio, cur nuncquam ante hunc insequentem Thessalum ea gens id nominis usurpaverit. paulo ante Abetes, sextus ab Hercule, Hippotis filius, Corinthum, quae antea fuerat Ephyre, claustra Peloponnesi continentem, in Isthmo condidit: neque est quod miremur ab Homero nominari Corinthum: nam ²⁵ ex persona poetae et hanc urbem et quosdam Ionum

1 hic *Susus*: haec *P.* 3 Peloponnesi *P.* 4 Megara *P.*, em. *Heinsius* 5 *in timibus* *Bubnk.* 7 *in ultimo* *ex quo* *divisa* . . . *divisa* *Lipsius*, *in* *la* *circumfusa* . . . *insulam* *P.* *insulam circumfusam* *de eadem* 14 *belli* *Georgias* 20 *omnes* *Orelli*: *dixerunt* *P.* *dicunt* *Clodius* 26 *sex* *P.* *quintus* *Lipsius*

colonias iis nominibus appellat, quibus vocabantur aetate eius, multo post Ilium captum conditae.

1 4. Athenienses in Euboea Chalcida et Eretriam colonis occupavere, Lacedaemonii in Asia Magnesiam. nec multo post Chalcidenses orti, ut praediximus, Atticis 5 Hippocle et Megasthene ducibus Cumas in Italia condiderunt. huius classis cursum esse directum alii columbae antecedentis volatu ferunt, alii nocturno aeris sono, qua- 2 lis Cerealibus sacris cieri solet. pars horum civium magno post intervallo Neapolim condidit. utriusque urbis eximia 10 semper in Romanos fides facit eas nobilitate atque amoenitate sua dignissimas. sed illis diligentior ritus patrii mansit custodia, Cumanos Osca mutavit vicinia. vires autem veteres earum urbium hodieque magnitudo ostentat 3 moenium. subsequenti tempore magna vis Graecae iuventutis abundantia virium sedes quaeritans in Asiam se effudit. nam et Iones duce Ione profecti Athenis nobilissimam partem regionis maritimae occupavere, quae hodieque appellatur Ionia, urbesque constituere Ephesum, Miletum, Colophona, Prienen, Lebedum, Myuntem, Erythram, Clazomenas, Phocaeam, multasque in Aegaeo atque Icario occupavere insulas, Samum, Chium, Andrum, Tenum, Parum, 4 Delum aliasque ignobiles. et mox Aeolii eadem profecti Graecia longissimisque acti erroribus non minus illustres obtinuerunt locos clarasque urbes condiderunt, Smyrnam, 25 Cymen, Larissam, Myrinam Mytilenenque et alias urbes, quae sunt in Lesbo insula.

3 Chalcida (Chalcide *aliquot exempla edit. P*) Erethriam *P, copulam addidit Gelenius* 4 Asiam ac Nesiam *P*
 6 Megestene *P* 12 sed aliis *P, cm. Ruhnk.* 15 graecae
M: Graeciae P 16 virorum *Burman* 20 Myuntem,
 Tenum *G. Vossius* | Erythras *Kritz* 22 Pharum *P* 23 ex
 eadem *Madrig, cf. tamen* 2, 62, 3 profecti urbe atque Italia
 25 *immo Zmyrnam, ut est* 2, 69, 1 26 Mytilenenque *P,*
 Mitylenenque *Ruhnk., cf. 2, 53, 2* | urbes *inclusit praecedente*
Grutero Ruhnk.

5. Clarissimum deinde Homeri inluxit ingenium, sine t
 exemplo maximum, qui magnitudine operis et fulgore
 carminum solus appellari poeta meruit; in quo hoc maxi 2
 mum est, quod neque ante illum, quem ipse imitaretur,
 5 neque post illum, qui eum imitari posset, inventus est
 neque quemquam alium, cuius operis primus auctor fue-
 rit, in eo perfectissimum praeter Homerum et Archilochum
 reperiemus. hic longius a temporibus belli, quod com 4
 posuit, Troici, quam quidam rentur, abluit; nam terne
 10 ante annos nougentos quinquaginta floruit, intra mille
 natus est, quo nomine non est mirandum, quod saepe
 illud usurpat: οἷοι τῶν βροτοῖ τίσαι; hoc enim ut ho-
 minum, ita saeculorum notatur differentia. quem si quis
 caecum genitum putat, omnibus sensibus orbis est.

15 6. Insequenti tempore imperium Asiaticum ab As- 1
 syriis, qui id obtinuerant annis mille septuaginta, trans-
 latum est ad Medos, abhinc annos terne octingentos septua 2
 ginta, quippe Sardanapalum eorum regem mollitiis fluen-
 tem et nimium felicem malo suo, tertio et tricensimo loco
 20 ab Nino et Semiramide, qui Babylonia condiderant, natum,
 ita ut semper successor regni paterni foret filius, Arbaces
 Medus imperio vitaeque privavit. ea aetate clarissimus Grai 3
 nominis Lycurgus Lacedaemonius, vir generis regii, fuit
 severissimarum iustissimaumque legum auctor et discipli-
 25 nae convenientissimae viris, cuius quam diu Sparta diligen-
 sime fuit, excelsissime floruit. hoc tractu temporum ante annos 4
 quinque et sexaginta quam urbs Romana conderetur, ab
 Elissa Tyria, quam quidam Dido autumant, Carthago con-
 dicitur. circa quod tempus Caranus, vir generis regni, unde 5
 30 cimus ab Hercule, profectus Argis regnum Macedoniae

4 *quem ille P 5 possit, em Ablus 12 οἷοι- τίσαι
 supplet Ursinus 17 περὶ τὰ Lapsius: περὶ τὰ P 19 tri-
 censimo M: trecentesimo P 21 Arbaces G Fabricius et
 alii: Pharnaces P 25 viris Lapsius: vir P. virtuti Nic
 Heinsius 29 Taronus P em Gelenus vir generis regni,
 Lapsius † undecimus Wesseling: sextus decimus P

occupavit; a quo Magnus Alexander cum fuerit septimus decimus, iure materni generis Achille auctore, paterni
 6 Hercule gloriatus est. [Aemilius Sura de annis populi Romani: Assyrii principes omnium gentium rerum potiti sunt, deinde Medi, postea Persae, deinde Macedones; 5 exinde duobus regibus Philippo et Antiocho, qui a Macedonibus oriundi erant, haud multo post Carthaginensi subactam devictis summa imperii ad populum Romanum pervenit. inter hoc tempus et initium regis Nini Assyriorum, qui princeps rerum potitus est, intersunt anni MDCCCXCXV.] 10

1 7. Huius temporis aequalis Hesiodus fuit, circa centum et viginti annos distinctus ab Homeri aetate, vir per-
 elegantis ingenii et mollissima dulcedine carminum memorabilis, otii quietisque cupidissimus, ut tempore tanto viro, ita operis auctoritate proximus. qui vitavit, ne in 15 id quod Homerus incideret, patriamque et parentes testatus est, sed patriam, quia multatus ab ea erat, contumeliosissime. dum in externis moror, incidi in rem domesticam maximique erroris et multum discrepantem auctorum opinionibus: nam quidam huius temporis tractu aiunt 20 a Tuscis Capuam Nolamque conditam ante annos fere octingentos et triginta. quibus equidem adsenserim: sed
 3 M. Cato quantum differt! qui dicat Capuam ab eisdem Tuscis conditam ac subinde Nolam; stetisse autem Capuam, antequam a Romanis caperetur, annis circiter du- 25 centis et sexaginta. quod si ita est, cum sint a Capua capta anni ducenti et quadraginta, ut condita est, anni sunt fere quingenti. ego, pace diligentiae Catonis dixerim, vix crediderim tam mature tantam urbem crevisse floruisse, concidisse resurrexisse. 30

1 8. Clarissimum deinde omnium ludicrum certamen et ad excitandam corporis animique virtutem efficacissimum

3—10 Aemilius Sura etc. haec inducenda esse primus vidit P. Delbenius 6 quia P 9 Nisi P 10 potitust Mommsen (mus. Rh. 16, 283): potitus P 16 inciderat P, em. Gelenius 19 maximeque P

Olympiorum initium habuit, auctorem Iphitum Elium. is
 eos ludos mercatumque instituit ante annos, quam tu,
 M. Vnicui, consulatum inires, DCCXXIII hoc sacrum 2
 eodem loco instituisse fertur abhinc annos ferme mille
 5 ducentos quinquaginta Atticus, cum Pelopi patri funebres
 ludos faceret, quo quidem in ludico omnisque generis
 certaminum Hercules victor exitit. tum Athenis perpetui 3
 archontes esse desierunt, cum fuisset ultimus Alcmæon,
 coeperuntque in denos annos creari: quæ consuetudo in
 10 annos septuaginta mansit ac deinde annis commissa est
 magistratibus res publica. ex iis, qui denis annis præ-
 fuerunt, primus fuit Charops, ultimus Eryxias, ex annis
 primus Creon. sexta olympiade post duo et viginti annos 4
 quam prima constituta fuerat, Romulus, Martis filius, ultus
 iniurias avi Romam urbem Parilibus in Palatio condidit
 a quo tempore ad vos consules anni sunt septingenti octo-
 15 ginta unus: id actum post Troiam captam annis quadrim-
 gentis triginta septem. id gessit Romulus adiutus legioni-
 bus Latinis avi sui: libenter enim iis, qui ita prodiderunt,
 20 accesserim, cum aliter firmare urbem novam tam vicinis
 Veientibus aliisque Etruscis ac Sabinis cum inbelli et pe-
 storali manu vix potuerit, quamquam eam asylo facto inter 6
 duos lucos auxit. hic centum homines electos appellatos
 que patres instar habuit consilii publici. hanc origi-
 25 nem nomen patriciorum habet raptus virginum Sabina-
 rum * * *

Nec minus clarus ea tempestate fuit Multiadis filius
 Cimon.

1 Olympicum *Acidalius* 3 *decent* *Laurent*, DCCXXIII
Krause, *dissentit Monmsen* in *ed. II Haas* p VII 5 *pa-*
tris P 6 *omnis Gelenus* 12 *Eryxias Moursius* *ERYX P*
 13 *duos ed. Bipont. v e Collusius* 16 *DCCCCLXXXI P*
em. Laurent 19 *Latina P. em. Lapsius* *his P* 22 *eam*
Heinsius: iam P 25 *verba raptus virg. Sab. Fossio et ali-*
cuius librarii nota marginali innotata censet 26 *Nec — Cimon,*
haec servavit Priscianus VI, 63 p. 248 Hertz

1 9. * * * quam timuerat hostis, expetit. nam biennio
 adeo varia fortuna cum consulibus conflixerat, ut plerum-
 que superior fuerit magnamque partem Graeciae in socie-
 2 tatem suam perduceret. quin Rhodii quoque, fidelissimi
 antea Romanis, tum dubia fide speculati fortunam proriores 5
 regis partibus fuisse visi sunt; et rex Eumenes in
 eo bello medius fuit animo, neque fratris iniitiis neque
 3 suae respondit consuetudini. tum senatus populusque Ro-
 manus L. Aemilium Paulum, qui et praetor et consul
 triumphaverat, virum in tantum laudandum, in quantum 10
 intellegi virtus potest, consulem creavit, filium eius Pauli,
 qui ad Cannas quam tergiversanter perniciosam rei publicae
 4 pugnam inierat, tam fortiter in ea mortem obierat. is
 Persam ingenti proelio apud urbem nomine Pydnam in
 Macedonia fusum fugatumque castris exiit deletisque eius 15
 copiis destitutum omni spe coëgit e Macedonia profugere,
 quam ille linquens in insulam Samothraciam perfugit templi-
 que se religioni supplicem credidit. ad eum Cn. Octavius
 praetor, qui classi praecerat, pervenit et ratione magis
 5 quam vi persuasit, ut se Romanorum fidei committeret. 20
 ita Paulus maximum nobilissimumque regem in triumpho
 duxit. quo anno et Octavii praetoris navalis et Anicii
 regem Illyriorum Gentium ante currum agentis triumphii
 6 fuere celebres. quam sit adsidua eminentis fortunae comes
 invidia altissimisque adhaereat, etiam hoc colligi potest, 25
 quod cum Anicii Octaviique triumphum nemo interpellaret,

1 hic incipit A; lacunam sic explendam eensebat Haase:
 quorum iniuriarum populus Ro. poenam tardius quam timuerat
 hostis expetit (expetiit) 3 fuerit P: fuit MA, foret Acid.
 4 perduxerit Lips. | quin Gelenius: quib. (quibus P) AP
 5 antea MA: ante P | primores A 7 [fuit] Heinsius
 11 cons. creavit om. A 13 mortem P: morte MA
 14 Persen infra 1, 11, 1 | Pidnam A 17 perfugit Crusius
 (Probab. crit. p. 116): profugit AP 22 Octavi AP et sic
 saepius in his genctivis 22 et 26 Anitii A 23 agentis
 Gelenius: agentium AP

fuere, qui Pauli impedire obtulerentur — cuius tantum
 priores excessit vel magnitudine regis Persei vel specie
 simulacrorum vel modo pecuniæ, ut, cum bis miliens
 centiens sestertium aerario intulisset, omnium ante acto-
 rum comparisonem amplitudine vicerit

10. Per idem tempus, cum Antiochus Epiphanes, 1
 qui Athenis Olympicum inchoavit, tum rex Syriae, Ptole-
 macum puerum Alexandriae obsideret, missus est ad eum
 legatus M. Popilius Laenas, qui iuberet incepto desistere.
 10 mandataque exposuit et regem deliberaturum se dicentem 2
 circumscripsit virgula iussitque prius responsum reddere,
 quam egrederetur finito harenæ circulo. sic cogitationem
 regiam Romana disiecit constantia oboeditumque imperio.
 Lucio autem Paulo Macedoniae victoriae compoti quattuor 3
 15 filii fuere: ex iis duos natu maiores, unum P. Scipioni
 P. Africani filio, nihil ex paterna maiestate præter speciem
 nominis vigoremque eloquentiæ retinenti, in adoptionem
 dederat, alterum Fabio Maximo. duos minores natu præ-
 textatos, quo tempore victoriam adeptus est, habuit. is
 20 cum in contione extra urbem more maiorum ante triumphum
 diem ordinem actorum suorum commemoraret, deos im-
 mortalibus precatus est, ut, si quis eorum invideret operibus
 ac fortunæ suæ, in ipsum potius sæviret quam in rem
 publicam. quæ vox veluti oraculo emissa magna parte 5

1 conmitterentur *Heusinger*. 2 priores *ris A AP*. 3 cum
add Choliis. 4 intulisset: contulerit his et *AP*, in aera-
 rium cum intulisset *Frolich*. omnium *om A*. 7 Olym-
 picum *AP, om, Sylburg*. cum *A*. rex *Abdus*: regem *AP*.
 Ptolomæum *A, item alias*. 9 *M. immo C*. Popilius
Kreyssig. 10 et *P*: ut *A*, mandataque ut exposuit, regem
Haase. 12 cunctationem *Archiebus*. 13 oboeditumque *P*
 (non *A*. 14 Macedoniae *Ruhnken*: magnæ *AP*, compote
AP | quattuor *P*. 15 duo *A, sed c*. 18 duos. 19 dona
 habuit *Ruhnke*. | Istum in *A*. 20 ante triumphum triumphum
 (hoc voc. expunctum) diem *A*. 21 in ordinem *A* | actorum *o*.
MA: suorum actorum *P*. 23 sæviret *A*.

cum spoliavit sanguinis sui: nam alterum ex suis, quos
 in familia retinuerat, liberis ante paucos triumphi, alterum
 6 post pauciores amisit dies. aspera circa haec tempora
 censura Fulvii Flacci et Postumii Albini fuit: quippe
 Fulvii censoris frater, et quidem consors, Cn. Fulvius 5
 senatu motus est ab iis censoribus.

1 11. Post victum captumque Persen, qui quadriennio
 post in libera custodia Albae decessit, Pseudophilippus a
 mendacio simulatae originis appellatus, qui se Philippum
 regiaeque stirpis ferebat, cum esset ultimae, armis occu- 10
 pata Macedonia, adsumptis regni insignibus brevi temeri-
 2 tatis poenas dedit: quippe Q. Metellus praetor, cui ex
 virtute Macedonici nomen inditum [erat], praeclara victoria
 ipsum gentemque superavit, et immapi etiam Aethaeos re-
 3 bellare incipientis fudit acie. hic est Metellus Macedonicus, 15
 qui porticus, quae fuerunt circumdatae duabus aedibus
 sine inscriptione positae, quae nunc Octaviae porticibus
 ambiuntur, fecerat, quique hanc turmam statuarum eque-
 strium, quae frontem aedium spectant, hodieque maximum
 4 ornamentum eius loci, ex Macedonia detulit. cuius turmae 20
 hanc causam referunt, Magnum Alexandrum impetrasse a
 Lysippo, singulari talium auctore operum, ut eorum equi-
 tum, qui ex ipsius turma apud Granicum flumen cecide-
 rant, expressa similitudine figurarum faceret statuas et
 5 ipsius quoque iis interponeret. hic idem primus omnium 25
 Romae aedem ex marmore in iis ipsis monumentis molitus
huius vel magnificentiae vel luxuriae princeps fuit. vix
 6 ullius gentis aetatis ordinis hominem inveneris, cuius felicitatem
 fortunae Metelli compares. nam praeter excellentis

1 ex iis *Aldus*, an liberis *glossema* est? 4 Postumii *P*
 7 quadriennium *P* (*non MA*) 11 adsumpti *AP* 13 erat
del. Gelenius, est *Vossius*, inditurus erat (*sc. Pseudophilippus*)
Mommsen ingeniose 15 incipientes *P* 16 fuerunt *A*:
 fuere *P* 17 positae (nunc . . . ambiuntur) *Ruhnken*
 21 imperasse Lysippo . . . auctori *Freinsheim*, *item Salmasius*
 23 Granicum *A* 27 huius *add. Ruhnken*

triumphos honoresque amplissimos et principale in re publica fastigium extentumque vitae spatium et acri innocentisque pro re publica cum inimicis contentiones quattuor filios sustulit, omnis adultae aetatis vidit, omnis reliquit superstitis et honoratissimos. mortui eius lectum pro rostris sustulerunt quattuor filii, unus consularis et censorius, alter consularis, tertius consul, quartus candidatus consulatus, quem honorem adeptus est. hoc est nimirum magis feliciter de vita migrare quam mori.

12. Universa deinde instincta in bellum Achaicum cuius pars magna, ut praediximus, eiusdem Metelli Macedonici virtute armisque fracta erat, maxime Corinthiis in arma cum gravibus etiam in Romanos contumeliis instigantibus, destinatus ei bello gerendo consul L. Mummius et sub idem tempus, magis quia volebant Romani, quid quid de Carthaginiensibus diceretur, credere, quam quia credenda adferebantur, statuit senatus Carthaginem excindere. ita eodem tempore P. Scipio Aemilianus, vir avitis P. Africani paternisque L. Pauli virtutibus simillimus, omnibus belli ac togae dotibus ingeniique ac studiorum eminentissimus saeculi sui, qui nihil in vita nisi laudandum aut fecit aut dixit ac sensit, quem Paulo genitum, adoptatum a Scipione Africani filio diximus, aedilitatem petens consul creatus est. bellum Carthaginicum ante biennium a prioribus consulibus inlatum maiore vi intulit (cum ante in Hispania murali corona, in Africa obsidionali donatus esset, in Hispania vero etiam ex provocatione, ipse

2 extenuatumque AP, em Gelenius 9 in migrare A, emigrare Lion 10 deinde ut praediximus instincta AP, ut praed. post magna posuit Mabius Ade II, 298 11 cuius pars . . . fracta Aldus: cum pars . . . fracta AP 12 Corinthiis A 14 L. add. Stanger 16 Carthaginiensibus AP, ut fere semper diceretur M. dicebatur AP 'ba ab alio quopiam additum videtur, nam non est chirographum scribae veteris exempl.' Burerius 17 'ex Aere AP' 24 creatus bellum Vossius

modicus virium, inmanis magnitudinis hostem interemisset) 5
 5 eamque urbem magis invidia imperii quam ullius eius
 temporis noxiae invisam Romano nomini funditus sustulit
 fecitque suae virtutis monumentum, quod fuerat avi eius
 clementiae. Carthago diruta est, cum stetisset annis sex- 5
 centis septuaginta duobus, abhinc annos centum septua-
 6 ginta tris Cn. Cornelio Lentulo L. Mummio consulibus.
 hunc finem habuit Romani imperii Carthago aemula, cum
 qua bellare maiores nostri coepere Claudio et Fulvio con-
 sulibus ante annos ducentos nonaginta duos, quam tu, 10
 M. Vinici, consulatum inires. ita per annos centum et
 viginti aut bellum inter eos populos aut belli praeparatio
 7 aut infida pax fuit. neque se Roma iam terrarum orbi
 superato securam speravit fore, si nomen usquam stantis
 maneret Carthaginis: adeo odium certaminibus ortum ultra 15
 metum durat et ne in victis quidem deponitur neque ante
 invisum esse desinit quam esse desiit.

1 13. Ante triennium quam Carthago deleteretur, M. Cato,
 perpetuus diruendae eius auctor, L. Censorino M. Manilio
 consulibus mortem obiit. eodem anno, quo Carthago con- 20
 cidit, L. Mummius Corinthum post annos nongentos quin-
 quaginta duos, quam ab Alete Hippotis filio erat condita,
 2 funditus eruit. uterque imperator devictae a se gentis
 nomine honoratus, alter Africanus, alter appellatus est
 Achaicus; nec quisquam ex novis hominibus prior Mummi 25
 3 cognomen virtute partum vindicavit. diversi imperatoribus
 mores, diversa fuere studia: quippe Scipio tam elegans

2 ulla illius t. noxia *Salmasius et Gruterus* 4 mon-
 numentum *AP* (non *M*) 5 *dclxxii Iani: dclxvii P, dclxvi A*
 6 *clxxiii Kritz: clxxvii M, cclxxvii AP* 10 *cxvii Lau-*
rent: ccxcvi AP 11 *cxx Iani: cxv AP* 13 orbi *A:*
 orbe *P* 14 nomen *P:* monitu (*corr. ex mo*) *A teste Fichtero,*
 monumentum *Baiter* 17 invisam esse desiit *Lipsius* 19 *M.*
Manilio Aldus: M. Manlio AP 21 *L. Rhenanus: a M, A*
AP 22 ab Elete (a Belete *P*) *Hipponis AP, em. Gelenius*
 23 *Seruit A | devictae eas gentis A* 26 *diuersis A*

liberalium studiorum omnisque doctrinae et auctor et admirator fuit, ut Polybium Panaetiumque, praecellentes ingenio viros, domi militiaeque secum habuerit neque enim quisquam hoc Scipione elegantius intervalla negotiorum otio dispuavit semperque aut belli aut pacis servit artibus; semper inter arma ac studia versatus aut corpus periculis aut animum disciplinis exercuit. Mummius tam rudis fuit, ut capta Corintho cum maximorum artificum perfectas manibus tabulas ac statuas in Italiam portandas locaret, iuberet praedici conducentibus, si eas perdidissent, novas eos reddituros. non tamen puto dubites, Vinici, quin magis pro re publica fuerit manere adhuc rudem Corinthiorum intellectum quam in tantum ea intellegi, et quin hae prudentia illa imprudentia decori publico fuerit convenientior.

14. Cum facilius cuiusque rei in unam contracta species quam divisa temporibus oculis animisque inhaereat, statui priorem huius voluminis posterioremque partem non inutili rerum notitia in artum contracta distinguere atque huic loco inserere, quae quoque tempore post Romam a Gallis captam deducta sit colonia iussu senatus; nam militarium et causae et auctores ex ipsarum praeferunt nomine. huic rei per idem tempus civitates propagatas auctumque Romanum nomen communiione iuris haud in-tempestive subtexturi videntur. post septem annos quam Galli urbem ceperunt, Sutrium deducta colonia est et post annum Setia novemque interiectis annis Nepe, deinde interpositis duobus et triginta Aricini in civitatem recepti

5 rr. semperque . . . artificibus *Rubikeno suspecta* . . . 7 a
Mummius malebat *Kritz* . . . 21 iussus *A* . . . 22 causae *Mant*
rasuram; causa *AP* et ipsarum . . . nomina *AP*, ex ipso . . .
nomine *Hensius* . . . 23 civitates propagatas *Lipsius* . . .
26 ceperunt *AP*, *em Malva coll.* 1, 8, 4, 13, 1, 2, 41, 4
27 Setia *AP*, *em Aldus Nepe* *Vossius* . . . 28 Aricini et in *A*
lacunam statuit Orelli supplementum et Lar 8, 14: Aricini Nomen-
tanique et Pedani eodem rite quo Lanuvini in civitatem recepti.

3 abhinc annos autem trecentos et sexaginta Sp. Postumio
 Veturio Calvino consulibus Campanis data est civitas parti-
 que Samnitium sine suffragio, et eodem anno Cales de-
 ducta colonia. interiecto deinde triennio Fundani et For-
 miani in civitatem recepti, eo ipso anno, quo Alexandria 5
 4 condita est. insequentibusque consulibus a Sp. Postumio
 Philone Publilio censoribus Acerranis data civitas. et post
 triennium Tarracina deducta colonia interpositoque qua-
 driennio Luceria ac deinde interiecto triennio Suessa Au-
 5 runca et Saticula, Interamnaque post biennium. decem 10
 deinde hoc munere anni vacaverunt: tunc Sora atque
 6 Alba deductae coloniae et Carseoli post biennium. at
 Q. Fabio quintum Decio Mure quartum consulibus, quo
 anno Pyrrhus regnare coepit, Sinuessam Minturnasque
 missi coloni, post quadriennium Venusiam; interiectoque 15
 biennio M. Curio et Rufino Cornelio consulibus Sabinis
 sine suffragio data civitas: id actum ante annos ferme
 7 trecentos et viginti. at Cosam et Paestum abhinc annos
 ferme trecentos Fabio Dorsone et Claudio Canina consuli-
 bus, interiectoque quinquennio Sempromio Sopho et Appio 20
 Caecci filio consulibus Ariminum et Beneventum coloni
 8 missi et suffragii ferendi ius Sabinis datum. at initio
 primi belli Punici Firmum et Castrum colonis occupata,
 et post annum Aesernia postque septem et decem annos
 Aefulum et Alsium Fregenaque post biennium proximo- 25

1 ccclx *Laurent*: cccl *AP* 4 interiecta *A* 7 Publi-
 lio *Duker*: Publio *AP* 8 Tarracinam *AP*, *em. Lipsius*
 12 at Q. Fabio quintum *Rhenanus in marg.* ad quintum Fabio-
 que *AP* | quarto *AP*, *em. Gelen.* 14 Pyrrus *A*, *sed in marg.*
 Pyrrhus | coepit in Suessam *A* 16 M. *AP* | Rusino *A*
 18 ccxxx *MA*: ccxxx *P* *Ecemp. vetustum habet*, id actum
 ante annos .ccxxx? *Burcrius*, qui ferme errore omisisse videtur
 | Cesa *MA*, Cossa *P* 20 interiectoq. *Madvig*: interiecto
AP 21 et (*ante Ben.*) *add. Iani* 24 xvii *Aldus*: xxii
AP 25 Aefulum *Huebner (in Hermae I, 426)*: Aesulum
AP | Fregellaeque *AP*, *em. Sigonius* | post *Gelenius*: anno
 post *AP*

que anno Torquato Sempronioque consulibus Brundisium et post triennium Spoletium, quo anno Florulum ludorum factum est initium, postque biennium deducta Valentia et sub adventum in Italiam Hannibalis Cremona atque Placentia.

15. Deinde neque dum Hannibal in Italia moratur, 1
neque proximis post excessum eius annis vacavit Romanis
colonias condere, cum esset in bello conquirendus potius
miles quam dimittendus et post bellum vires refovendae
magis quam spargendae. Cui autem Manlio Volzone et 2
Fulvio Nobiliore consulibus Bononia deducta colonia abhinc
annos ferme ducentos septendecim, et post quadriennium
Pisaurum ac Potentia interiectoque triennio Aquilera et
Gravisca et post quadriennium Luca, eodem temporum 3
tractu, quamquam apud quosdam ambigitur, Puteolos Salernumque
et Buxentum missi coloni, Auximum autem in
Picenum abhinc annos ferme centum octoginta quinque,
ante triennium quam Cassius censor a Luperedi in Pa-
latium versus theatrum facere instituit, cui in eo moliendo
eximia civitatis severitas et consul Scipio restitere, quod
ego inter clarissima publicae voluntatis argumenta numera-
verim. Cassio autem Longino et Sextio Calvino, qui Salinus 4
apud aquas, quae ab eo Sextiae appellantur, devicit, con-
sulibus Fabrateria deducta est abhinc annos ferme centum
quingenta tris, et post annum Scolacium Minervium,
Tarentum Neptunia, Carthagoque in Africa prima, ut praec-

3 ducta AP. 6 Italian. A. 19 et M. *Grænius*, et M. *Kreyszig*. 13 Aquilera M.A. Appina P. 14 Gratiana A.
15 quamquam P; quana A. Talerunumque AP. 16 in
Piceno *Bothe*. 17 cxxxv *Burmans*; cxxxvii AP. 19 in
eo moliendo *Salmasius et Rüperti*; in denodando AP.
20 Cepio AP, em. *Abbas*. 22 Sexto Sex. *Ursinus*, *Sallyes*
P. non M.A. 24 ciii *Kreyszig*; civii AP, cii *Ug.*
25 Scolatium, Minervium, Ugentina, Neptunia P. *Ursinus* duas
esse (non 15) colonias docet *Mommsen* *Ber. ber. s. d. G. d. A.*,
philol. Cl. 1. 49 sqq. 26 Carthago, quae *Salm. et Vossius*.

5 diximus, extra Italiam colonia condita est. de Dertona
ambigitur, Narbo autem Martius in Gallia Porcio Marcio-
que consulibus abhinc annos circiter centum quadraginta
sex deducta colonia est. post duodeviginti annos in
Bagiennis Eporedia Mario sextum Valerioque Flacco con-
sulibus. neque facile memoriae mandaverim, quae nisi
militaris post hoc tempus deducta sit.

1 16. Cum haec particula operis velut formam pro-
positi excesserit, quamquam intellego mihi in hac tam
praecipiti festinatione, quae me rotae pronive gurgitis ac
verticis modo nusquam patitur consistere, paene magis
necessaria praetereunda quam supervacanea amplectenda,
nequeo tamen temperare mihi, quin rem saepe agitatam
animo meo neque ad liquidum ratione perductam signem
2 stilo. quis enim abunde mirari potest, quod eminentissima
cuiusque professionis ingenia in eandem formam et in
idem artati temporis congruere spatium, et quemadmodum
clausa capso aliove saepto diversi generis animalia nihilo
minus separata alienis in unum quaeque corpus con-
gregantur, ita cuiusque clari operis capacia ingenia in
similitudine et temporum et profectuum semet ipsa ab
3 aliis separaverunt. una neque multorum annorum spatio
divisa aetas per divini spiritus viros, Aeschylum Sophoclem
Euripiden, illustravit tragoediam; una priscam illam et
veterem sub Cratino Aristophaneque et Eupolide comoe-

1 extra aliam *A* 2 Portio Marcoque *AP* 3 *cxlvi*
Lipsius: *cliv AP* 4 *xviii Aldus*: *xxiii AP* 5 Bagienni
separedi *MA*, Baciennis Eporedia *P* | sextum *Cludius*: sexiens
(-es) *MAP* 6 facili *A* 9 in *om. A* 12 supervacanea
Orelli: superuana *A*, supervacua *P*, cf. 2, 36, 2 16 in eam
AP 17 congruere *Heinsius*: congruens *AP*, congruunt *vel*
congruerunt alii 18 clauso *A* | capso *MA*: capsu *P* | aliove
Lipsius: alioque *AP* | septo *P* (*non A*) 19 quaeque *Lips.*
quoque *AP*, quodque *Heins. et Salm.* 21 similitudinem *AP*,
em. Ruhnck. 23 perdivini *P* | Sophoclem Euripidem *P* (*. . . et*
habet A) 24 tragoedias *AP*, *em. Burman* | unam *A*
25 Aristophaneque et *Orelli*: Aristophaneque *A*, Aristophane et

diam; ac novam [comicam] Menandrus aequalesque eius non aetatis magis quam operis Philemo ac Diphilus et invenere intra paucissimos annos neque imitandam relinquere. philosophorum quoque ingenia Socratico ore de illuentia omnium, quos paulo ante enumeravimus, quanto post Platonis Aristotelisque mortem florere spatio? quid ante Isocratem, quid post eius auditores eorumque discipulos clarum in oratoribus fuit? adeo quidem artatum angustiis temporum, ut nemo memoria dignus alter ab altero videri nequiverint.

17. Neque hoc in Graecis quam in Romanis evenit magis. nam nisi aspera ac rudia repetas et inventi laudanda nomine, in Accio circaque eum Romana tragoedia est; dulcesque Latini leporis facetae per Caecilium Terentiumque et Alranium subpari aetate nituerunt. historicos etiam, ut Livium quoque priorum aetati adstruas, praeter Catonem et quosdam veteres et obscuros minus octoginta annis circumdatum aevum tulit, ut nec poetarum in antiquius ceterisque processit ubertas. at oratio ac vis forensis perfectumque prosae eloquentiae decus, ut idem separetur Cato (pace P. Crassi Scipionisque et Laelii et Gracchorum et Fannii et Servii Galbae dixerim) ita universa sub principe operis sui erupit Tullio, ut delectari ante eum paucissimis, mirari vero neminem possis nisi aut ab illo visum aut qui illum viderit. hoc idem evenisse grammaticis, plasticis, pictoribus, sculptoribus quisquis temporum iustiterit notis, reperiet, eminentiam cuiusque operis

1 at Aldus [comicam] Aldus, comoediam Gruner Menander A, recte ut videtur. 2 non hic addidit Malveg. post aetatis Haase | Philemo A; Philemon P. 3 imitanda AP, em. Acid. | relinquere A. 5 paulo ante sc. in parte operis perditu | quarto A. 8 adeoque ad Heinsius, adeo id quidem Haase. 13 cum Burer: eorum AP. 15 subpari aet. Accilius: sub paritate A, sub pari aetate P. 16 etiam Vossius et AP | adstruas P. 18 nec P; ne A. 22 Fannii MA. Vanni P. 26 sculptoribusque quisque, MA, em. in P. 27 r-

5 artissimis temporum claustris circumdatam. huius ergo
 recedentis in quodque saeculum ingeniorum similitudinis
 congregantisque se et in studium par et in emolumentum
 causas cum saepe requiro, numquam reperio, quas esse
 veras confidam, sed fortasse veri similes, inter quas has 5
 maxime. alit aemulatio ingenia, et nunc invidia, nunc
 6 admiratio imitationem accendit, naturaque quod summo
 studio petatum est, ascendit in summum difficilisque in
 perfecto mora est, naturaliterque quod procedere non
 7 potest, recedit. et ut primo ad consequendos quos priores 10
 ducimus accendimur, ita ubi aut praeteriri aut aequari
 eos posse desperavimus, studium cum spe senescit, et
 quod adsequi non potest, sequi desinit et velut occupatam
 relinquens materiam quaerit novam, praeteritoque eo, in
 quo eminere non possumus, aliquid, in quo nitamur, con- 15
 quirimus, sequiturque ut frequens ac mobilis transitus
 maximum perfecti operis impedimentum sit.

1 18. Transit admiratio ab condicione temporum et ad
 urbium. una urbs Attica pluribus auctoribus eloquentiae
 quam universa Graecia operibusque floruit, adeo ut cor- 20
 pora gentis illius separata sint in alias civitates, ingenia
 2 vero solis Atheniensium muris clausa existimes. neque

periet eminentia *MA*, reperiet et eminentiam *P* (r. eminentia..
 circumdata *Rubnk.*)

2 recedentis *A*, secedentis *Sauppe* (praecedentisque seculi
P) | in quodque *Sauppe*: mq. (?) *M*, inq. *A*, in sum quodque
Madvig, intra *Haase*, in quoddam *Jani*, in unum quasi *Peri-*
zonius (excedentis numquam *Laurent*) | similitudines congre-
 gantesq. *MA* 3 et emolumentum (?) *M*, et in idem moli-
 mentum *Salmasius* 4 saepe *Madvig*: semper *AP*, cf. 1, 16, 1
 6 invidia et nunc *A* 7 incitationem *AP*, em. *Acidalius* | mat-
 tureque *idem* 10 quo priores ducimur *A* 12 et om. *A*
 15 aliud *Perizonius* | emiteamus *Heinsius*, nitcamus *alii*
 18 ad condicionem *AP*, em. *Schegk* 19 *pluribus annis *AP*;
 auctores eloquentiae *item legitur in Tac. Ann. 2, 83; reliquo-*
rum criticorum conatus enumeravit Kritzius p. 79 sq.
 21 sparsa sint *Rubnk.* | sint *delevit Gruter*

hoc ego magis miratus sim quam neminem Argivum Thebanum Laedaemonium oratorem aut dum vixit auctoritate aut post mortem memoria dignum existimatum. quae urbes et in alia talium studiorum fuere steriles, nisi Thebas unum os Pindari illuminaret: nam Aemana Lacones falso sibi vindicant.

LIBER POSTERIOR.

1. Potentiae Romanorum prior Scipio viam aperuerat, luxuriae posterior aperuit: quippe remoto Carthagini metu sublataque imperii aemula non gradu, sed praecipiti cursu a virtute descitum, ad vitia transcursum; vetus disciplina deserta, nova inducta; in somnum a vigiliis, ab armis ad voluptates, a negotiis in otium conversa civitas. tum Scipio Nasica in Capitolio porticus, tum, quas praediximus, Metellus, tum in circo Cn Octavius multo amoenissimam moliti sunt, publicamque magnificentiam secuta privata luxuria est. triste deinde et contumeliosum bellum in Hispania duce latronum Viriatho secutum est: quod ita varia fortuna gestum est, ut saepius Romanorum gereretur adversa. sed interempto Viriatho fraude magis quam virtute Servilii Caepionis Numantinum gravius exarsit. haec urbs nunquam plura quam decem milia propriae inventutis armavit, sed vel ferociae ingenii vel inscitia nostrorum ducum vel fortunae indulgentia cum alios duces, tum Pompeium magni nominis virum ad turpissima deduxit foedera (hic primus e Pompeis consul fuit), nec minus turpia

1 hoc ego 21: ego lo. P. — 3 quae P: que MA.

4 in alia Sauppe: imitata MA, em P, cf. 2, 13, 4. a. omnia et Madaga Advers. 1, 15. nisi MA: in P.

5 Andria et VELLEI PATERCULI AD M. VINIUM LIBER PRIMUS EXPL. A. — 22 nunquam x plura quam propria AP, em Aldus.

23 inscitia AP, desca M, inscitia M d'ous.

26 hic — fuit *ubelo* notavit Kreysser, ut c. II, 21, 3 *ubelo*.

5 ac detestabilia Mancinum Hostilium consulem. sed Pompeium gratia impunitum habuit, Mancinum verecundia poenam non recusando perduxit huc, ut per fetialis nudus ac post tergum religatis manibus dederetur hostibus. quem illi recipere se negaverunt, sicut quondam Caudini fecerant, dicentes publicam violationem fidei non debere unius hui sanguine.

1 2. Humanam deditio Mancini civitatis movit dissensionem. quippe Tiberius Gracchus, Tiberii Gracchi clarissimi atque eminentissimi viri filius, P. Africani ex 10 filia nepos, quo quaestore et auctore id foedus ictum erat, nunc graviter ferens aliquid a se pactum infirmari, nunc similis vel iudicii vel poenae metuens discrimen, tribunus pl. creatus, vir alioqui vita innocentissimus, ingenio florentissimus, proposito sanctissimus, tantis denique 15 adornatus virtutibus, quantas perfecta et natura et industria mortalis condicio recipit, P. Mucio Scaevola L. Calpurnio consulibus abhinc annos centum sexaginta duos descendit a bonis, pollicitusque toti Italiae civitatem, simul etiam promulgatis agrariis legibus, omnibus statum concupiscentibus, 20 summa imis miscuit et in praeruptum atque anceps periculum adduxit rem publicam. Octavioque collegae pro bono publico stanti imperium abrogavit, triumviros agris dividendis colonisque deducendis creavit se socerumque suum, consularem Appium, et Gaium fratrem admodum 25 iuvenem.

3 *poenam: quippe *AP*, quicquam noxae recusandi *Madrig*, qui hoc recte intellexit vitiosam esse scripturam quippe | fociales *A* corr. ex fetiales 4 postergum *A* 5 fecerunt *AP*, em. *Heinsius* 9 Tib. *P*, Tempus *A*, fort. Ti. Sempronius | Graecchus Tibur Gracchi *A* 12 pactum *Kreyssig*: factum *AP*, actum *Fröhlich* 13 intuens *A* 20 statum *P*: factum *A*, ista tum *Haupt*, fort. statum novum (vel alium); cf. 2, 72, 5 (omnium statum concutientibus *Lipsius*, alii alia) 21 adque *A* 23 publicos tanti *A* | adrogavit *MA* | Triumviro. sanis *A* 24 coloniisque *AP*, em. *Lipsius* 25 *et Gracchum fratrem *AP*

3 Tum P. Scipio Nasica, eius qui optimus vir et
 4 senatu iudicatus erat, nepos, eius qui censor pontifex in
 5 Capitolio fecerat, filius, pronepos autem Cui Scipionis,
 6 celeberrimi viri P. Africani patrum, privatusque et togatus,
 7 cum esset consobrinus Ti. Gracchi, patriam cognationem
 8 praeterens et quodquid publice salutare non esset, pri-
 9 vatim alienum existimans, job eas virtutes primus omnium
 10 absens pontifex maximus factus est, circumdata laevo
 11 brachio togae lacinia ex superiore parte Capitolii summis
 12 gradibus insistens hortatus est, qui salvam vellet rem
 13 publicam, se sequerentur. tum optimates, senatus atque 2
 4 equestris ordinis pars melior et maior, et intacta perni-
 5 ciosis consiliis plebs irruere in Gracchum stantem in arce
 6 cum catervis suis et concientem paene totius Italiae fre-
 7 quentiam is fugiens decurrensque clivo Capitolino, frag-
 8 mine subsellii ictus vitam, quam gloriosissime degere
 9 potuerat, immatura morte privavit. hoc initium in urbe
 10 Roma civilis sanguinis glomerumque inquinantis fuit, inde
 11 ius vi obrutum potentiorque habitus prior, discordiaeque
 12 civium antea conditionibus sanari solitae ferro diudicatae
 13 bellaeque non causis inita, sed prout eorum merces fuit
 14 quod haut mirum est: non enim illa consistunt exempla,
 15 unde coeperunt, sed quamlibet in tenuem recepto transitum
 16 latissime evagandi sibi viam faciunt, et ubi semel recto
 17 decurratum est, in praecipitum perventur, nec quisquam sibi
 25 putat turpe, quod alii fuit fructuosum.

4 Interim, dum haec in Italia geruntur, Aristodemus
 1 cus, qui mortuo rege Attalo, i quo Asia populo Romano
 2 hereditate relicta erat, sicut relicta postea est a Nicomede

4 patrum AP. pat. a. Uro haud sibi an. recte. 7 2 4 1
 5 Ti. F. AP. 6 privatus F. 8 a. d. Vets. AP. et
 Putianus: cum data AP. 9 superior P. con. MA
 11 atque A addita et s. L. 12 omnia p. d. dicit postu-
 20 ante a P. 25 sibi MA. con. P. 28 qm. id. Uelenus,
 quidam Uredii; videtur Velleus negligenter scriptus. 29 i. e. e-
 ditata AP. con. Abbas

Bithynia, mentitus regiae stirpis originem armis eam occupa-
 verat, is victus a M. Perpenna ductusque in triumpho, set
 a M. Aquilio, capite poenas dedit, cum initio belli Crassum
 Mucianum, virum iuris scientissimum, decedentem ex Asia
 2 proconsulem interemisset. et P. Scipio Africanus Aemilia- 5
 nus, qui Carthaginem deleverat, post tot acceptas circa
 Numantiam clades creatus iterum consul missusque in
 Hispaniam fortunae virtutisque expertae in Africa respon-
 dit in Hispania, et intra annum ac tris menses, quam
 eo venerat, circumdatam operibus Numantiam excisamque 10
 3 aequavit solo. nec quisquam ullius gentis hominum ante
 eum clariore urbium excidio nomen suum perpetuae com-
 mendavit memoriae: quippe excisa Carthagine ac Numantia
 4 ab alterius nos metu, alterius vindicavit contumeliis. hic,
 eum interrogante tribuno Carbone, quid de Ti. Gracchi 15
 caede sentiret, respondit, si is occupandae rei publicae
 animum habuisset, iure caesum. et cum omnis contio
 adclamasset, hostium, inquit, armatorum totiens clamore
 non territus, qui possum vestro moveri, quorum noverca
 5 est Italia? reversus in urbem intra breve tempus, M. Aquilio 20
 C. Sempronio consulibus abhinc annos centum et sexaginta,
 post duos consulatus duosque triumphos et bis excisos
 terrores rei publicae mane in lectulo repertus est mor-
 tuus, ita ut quaedam elisarum faucium in cervice reperi-
 6 rentur notae. de tanti viri morte nulla habita est quaestio 25
 eiusque corpus velato capite elatum est, cuius opera super
 totum terrarum orbem Roma extulerat caput. seu fatalem,
 ut plures, seu conflatam insidiis, ut aliqui prodidere me-
 moriae, mortem obiit, vitam certe dignissimam egit, quae
 nullius ad id temporis praeterquam avito fulgore vinceretur. 50

2 Perpenna *Burman* | set a *A*, ut coni. *Aldus*: sed *P*
 3 M. *Aldus*: M. *AP* | Aquilio *Kreyssig* 4 ex alia *A*
 5 et del. *Acidalius*, at *Vossius*, cf. tamen II, 5, 2. 33, 4
 12 clariori *AP* (-rum *A prius*), em. *Burer* (ex *M*?) 14 hic
 cum *A* 15 Tib. *A*, T. *P* 20 M. *AP* 21 clx *Laurent*:
 cl *AP*, clvii *Kritz* 22 bis *P*: his *A*

decessit anno ferme sexto et quinquagesimo: de quo si quis ambiget, recurrat ad priorem consulatum eius, in quem creatus est anno octavo et tricesimo: ita dubitare desinet.

5. Ante tempus excisae Numantiae praeclara in Hispania militia D. Bruti fuit, qui penetratis omnibus Hispaniae gentibus ingenti vi hominum urbiumque potitus numero, aditis quae vix audita erant, Gallaeci cognomen meruit. et ante eum paucis annis tam severum illius Q. Macedonici in his gentibus imperium fuit, ut, cum urbem Contreliam nomine in Hispania oppugnaret, pulsae praecipiti loco quinque cohortes legionarias eodem protinus subire inberet: facientibusque omnibus in procinctu testamenta, velut ad certam mortem eundem foret, non deterritus proposito [perseverantia ducis], quem moriturum miserat militem victorem recepit: tantum effecit mixtus timori pudor spesque desperatione quaesita. hic virtute ac severitate facti, at Fabius Aemilianus Pauli exemplo disciplina in Hispania fuit clarissimus.

6. Decem deinde interpositis annis, qui Ti. Gracchum, idem Gaium fratrem eius occupavit furor, tam virtutibus eius omnibus quam huic errori similem, ingenio etiam eloquentiaque longe praestantiorem. qui cum summa quiete animi civitatis princeps esse posset, vel vindicae fraternalis mortis gratia vel praemuniendae regalis potentiae eiusdem exempli tribunatum ingressus, longe maiora et acriora petens debet civitatem omnibus Italicis, extendebat eam paene usque Alpes, dividebat agros, vebat quemquam civem plus quingentis iugeribus habere,

3 annos A. annos nativ. *Orelli* xxxviii *Puteanus* xxxvi
AP 6 D. *Abbas* A. *AP* 7 u. ibi *Kreyssig* 8 numero
suspectum Lipsio Gallaeci *AP* 19 in his om. A 21 in
 Hispania *Heusinger* 25 10 pers. dicitur ex nota marginali im-
 portata esse vidit *Immsius* 27 pudori timor A pudor G
 mori *Orelli* 29 disciplinae *AP* em *Puteanus* 29 A *AP*
 21 Gaium, C *AP* 27 repetens *AP* em *Ruhnck*

quod aliquando lege Licinia cautum erat, nova constituebat portoria, novis coloniis replebat provincias, iudicia a senatu transferebat ad equites, frumentum plebi dari instituerat; nihil immotum, nihil tranquillum, nihil quietum, nihil denique in eodem statu relinquebat; quin alterum 5
 4 etiam continuavit tribunatum. Hunc L. Opimius, consul, qui praetor Fregellas exciderat, persecutus armis unaque Fulvium Flaccum, consularem ac triumphalem virum, aequae prava cupientem, quem C. Gracchus in locum Tiberii fratris triumvirum nomine, re autem socium regalis ad- 10
 5 sumpserat potentiae, morte adfecit. id unum nefarie ab Opimio proditum, quod capitis non dicam Gracchi, sed civis Romani pretium se daturum idque auro repensurum 6
 6 proposuit. Flaccus in Aventino armatus ac pugnam eiens cum filio maiore iugulatus est; Gracchus profugiens, cum iam 15
 15 comprehenderetur ab iis, quos Opimius miserat, cervicem Euporo servo praebuit, qui non segnius se ipse interemit, quam domino succurrerat. quo die singularis Pomponii equitis Romani in Gracchum fides fuit, qui more 20
 20 Coelitis sustentatis in ponte hostibus eius, gladio se trans- 20
 7 fixit. ut Ti. Gracchi antea corpus, ita Gaii mira crudelitate victorum in Tiberim deiectum est.

1 7. Hunc Ti. Gracchi liberi, P. Scipionis Africani nepotes, viva adhuc matre Cornelia, Africani filia, viri optimis ingeniis male usi vitae mortisque habuere exitum: 25
 25 qui si civilem dignitatis concupissent modum, quidquid tumultuando adipisci gestierunt, quietis obtulisset res publica.
 2 huic atrocitati adfectum scelus unicum. quippe iuvenis specie excellens necdum duodevicesimum transgressus an-

3 dare Aldus | instituebat Herelius 5 nihil (ante denique) add. Haase praecedente Orellio 7 persecutus P (non A) 10 nomine, re autem nos, item A. Schwarzmann: nominaverat cum AP 11 adfecit AP, em. Herelius 14 armatus Gelenius | ac Kritz: ad AP, cf. Drakenb. ad Liv. 2, 47, 1 19 Pomponi A 20 eius del. Heinsius 21 Gaii P 23 Ti.] C. AP 26 dignitates A | quicquid P

num innumisque delictorum paternorum, Fulvii Flacci
 filius, quem pater legatum de conditionibus miserat, de
 Opinio interemptus est, quem cum haruspex Tusens ami-
 cus flentem in vincula ducti vidisset, qui tu hoc potius,
 7 inquit, facis? protinusque in hiso capite in postem lapideum
 ranae carceris effusoque cerebro expravit. crudelisque
 mox quaestiones in amicos clientisque Gracchorum habitae
 sunt. sed Opinium, virum alioquin sanctum et gravem,
 damnatum postea iudicio publico memoria istius saevitiae
 10 nulla civilis prosecuta est misericordia. eadem Rupilius
 Popiliusque, qui consules asperitiae in Tubero Gracchi
 amicos saevierant, postea iudiciorum publicorum merito
 oppressit invidia. rei tantae parum ad notitiam pertinens
 interponatur. hic est Opimius, a quo consule celeberrimus
 15 munus Opimiani vini nomen; quod tam nullum esse spatio
 annorum colligi potest, cum ab eo sint ad te, M. Vnuci,
 consulem anni centum et quinquaginta. factum Opimianum
 6 quod mimicitiarum quaesita erat ultio, minor secuta
 auctoritas, et visa ultio privato odio magis quam publicae
 20 vindictae data.

In legibus Gracchi inter perniciosissima numeraverim,
 7 quod extra Italiam colonas posuit. id maiores, cum viderent
 tanto potentiores Tyro Carthaginem, Messiam Phoe-
 caea, Syracusas Corintho, Cyzicum ac Byzantium Milto,
 25 geniali solo, diligenter vitaverant et civis Romanos ad
 censendum ex provinciis in Italiam revocaverant. prima
 autem extra Italiam colonia Carthago condita est. sub-

5 postem. *Albus*. pentem. *AP*. — 6 crudelisque. *A*.
 8 alioquin. *A*. *sed rhen*. *P*. 2. 2. et. *VI*. *V. alioquin*. — 9. 10. *Cludius*
ipse. *AP*. — 11. *interponatur*. *AP*. *em*. *Cludius*. *K*. *em*.
AP. *em*. *Albus*. — 14. *interponatur*. *AP*. *em*. *Heinsius*. — 15. *em*.
Zasius. *in marg*. *A*. *et*. *em*. *A*. *et*. *P*. — 16. *sat*. *M*. *et*. *P*.

17. *et*. *Albus*. *em*. *AI*. — 20. *interponatur*. — 21. *et*. *em*. *et*.
 condita est *habent*. *AI*. *et*. *em*. — 22. *Princip*. *V*. *em*. *trans*.
sunt. *Cludius*. *obelo*. *et*. *em*. *et*. *em*. *K*. *em*. *et*. *em*. *et*. *em*. *A*.

23. *Phocheam*. *A*. — 25. *et*. *em*. *em*. *em*. *em*. *A*. *et*. *em*. *em*.
 revocaverant. *AP*.

inde Porcio Marcioque consulibus deducta colonia Narbo Martius.

1 8. Mandetur deinde memoriae severitas indiciorum, quippe C. Cato consularis, M. Catonis nepos, Africani sororis filius, repetundarum ex Macedonia damnatus est, 5 cum lis eius HS. quattuor milibus aestimaretur: adeo illi viri magis voluntatem peccandi intuebantur quam modum factaque ad consilium dirigebant et quid, non in 2 quantum admissum foret, aestimabant. circa eadem tempora duo Metelli fratres uno die triumphaverunt. non 10 minus clarum exemplum et adhuc unicum Fulvii Flacci, eius qui Capnam ceperat, filiorum, sed alterius in adoptionem dati, in collegio consulatus fuit; adoptivus in Acidini Manlii familiam datus. nam censura Metellorum patruelium, non germanorum fratrum fuit, quod solis 15 contigerat Scipionibus. tum Cimbri et Teutoni transcendere Rhenum, multis mox nostris suisque cladibus nobiles. per eadem tempora clarus eius Minucii, qui porticus, quae hodieque celebres sunt, molitus est, ex Scordiscis triumphus fuit. 20

1 9. Eodem tractu temporum nituerunt oratores Scipio Aemilianus Laeliusque, Ser. Galba, duo Gracchi, C. Fannius, Carbo Papius; nec praetereundus Metellus Numidicus et Scaurus, et ante omnes L. Crassus et M. Antonius: 2 quorum aetati ingenisque successere C. Caesar Strabo, 25 P. Sulpicius; nam Q. Mucius iuris scientia quam proprie eloquentiae nomine celebrior fuit. clara etiam per idem 3 aevi spatium fuere ingenia in togatis Afranii, in tragoediis

1 Portio AP 4 C. Aldus: COS. AP 6 HS. add. Krause (lis ei HS. Scaliger et alii) 10 duo Aldus: M. AP 13 consulatus Krause: COS. AP 14 Acidiani AP, em. Aldus et Sigonius | filiam A | census AP 16 transcendere A 17 nobilis A 18 Minici P, Manici A 19 ex Cordiscis AP 21 temporum tractu P (non MA) 24 et ante o.—Antonius transponebat Ruhnk. post Papius | L. MA: om. P 26 namq. Mucius AP | propriae AP, em. Lipsius

Pacuvii atque Accii, usque in Græcorum ingeniorum comparationem evecti magnisque inter hos ipsos facientis operi suo locum, adeo quidem, ut in illis limæ, in hoc paene plus videatur fuisse sanguinis celebre et Lucii nomen fuit, qui sub P. Africano Numantino bello eques militaverat, quo quidem tempore juvenes adhuc Jugurtha ac Marius sub eodem Africano militantes in usdem castris didicere, quæ postea in contrariis facerent. Historiarum auctor iam tum Sisenna erat juvenis, sed opus belli civilis Sullanique post aliquot annos ab eo seniore editum est, vetustior Sisenna fuit Cælius, æqualis Sisennæ Rutilius Claudiusque Quadrigarius et Valerius Antias, sane non ignoremus eadem ætate fuisse Pomponium sensibus celebrem, verbis rudem et novitate inventi a se operis commendabilem.

10. Prosequamur nota severitatem censorum Cassii Longini Cæpionisque, qui adhuc annos centum quinquaginta tris Lepidum Aemilium augurem, quod sex milibus HS. aedes conduxisset, adesse iusserunt, at nunc si quis tanti habitet, vix ut senator agnoscat: adeo natura a rectis in prava, a pravis in vitia, a vitis in præcipitia pervenitur. eodem tractu temporum et Domitii ex Arvernus et Fabii ex Allobrogibus victoria fuit nobilis; Fabio Pauli nepoti ex victoria cognomen Allobrogo inditum, notetur Domitiae familiae peculiaris quaedam et ut cla-

1 adque A [Gr. tragicorum O. Jahn in *Heinac* II, 235.
 2 evectis M, eius notatis AP, sed A cae + l. evecta Heinac.
 magnisque Enna inter *Orelli præcedente Heinac* 5 P. 2. 3.
 P. Publico A 6 juvenis AP, ex *Bueman* 9 Miliæarum
 auctor O. Jahn l. c. p. 234. belli civilis *Rubinen* 11 C. 12.
 lus A æquales *Kreyssig* 13 sens. celebrem *Orelli* 14 et
 sed *Lipsius* 16 nota *Madvig* notam AP 17 cum *Kritz*
 clvii AP 18 Aelium AP, em *Aldus* 19 HS. all. *Krause*.
 Ad A 20 natura A. nature P, cf. 1, 17. 6. a rectis in
 vitia a om. A. vitis in prælia a pravis AP, verba transport.
Sterkius, in vitia a vitis del. *Rubinen*, cf. *Doederl. Synon. lat.*
 I, 62. 23 Fabias A. Fabis A. 24 ex virtute *Bierck*.

rissima, ita artata numero felicitas. septem ante hunc nobilissimae simplicitatis iuvenem, Cn. Domitium, fuere, singuli omnino parentibus geniti, sed omnes ad consulatum sacerdotiaque, ad triumphi autem paene omnes pervenerunt insignia.

1 11. Bellum deinde Iugurthinum gestum est per Q. Metellum nulli secundum saeculi sui. huius legatus fuit C. Marius, quem praediximus, natus agresti loco, hirtus atque horridus vitaeque sanctus, quantum bello optimus, tantum pace pessimus, immodicus gloriae, insatia-¹⁰ bilis, impotens semperque inquietus. hic per publicanos aliosque in Africa negotiantis criminatus Metelli lentitudinem, trahentis iam in tertium annum bellum, et naturalem nobilitatis superbiam morandique in imperiis cupiditatem effecit ut, cum comiteo petito Romam venisset,¹⁵ consul crearetur bellique paene patrati a Metello, qui bis Iugurtham acie fuderat, summa committeretur sibi. Metelli tamen et triumphus fuit clarissimus et meritum³ ex virtute ei cognomen Numidici inditum. ut paulo ante Domitiae familiae, ita Caeciliae notanda claritudo est.²⁰ quippe intra duodecim ferme annos huius temporis consules fuere Metelli aut censores aut triumpharunt amplius duodecies, ut appareat, quemadmodum urbium imperiorumque, ita gentium nunc florere fortunam, nunc senescere, nunc interire.²⁵

1 12. At C. Marius L. Sullam iam tunc ut praeventibus fati copulatum sibi quaestorem habuit et per eum missum ad regem Bocchum Iugurtha rege abhinc

1 artata *A* | VII *Aldus et Sigonius*: uti *AP* 3 singulis *AP*, em. *Lips.* cf. *Madvigii Advers.* II, 301 not. 4 ad triumphantem *A* 6 perq. Metellum *AP* 8 agresti *Vossius*: equestri *AP* 10 [insatiabilis] *Cortius* 17 in acie *A*; dicebatur et acie fundere (vincere etc.) et in acie; illud tamen est multo frequentius 18 *meritum et (om. *P*) virtutisque *AP*; meritum ei virtute (virtute ei) alii, cf. *Sall. Jug.* 5, 4; an m. ei virtutis debitum? 23 duodecies *Burman*: XII. *AP*

annos ferme centum triginta quattuor potitus est; designatusque iterum consul in tuberni reversus secundi consulatus initio Kal. Ianuarius cum in triumpho duxit 2 effusa, ut praediximus, immans vis Germanorum gentium, quibus nomen Cambis ac Teutonis erat, cum Caepionem 5 Manliumque consules et ante Carbonem Silanumque fuissent fugassentque in Gallis et exissent exercitu, Scourumque Aurelium consularem et alios celeberrimos Romanos viros trucidassent, populus Romanus non alium repellendis 10 tantis hostibus magis idoneum imperatorem quam Marium est ratus. tum multiplicati consulatus eius tertius in apparatu belli consumptus; quo anno Cn. Donatius tribunus pl. legem tulit, ut sacerdotes, quos antea collegae sufficiebant, populus crearet. quarto trans Alpis circa 15 Aquas Sextias cum Teutonis conflavit, amplius centum quinquaginta milia hostium priore ac postero die ab eo trucidata gensque excisa Teutonum quinto circa 5 Alpis in campis, quibus nomen erat Raudus, ipse consul et proconsul Q. Lutatius Catulus fortunatissimo 20 decertavere proelio; caesa aut capta amplius centum milia hominum. haec victoria videtur meruisse Marius, ne eius nati rem publicam pauciteret, ac mala bonis repensasse. sextus consulatus veluti praemium et meritum 6 torum datus. non tamen huius consulatus fraudetur gloria, quo Servili Glaucae Saturnique Apulei furorem continuatis honoribus rem publicam laetantium et gladius quoque et caede comitia discutientium.

1 CXXXIII *Aldus*, CXXXII *AP*. — 3 Germanorum *Aldus* et *Rubnk.* — 6 Silanumque *A. et Aldus*, Syllanumque *P.* — 7 Gallis *A.* exissent *A.* sed *A.* exissent? — 8 Scourumque *Aldus*, COS. *AP*. — 9 repellendis *Aldus*. — 12 C. n. *AP* est *A.*, sed est punct. — 17 C. n. *Rubnk.* — 18 Kal. *AP* trucidata *Kritz*, neci *Rubnk.* — 19 Raudus *A.* — 20 C. n. *AP* est ipse *A.* — 21 C. n. *AP* et *Patruus et Tys.* — 22 C. n. bonis *Boecler*; Com. nat. *AP*. — 23 mala *Cochius*. — 25 Apulei *Kreyssig*.

consul armis compescuit hominesque exitiabilis in Hostilia curia morte multavit.

1 13. Deinde interiectis paucis annis tribunatum iniit
 M. Livius Drusus, vir nobilissimus, eloquentissimus, sanctissimus, meliore in omnia ingenio animoque quam for- 5
 2 tuna usus. qui cum senatui priscum restituere cuperet decus et iudicia ab equitibus ad eum transferre ordinem (quippe eam potestatem nacti equites Gracchanis legibus cum in multos clarissimos atque innocentissimos viros saevissent, tum P. Rutilium, virum non saeculi sui, sed 10
 omnis aevi optimum, interrogatum lege repetundarum maximo cum gemitu civitatis damnaverant), in iis ipsis, quae pro senatu moliebatur, senatum habuit adversarium non intellegendem, si qua de plebis commodis ab eo agerentur, veluti inescandae inlicendaeque multitudinis causa 15
 3 fieri, ut minoribus perceptis maiora permitteret. denique ea fortuna Drusi fuit, ut malefacta collegarum eius quam optime ab ipso cogitata senatus probaret magis, et honorem, qui ab eo deferebatur, sperneret, iniurias, quae ab illis intendebantur, aequo animo reciperet, et huius sum- 20
 mae gloriae invideret, illorum inmodicam ferret.

1 14. Tum conversus Drusi animus, quando bene incepta male cedebant, ad dandam civitatem Italiae: quod cum moliens revertisset e foro, immensa illa et incondita, quae eum semper comitabatur, cinctus multitudine in area 25
 2 domus suae cultello percussus, qui adfixus lateri eius relictus est, intra paucas horas decessit. sed cum ultimum redderet spiritum, intuens circumstantium maerentiumque frequentiam, effudit vocem convenientissimam conscientiae

1 consularibus armis *Acidalius* 2 exitiabilis *A*, sed s. l. exitiales 17 eius quam *Ruhnken*: quam eius *P*, quamvis *A*, fort. quam quamvis cf. *Val. Max.* 8, 15 *Prooem.*
 20 illis *Ruhnken*: aliis *AP* 21 *modicam *AP* 22 incepta *A*: coepta *P*; cf. *Doederl. Syn. lat.* III, 159 23 cadebant *Lipsius* 24 incognita *AP*, em. *Acidalius* 25 area *A*: atrio *P* et s. l. *A*, cf. *Kreyss. p.* XX.

suae: equandone, inquit, propinqui amique, similem
 mei civem habebit res publica? hunc tuum clarissimus
 juvenis vitae habuit: cuius morum minime emittatur argu-
 mentum. cum aedificaret domum in Palatio in eo loco,
 ubi est quae quondam Tiberius, mox Censorius fuit, non
 Statili Siseniae est, promitteretque et architectus, ita se
 eam aedificaturum, ut liber a conspectu munusque ab
 omnibus arbitris esset neque quisquam in eam despicere
 posset, tu vero, inquit, si quid in te artis est, ita com-
 pone domum meam, ut, quidquid agam, ab omnibus per-
 spici possit.

15. Mors Drusi iam pridem tumescens bellum ex-
 citavit Italicum; quippe L. Caesare et P. Rutilio consulibus
 abhinc annos centum viginti, universa Italia, cum id ma-
 lum ab Asculanis ortum esset. quippe Servilium praetorem
 Fonteiumque legatum occiderunt. ac deinde a Marsis ex-
 ceptum in omnes penetrasset regiones, arma adversus Ro-
 manos cepit. quorum ut fortuna atrox, ita causa fuit 2
 iustissima: petebant enim eam civitatem, cuius imperium
 armis tuebantur: per omnes annos atque omnia bella du-
 plici numero se militum copiarumque longi neque in eius
 civitatis us recipi, quae per eos in id ipsum pervenisset
 fastigium, per quod homines eiusdem et gentis et sanguinis
 ut externos alienosque testudine posset. ad bellum amplius 3
 trecenta milia inventuris Italicis abstulit. clarissimi autem
 imperatores fuerunt Romani eo bello Cn. Pompeius, Cn.
 Pompei Magni pater, C. Marcius, de quo praediximus, L.

4 domum *M.A.* *Temporibus P.* 7 *ut dicitur AP.* *con. I.* 1
 hch 8 *arbitris M.* *con. I.* 1 *con. I.* 1 *P. et A. S. I.* 1
 cere *A.* 9 *posset AP.* 10 *posset P.* 11 *con. I.* 1
 10 quidquid *AP.* 11 *posset P.* 12 *con. I.* 1
 bus Graecis 13 *con. I.* 14 *con. I.* 15 *con. I.* 16 *con. I.* 17
AP. 18 *annos A.* *ut dicitur AP.* 19 *con. I.* 20 *con. I.* 21
semper abh. *annos.* *universa AP.* *con. I.* *con. I.* *con. I.* *con. I.*
Aldus et Putianus. *con. I.* *con. I.* *con. I.* *con. I.* *con. I.*
 15 quippe *AP.* *qua P.* *Henrico.* *Servilii.* *AP.* *con. I.* *con. I.*
 16 Fontemunipio *M.A.* 17 *P.* 18 *P.* 19 *P.*

Sulla anno ante praetura functus, Q. Metellus, Numidici
 4 filius, qui meritum cognomen Pii consecutus erat: quippe
 expulsum civitate a L. Saturnino tribuno pl., quod solus
 in leges eius iurare noluerat, pietate sua, auctoritate
 senatus, consensu populi Romani restituit patrem. nec 5
 triumphis honoribusque quam aut causa exilii aut exilio
 aut reditu clarior fuit Numidicus.

1 16. Italicorum autem fuerunt celeberrimi duces Silo
 Popaedius, Iherius Asinius, Insteius Cato, C. Pontidius,
 2 Telesinus Pontius, Marius Egnatius, Papius Mutilus. neque 10
 ego verecundia domestici sanguinis gloriae quidquam, dum
 verum refero, subtraham: quippe multum Minatii Magii,
 atavi mei, Aeculanensis, tribuendum est memoriae, qui
 nepos Decii Magii, Campanorum principis, celeberrimi et
 fidelissimi viri, tantam hoc bello Romanis fidem praestitit, 15
 ut cum legione, quam ipse in Hirpinis conscripserat, Her-
 culaneum simul cum T. Didio caperet, Pompeios cum L.
 3 Sulla oppugnaret Compsamque occuparet: cuius de virtuti-
 bus cum alii, tum maxime dilucide Q. Hortensius in an-
 nalibus suis rettulit. cuius illi pietati plenam populus 20
 Romanus gratiam rettulit ipsum viritum civitate donando,
 duos filios eius creando praetores, cum seni adhuc crea-
 4 rentur. tam varia atque atrox fortuna Italici belli fuit,
 ut per biennium continuum duo Romani consules, Rutilius
 ac deinde Cato Porcius, ab hostibus occiderentur, exercitus 25
 populi Romani multis in locis funderentur, utque ad saga
 iretur diuque in eo habitu maneretur. caput imperii sui
 Corfinium legerant atque appellarant Italicam. paulatim

1 functusq. Metellus *A* 3 a *A* et Aldus: om. *P*
 5 p. R. *Puteanus*: reip. *AP* 10 Mutilus *AP* 12 verum
P: vero *A*, vera *Orelli* 13 atavini *A*, sed s. l. atavi mei |
 Aeculanensis *AP*, em. *Cellarius* 18 Cosamque *AP*, em. *Vossius*
 19 dilucideque Q. *P*, dilucideq. que *A*, em. *Lipsius*
 20 illi *A*: ille *P*, fidei et *Oudendorp*, at cf. *Cic. p. Sulla* § 5,
p. Mil. § 13, *p. Lig.* § 35 21 reddidit *Perizonius* | ciuita-
 tem *A* 24 continuo *AP*, em. *Gelcius* 25 Portius *A* 28 le-

deinde recipiendo in civitatem, qui arma aut non ceperant aut deposuerant maturius, vires refectae sunt, Pompeio Sullaque et Mario fluentem procumbentemque rem populi Romani restituentibus.

17 Finito ex maxima parte, nisi quae Nolani belli manebant reliquiae, Italico bello, quo quidem Romani victis adlictisque ipsi exarmati quam integri universis civitatem dare maluerunt, consulatum meruit Q. Pompeius et L. Cornelius Sulla, vir qui neque ad finem victoriae satis laudari neque post victoriam abunde vituperari potest. hic natus familia nobili, sextus a Cornelio Rufino, qui bello Pyrrhi inter celeberrimos fuerat duces, cum familiae eius claritudo intermissa esset, dum ita se gessit, ut nullam petendi consulatum cogitationem habere videretur; deinde post praeturam illustratus bello Italico et ante in Gallia legatione sub Mario, qua eminentissimos duces hostium fuderat, ex successu annum sumpsit petensque consulatum paene omnium civium suffragiis factus est; sed cum honorem undequingagesimo aetatis suae anno adsecutus est.

18. Per ea tempora Mithridates, Ponticus rex, vir neque silendus neque dicendus sine cura, bello acerrimus, virtute eximius, aliquando fortuna, semper animo maximus, consiliis dux, miles manu, odio in Romanos Hannibal, occupata Asia necatisque in ea omnibus civibus Romanis, quos quidem eadem die atque hora redditis civitatibus litteris ingenti cum pollicitatione praemiorum interimi iusserat, quo tempore neque fortitudine adversus Mithridatem neque fide in Romanos quisquam Rhodus per-

gerant atque appellarent *Ocellis*. legerant quod appellarent *M.* legerantq. appellarent *A.* legerantq. sine appellarent *P.* Italica *A.* Italica *P.* Ital. *ant.* *M.*

3 rem populi *R. Laurent.* *ant.* *P.* *R. M. A.* *remp.* *P.* *comp.* *p.* *R. Heinsius.* 5 nisi q. a *Leontis* in quod *Lysius.* 7 integris *AP.* *em.* *Heinsius.* 8 q. *M. U. Cn.* *P.* 11 i. *illis.* *A.* 16 legatione *A.* *q. p. Ocellis.* *q. p. AP.* 20 interem. *A.* Velleius et Halm.

fuit, (horum fidem Mytilenaeorum pertidia inluminavit, qui M. Aquilium aliosque Mithridati vinctos tradiderunt, quibus libertas in unius Theophranis gratiam postea a Pompeio restituta est) cum terribilis Italiae quoque videretur im-
 4 minere, sorte obvenit Sullae Asia provincia. is egressus 5
 urbe cum circa Nolam moraretur (quippe ea urbs perti-
 nacissime arma retinebat exercituque Romano obsidebatur,
 velut paeniteret eius fidei, quam omnium sanctissimam
 5 bello praestiterat Punico), P. Sulpicius tribunus pl., disertus,
 acer, opibus gratia amicitiiis vigore ingenii atque animi 10
 celeberrimus, cum antea rectissima voluntate apud populum
 maximam quaesisset dignitatem, quasi pigeret cum virtu-
 6 tum suarum et bene consulta ei male cederent, subito
 pravus et praeceps se C. Mario post septuagesimum annum
 omnia imperia et omnis provincias concupiscenti addixit 15
 legemque ad populum tulit, qua Sullae imperium abro-
 garetur, C. Mario bellum decerneretur Mithridaticum, alias-
 que leges perniciosas et exitiabiles neque tolerandas liberae
 civitati tulit. quin etiam Q. Pompei consulis filium eundem-
 que Sullae generum per emissarios factionis suae interfecit. 20
 1 19. Tum Sulla contracto exercitu ad urbem rediit
 eamque armis occupavit, duodecim auctores novarum pes-
 simarumque rerum, inter quos Marium cum filio et P. Sul-
 picio, urbe exturbavit ac lege lata exules fecit. Sulpicium
 etiam adsecuti equites in Laurentinis paludibus ingulavere, 25
 caputque eius erectum et ostentatum pro rostris velut
 2 omen imminentis proscriptionis fuit. Marius post sextum

1 quorum *Cludius* | fidem in M. A 2 M. AP, em. *Ruhnk.*
 3 gratia A 5 Is P: om. A 11 aput A 12 maxi-
 mam P 14 se *addidit Puteanus; explicant alii* addixit Ma-
 rio omnia imperia etc. ea concupiscenti, quasi hoc Sulpicius
fecerit lege de uno Mithridatico lata: illud Velleius dicere pot-
erat, senem Marium omnia imperia concupivisse. 19 tulit
mallem abesset | etiamq. A | Pompeii P 21 contractu A
 23 fort. P. Sulpicium 24 Sulpitium AP 25 etiam *obelo*
notavit Orelli; an tamen?

consulatum annuque septuagesimum nudus ac limo obrutus, oculis tantummodo ac naribus eminentibus, extractus arundineto circa paludem Martiae, in quam se fugiens consecrantis Sullae equites abduerat, iuncto in collum loco in carcerem Minturnensium iussu diumviri perductus est. ad quem interterendum missus cum gladio servus publicus natione Germanus, qui forte ab imperatore eo bello Cimbrico captus erat, ut agnovit Marium, magno eiulatu exprimens indignationem casus tanti viri abiecto gladio profugit e carcere. tum cives, ab hoste misereti paulo ante principis viri docti, instructum eum viatico conlataque veste in navem imposuerunt. at ille adscensus circa insulam Aenariam tulum cursum in Africam direxit inopemque vitam in tugurio ruinarum Carthagenensium toleravit, cum Marius aspiciens Carthaginem, illa intuens Marium, alter alteri possent esse solacio.

20. Hoc primum anno sanguine consulis Romani militis imbutae manus sunt: quippe Q. Pompeius, collega Sullae, ab exercitu Cn. Pompei proconsulis seditione, sed quam dux creaverat, interfectus est. non erat Mario Sulpicioque Cinnna temperator. itaque cum ita civitas Italiae data esset, ut in octo tribus contribuerentur novi cives, ne potentia eorum et multitudo veterum civium dignitatem frangeret plusque possent recepti in beneficium quam auctores beneficii, Cinnna in omnibus tribubus eos se distributurum pollicitus est: quo nomine ingentem to-

1 anteque *xx AP*, *ex V. sicut*, *anteque* *xx Fulvian*.

4 consecrantis *P* = 5 *tr. r.* *AP*, *consecrantis* *Lyons*.

7 ab, sub *Burm*.

8 magno *ML*, cum magno *P*.

9 exprimens *Acidalius et Mader*, *Ab. et H.*, 9d, exprimens *MP*.

10 exprimenti *A*.

11 ins. data *V. n. Laurent*, *Laonar. ad AP*.

12 Aenariam *c*.

13 Carthagenensium *A*.

14 solatio *AP*.

15 sunt *ML*, *em P*, *Q*, *all. Hecker*.

16 Sive *A*, ab exercitu *M*, ad ab *A*, *s. i.*, *ext. thal. H.*, *sortit. i. l. s. l.* *A*.

17 conflaverat *Hecker*, *ante non Hume*, *scilicet Licunciae posuit*.

18 Sive *A*, *et mar. P*, *Sive* *P*.

19 possent *A*.

tius Italiae frequentiam in urbem acciverat. e qua pulsus collegae optimatumque viribus cum in Campaniam tenderet, ex auctoritate senatus consulatus ei abrogatus est suffectusque in eius locum L. Cornelius Merula flamen dialis. haec iniuria homine quam exemplo dignior fuit. 5
 4 tum Cinna corruptis primo centurionibus ac tribunis, mox etiam spe largitionis militibus, ab eo exercitu, qui circa Nolam erat, receptus est. is cum universus in verba eius iurasset, retinens insignia consulatus patriae bellum intulit, fretus ingenti numero novorum civium, e quorum 10
 5 delectu trecentas amplius cohortes conscripserat ac triginta legionum instar impleverat. opus erat partibus auctoritate, cuius augendae gratia C. Marium cum filio de exilio revocavit quique cum iis pulsi erant.

1 21. Dum bellum autem infert patriae Cinna, Cn. 15
 Pompeius, Magni pater, cuius praeclara opera bello Marsico praecipue circa Picenum agrum, ut praescripsimus, usa erat res publica quique Asculum ceperat, circa quam urbem, cum in multis aliis regionibus exercitus dispersi forent, quinque et septuaginta milia civium Romanorum, 20
 2 amplius sexaginta Italicorum una die conflixerant, frustratus spe continuandi consulatus ita se dubium mediumque partibus praestitit, ut omnia ex proprio usu ageret temporibusque insidiari videretur, et huc atque illuc, unde spes maior adfulsisset potentiae, se exercitumque deflecteret. 25
 3 sed ad ultimum magno atrocique proelio cum Cinna con-

5 hominem quam *A* corr. ex homine inquam 6 primo]
 pria *A* 8 universos *AP* 13 gratia cuius augendae (augenda *A*) *AP*, transposuit praecedente *Orellio Madvig* (cf. II, 6, 2. 99, 4); aliorum coniecturas v. apud *Kritzium* | malim *Marium* (sine *C.*) 17 praediximus *Ruhmk.* supra scripsimus *Friebel* 20 $\overline{\text{LXX}}$. ac deinde $\overline{\text{LX}}$. *P.* nos posteriore loco milia non addidimus (in *P* omnes numeri, non solum millenarii, lineam habent, velut ante $\overline{\text{x}}$. annos) 22 *COS.* sulta se *A* 23 ut om. *A* 25 adfuisset *AP*, em. *Aldus* | potentia esse *A*, fort. potentiae sese

fluxit: cuius commissi patratique subipsis noctibus ocu-
 lisque urbis Romanae pugnantisque spectantibusque quam
 fuerit eventus exitialis, vix verbis exprimi potest. post
 hoc cum utrumque exercitum velut parum bello exhaustum
 5 laceraret pestilentia, Cn Pompeius **decessit. cuius in-
 teritus voluptas amissorum aut gladio aut morbo civium
 paene damno repensata est, populusque Romanus quam
 vivo iracundiam debuerat, in corpus mortui contulit. seu
 10 duae seu tres Pompeiorum fore familiae, primus eius
 nominis ante annos fere centum sexaginta septem Q. Pom-
 peius cum Cn Servilio consul fuit. Cinnae et Marus haud
 incruentis utrimque certaminibus editis urbem occupave-
 runt, sed prior ingressus Cinnae de recipiendo Mario le-
 gem tulit.

15 22. Mox C. Marus pestifero civibus suis reditu in
 travit moenia, nihil illa victoria fuisse crudelius, nisi
 mox Sullana esset secuta; neque licentia gladiatorum in
 mediocris saevitum, sed excelsissimi quoque atque emi-
 nentissimi civitatis viri variis suppliciorum generibus ad-
 20 fecti. in his consul Octavius, vir lenissimi animi, iussu
 Cinnae interfectus est. Merula autem, qui se sub ad-
 ventum Cinnae consulatu abdicaverat, incisis venis super-
 fusoque altaris sanguine, quos saepe pro salute rei
 publicae flamen didis precatus erat deos, eos in excru-
 25 tionem Cinnae partimque eius tum precatus optime de

1 patratique A. 2 patratique I. 3 patratique AP. 4 patratique
 bas P. 5 bas A. 6 ante noctibus supplet. 7 noctibus Iul. 8
 p. 16 de cael. 9 noctibus Iul. 10 noctibus AP. 11 CXXXV. M. 12
 CXXXIII. P. 13 CXXXI. I. 14 CXXXI. I. 15 CXXXI. P. 16 CXXXI. I.
 AP. 17 CXXXI. AP. 18 CXXXI. I. 19 CXXXI. I. 20 CXXXI. I.
 mediocriter P. ad quam lect. unde Baccius habet. 21 P. ad
 habet, neq. licentia manent. 22 CXXXI. I. 23 CXXXI. I. 24
 diorum omittens. 25 CXXXI. I. 26 CXXXI. I. 27 CXXXI. I. 28
 AP. in. Hensius, CXXXI. I. 29 CXXXI. I. 30 CXXXI. I. 31
 Puteanus dignatus, Hensius, CXXXI. I. 32 CXXXI. I. 33
 22 Cinnae COS. AP.

3 re publica meritum spiritum reddidit. M. Antonius, prin-
 ceptus civitatis atque eloquentiae, gladiis militum, quos ipsos
 faecundia sua moratus erat, iussu Marii Cinnaeque con-
 4 fossus est. Q. Catulus, et aliarum virtutum et belli Cim-
 blicae gloria, quae illi cum Mario communis fuerat, cele- 5
 berrimus, cum ad mortem conquireretur, conclusit se loco
 nuper calce harenaeque perpolito inlatoque igni, qui vim
 odoris excitaret, simul exitiali hausto spiritu, simul incluso
 suo mortem magis voto quam arbitrio inimicorum obiit.
 5 omnia erant praecipitia in re publica, nec tamen adhuc 10
 quisquam inveniebatur, qui bona civis Romani aut donare
 auderet aut petere sustineret. postea id quoque accessit,
 ut saevitiae causam avaritia praerberet et modus culpae ex
 pecuniae modo constitueretur et qui fuisset locuples, fieret
 is nocens, suique quisque periculi merces foret, nec quid- 15
 quam videretur turpe, quod esset quaestuosum.

1 23. Secundum deinde consulatum Cinna et septimum
 Marius in priorum dedecus iniit, cuius initio morbo op-
 pressus decessit, vir in bello hostibus, in otio civibus
 2 infestissimus quietisque impatientissimus. in huius locum 20
 suffectus Valerius Flaccus, turpissimae legis auctor, qua
 creditoribus quadrantem solvi iusserat, cuius facti merita
 3 eum poena intra biennium consecuta est. dominante in
 Italia Cinna maior pars nobilitatis ad Sullam in Achaiam
 ac deinde post in Asiam perfugit. Sulla interim cum 25
 Mithridatis praefectis circa Athenas Boeotiamque et Ma-
 cedoniam ita dimicavit, ut et Athenas reciperet et plurimo
 circa multiplicis Piraei portus munitiones labore expleto
 amplius ducenta milia hostium interficeret nec minus multa
 4 caperet. si quis hoc rebellandi tempus, quo Athenae op- 30
 pugnae a Sulla sunt, imputat Atheniensibus, nimirum
 veri vetustatisque ignarus est: adeo enim certa Athenien-
 sium in Romanos fides fuit, ut semper et in omni re,

14 *fieret innocens AP, f. nocens v. 15 suique Aci-
 dulus: sui AP 26 Boetiamque A 28 Piraei AP

quidquid sinecrafta fide gereretur, ad Romanam Attica terra
 praedicarent. ceterum tum oppressi Mithridatis armis
 5 homines miserrimae conditionis cum ab inimicis tenerentur,
 oppugnabantur ab amicis et animos extra moenia
 corpora necessitati servientes intra muros habebant. trans-
 gressus deinde in Asiam Sulla potentem ad omnia sup-
 plicemque Mithridatem invenit, quem multatam pecuniae
 ac parte navium Asia omnibusque aliis provinciis, quas
 10 armis occupaverat, decedere coegit, captivos recepit, in
 perugas nexosque animadvertit, paternis, id est Ponticis
 milibus contentum esse iussit.

24 C. Flavius Embria, qui praefectus equitum ante
 adventum Sullae Valerium Flacum consularem virum inter-
 fecerat exercituque occupato imperator appellatus, totum
 1 Mithridatem pepulerat proelio, sub adventum Sullae se
 ipse interemit, adulescens, quae pessime ausus erat, tor-
 titer executus. eodem anno P. Laenas tribunus pl. Sex-
 Lucillum, qui priore anno tribunus pl. fuerat, sive Lu-
 20 picio dicitur, et cum collegae eius, quibus diem dixerat,
 metu ad Sullam profugissent, aqua quinque us interdixit
 tum Sulla compositis transmarinis rebus, cum ad eum
 primum omnium Romanorum legati Pothiorum venissent,
 et in us quidam magi ex notis corporis respondissent
 caelestem eius vitam et memoriam futuram, relictus in
 2 Italiam haud plura quam triginta armorum milia ad-
 versum ducenta amplius hostium exposuit Brundisium. vixit
 quidquam in Sullae operibus clarus duxerim, quam quod

1 qui praef. P. 2 tum M.A. cum P. 3 necessitate ser-
 vientes A. 4 in Asia AP. ad Brund. ante AP. 5 in Ita-
 tum AP. 6 perlegam AP. 7 esse contentum A.
 8 At C. Heronius. 9 1070. Lucillum. 10 ante AP. an sponte?
 11 Mithridatem P. advent. AP. 12 pecuniae C. 13 P.
 Popillius Aldus. Sex. P. non C. 14 qui in proel. AP.
 15 metu AP. cum Brund. vertigessit Brund. 16 in. 17 A.
 24 nota in corr. in vitam et memoriam A. 20 et AP. du-
 centia milia vulgo et alij. v. 20. Brundisium dicitur.

cum per triennium Cinnanae Marianaepue partes Italiam
 obsiderent, neque inlaturum se bellum iis dissimulavit
 nec quod erat in manibus omisit, existimavitque ante
 frangendum hostem quam ulciscendum civem, repulsoque
 externo metu, ubi quod alienum esset vicisset, superaret 5
 5 quod erat domesticum. ante adventum L. Sullae Cinna
 seditione orta ab exercitu interemptus est, vir dignior,
 qui arbitrio victorum moreretur quam iracundia militum.
 de quo vere dici potest, ausum eum quae nemo auderet
 bonus, perfecisse quae a nullo nisi fortissimo perfici 10
 possent, et fuisse eum in consultando temerarium, in
 exequendo virum. Carbo nullo suffecto collega solus toto
 anno consul fuit.

1 25. Putares Sullam venisse in Italiam non belli
 vindicem, sed pacis auctorem: tanta cum quiete exercitum 15
 per Calabriam Apuliamque cum singulari cura frugum,
 agrorum, hominum, urbium perduxit in Campaniam tem-
 ptavitque iustis legibus et aequis condicionibus bellum
 componere; sed iis, quibus et *res* pessima et immodica
 2 cupiditas erat, non poterat pax placere. crescebat interim 20
 in dies Sullae exercitus confluentibus ad eum optimo
 quoque et sanissimo. felici deinde circa Capuam eventu
 Scipionem Norbanumque consules superat, quorum Nor-
 banus acie victus, Scipio ab exercitu suo desertus ac
 3 proditus inviolatus a Sulla dimissus est. adeo enim Sulla 25
 dissimilis fuit bellator ac victor, ut dum vincit, aequissimo
 lenior, post victoriam audito fuerit crudelior. nam et

5 superare *Ursinus*; *Velleius negligentius scripsit* 7 est
om. Kritz et Haase errore 9 ausus *A*, ausum esse *Orelli*

10 perfecisset *A* | nisi] si *A* 11 posset *A* 17 tentavit-
 que *P* 19 *res addidit Ruhnk.* (*spes add. Bernays*) 22 et
MA: om. P | deinde *M*: dein denique *A* (*sed dein expunct.*),
 denique *P* | euentu circa *C.* euentu *A* 23 Narbonumque ...
 Narbonus *P* (*non MA*) 26 *aequissimo: ae iustissimo
AP, vel iust. *Huth*, acie, iust. *Burman* (*dum dimicat, iust.*
Haupt) 27 et *Gelenius*: ut *AP*

consulem, ut praediximus, exarmatum Quintumque Ser-
torium, pro quanti mox belli facem' et multos alios,
potitus eorum, dimisit incolumes, credo ut in eodem
hominie duplicis ac diversissimi animi conspiceretur exem-
5 plum. post victoriam — namque ascendens montem Ti-
fata cum C. Norbano concurrerat — Sulla gratis Dianae,
cuius numini regio illa sacra est, solvit; aquas salubri-
tate medendisque corporibus nobiles agrosque omnis ad-
dixit deae. huius gratiae religionis memoriam et inscriptio
10 templi advena postea hodieque et tabula testatur aerea
intra aedem

26. Deinde consules Carbo tertium et C. Marius, 1
septiens consulis filius, annos natus sex et viginti, vir
animi magis quam aevi paterni, multa fortiterque molitus
neque usquam inferior homine suo is apud Sacripotum
15 pulsus a Sulla acie Praeneste, quod ante natura munus
praesidiis firmaverat, se exercitumque contulit. ne quid 2
usquam malis publicis deesset, in qua civitate semper
virtutibus certatum erat, certabatur sceleribus, optimus-
que sibi videbatur, qui foret pessimus. quippe dum ad
20 Sacripotum dimittatur, Damisippus praetor Domitium **,
Scaevolam etiam, pontificem maximum et divini humani-

1 COS AP exarmatumque Sertorium AP em Perizonius
& Heinsius 2 pro P 3 j. et Gelonius postea AP

*namq ascendens qua descendens MAP, qua descendens Ge-
lonius et culpa 4 i. et MAP 5 gratis MA gratis P

7 numini P nomini MA salubritate A, salubritate in M
8 medendis A add. vit. MAP 9 memoria MAP, em

Lipsius 10 et tabula Gelonius, crabula M tabula AP
11 intra aedem Deinde Gelonius, intra deinde M, inter

edende eodem de sup. l. 4, intra aedem om deinde P
12 C. Marius 3. Marius Rubin. 14 aera AP lat. Heinsius

(cf. Madr. Ad. II, 592), ingenia Orelli strenue fortiterque
Kreyssig 15 suo is Orelli, suis A, suis teste Orellio, em

suis P 16 ante arte et Hase, in nat. munusculum ante l.
18 unquam AP, em. Puteanus, publice A 20 *qui fuerat

p AP 21 Domitium consularium, Scaevolam Mactam om,
etiam Rubin. Dom. consularium, Mactam S. etiam obi

que iuris auctorem celeberrimum, et C. Carbonem praetorium, consulis fratrem, et Antistium aedilicium velut
 3 faventis Sullae partibus in curia Hostilia trucidavit. non perdat nobilissimi facti gloriam Calpurnia, Bestiae filia, uxor Antistii, quae iugulato, ut praediximus, viro gladio 5 se ipsa transfixit. quantum huius gloriae famaеque accessit! nunc virtute feminae propria patet.

1 27. At Pontius Telesinus, dux Samnitium, vir domi bellique fortissimus penitusque Romano nomini infestissimus, contractis circiter quadraginta milibus fortissimae 10 pertinacissimaeque in retinendis armis iuventutis, Carbone ac Mario consulibus abhinc annos centum et novem Kal. Novembribus ita ad portam Collinam cum Sulla dimicavit, ut ad summum discrimen et eum et rem publicam per-
 2 duceret, quae non maius periculum adiit Hannibalis intra 15 tertium miliarium castra conspicata, quam eo die, quo circumvolans ordines exercitus sui Telesinus dictitansque adesse Romanis ultimum diem vociferabatur eruendam delendamque urbem, adiiciens numquam defuturos raptores Italiae libertatis lupos, nisi silva, in quam refugere 20
 3 solerent, esset excisa. post primam demum horam noctis et Romanae acies respiravit et hostium cessit. Telesinus postera die semianimis repertus est, victoris magis quam morientis vultum praefereus, cuius abscisum caput ferro
 4 figi gestarique circa Praeneste Sulla iussit. tum demum 25 desperatis rebus suis C. Marius adulescens per cuniculos,

6 ipsa *A et Vossius*: ipsam *P* 7 virtute feminae propria patet *Haupt*: virtute eminent patria latet *AP*; aliorum conatus v. apud *Kritzium* 8 domi *Rhenanus*: animi *AP*; alii alia tentarunt, cf. *Kritz*. 10 *XL AP*: *lxx Lipsius*, *LXXX Orosius* | ferocissimae *Ruhnk*. 12 *cix Kritz*: *xi MA*, *xl P*, *cxi Aldus* | ante diem vi Kal. Nov. *Mommsen*, *Sitzungsber. d. sächs. Ges. VI*, 156 16 eo *M*: eodem *AP* 21 solent *AP*, em. *Burer*; cf. ad 59, 5 24 cultum *AP* | abscisum *A et Ruhnk*. abscisum *P* | ferro figi *Madvig*: ferri *AP*, erigi *B. Helmsauer* (ferri spectarique *Burman*)

qui intro opere lubricati in diversas agrorum partis ferebant, conatus erumpere, cum foramine e terra emersisset, a dispositis in id ipsum interemptus est. sunt qui suo manu, sunt qui concurrentem nutus otibus cum minore fratre Telesino una oblesso et erumpente occubuisse prodiderint. utcumque cecidit, hodieque tanta patris imagine non obscuratur eius memoria. de quo iuvene quid existimaverit Sulla, in promptu est; occiso enim demum eo Felicis nomen adsumpsit, quod quidem usurpasset iustissime, si eundem et vincendi et vivendi finem habuisset. oppugnationi autem Praenestis ac Maris praefuerat Obella Lucretius, qui cum ante Marianarum fuisset partium praetor, ad Sullam transfugerat. felicitatem diei, quo Summitium Telesinique pulsus est exercitus, Sulla perpetuo ludorum circensium honoravit memoria, qui sub eius nomine [Sullanae] Victoriae celebrantur.

28. Paulo ante quam Sulla ad Sacripertum dimitteret, magnificis proclis partium eius viii hostium exercitum tulerant, duo Servili apud Clusium, Metellus Pius apud Faventiam, M. Lucullus circa Eudentiam videbantur finita belli civilis mala, cum Sullae crudelitate aucta sunt, quippe dictator creatus totius honoris usurpatio per annos centum et viginti intermissa; nam proximus post annum quam Hannibal Italia excesserat, uti adpareat populum Romanum usum dictatoris ut in metu desiderasse,

1 ferebant *Burmans* ferunt *AP*, ferunt *Telesinus*. 2 foramina *A*. e *P*. et *A*, part. ex. 3 Telesino *Duker*; Telesino *AP*, cum minore Telesino *Lipsius*. 4 prodiderunt *A*. 5 patris magnitudine *Rubol*. 6 eius *P*. eius *MA*. 7 quod *P*. quo *MA*.

11 oppugnationis *AP*. praefuerat *MA*. *At* illa *M* con marg. Obella, Asella *AP*. 12 Marianarum *P*. marinarum *MA*. p. praetor *AP*. partium, prodidit *Forsius*. 13 quod eius *MA*. quibus eius *P*. in *et*. al. qui sub eius. 14 Sullanae *Heinsius*. 18 part. exercitus. 19 Servili apud Faventiam *AP*. Pius] plus *A*. 20 Eudentia *A*. 21 crudelitate *A*, part. crudelitate etiam. 24 excesserat, int. ut *Cochius*. 25 ut in in d. ita in otio t. *Boschegan*. aut metu desideras Iulio

ita in otio timuisse potestatem) imperio, quo priores ad
 vindicandam maximis periculis rem publicam olim usi erant,
 3 eo in immodicae crudelitatis licentiam usus est. primus
 ille, et utinam ultimus, exemplum proscriptionis invenit,
 ut in qua civitate petulantis convicii iudicium histrioni ex 5
 albo reddditur, in ea iugulati civis Romani publice con-
 stitueretur auctoramentum, plurimumque haberet, qui pluri-
 mos interemisset, neque occisi hostis quam civis uberius
 4 foret praemium fieretque quisque merces mortis suae. nec
 tantum in eos, qui contra arma tulerant, sed in multos 10
 insontis saevitum. adiectum etiam, ut bona proscriptorum
 venirent exclusisque paternis opibus liberi etiam petendorum
 honorum iure prohiberentur simulque, quod indignissimum
 est, senatorum filii et onera ordinis sustinerent et iura
 perderent. 15

1 29. Sub adventum in Italiam L. Sullae Cn. Pompeius,
 eius Cn. Pompei filius, quem magnificentissimas res
 in consulatu gessisse bello Marsico praediximus, tris et
 viginti annos natus, abhinc annos centum et tredecim
 privatis ut opibus, ita consiliis magna ausus magnificeque 20
 conata executus, ad vindicandam restituendamque digni-
 tatem patriae firmum ex agro Piceno, qui totus paternis
 2 eius clientelis refertus erat, contraxit exercitum: cuius
 viri magnitudo multorum voluminum instar exigit, sed
 operis modus paucis eum narrari iubet. fuit hic genitus 25
 matre Lucilia stirpis senatoriae, forma excellens, non ea,

eo (Co *P*) timuisse (continuisse *A* corr.) *AP* (haud ita in metu
 d. ut in o. etc. *Ruhnck.*) 1 imperio prores (proh res *P*) ad
 vindicandam (-dum *P*) maximi periculi spolia musierant *AP*,
em. Ruhnck. sed sine olim, quod alii iam invenerant 3 eo im-
 modicae crud. licentia *AP*, *em. Cludius* 5 histrioni ex albo
J. Fr. Gronovius Obserrv. II, 23 et iterum *Mommsen* (*apud*
Haaseum): historiarum (historiarum *P*) ex albo *MAP* (in-
 iuriarum ex albo *Pithocus*) 6 cuius R. publicae *A*, cuius
Reip. P, *em. Putcanus* 10 tantum *Gelcius*: tamen *AP*
 11 filii *A* 17 Pompeii *P* 18 consulatu *MA*: senatu *P*
 19 CX *Kritz* 25 eam *malim*

qua flos commendatur aetatis, sed ea dignitate constanti-
 10 tiaeque, quae in illam conveniens amplitudinem fortunaeque
 cum ad ultimum vitae comitata est diem, innocentia ex-
 15 nius, sanctitate praecipuus, eloquentia mediis, potentiae,
 quae honoris causa ad eum delerretur, non vi ab eo occu-
 20 paretur, cupidissimus, dux bello peritissimus, civis in toga,
 nisi ubi vereretur ne quem haberet parem, modestissimus,
 amicitiarum tenax, in offensis exorabilis, in reconcilianda
 gratia fidelissimus, in accipienda satisfactione facilissimus,
 25 potentia sua nunquam aut raro ad impotentiam usus, paene
 omnium vitiorum expertus, nisi numeraretur inter maximo
 in civitate libera dominaeque gentium indignari, cum omnes
 cives iure haberet pares, quemquam aequalem dignitate
 30 conspiciere. hic a toga virili adsumptus commilitio prudenti-
 35 tissimi ducis, parentis sui, hominum et capax recte discendi
 ingenium singulari rerum militarium prudentia excoluerat,
 ut a Sertorio Metellus laudaretur magis, Pompeius time-
 retur validus * *

30. Tum M. Perperna praetorius, e proscriptis, 1
 2 gentis clarioris quam animi, Sertorium inter cenam Oscae
 interemit Romanisque certam victoriam, partibus suis ex-
 cidium, sibi turpissimam mortem pessimo auctoravit fac-
 5 tore. Metellus et Pompeius ex Hispaniis triumphaverunt; 2
 sed Pompeius, hoc quoque triumpho adhuc eques Roma-
 25 nus, ante diem quam consulatum iuret, curru urbem in-

1 sed ea *Burmans* sed ex *AP* constantiaeque, sed addi-
 s. 1 constantiaeque *A* 2 quae *all* *Abbas* 3 cum *Lipsius*
 eius *AP* ultimum *MA* vatianam *P* 5 in *Mommsen* et *AP*
 6 belli *Lips* 7 nec quem *A* 11 o notorum *AP*, em *Abbas*
 12 in civitate *M*; in civitatem *A*, sed in et in punctatae
 civitate *P* 14 hic a *M*; hinc *AP* adsumptus *Ruhn*

16 prudentiae celeriora et a *AP*, em *Ruhn* *Burmans* exē
 uet. sic habet, ut petrus leg. videtur prudentia celerior, ita
 ut nō 17 timetur validus *A*, signum lacunae indicat *Krause*

19 Perperna *Ruhn* 20 e cenam *AP* Et Oscae *AP*, em,
Puteanus et *Abbas* 21 Romanisque *A* 23 et em. *A*
 Hispaniis *MA* Hispaniis *P*

3 vectus est. quem virum quis non miretur per tot extra-
 ordinaria imperia in summum fastigium euectum iniquo
 tulisse animo, C. Caesaris *absentis* in altero consulatu
 petendo senatum populumque Romanum rationem habere:
 adeo familiare est hominibus omnia sibi ignoscere, nihil 5
 aliis remittere, et invidiam rerum non ad causam, sed ad
 4 voluntatem personasque dirigere. hoc consulatu Pompeius
 tribuniciam potestatem restituit, cuius Sulla imaginem
 5 sine re reliquerat. dum Sertorianum bellum in Hispania
 geritur, quattuor et sexaginta fugitivi e ludo gladiatorio 10
 Capua profugientes duce Spartaco, raptis ex ea urbe gla-
 diis, primo Vesuvium montem petiere, mox crescente in
 dies multitudine gravibus variisque casibus adfecere Italiam.
 6 quorum numerus in tantum adulevit, ut qua ultima dimi-
 cavere acie, nonaginta milia hominum se Romano exercitui 15
 opposuerint. huius patrati gloria penes M. Crassum fuit,
 mox rei publicae [omnium] principem.

1 31. Converterat Cn. Pompei persona totum in se
 terrarum orbem et per omnia maior civi habebatur. qui
 cum consul perquam laudabiliter iurasset se in nullam 20
 2 provinciam ex eo magistratu iturum idque servasset, post
 biennium A. Gabinus tribunus legem tulit, ut cum belli
 more, non latrociniorum, orbem classibus iam, non furtivis
 expeditionibus piratae terrerent quasdamque etiam Italiae
 urbes diripuissent, Cn. Pompeius ad eos opprimendos mitte- 25
 retur essetque ei imperium aequum in omnibus provinciis
 cum proconsulibus usque ad quinquagesimum miliarium

1 quis nominetur A 2 uectum AP, cm. Heinsius

3 animo P: iniquo A | absentis add. Krause 8 potestatem
 Gelenius: P. AP 9 sine re idem: in iure AP 10 LXXIII
 Lipsius 12 in dies crescente A 14 quo ultima A, qua
 ultimo P 15 XC milia Vossius: XL a CCC AP, CXX m.
 alii secundum Appianum | exercitu A 17 omnium P, omni A,
 del. Lipsius, per omnia Kreyssig, mox Ro. nominis Ruhk.
 fort. nomine cf. 44, 2 19 maior civi Heinsius: maiore vi AP
 21 etiam om. A 26 eequum (s. l. equum) A

a mari quo scito paene totus terrarum orbis imperium 3
 uni viro deferrebat; sed tamen idem hoc ante septennium 4
 in M. Antoni praetura decretum erat sed interdum per 4
 sona ut exemplo nocet, ita invidiam auget aut levat; in
 5 Antonio homines aequo animo passi erant; raro enim in-
 videtur eorum honoribus, quorum vis non timetur; contra
 in iis homines extraordinaria reformulant, qui ex suo ar-
 bitrio aut deposituri aut retenturi videntur et modum in
 voluntate habent dissuadebant optimates, sed consilia
 10 impetu victa sunt

32. Digna est memoria Q. Catuli cum auctoritas 1
 tum verecundia, qui cum dissuadens legem in contione
 dixisset esse quidem praecellarem virum Cn. Pompeium,
 sed nimium iam liberae rei publicae neque omnia in uno
 15 reponenda adiecissetque: 'si quid huic acciderit, quem in
 eius locum substituetis?', subclamavit universa contio, te,
 Q. Catule, tum ille victus consensu omnium et tam
 honorifico civitatis testimonio e contione discessit hic 2
 hominis verecundiam, populi iustitiam mirari libet, huius,
 20 quod non ultra contendit, plebis, quod dissuadentem et
 adversarium voluntatis suae vero testimonio fraudare noluit.
 per idem tempus Cotta iudicandi munus, quod C. Gracchus
 creptum senatui ad equites, Sulla ab illis ad senatum
 transtulerant, aequaliter in utrumque ordinem partitus
 25 est; Otho Roscius lege sua equitibus in theatro loca
 restituit, at Cn. Pompeius multis et praecellaris viris in
 id bellum adsumptis discriptoque paene in omnis recessus

1 quo scito *Schlegel* quos c. A, quo senatus *Cor. P.* quo
 plebiscito *Cicero* 2 septennium *Krause* biennium *AP*
 3 Antoni *AP* Antonio praetore *Behrens* 4 levat A, invidiam
 levat *Maderq. em. auget ad.* 5 extraordinaria impe-
 ria *Mommser* 14 liberae A *cum casura post. ad.* liber aere
 nere *P. MP* 16 substituitis *AP. em. Vaccosanus* 17 q.
 Catule A 21 voluntati *Barnard.* testimonium A 24 trans-
 tulerat A in A inter *P. et Nyperdey ad Tac. Ann. 1, 55*
 25 Otho R *Puteanus* et Horreus *AP* 27 discripto quae A,
 discriptoque *P.* paene *Haise* nae de A *em. P.*

maris praesidio navium, brevi inexsuperabili manu terrarum orbem liberavit praedonesque saepe multis iam aliis locis victos circa Ciliciam classe adgressus fudit ac fugavit; et quo maturius bellum tam late diffusum conficeret, reliquias eorum contractas in urbibus remotoque mari loco in certa sede constituit. sunt qui hoc carpant, sed quamquam in auctore satis rationis est, tamen ratio quemlibet magnum auctorem faceret; data enim facultate sine raptu vivendi rapinis arcuit.

33. Cum esset in fine bellum piraticum et L. Lucullus, qui ante septem annos ex consulatu sortitus Asiam Mithridati oppositus erat magnasque et memorabiles res ibi gesserat, Mithridatem saepe multis locis fuderat, egregia Cyzicum liberarat victoria, Tigranem, regum maximum, in Armenia vicerat ultimamque bello manum paene magis noluerat imponere quam non potuerat, quia alioqui per omnia laudabilis et bello paene invictus pecuniae pellebatur cupidine, idem bellum adhuc administraret, Manilius tribunus pl., semper venalis et alienae minister potentiae, legem tulit, ut bellum Mithridaticum per Pompeium administraretur. accepta ea magnisque certatum inter imperatores iurgiis, cum Pompeius Lucullo infamiam pecuniae, Lucullus Pompeio interminatam cupiditatem obiiceret imperii neuterque ab altero quod arguebat

1 in exuperabili *P* | malo *Herclius* 2 *praedonesque per multa a multis locis *AP*, pr. permultis iam aliis locis *Huth*, pr. saepe antea multis l. *Mommsen*, cf. 2, 33, 1 3 victis *P*

4 quo *P*: quod *A* 7 tamen *A*: tum *P* et corr. *A*

9 arguit *A* 10 Mithridaticum *Santenius*; at ait *Velleius*: cum esset in fine bellum piraticum, quod gerebat Pompeius, et Lucullus Mithridaticum adhuc administraret | et] cum et *AP*

11 ex COS. *AP* 12 et *A*: ac *P* 13 Mithridatem — Tigranem *P* 14 regem *Kritz* 16 quia *Bothe*: qui *AP* 18 pellebatur *A*: expellebatur *P*, exercebatur *Kuhn*, polluebatur *Bernays*, pelliciebatur *Madrig*, an non explēbatur? nisi idem fere illud pellebatur significat 21 neuterque *M*: ne uterque *AP* | ab altero quod arguebat *Burman*: ab eo quod arguebatur *AP*, ab eo quo arguebatur *Gelenius*

mentitus argui posset, non neque Pompeius, ut primum
 ad rem publicam adgressus est, quomprim omnino potui-
 tulit, et in quibus rebus primus esse debebat, solus esse
 cupiebat, neque eo viro quisquam aut alia omnia minus
 5 aut gloriam magis concupit, in adpetendis honoribus in-
 modicus, in gerendis verecundissimus, ut qui eos ut liben-
 tissime timeat, ita timeat aequo animo, et quod cupisset,
 arbitrio suo sumeret, alieno deponeret, et Lucullus, summus
 10 alioqui vir, profusae huius in aedificiis convitiisque et
 apparatus luxuriae primus auctor fuit, quem ob infectas
 moles mari et receptum suffossis montibus in terras mar-
 haud infacete Magnus Pompeius Nervem togatum vocare
 adsueverat.

34. Per id tempus a Q. Metello Creta insula in
 15 populi Romani potestatem redacta est, quae duobus
 Panare et Esthene quattuor et viginti milibus iuvenum
 coactis, velocitate pernicibus, armorum laborumque patri-
 tissimis, sagittarum usu celeberrimis, per triennium Roma-
 nos exercitus eduxerat, ne ab huius quidem usura
 20 gloriae temperavit animum Cai. Pompeius, qui victoriae
 partem conaretur vindicare, sed et Luculli et Metelli
 triumphum cum ipsorum singularis virtus, tum etiam in-
 vidia Pompei quod optimum quemque fecit tyrodalem
 per haec tempora M. Cicero, qui omnia incrementa sua sibi
 25 deluit, vir novitatis nobilissimae et ut vita clarus, ita in-
 genio maximus, quinque efficit, ne quorum arma vicimus,
 eorum ingenio vincamus, consul Sergii Catilinae Lentuli
 que et Cethegi et aliorum utriusque ordinis virorum con-
 iurationem singulari virtute, constantia, vigilae curaque

2 ad MA. em. P. etiam. A. viribus. an. m. AP. de pe-
 animo. Lipsius. 6 et qui Lipsius probante. Mal. op. II. 106

8 sumere. AP. em. Aedificia. 12 infacete. A. ad. 14 P.
 Nervem. AP. 16 Infacete. 17 Romanus. A. 19 et add.
 Celenius. usurae gloria. AP. 20 Elicanus. 20 qui. facti-
 mus. qui. AP. 26 qui. p. Cethegi. op. AP. 28 utrius-
 que. P. utrius. MA.

4 aperuit. Catilina metu consularis imperii urbe pulsus est; Lentulus consularis et praetor iterum Cethegusque et alii clari nominis viri auctore senatu, iussu consulis in carcere necati sunt.

1 35. Ille senatus dies, quo haec acta sunt, vir- 5
tutem M. Catonis iam multis in rebus conspicuam atque
2 praenitentem in altissimo culmine locavit. hic genitus
proavo M. Catone, principe illo familiae Porciae, homo
Virtuti simillimus et per omnia ingenio diis quam homini-
bus propior, qui numquam recte fecit, ut facere videretur, 10
sed quia aliter facere non potuerat, cuique id solum visum
est rationem habere, quod haberet iustitiam, omnibus
humanis vitiis immunis semper fortunam in sua potestate
3 habuit. hic tribunus pl. designatus et adhuc admodum
adulescens, cum alii suaderent, ut per municipia Lentulus 15
coniuratique custodirentur, paene inter ultimos interro-
gatus sententiam, tanta vi animi atque ingenii invec-
tus est in coniurationem, eo ardore oris orationem omnium
4 lenitatem suadentium societate consilii suspectam fecit, sic
impudentia ex ruinis incendiisque urbis et commutatione 20
status publici pericula exposuit, ita consulis virtutem ampli-
ficavit, ut universus senatus in eius sententiam transiret
animadvertendumque in eos, quos praediximus, censeret
maiorque pars ordinis eius Ciceronem prosequerentur do-
5 mum. at Catilina non segnius conata obiit, quam sceleris 25
conandi consilia iuerat: quippe fortissime dimicans, quem
spiritum supplicio debuerat, proelio reddidit.

1 aperuit *Gelenius*: eripuit *AP*, eruit *Lipsius*, ut est in *Livii Per.* 102: ea coniuratio industria M. Tullii Ciceronis eruta est | consularis (*ante imp.*) *MA*: *om. P* 7 culmine locavit *Madrig*: luminavit *AP*, lumine collocavit *Burman* 8 homo *P*: non *MA* 9 et *P*: sed *A* 11 poterat *Gelenius* 12 iustitiae *AP* 14 et *Vossius*: est *MA*, *om. P* 18 eo *Lipsius*: et *AP*, ita *Krause* 21 consilis *M*, consilii *AP* 24 Ciceronem *Hottinger*: Catonem *AP* 25 conata *Acidalius*: nota *M*, nota *AP* 26 intererat *A* 27 supplicio d. proelio *Gelenius*:

36. Consulatus Ciceronis non mediocre adiecit de-
 1 cus natus eo anno divus Augustus abhinc annos nona-
 2 ginta, omnibus omnium gentium viris magnitudine sua
 3 inducturus caliginem. iam pæne supervacaneum videri
 4 potest eminentium ingeniorum notare tempora, quis enim
 5 ignorat direptos gradibus ætatis floruisse hoc tempore
 Ciceronem, Hortensium, antequam Crassum, Cottam, Sul-
 6 picium, moxque Brutum, Calpurnium, Cæcium, Calvum et
 proximum Ciceroni Caesarem eorumque velut alumnos
 7 Corvinum ac Pollionem Asinium, acundumque Thucydidis
 8 Sallustium, auctoresque carminum Varronem ac Lucretium
 neque ullo in suscepto carminis sui opere minorem Cat-
 9 tullum. pæne stulta est inhaerentium oculis ingeniorum
 10 enumeratio, inter quæ maxime nostri ævi eminent prin-
 cept carminum Vergilius Rabiriusque et consecutus Sal-
 11 lustium Livius Tibullusque et Naso, perfectissimi in forma
 operis sui; nam vivorum ut magna admiratio, ita censura
 12 difficilis est.

37. Dum hæc in urbe Italiaque geruntur, Cn. 1
 20 Pompeius memorabile adversus Mithridatem, qui post
 Luculli protectionem magnas novi exercitus viris reparaverat,
 bellum gessit. at rex fusus fugatusque et omnibus 2
 exutus copiis Armeniam Tigratemque sociis generum petiit,
 regem eius temporis, nisi qua Luculli armis erat infractus,

supplicio d. supplicio P. deb. suppi. 30 A. supplicio deb. A
 corr. 2 LXXX Kritz: LXXXI AP. LXXXII Aldus

6 direptos M. 7 antequam ed. Bipont. sanepie AP. ant. æge
 Hensius, Antonium Aldus, antequam Antonium House. Cottam
 Aldus: Catonem AP. 11 Sallustium AP. sed c. 15 A. S.

12 * in suscepto carminis sui opere in suscepti operis sui
 carmine AP. in suscepti operis sui a Rudnk. aliam tenti-
 monia de loco pre desperatio caput Kritz. Catullum A. Cata-
 lum P. 11 princeps MA. princeps P. 15 Horat. de P. re-
 zomus. 16 perfectissime AP. 19. q. 37. House p. 8. q. 30
 transponendum esse censet. 21. urbis AP. paraverat Rudnk.

22 at MA. Ac P. 23 socii generum Hensius. Armeniam
 AP. generum Aldus. petiit AP. em. Germanus. 24 regem Bar-
 man. qua Gruterus: qua AP.

3 potentissimum. simul itaque duos persecutus Pompeius
 intravit Armeniam. prior filius Tigranis, sed discors patri,
 4 pervenit ad Pompeium; mox ipse supplex et praesens se
 regnumque ditioni eius permisit, praefatus neminem alium
 neque Romanum neque ullius gentis virum futurum fuisse, 5
 cuius se potestati commissurus foret, quam Cn. Pompeium;
 proinde omnem sibi vel adversam vel secundam, cuius
 auctor ille esset, fortunam tolerabilem futuram: non esse
 turpe ab eo vinci, quem vincere esset nefas, neque in-
 honeste aliquem summitti huic, quem fortuna super omnis 10
 5 extulisset. servatus regi honos imperii, sed multato in-
 genti pecunia, quae omnis, sicuti Pompeio moris erat,
 redacta in quaestoris potestatem ac publicis descripta
 litteris. Syria aliaeque, quas occupaverat, provinciae ere-
 ptae, et aliae restitutae populo Romano, aliae tum primum 15
 in eius potestatem redactae, ut Syria, quae tum pri-
 mum facta est stipendiaria. finis imperii regii terminatus
 Armenia.

1 38. Haud absurdum videtur propositi operis re-
 gulae paucis percurrere, quae cuiusque ductu gens ac 20
 natio redacta in formulam provinciae stipendiaria facta
 sit, ut quae partibus notavimus, facilius simul universa
 2 conspici possint. primus in Siciliam traiecit exercitum
 consul Claudius, set provinciam eam post annos ferme
 duos et quinquaginta captis Syracusis fecit Marcellus 25
 Claudius. primus Africam Regulus nono ferme anno primi
 Punici belli **; sed post centum et novem annos P. Scipio

4 ditioni AP 6 potestati Aldus: societati AP 7 proin A

10 huic A: om. P (neque ei inhoneste Rheu. in marg.)

12 omnes A | Pompeio, sicuti Acidal. 13 redacta ad quae-
 storem Ruhk. 14 quas P: quae A | occupaverant AP, em.

Gelenius 17 imperi regi AP, em. Heinsius 21 stipendiaria
 facta Amerbach in marg. et Lipsius: stipendia pacta AP, stip.
 pacta del. Krause 22 notavimus facilius ut quae partibus

AP, verba transposuit Acidalius 24 set Sauppe: et AP

25 Marcellius A 26 primus in Africam Gelenius 27 fort.
 belli aggressus est | CVIII Bipontini: CCHII. AP

Aemilianus eruta Carthagine abhinc annos centum septuaginta tris Africam in forumam redegit provinciae Sardinia inter primum et secundum bellum Punicum ductu T. Manlii consulis certum recepit imperium nigrum minime bellicae civitatis argumentum, quod semel sub regibus, iterum hoc T. Manlio consule, tertio Augusto principe certae pacis argumentum Ianus geminus clausus dedit in Hispaniam primum omnium duxere exercitus Cn. et P. Scipiones initio secundi belli Punicii abhinc annos ducentos quinquaginta; inde varie possessa et saepe amissa partibus, universa ductu Augusti facta stipendiaria est. Macedonia Paulus, Mummius Achaiam, Fulvius Nobilior subegit Aetolian, Asiam L. Scipio, Africam Inter, eripuit Antiocho, sed beneficio senatus populique Romani mox ab Attolis possessam regibus M. Perperna capto Aristonico locit tributariam. Cyprus devicta nullus adsignando gloriae est; quippe senatus consulto, ministerio Catonis, regis morte, quam ille conscientia acciverat, facta provincia est. Creta Metelli ductu longissimae libertatis tunc multata est. Syria Pontusque Cn. Pompei virtutis monumenta sunt.

39 Gallus primum a Domitio Labroque, nepote Pauli, qui Allobrogicus vocatus est, intratus cum exercitu, magna mox clade nostra, saepe et adlectavimus et omisimus, sed fulgentissimum C. Coorsus opus in us conspicitur; quippe eius ductu auspensque intractae plane

1 C. LXXIII Kretz. C. LXXXIII P. 5. ex vit. A. inentia *Orclii* (semel P. ser. A. 6. tertio P. 31. A. tertio *Bipont*).

7 Ianus geminus *MA. et. in P.* 8 Hispanias *AP, em. C. et. diis*. 9 initio *P. in vit. A. superior. initio. Beatus*.

10 omitta *Bergk*. 11 ab Attalis *Gelenus. Lab. et. Is. AP.*

15 regibus *P. om. A.* 16 Cyprus in Cyprus. d. n. 17 gloriae est gloria est *Laur. et. Cypri devicta nulli adsignanda gloria est AP. Cypri devicta nulli nullis ab. a. gloria est Gelenus, in Cypri devicta nulli a. g. e. Orclii*. 17 plebiscito *Cujacius*. Plebiscitum *A. et. Ald. AP. P.* 21 prae. s. A.

22 a add. *Aldus. Labroque. C. Coorsus. Labro. AP. et. C. Gelenus*.

23 amissimus *AP, em. Heinsoes*. 24 n. l. his *A.* 25 plan. *Burman. paene AP, ac pacatae con. H. et. Aldus, ad. paene. C. Lajrot*

idem, quod totus terrarum orbis, in aerarium conferunt
 2 stipendium. ab eodem facta *** Numidicus. Ciliciam
 perdomuit Isauricus et post bellum Antiochinum Vulso
 Manlius Gallograeciam. Bithynia, ut praediximus, testamento
 Nicomedis relicta hereditaria. Divus Augustus praeter 5
 Hispanias aliasque gentis, quarum titulis forum eius prae-
 nitet, paene idem facta Aegypto stipendiaria, quantum
 3 pater eius Galliis, in aerarium redditus contulit. at Ti. Caesar
 quam certam Hispanis parendi confessionem extorserat
 parens, Illyriis Delmatisque extorsit. Raetiam autem et 10
 Vindelicos ac Noricos Pannoniamque et Scordiscos novas
 imperio nostro subiunxit provincias. ut has armis, ita
 auctoritate Cappadociam populo Romano fecit stipendiariam.
 sed revertamur ad ordinem.

1 40. Secuta deinde Cn. Pompei militia, gloriae labo- 15
 risne maioris incertum est. penetratae cum victoria Media,
 Albania, Hiberia; deinde flexum agmen ad eas nationes,
 quae dextra atque intima Ponti incolunt, Colchos Heniochos-
 que et Aethaeos, et oppressus auspiciis Pompei, insidiis
 filii Pharnacis Mithridates, ultimus omnium iuris sui re- 20
 2 gum praeter Parthicos. tum victor omnium quas adierat
 gentium Pompeius suoque et civium voto maior et per
 omnia fortunam hominis egressus revertit in Italiam. cuius
 redditum favorabilem opinio fecerat; quippe plerique non
 sine exercitu venturum in urbem adfirmarant et libertati 25

1 in aerarium *Aldus*: ignauum *AP* 2 facta [Numidia
 provincia, e qua iam olim cognomen virtute partum detulerat
 Metellus] Numidicus *supplevit Haase* 3 Isauricus et *Sigo-*
nus: nisa uicisset *AP* 4 Bythiniam *A* 7 paene idem
delendum censet Rubin. ut ex versus 1 illatum, fort. p. tantum
 8 *Galli *M^{AP}*, Gallia *Gelen.* | redditus *MA* | at *AP*:
 ad *M* | Ti. *Ursinus*: T. *M^{AP}* 10 parens *Ursinus*: parem *AP*
 | extorsit *MA*: om. *P* | Raetiam *A*: Rhetiam *P* 11 ac *P*:
 et *A* | Cordiscos *AP* 17 Albani Hiberi (Hideri *A*) ac deinde
AP, cm. *Burman* 18 Eniochosque *A* 20 filii *AP* | Pharnacis
A: Pharnaces *P* 23 reuertit' *A* 25 adfirmabant
AP, cm. *Mommsen*

publicae statuturum arbitrio suo modum. quo magis hoc
 homines tuerant, eo grator civilis tanti imperatoris
 reditus fuit: omni quippe Brundisii dimisso exercitu nihil
 praeter nomen imperatoris retinens cum privato comitatu,
 quem semper illi astare moris fuit, in urbem redit magni-
 ficentissimumque de tot regibus per ludium egit trium-
 phum longeque maiorem omni ante se tulata pecunia in
 aerarium, praeterquam a Paulo, ex manibus tulit. ab-
 sente Cn. Pompeio T. Ampius et T. Labienus tribuni pl.
 legem tulerant, ut is ludis circensibus corona aurea et
 omni cultu triumphantium uteretur, scaenicis autem praet-
 exta coronaque aurea. id ille non plus quam semel, et
 hoc sane nimium fuit, usurpare sustinuit. huius viri fasti-
 gium tantis auctibus fortuna extulit, ut primum ex Africa,
 iterum ex Europa, tertio ex Asia triumpharet et, quot
 partes terrarum orbis sunt, totidem faceret monumenta
 victoriae suae, nunquam eminentia invidia carent. itaque
 et Lucullus, memor tamen acceptae iniuriae, et Metellus
 Creticus non iniuste querens. quippe ornamentum triumphi
 eius captivos duces Pompeius subduxerat. et cum is pars
 optimatum retragabatur, ne aut promissa civitatibus a
 Pompeio aut bene meritis praemia ad arbitrium eius per-
 solverentur.

41 Secutus deinde est consulatus C. Caesaris, qui
 25 scribenti manum iniicit et quamlibet festinantem in se

5 *illa fatere AP, illi trahere. v. secum tr. Hoase. Ruhnk. illi a latere habere Orelli, illum sectari Burman, nostra scri-
 ptura 'das ihm gewöhnlich zu seite stand' simplicissima vide-
 tur eademque progreve ad codicis vestigia accedit. 7 pecuniam
 Kreyssig. 8 praeterquam AP, praeterquam a P. abelo n. v.
 runt Vossius et Ruhnk. 9 Labenus A: Labenius P. et corr. A.
 10 tulerunt AP, em. Accl' r. v. 11 Ursinus. si AP. 10 et
 12 laurea Lipsius, at v. Biographese. Oenere I, 152. 13 primum
 Scholiasta Lucan 9, 178 p. 695 Web. prius AP. 16 orbis
 terrarum A, terrae Schol. Lucan. 18 tandem Orelli. 20 du-
 ces Rhenanus in marg. et A. s. l. duces P. duos A. 24 eos A.

25 quamlibet M. A. quemlibet P.

morari cogit. hic nobilissima Iuliorum genitus familia et, quod inter omnis antiquitatis studiosos constabat, ab Anchise ac Venere deducens genus, forma omnium civium excellentissimus, vigore animi acerrimus, munificentia effusissimus, animo super humanam et naturam et fidem ⁵ euectus, magnitudine cogitationum, celeritate bellandi, patientia periculorum Magno illi Alexandro, sed sobrio neque iracundo simillimus, qui denique semper et cibo et somno in vitam, non in voluptatem uteretur, cum fuisset C. Mario sanguine coniunctissimus atque idem Cinnae ¹⁰ gener, cuius filiam ut repudiaret nullo metu compelli potuit, cum M. Piso consularis Anniam, quae Cinnae uxor fuerat, in Sullae dimisisset gratiam, habuissetque fere duodeviginti annos eo tempore, quo Sulla rerum potitus est, magis ministris Sullae adiutoribusque partium quam ¹⁵ ipso conquirentibus eum ad necem mutata veste dissimilemque fortunae suae indutus habitum nocte urbe elapsus ³ est. idem postea admodum iuuenis, cum a piratis captus esset, ita se per omne spatium, quo ab iis retentus est, apud eos gessit, ut pariter iis terrori venerationique esset, ²⁰ neque unquam aut nocte aut die (cur enim quod vel maximum est, si narrari verbis speciosis non potest, omittatur?) aut excalcearetur aut discingeretur, in hoc scilicet, ne si quando aliquid ex solito variaret, suspectus iis, qui oculis tantummodo eum custodiebant, foret. ²⁵

¹ 42. Longum est narrare, quid et quotiens ausus sit, quanto opere conata eius qui obtinebat Asiam magistratus populi Romani metu suo destituerit: illud referatur

2 *antiquitatis studiosos (vel curiosos): antiquissimos AP, antiquitatis peritos Orelli, inter omnis constat, antiquissima Acidalius, quod monumentis antiquissimis constabat Bernays

4 munificentiae effusissimus AP, cm. Gelenius 5 animo] omnino Lips. 8 et cibo et somno A: et somno et cibo P, cf. Kreyssig. p. XXXIII 19 se per M: semper AP | his AP, item v. 20 et 25 (hic A hiis) 21 aut die aut nocte A 28 metu Gelenius: motu AP | destituere AP

documentum tanti mox evasuri viri. quae nox eam diem
 secuta est, qua publica civitatum pecunia redemptus est,
 ita tamen, ut coegeret ante obides a privatis civitatibus
 dari, contracta classe et privatis et tumultuario *manu* in-
 vectus in eum locum, in quo ipsi praedones erant, par-
 tem classis fugavit, partem merisit, aliquot navis multosque
 mortalis cepit; laetusque nocturnae expeditionis triumpho
 ad suos revectus est, mandatisque custodiae quos ceperat,
 in Bithyniam perrexit ad praesulem Iuncum. is cum
 cum Asia eam quoque obtinebat petens, ut auctor foret
 sumendi de captivis supplicii; quod cum ille se facturum
 negasset venditurumque captivos dixisset (quippe seque-
 batur invidia inertiam), incredibili celeritate revectus ad
 mare, priusquam de ea re ulli praesulis redderentur
 15 epistulae, omnes, quos ceperat, suffixit cruci.

43 Idem mox ad sacerdotum mendum (quippe
 absens pontifex factus erat in Cottae consularis locum,
cum paene puer a Mario Cinnaque flumen dialis creatus
 victoria Sullae, qui omnia ab his acta fecerat irrita, am-
 20 sisset id sacerdotum testmans in Italiam, ne conspice-
 retur a praedonibus omnia tunc obdimentibus maria et
 merito iam infestis sibi, quattuor scahuorum navem una
 cum duobus amicis decemque servis ingressus effusissimum
 Adriatici maris traiecit sinum. quo quidem in cursu con-
 25 spectis, ut putabat, piratarum navibus cum exisset vestem
 alligassetque pugionem ad tenui alterutri se fortunae pa-
 rans, mox intellexit frustratum esse visum suum arbo-

2 se puta A. emittatur V. est MA om P. 43 ceperat A

V privata Gellius, privatim Cladius. maria alligatus.

8 revectus Haase: rearsit AP. 9 Iuncum Nipperley. Iuncum.

AP, cf. Plut. v. Cato. 2. obdimentibus cum cum V. eam

quoque obt. Bipontina. cum idem cum Asia eam quae obti-

nebat AP. 13 avaritia inertiam Guldorp. 14 redderentur

M. redderetur AP. 15 epistola MAP. om. Bava.

18 cum addidit Lipsius. 20 ad Gellius. ad AP. 22 iam,

tam AP. 23 effusissimam. A.

rumque ex longinquo ordinem antemnarum praebuisse
 3 imaginem. reliqua eius acta in urbe, nobilissima Cn. Dolabella
 accusatio et maior civitatis in ea favor, quam reis
 praestari solet, contentionesque civiles cum Q. Catulo at-
 que aliis eminentissimis viris celeberrimae, et ante prae- 5
 turam victus *in* maximi pontificatus petitione Q. Catulus,
 4 omnium confessione senatus princeps, et restituta in aedili-
 tate adversante quidem nobilitate monumenta C. Marii,
 simulque revocati ad ius dignitatis proscriptorum liberi,
 et praetura quaesturaque mirabili virtute atque industria 10
 obita in Hispania, (cum esset quaestor sub Vetere Anti-
 stio, avo huius Veteris consularis atque pontificis, duorum
 consularium et sacerdotum patris, viri in tantum boni, in
 quantum humana simplicitas intellegi potest) quo notiora
 sunt, minus egent stilo. 15

1 44. Hoc igitur consule inter eum et Cn. Pompeium
 et M. Crassum inita potentiae societas, quae urbi orbique
 terrarum nec minus diverso cuique tempore ipsis exitiabilis
 2 fuit. hoc consilium sequendi Pompeius causam habuerat,
 ut tandem acta in transmarinis provinciis, quibus, ut prae- 20
 diximus, multi obtrecebant, per Caesarem confirmarentur
 consulem, Caesar autem, quod animadvertibat se cedendo
 Pompei gloriae aucturum suam et invidia communis po-
 tentiae in illum relegata confirmaturum vires suas, Crassus,
 ut quem principatum solus adsequi non poterat, auctori- 25
 3 tate Pompei, viribus teneret Caesaris. adfinitas etiam inter
 Caesarem Pompeiumque contracta nuptiis, quippe *Iuliam*,
 4 filiam C. Caesaris, Cn. Magnus duxit uxorem. in hoc con-
 sulatu Caesar legem tulit, ut ager Campanus plebei divi-
 deretur, suatore legis Pompeio: ita circiter viginti milia 30

2 nobilissimaque Dolobellae *AP*, *em. Haase* 3 fort.
 quam qui reis 4 praestare *A* 6 in *addidi* 11 obitae
Heinsius 12 atque *P*: ac *A* 18 quoique *Acidalius*: quo-
 que *AP*, quamquam *Heinsius* 20 praedixi *A* 22 sece-
 dendo *A* 25 quem *MA*: qui *P* 26 viribus *P*: viri viri-
 bus *MA* 27 *Iuliam add. Orelli* 29 ut *P*: aut *A*

civium eo deducta et ius urbis restitutum post annos cir-
 citer centum quinquaginta duos quam bello Punico ab
 Romanis Capua in formam praefecturae redacta erat. Bi- 5
 bulus, collega Caesaris, cum actiones eius magis vellet
 5 impellere quam posset, in eade parte anni domi se tenuit
 quo facto dum argere vult invidiam collegae, auxit poten-
 tiam. tum Caesari decretae in quinquenniū Galliae.

45. Per idem tempus P. Clodius, homo nobilis, de- 1
 sertus, audax, quique *neque* dicendi neque facendi ullum
 nisi quem vellet nosset modum, malorum propositorum
 10 executor acerrimus, infamis etiam sororis stupro et actus
 incesti reus ob nitum inter religiosissima populi Romani
 sacra adulterium, cum graves inimicitias cum M. Cicerone
 exerceret (quid enim inter tam dissimiles amicum esse
 1 poterat?) et a patribus ad plebem transisset, legem in
 tribunatu tulit, qui civem Romanum indemnatum inter-
 emisset, ei aqua et igni interdiceretur: cuius verbis etsi
 non nominabatur Cicero, tamen solus petebatur. ite vir 2
 optime meritis de re publica conservatae patriae pretium
 calamitatem exilii tulit, non caruerunt suspitione oppressi
 20 Ciceronis Caesar et Pompeius. hoc sibi contraxisse vide-
 batur Cicero, quod inter viginti viros dividendo agro Cam-
 pany esse noluisse. idem intra biennium sera Cui Pompei
 cura, verum ut coepit intenta, votisque Italiae ac decretis
 25 senatus, virtute atque actione Anni Milonis tribuni pl.
 dignitati patriaeque restitutus est. neque post Numidici
 exilium aut reditum quisquam aut expulsus invidiosus
 aut receptus est laetius: cuius domus quam infeste a
 Clodio disiecta erat, tam spectiose a senatu restituta est.

1 urbis *Heinsius*. ab his *AP*, civitatis *Puteanus*. cf. *Male*
Adr. II, 394. 3 erat *om. A*. 2 neque *om. AP*, qui neque
Vasconius. 16 damnatum *AP*, *em. Puteanus*. 17 ei et *AP*
 quibus verbis *Bauman*. 20 calamitate *AP*, *em. Gelenius*. suspi-
 tione *A*. 22 dividendo *P. Valensio*. *A*. 24 ut coepit *Gelenius*.
 25 dignitate *A*. et cepit *AP*, intenta *Wopkens*, interita *AP*. 26 digni-
 tate *A*.

4 idem P. Clodius in tribuatu sub honorificentissimo mini-
 sterii titulo M. Catonem a re publica relegavit: quippe
 legem tulit, ut is quaestor cum iure praetorio adiecto
 etiam quaestore mitteretur in insulam Cyprum ad spolian-
 dum regno Ptolemaeum, omnibus morum vitiis eam con- 5
 5 tumeliam meritum. sed ille sub adventum Catonis vitae
 suae vim intulit. unde pecuniam longe sperata maiorem
 Cato Roman retulit: cuius integritatem laudari nefas est,
 insolentia paene argui potest, quod una cum consulibus
 ac senatu effusa civitate obviam, eum per Tiberim subiret 10
 navibus, non ante iis egressus est, quam ad eum locum
 pervenit, ubi erat exponenda pecunia.

1 46. Cum deinde inmanis res vix multis voluminibus
 explicandas C. Caesar in Gallia gereret nec contentus pluri-
 mis ac felicissimis victoriis innumerabilibusque caesis et 15
 captis hostium milibus etiam in Britanniam traiecisset
 exercitum, alterum paene imperio nostro ac suo quaerens
 orbem, vetus par consulum, Cn. Pompeius et M. Crassus,
 alterum iniere consulatum, qui neque petitus honeste ab
 2 iis neque probabiliter gestus est. Caesari lege, quam 20
 Pompeius ad populum tulit, prorogatae in idem spatium
 temporis provinciae, Crasso bellum Parthicum iam animo
 molienti Syria decreta: qui vir cetera sanctissimus immu-
 nisque voluptatibus neque in pecunia neque in gloria
 concupiscenda aut modum norat aut capiebat terminum. 25
 3 hunc proficiscentem in Syriam diris cum omnibus tribuni
 pl. frustra retinere conati: quorum execrationes si in
 ipsum tantummodo valuissent, vile imperatoris damnum
 4 salvo exercitu fuisset rei publicae. transgressum Euphra-

1 tribuatu *Heinsius*: senatu *AP* 4 quaestor emittere-
 tur *AP* 5 Ptolemaeum *A* 11 iis] is *AP* 14 gereret
Stanger: ageret *AP* 15 et *MA*: ac *P* 18 vetus par *Ur-*
sinius: uictus pars *AP* 20 hiis *A*, his *P* | legem quam *P*,
 leges quas *A* 22 provinciae *om. A* | iam *Heinsius*: in *AP*,
om. Cladius 26 omnibus *A*: omnibus *P* 28 vile *Lipsius*:
 utile *AP*, cf. *Tac. A.* 2, 85

ten Crassum petentemque Selenciam circumfusus innotuit
 5 copis equitum rex Orodes una cum parte maiore
 Romani exercitus interemti: reliquas legionum C. Cas-
 sius, atrocissimi mox auctor facinoris, tum quaestor, con-
 servavit Syriamque adeo in populi Romani potestate reti-
 nuit, ut transgressos in eam Puthos telis rerum eventu
 fugaret ac funderet.

47. Per haec insequentiaque et quae praediximus
 tempora amplius quadringenta milia hostium a C. Cesare
 10 caesa sunt, plura capta: pugnatum saepe detecto acie,
 saepe [in] agminibus, saepe eruptionibus, bis penetrata
 Britannia, novem denique aestatibus vix ulla non iustissi-
 mus triumphus emeritus. circa Absiam vero tantae res
 15 gestae, quantas audere vix hominis, perficere paene nullius
 nisi dei fuerit: quarto ferme anno Caesar moratur in
 Gallis, cum medium iam ex invidia potentiae male cohae-
 rentis inter Cn. Pompeium et C. Caesarem concordiae
 20 pignus Julia, uxor Magni, decessit: atque omnia inter de-
 destinatos tanto discrimini duces dirimente fortuna filius
 quoque parvus Pompei, Julia natus, intra breve spatium
 obiit: tum in gladios caedesque civium furente ambitu,
 cuius neque finis repetebatur nec modus, totius con-
 25 sulatus soli Cn. Pompeio etiam adversantium antea digni-
 tati eius iudicio delatus est, cuius ille honoris gloria veluti
 reconciliatis sibi optimatibus maxime a C. Cesare alienatus
 30 est: sed eius consulatus omnem vim in coercionem ambus
 exercuit, quo tempore P. Clodius a Milone candidato

1 circumfusus *Vascosanus*: circumfusos *AP*, circumfusis *Gidennus*, cf. 112, 4. — 2 *caesa* *AP*, *caesa* *Ipsius*, cf. *Caes. Vossius*, ut est *quod App. Corin.* 1, 2 et *Plut. c. Pompej.* 67. — 10 de-
 10 lecta *A*, directa *P*; *verum formam A servavit item 25, 2 et*
112, 3. — 11 *in om. Ipsius*, cf. *Id.* 29, 36. 4. — 14 gestae
MA, *om. P*. — 15 *opac?* *Levod.* septimo *AP*, quarto *al*.
 16 Gallis *A*, potentiae *caes. Ipsius*. Pontis et in *P*. Cam-
 20 hae *AP*. — 24 *caesa P*. — 25 *A*. — 26 *caesa* *caes. Claudius*.
 coercionem *M*, coertit *plut.* *AP*. — 27 *caesa* *Ipsius*, non
 30 *item A*.

consulatus exemplo inutili, sed facto salutari rei publicae circa Bovillas contracta ex occurso rixa iugulatus est. Milonem reum non magis invidia facti quam Pompei damnavit voluntas; quem quidem M. Cato palam lata absolvit sententia: qui si maturius tulisset, non defuissent qui sequerentur exemplum probarentque eum civem occisum, quo nemo perniciosior rei publicae neque bonis inimicior vixerat.

48. Intra breve deinde spatium belli civilis exarsunt initia, cum iustissimus quisque et a Caesare et a Pompeio vellet dimitti exercitus; quippe Pompeius in secundo consulatu Hispanias sibi decerni voluerat easque per triennium absens ipse ac praesidens urbi per Afranium et Petreium, consularem ac praetorium, legatos suos, administrabat et iis, qui a Caesare dimittendos exercitus contendebant, adsentabatur, iis, qui ab ipso quoque, adversabatur. qui si ante biennium, quam ad arma itum est, perfectis muneribus theatri et aliorum operum, quae ei circumdedit, gravissima temptatus valetudine decessisset in Campania, (quo quidem tempore universa Italia vota pro salute eius primi omnium civium suscepit) defuisset fortunae destruendi eius locus et, quam apud superos habuerat magnitudinem, inlibatam detulisset ad inferos. bello autem civili et tot, quae deinde per continuos viginti annos consecuta sunt, malis non alius maiorem flagrantioreque quam C. Curio tribunus pl. subiecit facem, vir nobilis, eloquens, audax, suae alienaeque et fortunae et pudicitiae prodigus, homo ingeniosissime nequam et facundus malo publico, cuius animo [voluptatibus vel libidini-

1 inutili sed *Ursinus*: inutiliter *AP*, inutili (*sine sed*) *Gelenius* 9 bellis *P* 13 Afrannium *P*, Africanum *M*, Africanum *A* 16 adsentabatur *om. A* | ab ipso quoque *MA*: dimittendos ab ipsoque *P ex interpolatione Rhenani* 19 tentatus *P* 21 primo *AP*, *em. Vasconius* 29 cuius *Gelenius*: huius *AP* | volupt. vel libid. *glossam esse vidit Gruterus*; cuius insanis (nimis?) vol. *Ruhnck.*

bus] neque opes ullae neque cupiditates sufficere possent, hic primo pro Pompei partibus, id est, ut tunc habebatur, pro re publica, mox simulatione contra Pompeium et Caesarem, sed animo pro Caesare stetit — id gratis an accepto centies sestertio fecerit, ut accepimus, in medio relinquimus — ad ultimum saluberrimas et coalescentis 5 conditiones pacis, quas et Caesar iustissimo anno postulabat et Pompeius aequo recipiebat, discussit ac rupit, unice cavente Cicerone concordiae publicae — harum praeteritarumque rerum ordo cum iustis aliorum voluminibus promatur, tum, uti spero, nostris explicatur — nunc pro 6 posito operi sua forma reddatur, si prius gratulatus ero Q. Catulo, duobus Lucullis Metelloque et Hortensio, qui, cum sine invidia in re publica floruissent eminentissime sine periculo, quieti aut certe non praecipitata fatali ante initium bellorum civilium morte functi sunt.

49. Lentulo et Marcello consulibus post urbem conditam annis septingentis et tribus, ante annos octo et 2 septuaginta, quoniam tu, M. Anici, consulatum miles, bellum civile exarsit — alternis ducis causa melior videbatur, alternus 2 erat firmitior: hic omnia sperosa, illic valentia: Pompeium senatus auctoritas, Caesarem militum armavit fiducia, consules — senatusque — causae nomine Pompeio summum imperii detulerunt — nihil relictum a Caesare, quod servandae 3 pacis causa temptari posset, nihil receptum a Pompeianis, cum alter consul iusto esset ferocior, Lentulus vero salva re publica salvus esse non posset, M. autem Cato mortem-

4 Caesare re. 197. AP. — 5 sextert. A, SH. P. — 6 *et del. Gellonius*. — 9 cavente A, cavente *Malay*. — 19 *del. tui AP, em. Gellonius, et. 119, A*. — 15 *praecipitata Lips.* — *praecipita civitate Malay praecavente Rubin. an.* — 17 COS. P. *ex. A*. — 19 *annis cecidit in ed. Oud.* — 199 III *Gellonius*. — 201 III. P. a. CC. III. A. — *ante et AP, et ante ad. q. v. 2. 193, 2.* — *annos MA. om. P.* — 24 *n. ante J. Tr. Gronovius non AP.* — 26 *temptari A. tentari P. et. ar. A.* — 27 *900. AP. COS. AP, fort. consil. et. et. 1. A.*

dum ante, quam ullam condicionem civis accipiendam rei publicae contenderet. vir antiquus et gravis Pompei partes laudaret magis, prudens sequeretur Caesaris et illa gloriosiora, haec terribiliora duceret. ut deinde spretis omnibus quae Caesar postulaverat, tantummodo contentus cum una legione titulum retinere provinciae, privatus in urbem veniret et se in petitione consulatus suffragiis populi Romani committeret decrevere, ratus bellandum Caesar cum exercitu Rubiconem transiit. Cn. Pompeius consulesque et maior pars senatus relicta urbe ac deinde Italia transmisere Dyrrachium.

50. At Caesar Domitio legionibusque, quae Corfini una cum eo fuerant, potitus, duce aliisque, qui voluerant abire ad Pompeium, sine dilatione dimissis, persecutus Brundisium, ita ut appareret malle integris rebus [et] condicionibus finire bellum quam opprimere fugientis, cum transgressos reperisset consules, in urbem revertit reditaque ratione consiliorum suorum in senatu et in conditione ac miserrimae necessitudinis, cum alienis armis ad arma compulsus esset, Hispanias petere decrevit. festinationem itineris eius aliquamdiu morata Massilia est, fide melior quam consilio prudentior, intempestive principalium armorum arbitria captans, quibus hi se debent interponere, qui non parentem coercere possunt. exercitus deinde, qui sub Afranio consulari ac Petreio praetorio fuerat,

3 gloriosa AP, em. Cuperus 4 haec P: illa A 6 legione ne A | privatus Gelenius: priuatusque AP, privatus ut Mommsen 7 venire . . . committere AP, em. Gelenius

8 'ex. ut. sic habet, ut legendum existinem decreverat' Burer

11 Dyrrachium A, item p. 65, 4 12 legionibusque Corfini A, legionibusque Cortini quae P; apparet quae in M intercisisse et a Rhenano falso loco, ut vidit Baileus, suppletum esse 13 voluerant Gelenius: venerant AP 14 dimissis, sine dilatione Acidalius 15 et om. Nagel in Act. lit. soc. Rh. Trai. IV, 282, cf. Kreyss. p. XXXV 17 revertitur A

21 aliquamdiu P 23 hisce A, ii se Barman 25 Africano M, Africano AP, em. Burer | Praetorio A

ipsius adventus vigore ac fulgore occupatus se Caesari tradidit; uterque legatorum et quisquis cuiusque ordinis sequi eos voluerat, remisit ad Pompeium.

51. Proximo anno cum Pyrrachium ac vicina et 1
 6 urbi regio castris Pompei obtineretur, qui accitis ex omni-
 bus transmarinis provincis legionibus, equitum ac peditem
 auxiliis, regumque et tetrarchiarum simulque dynastarum
 copiis mirandam exercitum confecerat et mare praesidiis
 classium, ut rebatur, saepserat, quo minus Caesari 2
 10 posset transmittere, sua et celeritate et fortuna C. Caesari
 2 usus nihil in mora habuit, quo minus eo quo vellet ipse
 exercitusque classibus perveniret, et primo paene castris
 Pompei suaINGERET, mox etiam obsidione munimentisque
 eum complecteretur, sed inopia obsidentibus quam ob-
 15 sessis erat gravior. Tum Balbus Cornelius excedente huma-
 nam fidem temeritate ingressus castra hostium saepiusque
 cum Lentulo collocutus consule, dubitante quanti se ven-
 deret, illis incrementis fecit viam, quibus non in Hispania
 ex cive natus, sed Hispanus, in triumphum et ponti-
 20 ficatum adsurgeret heretque ex privato consularis. Vario
 tum deinde proclis, sed uno longe magis Pompeius
 prospero, quo graviter impulsi sunt Caesaris milites.

52. Tum Caesari cum exercitu latam victoriae suae 1
 Thessaliam petuit. Pompeius, longe diversa alius suadenti 2
 25 bus, quorum plerique hortabantur, ut in Italiam trans-

1 aduentu AP. 3 retinet AP. 4 vicina P. vicina AM.
 5 Pompei A. Pompeio MP, sed e in M. iunct. obtinere-
 tur Heinsius. retractat MAP. teneretur e. ex A. corr. et et
 7 et add. Gelonius. 6 tetrarchiam AM. simulq. MP. simul
 A. haud scio an recte. cf. 50. 4. 8 praesidiis dis A. 9 ut
 rebatur A. s. l. et liben. in n. n. p. ampliat. AM. P. 11 ipse
 vellet sine eo Salmasius. et ipse vellet AP, et cum vellet et
 quo vellet Kühnk. 14 obsidione P. obsessio A. 17
 17 consule A. 198. P. 18 et H. ex cive Morgenstern. Hispaniae
 Asiae AP. Hispaniensi cive Burman. Hispaniensi Lysius.
 19 triumphum pontif. et 20. 1. et 21. 1. et 22. 1. et 23. 1. et 24. 1.
 20 ex peregrino Burman. 22 p. oblect. F. oblect.

mitteret (neque hercules quidquam partibus illis salubrius fuit), alii, ut bellum traheret, quod dignatione partium in dies ipsis magis prosperum fieret, usus impetu suo
 3 hostem secutus est. aciem Pharsalicam et illum cruentissimum Romano nomini diem tantumque utriusque exercitus profusum sanguinis et conlisa inter se duo rei publicae capita effossumque alterum Romani imperii lumen
 4 recipit enarranda hic scripturae modus. illud notandum est: ut primum C. Caesar inclinatam vidit Pompeianorum aciem, neque prius neque antiquius quidquam habuit, quam
 5 ut in omnes partes, ut militari verbo ex consuetudine utar, dimitteret **. pro dii immortales, quod huius voluntatis erga Brutum suae postea vir tam mitis pretium tulit!
 6 nihil in illa victoria mirabilius, magnificentius, clarius fuit, quam quod neminem nisi acie consumptum civem patria desideravit: sed munus misericordiae corrumpit pertinacia, cum libentius vitam victor iam daret, quam victi
 1 acciperent.

53. Pompeius profugiens cum duobus Lentulis consularibus Sextoque filio et Favonio praetorio, quos comites ei fortuna adgregaverat, aliis, ut Parthos, aliis, ut Africam peteret, in qua fidelissimum partium suarum haberet regem

1 illius *Burman* 2 fuisset *Cludius* | dignationi *MAP* | partium *AP*: partem *M* 3 in die (indies *AP*) ipsiis (ipsiis *P*) *MAP* 5 Romano *P*: Romani *MA* 6 conlisa *Gelenius*: consilio *AP* 8 et *addidi* 9 enarrandae *A* 12 ut *add. Gelenius* | verbo *A*: et verbo *P* | ex *Lipsius*: et *AP* 13 *supplet Ruhnck.* (post in omnes partes): praecones clamantes 'parce civibus': an, ut *naneiscamur verbum militare, supplendum est: signum (vel tessera) 'parce civibus'?* cf. *Suet. Caes.* 75 acie Pharsalica proclamavit ut civibus parceretur. *App. B. C.* 2, 80 κήρυκας ἐς τὰς τάξεις πανταχοῦ περιέπεμπεν, οἱ τοῖς νικῶσιν ἐκέλευον ἀψαυστεῖν τῶν ὁμοεθρῶν κτλ. | proh *A* 14 suae om. *A* | post eam *AP*, em. *Rhenanus in marg.* 15 in illa . . quam quod *Haase*: illa . . quando *AP* 17 corrumpit *AP*, em. *Rhen. in mg.* 18 victoriam dare *AP*, em. *Burer* 21 sextoque *P* 23 in quo *AP*

Iuliam, suadentibus, Aegyptum petere proposuit memor
 beneficiorum, quae in patrem eius Ptolemaet, qui tum
 puero quam iuveni propior regnabat Alexandriae, contu-
 lerat. sed quis in adversis beneficiorum servat memo-
 5 riam? aut quis ullam calamitosis deberi putat gratiam?
 aut quando fortuna non mutat fidem? missi itaque ad
 rege, qui venientem Cn. Pompeum (is iam a Mytilenis
 Corneliam uxorem receptam in navem fugae comitem
 10 habere coeperat) consilio Theodoti et Achillae exciperent
 hortarenturque, ut ex oneraria in eam navem, quae ob-
 viam processerat, transcenderet: quod cum fecisset, prin-
 ceptus Romani nominis imperio arbitrioque Aegyptii municipi
 C. Caesare P. Servilio consulibus ingulatus est. hic post
 15 tres consulatus et totidem triumphos domitumque terra-
 rum orbem sanctissimi atque praestantissimi viri in id
 evecti, super quod ascendi non potest, duodesexagesimum
 annum agentis prae natalis ipsius vitae fuit exitus, in
 tantum in illo viro a se discordante fortuna, ut cui modo
 ad victoriam terra defuerat, deesset ad sepulturam. quid
 20 aliud quam nimium occupatos dixerim, quos in aetate et
 tanti et paene nostri saeculi viri fefellit quinquennium?
 cum a C. Atilio et Q. Servilio consulibus tam facilis esset
 amorum digestio, quod adieci, non ut arguerem, sed ne
 arguerem.

25 54. Non fuit maior in Caesarem, quam in Pompeium
 fuerat, regis eorumque, quorum is auctoritate regebatur,
 fides. quippe cum venientem eum temptassent insidis ac
 deinde bello laessere auderent, utrique summorum im-
 peratorum, alteri mortuo, alteri superstiti meritis poenas

2 Ptolemaei AP — 3 prior abbl s l prior A — 9 coe-
 perat A et Frotscher: coepit P — Achillae P — Achili M, Achil A

10 obviam om. A — 15 atque A a P — viri om. A

20 aetatem AP, em. Khen. in mg — 21 et om. A — 22 facilis
 Gelenus: felix foelix A — AP — 25 maior P non maior MA

27 temptassent A, tenta. ent P — 28 summorum Momms-
 sen: summo AP — 29 alteri mortuo suppleat. Lappus

2 luere suppliciis. nusquam erat Pompeius corpore, adhuc
 ubique vivebat nomine. quippe ingens partium eius favor
 bellum excitaverat Africum, quod ciebat rex Iuba et Scipio,
 vir consularis, ante biennium quam extingueretur Pom-
 3 peius, lectus ab eo socer, eorumque copias auxerat M. Cato, 5
 ingenti cum difficultate itinerum locorumque inopia per-
 ductis ad eos legionibus: qui vir cum summum eî a mili-
 tibus deferretur imperium, honoratiori parere maluit.

1 55. Admonet promissae brevitatis fides, quanto omnia
 transcurso dicenda sint. sequens fortunam suam Caesar 10
 pervectus in Africam est, quam occiso C. Curione, Iulia-
 narum duce partium, Pompeiani obtinebant exercitus. ibi
 primo varia fortuna, mox pugnavit sua, inclinataeque
 2 hostium copiae: nec dissimilis ibi adversus victos quam
 in priores elementia Caesaris fuit. victorem Africani belli 15
 Caesarem gravius excepit Hispaniense (nam victus ab eo
 Pharnaces vix quidquam gloriae eius adstruxit), quod
 Cn. Pompeius, Magni filius, adulescens impetus ad bella
 maximi, ingens ac terribile conflaverat, undique ad eum
 adhuc paterni nominis magnitudinem sequentium ex toto 20
 3 orbe terrarum auxiliis confluentibus. sua Caesarem in
 Hispaniam comitata fortuna est, sed nullum unquam atro-
 cius periculosiusque ab eo initum proelium, adeo ut plus
 quam dubio Marte descenderet equo consistensque ante
 recedentem suorum aciem, increpita prius fortuna, quod 25
 se in eum servasset exitum, denuntiaret militibus vestigio
 se non recessurum: proinde viderent, quem et quo loco
 4 imperatorem deserturi forent. verecundia magis quam
 virtute acies restituta, et a duce quam a milite fortius.

2 vivebat *Heinsius*: Iubae *AP* 5 socer *MA*: sacer *P*
 7 a militibus *MA*: ambitus *P* 8 parere *Burer*: parare
P, parari *A* 9 quando *A* 10 sunt *A* 11 in pervectus
 in *A* | est *Orelli*: et *A*, *om.* *P* | *C. add. Stanger* 13 fortuna,
 mox p. sua *Acid. et Lipsius*: fortunam expugnauit via *AP*
 16 Caesarem *A*: C. Caesarem *P* 18 ad bellandum *Gelenius*
 25 increpata *A pr. m.* 29 restituta et a *Orelli*: resti-
 tatae *C. A. M.* restitutae sunt a *AP*

Cn. Pompeius gravis vulnere inventus inter solitudines
 avias interemptus est; Labienum Varumque acres abstulit.

56. Caesar omnium victor regressus in urbem, quod
 humanum excedat fidem, omnibus, qui contra se arma
 5 tulerant, ignovit, et magnificentissimis gloriatorum numeris,
 nannachiae et equitum pedumque, simul elephatorum
 certaminis spectaculis epulique per multos dies dati cele-
 10 bratione replevit eam quinque egit triumphos: Gallia
 apparatus ex citro, Pontici ex acantho, Alexandrii testu-
 dine, Africi elote, Hispaniensis argento rasilii constitit
 pecunia ex manibus lita paulo amplius sexiens miliens
 sestertium. neque illi tanto viro et tam clementer omni-
 15 bus victoris suis uso plus quinque mensium principis
 quies contigit. quippe cum mense Octobri in urbem re-
 vertisset, idibus Martis, coniurationis auctoribus Bruto
 et Cassio, quorum alterum promittendo consulatum non
 obligaverat, contra differendo Cassium offenderat, adiectis
 etiam consiliariis caedis familiarissimis omnium et fortuna
 patrum eius in summum evertis festigium, P. Bruto et
 20 C. Trebonio disque clari nominis viris, interemptus est
 cui magnam invidiam conciliarat M. Antonius, omnibus
 audendis paratissimus, consulatus collega, imponendo capiti
 eius Lupercalibus solentis pro rostris insigne regium, quod
 ab eo ita repulsum erat, ut non offensus videretur.

25 57. Laudandum experientio consilium est Pansa
 atque Hirtii, qui semper praedixerunt Caesari, ut princi-
 patum armis quaesitum armis teneret; ille dititans mori
 se quam timere malle dum clementiam, quam praestiterat,

1 gram. *L. cf. Liv. 66, 29, 5. 5 et adl. Ruhnken*, magnificenti-
 simeque *Bauer*. — *M. 10*. — 19. *M. A.* — 11. *sexies mil-*
lies SH P., pro *sexiens*, quae *L. 66, 29, 5 esse constat*, *conio. H. 66*
manus sexagies, *Lipsius de dec. sexies*. — 12. *tanto viro* *ibid.* 1

13. *victoris suis* *M. em. AP*. — 15. *coniurationibus* *L.*
 19. *revertis* *AP*. — 20. *Trebonio* *AP*. — 22. *paratissimos* *con-*
 21. *lato* *L*. — 24. *ita* *offensus*, *Trebonius* *id.* *offensum* *AP*.
 28. *timere* *L. sed* *timere* *conio.*

expectat, incautus ab ingratis occupatus est, cum quidem plurima ei praesagia atque indicia dii immortales futuri obtulissent periculi. nam et haruspices praemonuerant, ut diligentissime iduum Martiarum caveret diem, et uxor Calpurnia territa nocturno visu, ut ea die domi subsisteret, orarat, et libelli coniurationem nuntiantes dati neque protinus ab eo lecti erant. sed profecto ineluctabilis fatorum vis, cuiuscumque fortunam mutare constituit, consilia corrumpit.

58. Quo anno id patravere facinus Brutus et Cassius, praetores erant, D. Brutus consul designatus: hi una cum coniurationis globo, stipati gladiatorum D. Bruti manu, Capitolium occupavere. tum consul Antonius (quem cum simul interimendum censuisset Cassius testamentumque Caesaris abolendum, Brutus repugnauerat dicitans nihil amplius civibus praeter tyranni — ita enim appellari Caesarem facto eius expediebat — petendum esse sanguinem) convocato senatu, cum iam Dolabella, quem substituturus sibi Caesar designauerat consulem, fascēs atque insignia corripuisset consulis, velut pacis auctor liberos suos obsides in Capitolium misit fidemque descendendi tuto interfecto Caesaris dedit. et illud decreti Atheniensium celeberrimi exemplum, relatum a Cicerone, oblivionis praeteritarum rerum decreto patrum comprobatum est.

59. Caesaris deinde testamentum apertum est, quo C. Octavium, nepotem sororis suae Iuliae, adoptabat. de cuius origine, etiam si per se nitet, pauca dicenda sunt.

2 plurima ei *Orelli*: plurimi *MA*, plurima *A corr. et P*
 4 diligentissimae *A* 6 *orabat *AP* | neque p. ab eo *A*: ab eo neque p. *P*, ab obvio n. p. *Burman ex Suet. Caes. 81*
 8 cuiuscumque *Gelenius*: cuius cum (quom *P*) *MAP*, cuius *Aldus*, cuiusque *Salmasius*; at tum *expectares*: vis est cuiusque
 10 id id *A* | M. Brutus *Heinsius* | Cassius *Stanger*: C. Cassius *AP* 13 tum *Haase*: cum *AP* 18 Dolabella *P* quam substitutus *A* 19 COS. *P* 20 consulis *A*: COS. *P*, consularia *Aldus* 27 per se nitet *Burman*: praevenerit et *AP*, praevenerit *Heinsius*

fuit C. Octavius ut non patricia, ita admodum speciosa 2
 equestri gentis familia, gravis, sanctus, innocens, dives,
 hic praeter inter nobilissimos viros creatus primo loco,
 cum ei dignatio Iulia gentem Atiam conchasset uxorem,
 5 ex eo honore sortitus Macedoniam appellatusque in ea
 imperator, decedens ad petitionem consulatus obit praet-
 extato relicto filio quem C. Caesar, maior eius avunculus,
 educatum apud Philippum vitricum dilexit ut suum,
 natumque annos duodeviginti Hispaniensis militiae ad
 10 secutum se postea comitem habuit, nunquam aut alio
 usum hospitio quam suo aut alio vectum vehiculo, ponti-
 ficatusque sacerdotio puerum honoravit. et patrias bellis 4
 civilibus ad erudiendam liberalibus disciplinis singularis
 indolem iuvenis Apolloniam cum in studia miserat, mox
 15 belli Getici ac deinde Parthici habiturus commilitonem
 cui ut est nuntiatum de caede avunculi, cum protinus 5
 ex vicinis legionibus centuriones suam suorumque militum
 operam ei pollicerentur neque eam sperendam Salvichenus
 et Agrippa dicerent, ille festinans pervenire in urbem
 20 omnem ordinem ac rationem et necis et testamenti Brun-
 dusii competit. cui adventanti Romam inmanis amicorum
 occurrit frequentia, et cum intraret urbem, solis orbis
 super caput eius curvatus aequaliter rotundatusque in co-

1 Octavius (vel Octavi) pater *Cicilius* speciosa A. 3 praeter A. 4 Iuliam A. Atiam A. Atiam P. 5 in eam AP. em. *Gelen*. ex ea *Ursinus*. 9 xviii xvii *Oudendorp*. Hispaniensi militia *Lips*. 12 patrias *Aldus*. patrias AP. 13 erudiendam A. ut com. *Buhlen*. erudiendam P. 15 Getici A. Gethici P. 17 suas AP. 18 pollicerentur MA. 20 ordinem ac rat. *Munckerus*: ordinationem AP. 22 intraret, circa orbem solis orbis *Haase*. 23 rotundatusque G. A. *Koch in Gronov. Lips* (1866) in coloreum arcum *Kreyssig*, in motum arcus *Bothe*, fort. in circulum arcus, cf. *Sen Nat Qu* 1, 2, 1 memoriae proditum est, quo die D. Augustus intravit, circa solem visum coloris varii circulum, qualis esse in arcu solet. hunc Graeci halo vocant, nos dicere coronam aptissime possumus.

lorem arcus velut coronam tanti mox viri capiti imponens
conspectus est.

1 60. Non placebat Atiae matri Philippoque vitrico
adiri nomen invidiosae fortunae Caesaris, sed adserebant
salutaria rei publicae terrarumque orbis fata conditorem 5
2 conservatoremque Romani nominis. sprevit itaque caelestis
animus humana consilia et cum periculo potius summa
quam tuto humilia proposuit sequi maluitque avunculo et
Caesari de se quam vitrico credere, dictitans nefas esse,
quo nomine Caesari dignus esset visus, semet ipsum *sibi* 10
3 videri indignum. hunc protinus Antonius consul superbe
excepit (neque is erat contemptus, sed metus) vixque ad-
misso in Pompeianos hortos loquendi secum tempus dedit,
mox etiam velut insidiis eius petitus sceleste insimulare
4 coepit, in quo turpiter deprehensa eius vanitas est. aperte 15
deinde Antonii ac Dolabellae consulum ad nefandam do-
minationem erupit furor. sestertium septiens miliens,
depositum a C. Caesare ad aedem Opis, occupatum ab
Antonio, actorum eiusdem insertis falsis vitiatisque cor-
rupti commentarii atque omnia pretio temperata, vendente 20
5 rem publicam consule. idem provinciam D. Bruto de-
signato consuli decretam Galliam occupare statuit, Dola-
bella transmarinas decrevit sibi; interque naturaliter dis-
simillimos ac diversa volentis crescebat odium, eoque
C. Caesar iuvenis cotidianis Antonii petebatur insidiis. 25

1 61. Torpebat oppressa dominatione Antonii civitas:
indignatio et dolor omnibus, vis ad resistendum nulli ad-
erat, cum C. Caesar undevicesimum annum ingressus,
mira ausus ac summa consecutus privato consilio maiorem
2 senatu pro re publica animum habuit primumque a Ca- 30

3 Atiae *A*: Acciae *P* 5 orbi *Burman* 9 cedere *AP*,
em. Gelenius 10 sibi *addidit Lipsius* 12 excipit *AP*, *em.*
Cludius 17 sestertium septiens *A*: *SH* septies *P*; milies *AP*
19 vitiatisque *Cludius*: civitatibusque *AP*; *aliorum conatus*
v. apud Kritz. | corruptis commentariis *AP* 22 occuparet *A*
30 Galatia *AP*

latia, mox a Casilino veteranos exivit paternos: quorum
 exemplum secuti alii brevi in formam iusti coire exer-
 citus mox cum Antonius occurrisset exercitui, quem ex
 transmarinis provinciis Brundisium venire iusserat, legio
 5 Martia et quarta cognita et senatus voluntate et tanti
 iuvenis indole sublatis signis ad Caesarem se contulerunt,
 cum senatus honoratum equestri statua, quae hodieque 3
 in rostris posita aetatem eius scriptura indicat, (qui honor
 non alii per trecentos annos quam L. Sullae et Cn. Pompeio et C. Caesari contigerat) pro praetore una cum con-
 10 sulibus designatis Hirtio et Pansa bellum cum Antonio
 gerere iussit. *id* ab eo annum agente vicesimum fortissime 4
 circa Mutinam administratum est et D. Brutus obsidione
 liberatus. Antonius turpi ac nuda fuga coactus deserere
 15 Italiam, consulum autem alter in acie, alter post paucos
 dies ex vulnere mortem obiit.

62. Omnia ante quam fugaretur Antonius honorifice 1
 a senatu in Caesarem exercitumque eius decreta sunt
 maxime auctore Cicerone; sed ut recessit metus, erupit
 20 voluntas protinusque Pompeianis partibus rediit animus.
 Bruto Cassioque provinciae, quas iam ipsi sine ullo se-
 natus consulto occupaverant, decretae, laudati quicumque
 se iis exercitus tradidissent, omnia transmarina imperia
 eorum commissa arbitrio quippe M. Brutus et C. Cassius, 3
 25 nunc metuentes arma Antoni, nunc ad augendam eius
 invidiam simulantes se metuere, testati edictis libenter se
 vel in perpetuo exilio victuros, dum rei publicae con-

2 breui *MA* in bona *P* in forma iusti coire *MA*, *em P*

5 Martia *A* tanta *Riduk* 7 senatum *A* 9 Cn. *C. A*

10 pro praetore *Seporius* 110 *P. R. AP* 12 *id* *add. Gellius* | fortiter *ed. Orelli* operarum errore 13 est et *P.*
 esset *A* 23 se hinc se *A*, las se *P*, se us et *Orelli* 24 ar-
 bitrio *P*; imperio *A*, *et* *qua* *lectio*, nisi *calama lapsu orta*
 est, *suspacere scribendum esse* omnia transmarina eorum e imperio
 27 *resp. Gellius*; *resp. AP*, *res p.* constaret et e
Haase, *quam in sententiam saltem melius foret* dum publica
 const. concordia

staret concordia, nec ullam belli civilis praebituros materiam, plurimum sibi honoris esse in conscientia facti sui, profecti urbe atque Italia, intento ac pari animo sine auctoritate publica provincias exercitusque occupaverant et, ubicumque ipsi essent, praetextentes esse rem publicam,⁵ pecunias etiam, quae ex transmariis provinciis Roman ab quaestoribus deportabantur, a volentibus acceperant.
 4 quae omnia senatus decretis comprehensa et comprobata sunt et D. Bruto, quod alieno beneficio viveret, decretus triumphus, Pansae atque Hirtii corpora publica sepultura¹⁰
 5 honorata, Caesaris adeo nulla habita mentio, ut legati, qui ad exercitum eius missi erant, iuberentur summoto eo milites adloqui. non fuit tam ingratus exercitus, quam fuerat senatus: nam cum eam iniuriam dissimulando Caesar ipse ferret, negavere milites sine imperatore suo ulla se¹⁵
 6 audituros mandata. hoc est illud tempus, quo Cicero insito amore Pompeianarum partium Caesarem laudandum et tollendum censebat, cum aliud diceret, aliud intellegi vellet.

1 63. Interim Antonius fuga transgressus Alpes, primo²⁰ per colloquia repulsus a M. Lepido, qui pontifex maximus in C. Caesaris locum furto creatus decreta sibi Hispania adhuc in Gallia morabatur, mox saepius in conspectum veniens militum (cum et Lepido omnes imperatores forent meliores et multis Antonius, dum erat sobrius), per aversa²⁵ castrorum proruto vallo a militibus receptus est: qui titulo imperii cedebat Lepido, cum summa virium penes
 2 eum foret. sub Antonii ingressum in castra Iuventus Laterensis, vir vita ac morte consentaneus, cum acerrime suasisset Lepido, ne se cum Antonio hoste iudicato iun-³⁰
 3 geret, inritus consilii gladio se ipse transfixit. Plancus

3 ac parato *Burman* 7 auolantibus *A* 9 D.] Decio *A*
 14 *Caesar ipse: Caesari *AP*, Caesar *v.* 18 aliut . . .
 aliut *A* 21 qui pont. max. *om. A* 25 auersam castrorum
 proruta *AP, em. Gelenius* 26 a *add. Heinsius*

deinde dubia, id est sua fide, diu quarum esset partium
secum luctatus ac sibi difficile consentiens, et nunc adu-
tor D. Bruti designati consulis, collegae sui, senatuique
se litteris vendicans, mox eiusdem proditor, Asinius autem
5 Pollio firmus proposito et Iulianus partibus fidus, Pom-
peianis adversus, uterque exercitus tradidere Antonio.

64. D. Brutus desertus primo a Planco, postea etiam 1
insidiis eiusdem petitus, paulatim relinquente cum exercitu
fugiens in hospitis cuiusdam nobilis viri, nomine Cameli,
10 domo ab iis, quos miserat Antonius, iugulatus est rustissi-
masque optime de se merito viro C. Caesari poenas de-
dit, cuius cum primus omnium amicorum fuisset, inter- 2
fector fuit et fortunae, ex qua fructum tulerat, invidiam
in auctorem relegabat censebatque aequum, quae acceperat
15 à Caesare, retinere, Caesarem, qui illa dederat, perire
haec sunt tempora, quibus M. Tullius continuis actionibus 3
aeternas Antonii memoriae inussit notas, sed hic fulgen-
tissimo et caelesti ore, at tribunus Caninius canina rabie
lacerabat Antonium. utrique vindicta libertatis morte stetit; 4
20 sed tribuni sanguine commissa proscripio, Ciceronis ut
satiato Antonio paene finita. Lepidus deinde a senatu
hostis indicatus est, ut ante fuerat Antonius.

65. Tum inter eum Caesaremque et Antonium com- 1
mercia epistularum et condicionum iacta mentio, cum
25 Antonius et subinde Caesarem admoneret, quam inimicae
ipsi Pompeianae partes forent et in quod iam emersissent
fastigium et quanto Ciceronis studio Brutus Cassiusque
attollerentur, denuntiaretque se cum Bruto Cassioque, qui

5 propositi *Acidalius* — 7 postea *A.* post *P.* — 9 hospitis *A.*
Camilli Cludius ex App. b. civ. 3. 98 — 10 ab his *AP.*
12 primus *A.*; primus *P.*, cui cum in primis *Heinsius* — 15 quia
illa *AP.* | peristhaec *A.*, peris *Hæc P.*, perire uel perisse *Rhen-*
in marg. — 18 et caelestior: *A.* canina *Ruhnken*; continua *A.*,
continua *P.* — 20 *ut uel *AP.*, uelut *vulgo*, cf. 2. 12. 1. 67, 3
21 paene *A. et Burman* poena *P.* — 24 facta *Burser* — 25 Ant
subinde *C.* admoneret, et quam *Bypont*

- iam decem et septem legionum potentes erant, iuncturum vires suas, si Caesar eius aspernaretur concordiam, diceretque plus Caesarem patris quam se amici ultioni debere.
- 2 *tum* igitur inita potentiae societas et hortantibus orantibusque exercitibus inter Antonium etiam et Caesarem facta 5 adfinitas, cum esset privigna Antonii desponsata Caesari. consulatumque iniiit Caesar pridie quam viginti annos impleret decimo Kal. Octobres cum collega Q. Pedio post urbem conditam [abhinc] annis septingentis et novem, ante duos et septuaginta, quam tu, M. Vinici, consulatum 10 inires. vidit hic annus Ventidium, per quam urbem inter captivos Picentium in triumpho ductus erat, in ea consularem praetextam iungentem praetoria. idem hic postea triumphavit.
- 1 66. Furente deinde Antonio simulque Lepido, quo- 15 rum uterque, ut praediximus, hostes iudicati erant, cum ambo mallent sibi nuntiari, quid passi essent, quam quid meruissent, repugnante Caesare, sed frustra adversus duos, instauratum Sullani exempli malum, proscriptio.
- 2 nihil tam indignum illo tempore fuit, quam quod aut 20 Caesar aliquem proscribere coactus est aut ab ullo Cicero proscriptus est. abscissaque scelere Antonii vox publica est, cum eius salutem nemo defendisset, qui per tot annos et publicam civitatis et privatam civium defenderat.
- 3 nihil tamen egisti, M. Antoni, (cogit enim excedere pro- 25

1 iuncturam *A* 2 adiceretque *Herclius* 3 ultioni *A*: ultione *A* *corr.* *P* 4 **tum* igitur: tur *AP*, *tum* vel *tunc* (*sic item c. l. in A*) *Burer* 5 *pacta* *Heinsius* 6 *desponsata A*: *desponsa P* 8 *collega*q. *Pedio A* 9 *abhinc del. Gelenius*, *abh.* annos *Orelli* | *cccviii Gelenius*: *cccviii. AP*, *cccxi Aldus* 11 *M. Ventidium A*, *sed M. expuncta, fort. P.* *Vent.*
 13 *praetoriae Gelenius*, *ut est 92, 4* 16 *cum MA*: *quom P*
 17 *fort.* *mallerent recordari* | *quid patrassent Sauppe*, *quid p.* *essent quam recordari quid etc. Doederlein*; *loci obscurissimi probabilis emendatio nondum inventa est* 18 *meruissent A*: *emeruissent P* | *adversus duos om. A* 21 *aut bullo AP*
 22 *abscissa*q. *A* | *publica audita est A*

positi formam operis erumpens animo ac pectore indigno-
 tio) nihil, inquam, egisti mercedem caelestissimi oris et
 clarissimi capitis abscisi numerando auctoramentoque tu-
 nebri ad conservatoris quondam rei publicae tantique con-
 5 sulis irritando necem rapuisti tu M. Ciceroni lucem et
 sollicitam et aetatem senilem et vitam miseriores te prin-
 cipe quam sub te triumpho mortem, famam vero gloriam-
 que factorum atque dictorum adeo non abstulisti, ut au-
 xeris. vivit vivetque per omnem saeculorum memoriam, 5
 10 dumque hoc vel forte vel providentia vel utcumque con-
 stitutum rerum naturae corpus, quod ille paene solus
 Romanorum animo vidit, ingenio complexus est, eloquentia
 inluminavit, manebit incolume, comitem aevi sui laudem
 Ciceronis trahet omnisque posteritas illius in te scripta
 15 mirabitur, tuum in eum factum execrabitur citiusque e
 mundo genus hominum quam *Ciceronis nomen* cedit.

67. Huius totius temporis fortunam ne debere qui-
 1 dem quisquam satis digne potuit, adeo nemo exprimere
 verbis potest. id tamen notandum est, fuisse in pro- 2
 20 scriptos avorum fidem summam, libertorum mediam, ser-
 vorum aliquam, filiorum nullam; adeo difficilis est homi-
 nibus utcumque conceptae spei mora. ne quid ulli san- 3
 ctum relinqueretur, ut in dotem invitamentumque sceleris
 Antonius L. Caesarem avunculum, Lepidus Paulum fratrem
 25 proseripserant; nec Planco gratia defuit ad impetrandum,
 ut frater eius Plancus Plotius proseriberetur. coque inter 4
 iocos militaris, qui curram Lepidi Plancique secuti erant,
 inter execrationem civium usurpabant hunc versum:

De germanis, non de Gallis duo triumphant consules.

8 abscissi A. — 5 irritando *Ulpianus*. Tu M. *Ciclenius*.
 tum AP. — 15 tum. P. Val. A. citius quem que in P. n. natio
 genus hominum quae cedit AP. *recepimus supplementum Lau-*
rentii; aliam sententiam in cl. Keil. — 17 de P. nec P²A

19 in om. A. — 20 et. P. 21. AP. velat. et. si. CA. 4

26 interio. COS. militaris. A. — 28 et inter *Herodotus*.

1 68. Suo praeteritum loco referatur; neque enim
 persona umbram actae rei capit. dum in acie Pharsalica
 acriter de summa rerum Caesar dimicat, M. Caelius, vir
 eloquio animoque Curioni simillimus, sed in utroque per-
 fectior nec minus ingeniose nequam, cum ne modica ⁵
 quidem re servari posset (quippe peior illi res familiaris
 2 quam mens erat), in praetura novarum tabularum auctor
 extitit nequitque senatus et consulis auctoritate deterreri;
 accito etiam Milone Annio, qui non impetrato reditu Iulianis
 partibus infestus erat, in urbe seditionem, in agris haud ¹⁰
 occulte bellicum tumultum movens, primo summotus a
 re publica, mox consularibus armis auctore senatu circa
 3 Thurios oppressus est. in incepto pari similis fortuna
 Milonis fuit, qui Compsam in Hirpinis oppugnavit ictus-
 que lapide cum P. Clodio, tum patriae, quam armis pete- ¹⁵
 bat, poenas dedit, vir iniquus et ultra fortem temerarius.
 4 quatenus autem aliquid ex omissis peto, notetur im-
 modica et intempestiva libertate usos adversus C. Caesarem
 Marullum Epidium Flavumque Caesetium tribunos pl., dum
 arguunt in eo regni voluntatem, paene vim dominationis ²⁰
 5 expertos. in hoc tamen saepe lacessiti principis ira ex-
 cessit, ut censoria potius contentus nota quam animad-
 versionem dictatoria summoeret eos a re publica testaretur-
 que esse sibi miserrimum, quod aut natura sua ei ex-
 cedendum foret aut minuenda dignitas. sed ad ordinem
 revertendum est.

3 acriter Haupt: Africaque AP, circaque Lipsius
 5 ne modica quidem re Aldus: immodica (in modica P) qui-
 dem AP, ne in modica quidem fide Madvig Adv. II, 305; ipse
 malim ne immodica quidem re (vel fide) 8 et consulis (sic
 iam Lipsius) auctor. Cladius: et auctoritate COSS. AP, senatus
 consulto et auct. cons. Orelli 9 impetrato P: imperator A
 10 in agris haud Mommsen: haud magis AP, at in agris
 Lips. 13 Thurios AP | in add. Madvig, in incepto Vossius
 14 Irpinis AP 15 cum Orelli: tum AP 16 fortem M:
 sortem AP 17 repeto Heinsius 19 Caesetium M: Caese-
 etiam AP | dum A 20 vim Domitianis A 22 contem-
 ptus M1

69. Iam et Dolabella in Asia C. Trebonium con- 1
 sularem, cui succedebat, fraude deceptum Zmyrnae occi- 2
 derat, virum adversus merita Caesaris ingrattissimum par- 3
 ticipemque caedis eius, a quo ipse in consulare proventus 4
 fastigium fuerat, et C. Cassius acceptis a Statio Murco et 5
 Crispo Marcio, praetoris viris imperatoribusque, praevadis 6
 in Syria legionibus inclusum Dolabellam, qui praecipua 7
 Asia in Syriam pervenerat, Laodiciae expugnata ea urbe 8
 interfecerat (ita tamen, ut ad ictum servi sui Dolabella 9
 non segniter cervicem daret) et decem legiones in co- 10
 tractu sui iuris fecerat, et M. Brutus C. Antonio, fratri 11
 M. Antonii, in Macedonia Vatiniisque circa Dyrrachium 12
 volentis legiones extorserat (sed Antonium bello lacessierat, 13
 Vatinium dignatione obruerat, cum et Brutus cuiuslibet du- 14
 cum praefereudus videretur et Vatinius nulli non esset 15
 postferendus, in quo deformitas corporis cum turpitudine 16
 certabat ingenii, adeo ut animus eius dignissimo domicilio 17
 inclusus videretur) eratque septem legionibus validus. at 18
 lege Pedia, quam consul Peditus collega Caesaris tulerat, 19
 20 omnibus, qui Caesarem patrem interfecerant, aqua igni-
 que damnatis interdictum erat: quo tempore Capito, pa-
 trinus meus, vir ordinis senatorii, Agrippae subscripsit in
 C. Cassium dumque ea in Italia geruntur, acri atque 21
 prosperrimo bello Cassius Rhodum, rem inhumanis operis,
 22 ceperat, Brutus Lycios devicerat, et inde in Macedoniam
 exercitus traiecerat, cum per omnia repugnans naturae

2 succedebat *Kudnk* Zmyrnae *A* Smyrnae *P* 3 Statio *Ursinus* Statio *P*, Cato *A* 4 6 Martio *A* imperatoribus qui *AP*, *em. Bodanovicius* 5 8 Laodicia *MA*, Laodiceam *P*, *em. Vossius* 9 expugnata *MA* 9 interfecerat *Ithenanus* *ed. confecerat* fecerat *AP* ad ictum *Ithenanus* adiectum *AP* 12 Atinioque *A* 13 volentis *MA* volentis *P* 14 Vatinius *AP* 15 nulli non *Aldus* *idem n. homini non proponens*: nulli non *nomini P* non *AP*, nulli omnino non *Ithenanus* 16 corporis *MA em. P* 17 teteretur *ed. Orrell* *operarum errore* 18 at *Ipsius* *et AP*, sed *Kreyzig* 21 damnatis *del. Delbenius*

suae Cassius etiam Bruti clementiam vinceret. neque reperias, quos aut prior fortuna comitata sit aut veluti fatigata maturius destituerit quam Brutum et Cassium.

- 1 70. Tum Caesar et Antonius traiecerunt exercitus
in Macedoniam et apud urbem Philippos cum Bruto Cassio- 5
que acie concurrerunt. cornu, cui Brutus praeerat, im-
pulsis hostibus castra Caesaris cepit (nam ipse Caesar,
etiamsi infirmissimus valetudine erat, obibat munia ducis,
oratus etiam ab Artorio medico, ne in castris remaneret,
manifesta demuntiatione quietis territo), id autem, in quo 10
Cassius fuerat, fugatum ac male mulcatum in altiora se
2 receperat loca. tum Cassius ex sua fortuna eventum
collegae aestimans, cum dimisisset evocatum iussissetque
nuntiare sibi, quae esset multitudo ac vis hominum, quae
ad se tenderet, tardius eo nuntiante, cum in vicino esset 15
agmen cursu ad eum tendentium neque pulvere facies aut
signa denotari possent, existimans hostes esse, qui irruer-
ent, lacerna caput circumdedit extantemque cervicem in-
3 territus liberto praebuit. deciderat Cassii caput, cum
evocatus advenit nuntians Brutum esse victorem. qui 20
cum imperatorem prostratum videret, sequar, inquit, eum,
quem mea occidit tarditas, et ita in gladium incubuit.
4 post paucos deinde dies Brutus conflixit cum hostibus et
victus acie cum in tumulum nocte ex fuga se recepisset,
impetravit a Stratone Aegeate, familiari suo, ut manum 25
5 morituro commodaret sibi; reiectoque laevo super caput
brachio, cum mucronem gladii eius dextera tenens sinistrae
admovisset mammillae ad eum ipsum locum, qua cor emi-
cat, impellens se in vulnus uno ictu transfixus expiravit
protinus. 30

5 cum *Stanger*: cum M. AP 10 manifeste AP, em.
Heinsius (manifestae *Vasconius*) 11 mulcatum A, multa-
P, em. *Putcanus* | se add. *Gelenius* 14 nuntiarum A et
Cludius 22 occubuit A 24 in tumultum AP 25 im-
peravit Astratone Aegeatae A 28 mamillae A 29 expiravit.
Protenus (Protinus P) Messalla (Messala A) AP, expir. pro-

71. *Corvinus* Messalla, fulgentissimus iuuenis, proximus in illis castris Bruti Cassique auctoritati, cum essent qui eum ducem poscerent, servari beneficio Caesaris maluit quam dubiam spem armorum temptare amplius; nec aut Caesar quidquam ex victoris suis fuit laetius quam servasse *Corvinum* aut manus exemplum hominis grati ac pii, quam *Corvinum* in Caesarem fuit, non aliud bellum cruentius caede clarissimorum virorum fuit. tum *Catonis* filius cecidit; eadem *Lucillum Hortensiumque*, eminentissimorum civium filios, fortuna abstulit; nam *Varro* ad ludibrium moriturus *Antonii* digna illo ac vera de exitu eius magna cum libertate ominatus est. *Drusus Livius*, *Iuliae Augustae* pater, et *Varus Quintilius* ne temptata quidem hostis misericordia alter se ipse in tabernaculo interemit, *Varus* autem liberti, quem ad facere coegerat, manu, cum se insignibus honorum velasset, ingulatus est.

72. Hunc exitum *M. Bruti* partium septimum et tricesimum annum agentis fortuna esse voluit, incorrupto animo eius in diem, quae illi omnes virtutes unius temeritate facti abstulit. fuit autem dux *Cassius* melior, quanto vir *Brutus*; e quibus *Brutum* amicum habere malles, inimicum magis timeres *Cassium*; in altero maior vis, in altero virtus; qui si viverent, quantum rei publicae interfuit *Caesarem* potius habere quam *Antonium* principem, tantum retulisset habere *Brutum* quam *Cassium*. *Cn. Domitius*, pater *L. Domitii* nuper a nobis visi, eminentissimae ac nobilissimae simplicitatis viri, avus huius *Cn. Domitii*, clarissimi iuuenis, occupatis navibus cum magno sequentium

tenuis *Messalla Scheffer*, exparavit *Corvinus M. Biontinus*; nos protinus retento *Corvinus*, quod nomen propter versum 6 sq. necessarium videtur, adhibere maluimus.

2 auctoritate *A* 4 tentare *P*, item infra 14 tentata

7 *Corvinum Bothe* *Corvinus AP* 13 *Liviae Augustae Albius*

19 et xxx *P*, et xxxv *A* fortunae *A* corrupto *AP*, em

Tollius 21 facti *Rhenanus* 16: 17 *AP*

Velleius et Halm

6

consilia sua comitatu fugae fortunaeque se commisit, se-
 4 met ipso contentus duce partium. Staius Murcus, qui
 classi et custodiae maris praefuerat, cum omni commissa
 sibi parte exercitus naviumque Sex. Pompeium, Cn. Magni
 5 filium, qui ex Hispania revertens Siciliam armis occu- 5
 5 paverat, petiit. ad quem et e Brutianis castris et ex
 Italia aliisque terrarum partibus, quos praesenti peri-
 culo fortuna subduxerat, proscripti confluebant: quippe
 nullum habentibus statum quilibet dux erat idoneus,
 cum fortuna non electionem daret, *sed* perfugium osten- 10
 deret exitialemque tempestatem fugientibus statio pro
 portu foret.

1 73. Hic adulescens erat studiis rudis, sermone
 barbarus, impetu strenuus, manu promptus, cogitatione
 celer, fide patri dissimillimus, libertorum suorum liber- 15
 tus servorumque servus, speciosis invidens, ut pareret
 2 humillimis: quem senatus paene totus adhuc e Pom-
 peianis constans partibus post Antonii a Mutina fugam
 eodem illo tempore, quo Bruto Cassioque transmarinas
 provincias decreverat, revocatum ex Hispania, ubi ad- 20
 versus eum clarissimum bellum Pollio Asinius praeto-
 rius gesserat, in paterna bona restituerat et orae ma-
 3 ritimae praefecerat. is tum, ut praediximus, occupata
 Sicilia servitia fugitivosque in numerum exercitus sui
 recipiens magnum modum legionum effecerat perque Me- 25
 nam et Meneeraten paternos libertos, praefectos classium,
 latrociniis ac praedationibus infestato mari ad se exer-
 citumque tuendum raptò utebatur, cum eum neu de-

2 Staius *Ursinus*: Staius *A*, Staius *P* 4 exercitu *AP*
 6 petiit *Gelenius*: petit *AP* | ad quem et e *P*: adque (at-
 que *A*) me *T* e *MA* 9 statim *Lipsius* probante *Hauptio*
im Sächs. Sitzungsber. a. 1849, 199 10 *sed add. Gelenius*
 13 rudis is sermone . . . strenuus *A* 14 cogitatione *Rhe-*
nanus: cogitator *AP*, an cogitando? 18 antonii *A* mutinam
M, em. Burer; Antonianam fugam *AP* 23 istum *AP*
 25 per quem *A*

puderet vindicatum armis ac ductu patris sui mare infestare piraticis sceleribus.

74. Fractis Brutianis Cassianisque partibus Antonius 1
transmarinas obiturnas provincias substitit. Caesar in Italiam
6 se recepit eamque longe quam speraverat tumultuosiore
repperit. quippe L. Antonius consul, vitiorum trahis sui 2
consors, sed virtutum, quae interdum in illo erant, ex-
pers, modo apud veteranos criminatus Caesarem, modo
eos, qui iussa divisione praediorum nominatisque colonis
10 agros amiserant, ad arma conciens magnum exercitum
conflaverat. ex altera parte uxor Antonii Fulvia, nihil 1
muliebre praeter corpus gerens, omnia armis tumultuque
miscbat. haec belli sedem Praeneste ceperat; Antonius
pulsus undique viribus Caesaris Perusiam se contulerat:
15 Planens, Antonianarum adiutor partium, spem magis osten-
derat auxilii, quam opem ferebat Antonio. usus Caesar 1
virtute et fortuna sua Perusiam expugnavit. Antonium
inviolatum dimisit, in Perusinos magis ira militum quam
voluntate saevitum ducis; urbs incensa, cuius initium in-
20 cendii princeps eius loci fecit Macedoniens, qui subiecto
rebus ac penetibus suis igni transfixum se gladio flam-
mae intulit.

75. Per eadem tempora exarserat in Campania bel- 1
lum, quod professus eorum, qui perdiderant agros, patro-
cinium ciebat Ti. Claudius Nero praetorius et pontifex,
25 Ti. Caesaris pater, magni vir animi doctissimique ingenii;
id quoque adventu Caesaris sepultum atque discussum
est. quis fortunae mutationes, quis dubios rerum huma- 2

1 ductum A. — 2 sceleribus *Ruhnken*. — 6 repperit A. re-
perit P. — 9 iussa *Heinsius* iusto AP, iniusta vel iniecto
Lipsius, in ista *Sauppe*, instituta *Ruhnken*, novissima *Wilhelm*
colonis AP, em. *Heinsius*. — 12 tumultumque A. — 14 bel-
lis AP. — 15 spem P: spe M.A. — 18 dimisit A. — 24 pro-
diderant A. — 25 et 26 Ti. C. AP. — 26 unum P. unum M.A.
doctissimique AP: doctissimaque *Malcey*, promptissimique
Ruhnken.

narum casus satis mirari queat? quis non diversa praesentibus contrariaque expectatis aut speret aut timeat?

3 Livia, nobilissimi et fortissimi viri Drusi Claudiani filia, genere, probitate, forma Romanarum eminentissima, quam postea coniugem Augusti vidimus, quam transgressi ad 5 deos sacerdotem ac filiam, tum fugiens mox futuri sui Caesaris arma minus bimum hunc Tiberium Caesarem, vindicem Romani imperii futurumque eiusdem Caesaris filium, gestans sinu, per avia itinerum vitatis militum gladiis uno comitante, quo facilius occultaretur fuga, 10 pervenit ad mare et cum viro Nerone pervecta in Siciliam est.

1 76. Quod alieno testimonium redderem, eo non fraudabo avum meum. quippe C. Velleius, honoratissimo inter illos trecentos et sexaginta iudices loco a Cn. Pompeio lectus, eiusdem Marcique Bruti ac Ti. Neronis praefectus fabrum, vir nulli secundus, in Campania digressu Neronis a Neapoli, cuius ob singularem cum eo amicitiam partium adiutor fuerat, gravis iam aetate et corpore cum 2 comes esse non posset, gladio se ipse transfixit. inviolatam excedere Italia Caesar passus est Fulviam Plancumque, muliebris fugae comitem: nam Pollio Asinius cum septem legionibus, diu retenta in potestate Antonii Venetia, magnis speciosisque rebus circa Altinum aliasque eius regionis urbes editis, Antonium petens, vagum adhuc Domitium, quem digressum e Brutianis castris post caedem eius praediximus et propriae classis factum ducem, consiliis suis inlectum ac fide data iunxit Antonio: quo facto, quisquis aequum se praestiterit, sciat non minus a Pollione in Antonium quam ab Antonio in Pollionem esse conlatum. 30

2 expectatis *A*, sed s. l. expectans 3 Calidiani *MAP*, em. *Burer* 7 minus *Vossius*: nus *MP*, om. *A* | Tiberium *A*

13 eo *Gelenius*: meo *A*, in eo *P* 16 Ti. Neronis *Aldus*: Tironis *A*, Tyronis *P* 19 cum comes *Aldus*: comes *M*, cum *AP* 21 est *add. Cludius* 27 propriae *M* 28 electum *AP*, em. *Gelenius*

adventus deinde in Italiam Antonii apparatusque contra
 eum Caesaris habuit belli metum, sed pax circa Brundisium
 composita — per quae tempora Rutili Salvidienus seclasta con-
 silia patefacta sunt: qui natus obscurissimus mitis parum
 5 habebat summa accepisse et proximus a Cn. Pompeio
 ipsoque Caesare equestris ordinis consul creatus esse, nisi
 in id ascendisset, e quo intra se et Caesarem videret et
 rem publicam.

77. Tum expostulante consensu populi, quem gravis t
 10 urebat inlesto mari annona, cum Pompeio quoque circa
 Misenum pax inita, qui haud absurde, cum in nave Cae-
 sareaque et Antonium cena exoperet, dixit in carinis
 suis se cenam dare, referens hoc dictum ad loci nomen,
 in quo paterna domus ab Antonio possidebatur — in hoc 2
 15 pacis foedere placuit Siciliam Achaeramque Pompeio con-
 cedere, in quo tamen animus inquietus manere non potuit,
 id unum tantummodo salutare adventu suo patriae attulit,
 quod omnibus proscriptis aliisque, qui ad eum ex diversis
 causis fugerant, reditum salutemque pactus est: quae res 3
 20 et alios clarissimos viros et Neronem Claudium et M. Sil-
 lanum Sentiumque Saturninum et Arruntium ac Titium
 restituit rei publicae. Statium autem Marcum, qui ad-
 ventu suo classisque celeberrimae vires eius duplicaverat,
 insinulatam falsis criminationibus, quia talem virum colle-
 25 gam officii Mena et Menecrates fastidierant, Pompeius in
 Sicilia interfecerat.

1 apparatusque *Sulberj* praeparatusque *AP*, paratusque
Gelemus c. cum Caes. *MA*, Caes. c. cum *P* — 2 circa *P*
 contra *MA* — 3 perque *A*, Rutili *A*, Rutili *P* — 5 summam
AP, em. *Acidalius* — 6 equestris ordinis *Hensius*, ex equestris
 (equestris *A*, equestris *P*, ordinis *MA*), ex equestris ordine *Ge-*
lenus — 7 in ad *Puteanus*, in c. *MA*, simul *P* — 8 quo *P*
 equo *MA* — 9 urgebat *Claudius*, ut iam *Acid. captare* ?
 11 absurdo *AP*, em. *Riberianus* — 17 attulit *P*, tulit *A*
 20 Silanum *MA*; Syllanum *P* — 21 Sentiumque *P*, Sentium
 Q. *MA*, Arruntium c. cum *M. MA* — 22 Statium *AP*
 25 Menotrades *M. Z.*, Menocrales *A*, Menocros *P*, em. *Riberianus*

- 1 78. Hoc tractu temporum Octaviam, sororem Caesaris, M. Antonius duxit uxorem. redierat Pompeius in Siciliam, Antonius in transmarinas provincias, quas magnis molimentis Labienus, ex Brutianis castris profectus ad Parthos, perducto eorum exercitu in Syriam interfectoque legato Antonii concusserat: qui virtute et ductu Ventidii una cum Parthorum copiis celeberrimoque iuvenum Pacoro, 5
2 regis filio, extinctus est. interim Caesar per haec tempora, ne res disciplinae inimicissima, otium, corrumperet militem, crebris in Illyrico Delmatiaque expeditionibus patientia 10
3 periculorum bellicae experientia durabat exercitum. eadem tempestate Calvinus Domitius, cum ex consulatu obtineret Hispaniam, gravissimi comparandique antiquis exempli auctor fuit: quippe primi pili centurionem nomine Vibillum ob turpem ex acie fugam fusti percussit. 15
- 1 79. Crescente in dies et classe et fama Pompei Caesar molem belli eius suscipere statuit. aedificandis navibus contrahendoque militi ac remigi navalibusque ad- suescendo certaminibus atque exercitationibus praefectus est M. Agrippa, virtutis nobilissimae, labore, vigilia, periculo invictus parendique, sed uni, scientissimus, aliis sane imperandi cupidus et per omnia extra dilationes positus 20
2 consultisque facta coniungens. hic in Averno ac Lucrino lacu speciosissima classe fabricata cotidianis exercitationibus militem remigemque ad summam et militaris et maritimae rei perduxit scientiam. hac classi Caesar, cum prius despondente ei Nerone, cui ante nupta fuerat, Liviam, auspiciis rei publicae omnibus duxisset eam 25
3 uxorem, Pompeio Siciliaeque bellum intulit. sed virum humana ope invictum graviter eo tempore fortuna con-

2 redierat *om. A* 4 molimentis *Rudolken*: momentis *AP*
5 producto *AP, em. Arntzenius* 6 Venti diuina cum *A*
14 primipili *AP* | Vibillum *MA*: lubillum *P* 15 optur-
pem *A* | fuste *ed. princeps prima* 18 milite ac remige *AP*
20 virtuti *A*, vir virtutis *Rudolken* 23 coniuges *A*
27 Liua *A* 28 hominibus *A*

cussit: quippe longe maiorem partem classis circa Veliam
 Palmarique promontorium adorta vis Africi laceravit ac
 distulit: ea patiendo bello mora fuit, quod postea dubia
 et interdum incipiti fortuna gestum est: nam et classis 1
 5 eodem loco vexata est tempestate, et ut navali primo
 proelio apud Mylas ductu Acrippae pugnatum prospere,
 ita inopinato *Pompeianae* classis adventu gravis sub ipsius
 Caesaris oculis circa Tauromentum accepta clades; neque
 ab ipso periculum abluit. legiones, quae cum Cornificio
 10 erant, legato Caesaris, expositae in terram paene a Pom-
 peio oppressae sunt, sed incipitis fortuna temporis mature 5
 virtute correctae: explicatis quippe utriusque partis classi-
 bus paene omnibus exutus navibus Pompeius Asiam fuga
 petivit iussuque M. Antonii, cuius opem petierat, dum
 15 inter ducem et supplicem tumultuatur et nunc dignitatem
 retinet, nunc vitam precatur, a Titio iugulatus est: cui 6
 in tantum duravit hoc facinore contractum odium, ut mox
 ludos in theatro Pompei faciens execratione populi specta-
 culo, quod praebelat, pelleretur.

20 80. Acciverat gerens contra Pompeium bellum ex 1
 Africa Caesar Lepidum cum duodecim semiplenis legioni-
 bus. hic vir omnium vanissimus neque ulla virtute tam
 longam fortunae indulgentiam meritis exercitum Pompei,
 quia propior fuerat, sequentem non ipsius, sed Caesaris
 25 auctoritatem ac fidem, sibi iunxerat nullusque amplius 2
 viginti legionum numero in ad horum processerat, ut
 inutilis alienae victoriae comes, quam diu moratus erat,
 dissidendo in consiliis Caesaris et semper diversa iis, quae
 aliis placebant, dicendo, totam victoriam ut suam inter-

3 dispulit *Gelenius* 6 apud Mylas *A* 7 Pompeianae
add. Heinsius, alii adversae vel hostilis 10 legatae *A* in
 terra *AP* | pene paene *A* 11 natura *AP, em. Kühn*
 13 fugam *A* 15 fort. mutuo, luctatur *et. 63, 3* 19 quod
om. A 27 mutilis in alienae *MA* 28 Caesaris *AP, em.*
Acidalius | his *AP* 29 totam *MA* totam *P* interpretaretur
 auderetque *Kühnen*

pretabatur audebatque denuntiari Caesari, excederet Sicilia.
 3 non ab Scipionibus aliisque veteribus Romanorum ducum
 quidquam ausum patratumque fortius quam tunc a Caesare.
 quippe cum inermis et lacernatus esset, praeter nomen
 nihil trahens, ingressus castra Lepidi, evitatis *telis*, quae 5
 iussu hominis pravissimi in eum iacta erant, cum lacerna
 eius perforata esset lancea, aquilam legionis rapere ausus
 4 est. scires, quid interesset inter duces: armati inermem
 secuti sunt decimoque anno quam ad indignissimam vita
 sua potentiam pervenerat, Lepidus et a militibus et a 10
 fortuna desertus pulloque velatus amiculo inter ultimam
 confluentium ad Caesarem turbam latens genibus eius ad-
 volutus est. vita rerumque suarum dominium concessa ei
 sunt, spoliata, quam tueri non poterat, dignitas.

1 81. Subita deinde exercitus seditio, qui plerumque 15
 contemplatus frequentiam suam a disciplina desciscit et,
 quod cogere se putat posse, rogare non sustinet, partim
 2 severitate, partim liberalitate discussa principis, speciosum-
 que per idem tempus adiectum supplementum Campanae
 coloniae** eius relictis erant publici: pro his longe ube- 20
 riores redditus duodecies sestertium in Creta insula redditi
 et aqua promissa, quae hodieque singulare et salubritatis
 3 instrumentum et amoenitatis ornamentum est. insigne

2 aliisque *Orelli* 5 *telis* *supplevit idem* 6 in eum *A*:
 tela in eum *P* | acta *AP* 9 indignissimam *Ruhnken*: in
 dissimillimam *AP* 14 tueri *P*: intueri *MA* 15 *Secuta*
Bohormius 19 idem *A*: id *P* 20 coloniae] *supplementum*
lacunae petendum ex Dionis Cassii l. 49, 14: οὕτω μὲν οὖν
τότε τοὺς στρατιώτας κατέστησε· καὶ τὸ μὲν ἀργύριον αὐτοῖς
αὐτίκα, τὴν δὲ χάραν οὐ πολλῶ ὑστερον ἔδωκε. ἐπειδὴ γὰρ
οὐκ ἐξήρακεσεν ἢ ἐν τῷ δημοσίῳ ἔτι τότε οὐσα, προσεξεπρίετο
ἄλλιν τε καὶ παρὰ τῶν Καμπανῶν τῶν ἐν τῇ Καπύῃ οἰκούντων
σχηρῆν καὶ γὰρ ἐποίκων ἢ πόλις πολλῶν ἔδειτο etc. Haase
supplevit: concessi enim veteranis agri, qui civibus coloniae
 eius relictis e. publici; *ipse malim*: veteranis in agros deductis,
 qui coloniae eius r. e. publici. 22 permissa *Heinsius*
 23 instrumentum *Cludius*: instar *AP*

coronae classicae, quo nemo unquam Romanorum donatus
 erat, hoc bello Agrippa singulari virtute meruit. victor
 deinde Caesar reversus in urbem contractis emptionibus
 complures domos per procuratores, quo laxior fieret ipsius,
 5 publicis se usibus destinare professus est, templumque
 Apollinis et circa porticus facturum promisit, quod ab eo
 singulari exstructum munificentiæ est.

82. Qua aestate Caesar tam prospere sepelivit in 1
 Sicilia bellum, fortuna, in Caesare et in re publica mitis,
 10 saevit ad Orientem, quippe Antonius cum tredecim le-
 gionibus ingressus Armeniam ac deinde Mediam et per
 eas regiones Parthos petens habuit regem eorum olympum:
 primoque duas legiones cum omnibus impedimentis tor- 2
 mentisque et Stattano legato amisit, mox saepius ipse
 15 cum summo totius exercitus discrimine ea adit pericula,
 a quibus servari se posse desperaret, missaque non minus
 quarta parte militum captivi cuiusdam, sed Romani, consi-
 lio ac fide servatus, qui clade Crassiam exercitus captus,
 cum fortuna non animum mutasset, accessit nocte ad
 20 stationem Romanam praedixitque, ne destinatum iter pete-
 rent, sed diverso silvestrique pervaderent. hoc M. Antonio 3
 ac tot illis legionibus saluti fuit: de quibus tamen totoque
 exercitu haud minus pars quarta, ut praediximus, militum,
 calorum servitumque desiderata tertia est: impedimentorum
 25 vix ulla superfluit. hanc tamen Antonius fugam suam,
 quia vivus exerat, victoriam vocabit. qui tertia aestate

2 non erit A. — 4 laxior s. l. laxius A. — 8 sepelivit in
 S. bellum *Erdkunde*. Labrica in Sicilia Hu. bene P. AP.
 9 et in A. in P. mitis saevit Haupt. militavit AP. *ipse*
ante Hauptium commiserunt. mitis tortavit. vel labavit. *alicuius*
de loco corruptissimi coniectura c. apud Kratzius. — 10 xi. r.
 AP. xvi *Freinsheim* cum *Floro* et *Iustino*. — 11 ingressi AP.
 16 a. *abd. Kreyssig*. c. apud *is Heinsius*. desperare? Haupt:
 desperaverat AP. — 18 est. *cyathis Gellius*, s. est *Uelle*.
 19 fortuna MA. fortunam P. — 20 praedestinatum A.
 22 ac tot *Salmasius et Lypius*. acto AP. — 26 minus A. *antopet*
scriptura.

reversus in Armeniam regem eius Artavasden fraude de-
 ceptum catenis, sed, ne quid honori deesset, aureis vin-
 4 xit. crescente deinde et amoris in Cleopatram incendio
 et vitiorum, quae semper facultatibus licentiaque et ad-
 sentationibus aluntur, magnitudine, bellum patriae inferre 5
 constituit, cum ante novum se Liberum Patrem appellari
 iussisset, cum redimitus hederis coronaque velatus aurea
 et thyrsum tenens coturnisque succinctus curru velut
 Liber Pater vectus esset Alexandriae.

1 83. Inter hunc apparatus belli Plancus, non indicio 10
 recta legendi neque amore rei publicae aut Caesaris,
 quippe haec semper impugnabat, sed morbo proditor, cum
 fuisset humillimus adsentator reginae et infra servos cliens,
 cum Antonii librarius, cum obscenissimarum rerum et
 2 auctor et minister, cum in omnia et omnibus venalis, 15
 cum caeruleatus et nudus caputque redimitus arundine et
 caudam trahens, genibus innixus Glaucum saltasset in con-
 vivio, refrigeratus ab Antonio ob manifestarum rapinarum
 indicia transfugit ad Caesarem: et idem postea clemen-
 tiam victoris pro sua virtute interpretabatur, dicitans id 20
 probatum a Caesare, cui ille ignoverat; mox autem hunc
 3 avunculum Titius imitatus est. haud absurde Coponius,
 vir e praetoriis gravissimus, P. Sili socius, cum recens
 transfuga multa ac nefanda Plancus absentis Antonio in
 senatu obiceret, multa, inquit, meherecules fecit Antonius 25
 pridie quam tu illum relinqueres.

1 84. Caesare deinde et Messala Corvino consulibus
 debellatum apud Actium, ubi longe ante quam dimicaretur,
 exploratissima Iulianarum partium fuit victoria. vigebat

8 coturnisque *A* 12 impugnarat *Burman* 14 obscenissimarum *P* 15 et in omnibus *AP*, *em. Gelenius*

21 mox autem (aut *A*) hunc mox a. *MA*, hunc mox a. *P*; ipse *malim* mox autem hunc, suum av. (*vel. av. suum*) 22 *M.*

Titius *Lipsius* C. Coponius *Kreyssig* 23 e praetoriis *Schegk*:
 E. praetorius *MA*, praetorius *P*, egregius, praetorius *Ruhnck.*

P. Sili *Gelenius*: Patersilii *A*, pater, Sili *P* 29 vigebat
 (urgebat *s. l.*) *A*

in hac parte miles atque imperator, in illa marcebant omnia: hinc reniges firmissimi, illuc inopia adlectissimi: navium haec magnitudo modica nec celeritati adversa, illa specie terribior: hinc ad Antonium nemo, illuc ad Caesarem cotidie aliquis transfugebat; rex Amvntas meliora et utiliora secutus; nam Dellus exempli sui tenax ut a Dolabella *ad Cassium, a Cassio ad Antonium, ita ab Antonio transit ad Caesarem*; virque clarissimus Cn. Domitius, qui solus Antonianarum patrum nunquam regnam nisi nomine salutavit, maximo et praecipiti periculo transmisit ad Caesarem. denique in ore atque oculis Antonianae classis per M. Agrippam Leucas expugnata, Patrae captae, Corinthus occupata, bis ante ultimum discrimen classis hostium superata.

85. Advenit deinde maximi discriminis dies, quo Caesar Antoniusque productis classibus pro salute alter, in ruinam alter terrarum orbis ducere. dextrum navium Iulianarum cornu M. Lurio commissum, laevum Arruntio, Agrippae omne classis certaminis arbitrium; Caesar ei parti destinatus, in quam a fortuna vocaretur, ubique aderat. classis Antonii regimen Publicolae Sosioque commissum. at in terra locatum exercitum Taurus Caesaris, Antonii regobat Caudius ubi intum certamen est, omnia in altera parte luere, dux, reniges, milites, in altera nihil praeter milites. prima occupat fugam

1 in ante illa *all. Vascisius* illam arcebant *MA*

2 hic illic *Kratz* reniges *Lysius* reges *AP* 3 hac — illac illa *all. Heinsius*; immo est haec *idem* quod huius partis modica ne inchoare *P* celebrare *MAP*, *em. Heinsius*

4 specie *Gelenus*: specie et *AP* 5 aliquis *Heinsius*: al. *plur. MA*, aliqui transfugebant *P* rex ad Caesarem *AP* *habet post* denique ... superata v. 11 *epi*, *hac transiit Haase* Myntas *AP* melior *A* 6 de illius *AP*, *Dellus Lysius* exempli sui tenax ut a *Lysius* exemplis utae *taxata AP*

7 ad Cassium ... transit *sappierit Kuhnken*, *cf. Sen. Suas. 1, 7*

10 pericula *A* 11 adque *A* 18 Lurio *Vrsinus*: Lurio *AP*

19 Adruntio *AP* 21 Publicolae Sosioque *AP*

Cleopatra: Antonius fugientis reginae quam pugnantis militis sui comes esse maluit et imperator, qui in desertores saevire debuerat, desertor exercitus sui factus 4 est. illis etiam detracto capite in longum fortissime pugnandi duravit constantia et desperata victoria in mortem 5 dimicabatur. Caesar, quos ferro poterat interimere, verbis mulcere cupiens clamitansque et ostendens fugissè Antonium, quaerebat, pro quo et cum quo pugnarent. at illi cum diu pro absente dimicassent duce, aegre summissis armis cessere victoriam, citiusque vitam veniamque Caesar 10 promisit, quam illis ut eam precarentur persuasum est; fuitque in confesso milites optimi imperatoris, imperatorem 6 fugacissimi militis functum officio, ut dubites, suone an Cleopatrae arbitrio victoriam temperaturus fuerit, qui ad eius arbitrium direxerit fugam. idem locatus in terra 15 fecit exercitus, cum se Canidius praecipiti fuga rapuisset ad Antonium.

1 86. Quid ille dies terrarum orbi praestiterit, ex quo in quem statum pervenerit fortuna publica, quis in hoc 2 transcurso tam artati operis exprimere audeat? victoria 20 vero fuit clementissima, nec quisquam interemptus est paucissimis exceptis, qui ne deprecari quidem pro se sustinerent. ex qua lenitate ducis colligi potuit, quem aut initio triumviratus sui aut in campis Philippiis, si ei lieuisset, victoriae suae facturus fuerit *modum*. at Sosium 25

4 etiam AP: enim *cd. Orcll. errore* | detractato AP, *em. Vasosanus* 11 eam *Salmasius*: ea AP 12 fuit qui in confessio A 13 officio *om. A* | ut dubites suone *Burer*: uidebitis ne A, uidebit e suo P (functum vice. *Dubitesne Orcll*) 14 fuerat AP 15 eius fugam arbitrium d. fugam A | *direxit AP | in terra (interea s. l.) A 22 paucissimis exceptis *Ruhnken*: paucissimi et hi AP, nisi paucissimi et ii *Gelenius*, paucissimi eieci ipse *quondam* | qui depr. quidem pro se non sust. AP, *em. Heinsius* 24 Philippicis *Gelenius* | * si ei: sic A, si sic P, si *Burer* 25 *modum add. Rhomanus* | at Sosium L. Arruntii *Putcanus*: ad solium (folium P) alarunt in AP, de at dubito, cum particula *adversativa parum apta sit*; fort. C. Sosium

L. Arruntii prisca gravitate celeberrum fides, mox, odium
 clementia eluctatus sua, Caesar servavit incolumem non 3
 praetereatur Asinii Pollionis factum et dictum memora-
 bile: namque cum se post Brundisiam pacem continisset
 5 in Italia neque aut vidisset unquam reginam aut post
 enervatum amore eius Antonii animum partibus eius se
 misisset, rogante Caesare, ut secum ad bellum pro-
 fecisceretur Actiacum: mea, inquit, in Antonium maiora
 merita sunt, illius in me beneficia notiora; itaque dis-
 10 criminari vestro me subtraham et ero praeda victoris.

87. Proximo deinde anno persecutus reginam Au- 1
 toniumque Alexandream, ultimam bellis civilibus imposuit
 manum. Antonius se ipse non sequiter interemit, adeo
 ut multa desidia crimina morte redimeret: at Cleopatra
 15 frustratis custodibus inlata aspide morsu eius, sane expertis
 muliebris metus, spiritum reddidit. Inique et fortuna et
 clementia Caesaris dignum, quod nemo ex iis, qui contra
 eum arma tulerant, ab eo iussu eius interemptus est.
 D. Brutum Antonii interemit crudelitas. Sextum Pompeium 2
 ab eo devictum idem Antonius, cum dignitatis que-
 que servandae dedisset fidem, etiam spiritu privavit. Brutus 3
 et Cassius ante, quam victorum experirentur animum, vo-
 luntaria morte obierunt. Antonii Cleopatraeque quis fuisset
 exitus narravimus. Caudius timidius decessit, quam pro-
 25 fessione ei, qua semper usus erat, congruebat. ultimus
 autem ex interfectores Caesaris Parmensis Cassius morte
 poenas dedit, ut dederat Trebonius *primus*.

1 viri prisca *Orelli* odium eluctatus *Madvig*: diu
 luctatus *AP* 2 namque *MA* nam *P* Brundisiam *P*
 (non *A*) 7 misisset *MA* misisset *P* 9 discrimine
AP, em *Acidalius* 11 deinde *MA* om *P* 12 Alexan-
 dream *MA*: Alexandriam *P* 14 redimerit *malim* 15 aspi-
 dem *A*, aspide in *M* em sane *Acidalius*: sane eius *MAP*,
 et sanie eius *Burman* 16 mulieris *A* 17 in *AP*
 18 iussuque *A* est *add. Orelli* 20 ab eo devictum *Acidalius*:
 ab eo *P* eodem victum *MAP* 21 servandae om *A*
 23 Cleopatrae quae *A* 25 et *Cladius* eius *AP*
 27 *primus add. Aldus ante Trebonius*

1 88. Dum ultimam bello Actiaco Alexandrinoque Caesar imponit manum, M. Lepidus, iuvenis forma quam
 mente melior, Lepidi eius, qui triumvir fuerat rei publi-
 cae constituendae, filius, Iunia Bruti sorore natus, inter-
 ficiendi, simul in urbem revertisset, Caesaris consilia 5
 2 inierat. erat tunc urbis custodiis praepositus C. Maecenas
 equestri, sed splendido genere natus, vir, ubi res vigiliam
 exigeret, sane exsommis, providens atque agendi sciens,
 simul vero aliquid ex negotio remitti posset, otio ac mol-
 litiis paene ultra feminam fluens, non minus Agrippa 10
 Caesari carus, sed minus honoratus — quippe vixit augusti
 clavi † pene contentus —, nec minora consequi potuit, sed
 3 non tam concupivit. hic speculatus est per summam quietem
 ac dissimulationem praecipitis consilia iuvenis et mira ce-
 leritate nullaque cum perturbatione aut rerum aut homi- 15
 num oppresso Lepido inmane novi ac resurrecturi belli
 civilis restinxit initium; et ille quidem male consultorum
 poenas exsolvit. aequetur praedictae iam Antistii Servilia
 Lepidi uxor, quae vivo igni devorato praematura morte
 immortalam nominis sui pensavit memoriam. 20

1 89. Caesar autem reversus in Italiam atque urbem
 quo occurso, quo favore hominum omnium *generum*, aeta-
 tium, ordinum exceptus sit, quae magnificentia trium-
 phorum eius, quae fuerit munerum, ne in operis quidem

6 erat *add. Madvig* 7 equestris et *AP* 8 exomnis *AP*
 | prudens *A* 12 pene *AP*: sine *Heinsius*, specie *Zumpt*;
coniecerunt alii honore, purpura, panno, quibus *coniecturis ad-*
dere possis subtemine vel mensura, ut dicit *Ovidius Trist.* 4,
 10, 35 clavi mensura coacta est | minus maiora *A. Tittler*;
at V. ait: et non minora (i. e. aequae magnae) quam Agrippa c.
p. 17 incendium *Herelius* 18 Antistiae *AP*, em. *Vossius*

19 praematuram mortem *MA*, em. *Burer*; p. mortem im-
 mortali . . . memoria *P*; at v. *Madv. Adv.* II, 307 22 quo
 occurso *Lipsius*: occursum *AP* | *favore omnium hominum aeta-
 tium *AP*; *possis etiam* omnium hominum omnium *generum*, aet.
etc., ut est in *Cic. or. Pis.* § 96 omnes mortales omnium *generum*,
 aetatum, ordinum *etc.*

iusti materia, nedum huius tam recisi digne exprimi pot-
 est. nihil deinde optare a diis homines, nihil dii hominibus
 praestare possunt, nihil voto concipi, nihil felicitate
 consummari, quod non Augustus post reditum in urbem
 rei publicae populoque Romano terrarumque orbi reprae-
 sentaverit. tunc vicesimo anno bello civili, sepulta ex-
 terna, revocata pax, sopitus ubique armorum furor, resti-
 tuta vis legibus, nudens auctoritas, senatus maiestas, im-
 perium magistratum ad primum redactum modum:
 tantummodo octo praetoribus adiecti duo prisca illa et
 antiqua rei publicae forma revocata redit cultus agris, sacris
 honos, securitas hominibus, certa cuique rerum suarum
 possessio; leges emendatae utiliter, latae salubriter; senatus
 sine asperitate nec sine severitate lectus, prin-
 cipes viri triumphisque et amplissimis honoribus functi
 adhortatu principis ad ornandam urbem inlecti sunt
 consulatus tantummodo usque ad undecimum quin conti-
 nuaret Caesar, cum saepe obnitens repugnasset, impetrare
non potuit: nam dictaturam quam pertinaciter ei deferbat
 populus, tam constanter repulit. bella sub imperatore gesta
 pacatusque victoris terrarum orbis et tot extra Italiam
 domique opera omne aevi sui spatium impensurum in id
 solum opus scriptorem fatigarent: nos memores professionis
 universam imaginem principatus eius oculis animisque
 subiecinus.

90. Sepultis, ut praediximus, bellis civilibus coalescentibusque rei publicae membris, et coaluere quae

1 nedum in operis suprad. AP, em. *Ueberweis*. — 2 nihil. denique *Rubnk.* — 6 tanto A. bellum Italia A. — 9 redactis A.

10 adiectio e sup. a. A, an adiecti? — 11 renovata *Acadalmus haud sivo an. red. red. A.* — 14 lectis A. — 16 adhortatur A, hortatur P. — 17 quam *Maderi abhito non ante potuit: quem AP.* — 18 impetrare A *pinus.* — 20 imperatore eo *Orelli.* — 23 fatigarent *Vossius fatigant AP, fatigant Acadalmus.* — 25 subiecinus *Acad. d.* — 27 et in etiam? coaluere *Bergk in Zeitschr. f. d. Alterth. Wiss. 1855, p. 211.* et cerari ubero AP; ne quis quae referat et membra, sententiam esse

tam longa armorum series laceraverat. Dalmatia, annos viginti et ducentos rebellis, ad certam confessionem pacata est imperii. Alpes feris incultisque nationibus celebres perdomitae. Hispaniae nunc ipsius praesentia, nunc Agrippae, quem usque in tertium consulatum et mox ⁵ collegium tribuniciae potestatis amicitia principis evexerat, ² multo varioque Marte pacatae. in quas provincias cum initio Scipione et Sempronio Longo consulibus primo anno secundi *belli Punici* abhinc annos quinquaginta et ducentos Romani exercitus missi essent duce Cn. Scipione, Africani patruo, per annos ducentos in iis multo mutuoque ¹⁰ ita certatum est sanguine, ut amissis populi Romani imperatoribus exercitibusque saepe contumelia, nonnumquam ³ etiam periculum Romano inferretur imperio. illae enim provinciae Scipiones consumpserunt; illae contumelioso ¹⁵ decem annorum bello sub dure Viriatho maiores nostros exercuerunt; illae terrore Numantini belli populum Romanum concusserunt; in illis turpe Q. Pompei foedus turpiusque Mancini senatus cum ignominia dediti imperatoris rescidit; illa tot consulares, tot praetorios absumpsit ²⁰ duces, patrumque aetate in tantum Sertorium armis extulit, ut per quinquennium diudicari non potuerit, Hispanis Romanis in armis plus esset roboris et uter populus ⁴ alteri pariturus foret. has igitur provincias tam diffusas, tam frequentis, tam feras ad eam pacem abhinc annos ²⁵ ferme quinquaginta perduxit Caesar Augustus, ut quae maximis bellis numquam vacaverant, eae sub C. Antistio ac deinde P. Silio legato ceterisque postea etiam latrociniiis vacarent.

monemus: etiam pacatae sunt provinciae tam diu bellis laceratae. 1 annos *hic add. Orelli* 3 incultisque *Heinsius: multisque AP* 4 per do. (*sic*) *A* 9 belli *add. Heinsius* | anno *A* 10 misissent *A* 11 hiis *A*, his *P* 12 pop. R.] praetor *AP* 13 etiam nonnumquam *AP*, *transposuit Gelenius* 15 X *Lipsius: XX. AP* 19 dedit imperatoris rescidit *A* 22 poterit *MA* 27 eae *P*: hae *A* | Antistio *Gelenius: Aristio AP*

91. Dum pacatur Occidens, ab Oriente ac rege Par-
 1 thorum signa Romana, quae Classo oppresso Orodes, quae
 Antonio pulso filius eius Phraates ceperant, Augusto re-
 missa sunt quod cognomen illi iure Plancti sententia
 5 consensus universi senatus populiq[ue] Romani indidit erant
 2 tamen qui hunc felicissimum statum odissent: quippe L.
 Murena et Fannius Caepio diversis moribus (nam Murena
 sine hoc facinore potuit videri bonus, Caepio et ante hoc
 erat pessimus) cum misissent occidendi Caesaris consilia,
 10 oppressi auctoritate publica, quod vi facere voluerant, iure
 passi sunt. neque multo post Rufus Egnatius, per omnia
 3 gladiatori quam senatori propior, collecto in aedilitate fa-
 vore populi, quem extinguendis privata famulo incendis
 in dies auverat, in tantum quidem, ut ei praeturam
 15 continuaret, mox etiam consulatum petere ausus, cum
 esset omni flagitiorum scelerumq[ue] conscientia mersus nec
 melior illi res familiaris quam mens foret, adgregatis si-
 millimis sibi interimere Caesarem statuit, ut quo salvo
 salvus esse non poterat, eo sublato moreretur quippe
 20 ita se mores habent, ut publica quisque ruina malit occi-
 dere quam sua proteri et idem passurus minus conspici
 neque hic prioribus in occultando felicior fuit, abditusque
 carceri cum consiliis facinoris mortem dignissimam vita
 sua obit.

25 92. Praeclarum excellentis viri factum C. Sentu
 1 Saturnini circa ea tempora consulis ne fraudetur memoria
 aberat [in] ordinandis Asiae Orientisque rebus Caesar, 2
 circumferens terrarum orbi praesentia sua pacis suae bona
 tum Sentius, forte et solus et absente Caesare consul,
 30 cum alia prisca severitate summâq[ue] constantia, vetera

2 oppresso *Gelenius* press. *P*, praesso *A* 3 Phraates
A, Phrahates *P* 4 iure *Orelli* iure *AP*, an cognomen inly-
 stro? 8 ante hoc *Gelenius* hoc ante *AP* 9 misissent *P*
 (non *A*) 16 omnium *Burman* 20 ut *ald* *Burer* 21 et
 om. *A* | inter idem passuros *Stanger* 23 carere *Krause*
 27 in *del* *Heinsius* 28 sua *del* *Ruhk* 30 veterum. *Kuhn*.

consulum more ac severitate, gessisset, protraxisset publicanorum fraudes, punisset avaritiam, regessisset in aerarium pecunias publicas, tum in comitiis habendis praecipuum egit consulem: nam et quaesturam petentes, quos indignos iudicavit, profiteri vetuit, et, cum id facturos se perseverarent, consularem, si in campum descendissent, vindictam minatus est, et Egnatium florentem favore publico sperantemque ut praeturam aedilitati, ita consulatum praeturae se iuncturum, profiteri vetuit, et cum id non obtinisset, iuravit, etiam si factus esset consul suffragiis populi, tamen se eum non renuntiaturum. quod ego factum cuilibet veterum consulum gloriae comparandum reor, nisi quod naturaliter audita visis laudamus libentius et praesentia invidia, praeterita veneratione prosequimur et his nos obrui, illis instrui credimus.

93. Ante triennium fere, quam Egnatianum scelus erumperet, circa Murenæ Caepionisque coniurationis tempus, abhinc annos quinquaginta, M. Marcellus, sororis Augusti Octaviae filius, quem homines ita, si quid accidisset Caesari, successorem potentiae eius arbitrabantur futurum, ut tamen id per M. Agrippam securo ei posse contingere non existimarent, magnificentissimo munere aedilitatis edito decessit admodum iuvenis, sane, ut aiunt, ingenuarum virtutum lactusque animi et ingenii fortunaeque, in quam alebatur, capax. post cuius obitum Agrippa, qui sub specie ministeriorum principalium profectus in Asiam, ut fama loquitur, ob tacitas cum Marcello offensiones praesenti se subduxerat tempori, reversus inde filiam Caesaris Iuliam, quam in matrimonio Marcellus habuerat, duxit uxorem, feminam neque sibi neque rei publicae felicis uteri.

[veterē . . . severitate] *Krause* 1 ac gravitate *Orelli*, ac sanctitate *Laurent* 4 quos] quod *A* 9 profiteri *om. A*
 21 securos *AP* 23 ut aiunt *ing. MA*: *ing. ut aiunt P*
 30 foemina *A*

94 Hoc tractu temporum Ti. Claudius Nero, quo 1
 trimo, ut praediximus, Livia, Drusi Claudiani filia, de-
 spondente Ti. Nerone, cui ante nupta fuerat, Caesari
 nupserat, nuntius caelestium praeceptorum disciplinis, 2
 juvenis genere, forma, celsitudine corporis, optimis studiis
 maximoque ingenio instructissimus, qui protinus quantus
 est, sperari poterat visumque praetulerat principem, quae 3
 stor undevicesimum annum agens capessere coepit rem
 publicam maximamque difficultatem amoenae ac rei fru-
 10 mentariae inopiam ita Ostiae atque in urbe mandatu vitrici
 moderatus est, ut per id, quod agebat, quantus evasurus
 esset, eliceret. nec multo post missus ad eodem vitrico 4
 cum exercitu ad visendas ordinandasque, quae sub Oriente
 sunt, provincias, praecipuis omnium virtutum experimentis
 15 in eo tractu editis, cum legionibus ingressus Armeniam,
 redacta ea in potestatem populi Romani regnum eius
 Artavasdi dedit, quin rex quoque Parthorum tanti nomi-
 nis fama territus liberos suos ad Caesarem misit obsides.

95. Reversum inde Neronem Caesar haud medio 1
 20 cris belli mole experiri statuit, adiutore operis dato fratre
 ipsius Druso Claudio, quem intra Caesaris penates enixa
 erat Livia quippe uterque e diversis partibus Raetos Vin- 2
 delicosque adgressi, multis urbium et castellorum oppu-
 gnationibus nec non directa quoque acie feliciter functi

1 Ti. T. AP. 2 trimo Aldus: primo AP. respondente AP. ex Drusi. in forma spolia Claudius et Rindk. vulgo variant, ut petita ea 75, 2 et 79, 2. 3 a Ti. A. S. I. et M. em. P.

7 visusque praetulerit AP. em. Ursinus poterat. praetulerit Heinsius. 8 capessere P. non MA. 9 ostia orat. que AP. em. Ehenius. mandatu Ordo. mandatum A. mandato P. vitrici et paulo post vitrico AP. Atque em. A. 14 omnibus A. 15 tractu, Gebius tractatu AP. 17 Artavasdi P. Artavardi MA. quin Rindkern: cuius AP. cum Huse.

20 mole Heinsius. molem P. morem A. 22 e diversis Stanger. diuisis AP. cf. 109, 5. Raetos A. Raetos P. 23 et em. A. castellorumque Ordo. 24 directa A. directa P. cf. ad 47, 2.

gentes locis tutissimas, aditu difficillimas, numero frequen-
 tes, feritate truces maiore cum periculo quam damno
 Romani exercitus, plurimo cum earum sanguine per-
 domuerunt. ante quae tempora censura Planci et Pauli acta
 3 inter discordiam neque ipsis honori neque rei publicae 5
 usui fuerat, cum alteri vis censoria, alteri vita deesset,
 Paulus vix posset implere censorem, Plancus timere de-
 beret, nec quidquam obiiicere posset adolescentibus aut
 obiiicientes audire, quod non agnosceret senex.

1 96. Mors deinde Agrippae, qui novitatem suam mul- 10
 tis rebus nobilitaverat atque in hoc perduxerat, ut et
 Neronis esset socer, cuiusque liberos nepotes suos divus
 Augustus praepositis Gai ac Lucii nominibus adoptaverat,
 admovit propius Neronem Caesari: quippe filia Iulia eius,
 2 quae fuerat Agrippae nupta, Neroni nupsit. subinde bel- 15
 lum Pannonicum, quod inchoatum ab Agrippa Marcoque
 Vinicio, avo tuo, consulari magnum atroxque et perquam
 vicinum imminabat Italiae, per Neronem gestum est.
 3 gentes Pannoniorum Delmatarumque nationes situmque
 regionum ac fluminum numerumque et modum virium 20
 excelsissimasque et multiplices eo bello victorias tanti
 imperatoris alio loco explicabimus: hoc opus servet formam
 suam. huius victoriae compos Nero ovans triumphavit.

1 97. Sed dum in hac parte imperii omnia geruntur 25
 prosperrime, accepta in Germania clades sub legato M.
 Lollio, homine in omnia pecuniae quam recte faciendi
 cupidior et inter summam vitiorum dissimulationem vitio-

3 perdomuerunt *P*: perdomuere *A* 4 tantae quae *A*
 5 ipsi *AP* 6 fuerat *Orelli*: foret *AP*, fuit *Gelen*. | cum al-
 teri . . timere deberet *om. A* 6 censori *AP*, *em. Burman*
 8 nec *A et Gelenius*: ne *P* 14 Iulia filia *Haase* (filia eius
 1. *Gelenius*, ut est 100, 2) 15 Agrippa nuptae *A* 16 ab
add. Lipsius 17 consulari *Kritz*: COSS. *AP*, v. cl. (viro
 clarissimo) *Sauppe*, Marco V. a. t. consule *Lipsius*; *emendatio*
loci incerta est | pro quam *A* 19 Pannonicorum *A* | Dalmata-
 rumque *P* (*non MA*) 21 excellentissimasque *Gelenius*
 22 loco *A corr. e colo* 26 Lollio *AP* 27 victorum *A*

sissimo, amissaque legionis quintae aquila vocavit ad urbem
 in Gallias Caesarem cura deinde atque omnis Germanici 2
 belli delegata Druso Claudio, fratri Neronis, adolescenti
 tot tantarumque virtutum, quod et quantas natura mortalis
 5 recipit vel industria perficit — cum ingenium utrum
 bellicis magis operibus an civilibus sufficeret artibus, in
 incerto est; morum certe dulcedo ac suavitas et adversus 1
 amicos aequa ac par sui aestimatio inimitabilis fuisse di-
 citur; nam pulchritudo corporis proxima fraternae fuit
 10 sed illum magna ex parte donitorem Germaniae, plurimo
 eius gentis vix in locis profuso sanguine, atrocium ini-
 quitas consulenti, agentem annum tricesimum, rapuit moles 1
 deinde eius belli translata in Neronem est; quod is sua
 et virtute et fortuna administravit peragratusque victor
 15 omnis partis Germaniae sine ullo detrimento commissi ex-
 ercitus, quod praecipue hunc duci semper curae fuit, sic
 perdonavit eam, ut in formam pacis stipendiariae redige-
 ret provinciae — tum alter triumphus cum altero con-
 sulatu ei oblatu est.

20 98. Dum ea, quae praediximus, in Pannonia Ger-
 maniaeque geruntur, atrox in Thracia bellum ortum, omni-
 bus eius gentis nationibus in arma accensis, I. Pisimis,
 quem hodieque diligentissimum atque eundem lenissimum
 securitatis urbanae custodem habemus, virtus compressit,
 25 (quippe legatus Caesaris triennio cum us bellavit gentes 2
 quae ferocissimas plurimo cum earum excidio nunc acie,
 nunc expugnationibus in pristinum pacis redegit modum)
 eiusque patratiōne Asiae securitatem, Macedoniae pacem
 reddidit — de quo viro hoc omnibus sentiendum ac praec- 1
 30 dicandum est, esse motus eius vigore ac lenitate mixtis-
 simos et vix quemquam reperiri posse, qui aut otium

5 perficit *Thysse* percipit *AP*, cf. II, 2, 2 — 11 gentes *A*

14 pervagatusque *Ruhlen* — 17 reget? *A* — 20 quae dixe-
 mus *A* haud vero an recte, cum vel modo de us dicitur

25 his *A*, his *P*

validius diligit aut facilius sufficiat negotio et magis quae agenda sunt curet sine ulla ostentatione agendi.

1 99. Brevi interiecto spatio Ti. Nero duobus consulatibus totidemque triumphis actis tribuniciae potestatis consortione aequatus Augusto, civium post unum, et hoc, 5 quia volebat, eminentissimus, ducum maximus, fama fortunaque celeberrimus et vere alterum rei publicae lumen 2 et caput, mira quadam et incredibili atque inenarrabili pietate, cuius causae mox detectae sunt, cum Gaius Caesar sumpsisset iam virilem togam, Lucius item maturus esset 10 viribus, ne fulgor suus orientium iuvenum obstaret initiis, dissimulata causa consilii sui, comitatum ab socero atque eodem vitrico adquiescendi a continuatione laborum petiit. 3 quis fuerit eo tempore civitatis habitus, qui singulorum animi, quae digredientium a tanto viro omniium lacrimae, 15 quam paene ei patria manum iniecerit, iusto servemus 4 operi: illud etiam in hoc transeursu dicendum est, ita septem annos Rhodi moratum, ut omnes, qui pro consulibus legatique in transmarinas sunt profecti provincias, visendi eius gratia *Rhodum deverterint* atque eum 20 convenientes semper privato, si illa maiestas privata umquam fuit, fascēs suos summiserint fassique sint otium eius honoratius imperio suo.

1 100. Sensit terrarum orbis digressum a custodia Neronem urbis: nam et Parthus desciscens a societate 25 Romana adiecit Armeniae manum et Germania aversis 2 domitoris sui oculis rebellavit. at in urbe eo ipso anno, quo magnificentissimis gladiatorii muneris naumachaeque

3 Ti. P: T. A 11 viribus *Bipont.* viris AP, curis *Heinsius* 13 vitrico A 15 a tanto P: et anto A 18 moratum MA: moratum est P 19 legatisque A *corr.* sunt *addidimus* 20 *gratia ad quem convenientes AP, cf. *Suet. Tib.* 12 vitansque praeternavigantium officia, quibus frequentabatur assidue, nemine eum imperio aut magistratu tendente quoquam, quin deverteret Rhodum. 21 privatos illa AP umquam *Aldus*: nunquam AP 28 magnificentissimi AP, *em. Cuperus*

spectaculis divus Augustus adhuc annos triginta se et
 Gallo Canino consulibus, dedicato Martis templo annos
 oculosque populi Romani repleverat, foeda dicti memoria
 que horrenda in ipsius domo tempestas erupit quippe
 3 filia eius Julia, per omnia tanti parentis ac viri immemor,
 nihil, quod tacere aut patri impiter posset lenina, luxuria
 libidineve infectum reliquit magnitudineque fortunæ suæ
 peccandi licentia metuebatur, quodquid liberet pro licito
 vindicans, tum Iulus Antonius, singulæ exemplum cle
 4 mentiae Caesaris, violator eius domus, ipso scelere a se
 commissi ultor fuit quem victo eius patre non tantum
 incolunitate donaverat, sed sacerdotio, prætura, consu
 latu, provincis honoratum, etiam matrimonio sororis suæ
 Juliae in artissimam admittentem receperat, Quibusque
 5 Crispinus, singularem nequitiam supercilio truci protegens,
 et Appius Claudius et Sempronius Gracchus ac Scipio
 alique imperis nominis utriusque ordinis viri, quasi curis
 libet uxore violata, poenas pendere, cum Caesaris filiam
 et Neronis violassent conjugem Julia relegata in insulam
 6 patriæque et parentum subducta oculis, quam tamen com
 mitata mater Scribonia voluntaria exili permausit comes.

101 Breve ab hoc intercesserat spatium, cum C. C. 1
 Caesar ante alius provincis ad visendum obitus in Syriam
 missus, convento prius Et Nerone, cui omnem honorem
 2 ut superiori habuit, tum vixit se ibi gessit, ut nec lau
 daturum magna nec vituperatum mediocri materia de
 ficiat, cum rege Parthorum, iuvencæ excelssimo, in insula
 quam amnis Euphrates ambiabat, æquato utriusque partis
 numero cont. quod spectaculum stantis ex diverso hinc 2

2 anno A. 3 foeda in dictu A. 7 *adhuc AP

9 vindicans AP. 10 dicitur *Khon en neq et s l A*. 11 *is Schegl*.
 Iulus AP. 14 artissimam P. 18 poenas pendissent, pepen
 dere A, quo recepta *Orelli* par quasi comit. 21 *ad dunt*
 tam AP, em *Lipsius*. 23 ad visendum *Lipsius* ad videndum
 MA, ad vedendum P. 24 *l. A*. 27 ex obsequiæ insulæ
 AP, em *Orclenus*. 29 *cont P*. 30 *l. A*.

Romani, illinc Parthorum exercitus, cum duo inter se eminentissima imperiorum et hominum coirent capita, perquam clarum et memorabile sub initia stipendiorum meorum tribuno militum mihi visere contigit: quem militiae gradum ante sub patre tuo, M. Vinici, et P. Silio auspicatus in Thracia Macedoniaque, mox Achaia Asiaque et omnibus ad Orientem visis provinciis et ore atque utroque maris Pontici latere, haud iniucunda tot rerum, locorum, gentium, urbium recordatione perfruar. prior Parthus apud Gaium in nostra ripa, posterior hic apud regem in hostili epulatus est.

102. Quo tempore M. Lollii, quem veluti moderatorem iuventae filii sui Augustus esse voluerat, perfida et plena subdoli ac versuti animi consilia, per Parthum indicata Caesari, fama vulgavit: cuius mors intra paucos dies *secuta* fortuita an voluntaria fuerit ignoro. sed quam hunc decessisse laetati homines, tam paulo post obiisse Censorinum in iisdem provinciis graviter tulit civitas, vicum demerendis hominibus genitum. Armeniam deinde Gaius ingressus prima parte introitus prospere *rem* gessit; mox in conloquio, cui se temere crediderat, circa Artageram graviter a quodam, nomine Adduo, vulneratus, ex eo ut corpus minus habile, ita animum minus utilem rei publicae habere coepit. nec defuit conversatio hominum vitia eius adsentatione alentium (etenim semper magnae fortunae comes adest adulatio), per quae eo ductus erat, ut in ultimo ac remotissimo terrarum orbis angulo conescere quam Romam regredi mallet. deinde reluctatus

5 M. Vinici] 'Exēp. vetust. sic habet, ut potius legendum existimem, M. Vinicio' Burer 10 Caium P 13 perfidia A
 15 Caesari fama vulgavit Lipsius: Caesaris iam divulgavit AP
 16 secuta addidimus | ignoro P: dignior A 17 obiisse A:
 odisse P (in mg. obiisse) 20 Gaius add. Krause | rem add. Heinsius
 21 conloquium (coll. A) AP | Artagera Murctus cum Zonara p. 539 D 22 Adduo] Ἀδδων Zonaras 26 comes est A
 28 deinde rel. P: diu de re lactatus A, diu reluct. (vel de

invitusque revertens in Italiam in urbe Lyciae (Lamyra
nominant morbo obijt, cum ante annum ferme Lucius
Caesar frater eius Hispanias petens Massiliae decessisset.

103 Sed fortuna, quae subduxerat spem magni 1
5 nominis, iam tum rei publicae sua praesidia reddiderat;
quippe ante utriusque horum obitum patre tuo P. Vincto
consule Ti. Nere reversus Rhodo incredibili laetitia pa-
triam repleverat, non est diu cunctatus Caesar Augustus; 2
neque enim quaerendus erat quem legeret, sed legendus
10 qui eminebat, itaque quod post Lucii mortem adhuc Gaius 3
vivo facere voluerat atque vehementer repugnante Nerone
erat inhibitus, post utriusque adolescentium obitum facere
perseveravit, ut et tribuniciae potestatis consortionem Ne-
roni constitueret, multum quidem eo cum demum tum in
15 senatu recusante, et cum Aelio Cato C. Sentio consulibus
V. Kal. Iulias, post urbem conditam annis septingentis
quinquaginta quattuor, abhinc annos septem et viginti ad-
3 optaret, laetitiam illius diei concursusque civitatis et 4
vota paene inserentium caelo manus spemque conceptam
20 perpetuae securitatis aeternitatisque Romani imperii vix
in illo iusto opere abunde persequi poterimus, nedum hic
implere temptemus, *contenti* id unum divisse quam illi 5
omnibus *faustus* fuerit, tum relulsit certa spes liberorum
parentibus, viris matrimoniorum, dominis patrimonii, omni-

reditu luct. *Burer secundum incerta codicis vestigia*, dein diu
rel. *Acidalius*, diu deinde r. *Rubio*. 1 Lamyra Ia = A. M. A.
Lamyram P. em. *Rubio* r. *Strab.* XIV, p. 281 C. 2 quom
P. quo A. Lucius I. *telemus* quinquagesimum AP
3 Massilia P. non MA. 7 Ti. P. I. P. 9 legerat M.
11 atque P. coque vel co quod M. teste *Burero*, quae eo A.
adeoque *Hensius*, an ipsae? 15 recusante om. A. C. add.
Aldus. 16 100 LIII. P. 100 LIII. MA. 17 annos A.
annis P. 19 manus spem quae A. conceptam *Boetius*, con-
ceptae AP. 21 hinc AP. 22 tentemus P. *contenti sup-*
plevit Rhennus, *contenti simus Burer*, quanti *Rosenhagen*, *quod*
nobis quoque rerum videtur, si ad ille 'liberatus', ac non dies
supplendum esset. 23 *faustus addidi*, omnibus *faverit Maduz*,
aliorum conatus e. apud Krit. cum.

bus hominibus salutis, quietis, pacis, tranquillitatis, adeo ut nec plus sperari potuerit nec spei responderi felicius.

- 1 104. Adoptatus eadem die etiam M. Agrippa, quem post mortem Agrippae Iulia enixa erat, sed in Neronis adoptione illud adiectum his ipsis Caesaris verbis: hoc, 5
 2 inquit, rei publicae causa facio. non diu vindicem custodemque imperii sui morata in urbe patria protinus in Germaniam misit, ubi ante triennium sub M. Vinicio, avo tuo, clarissimo viro, immensum exarserat bellum. erat id ab eo quibusdam in locis gestum, quibusdam sustentatum 10
 3 feliciter eoque nomine decreta ei cum speciosissima inscriptione operum ornamenta triumphalia. hoc tempus me, functum ante tribunatu, castrorum Ti. Caesaris militem fecit: quippe protinus ab adoptione missus cum eo praefectus equitum in Germaniam, successor officii patris 15
 4 mei, caelestissimorum eius operum per annos continuos novem praefectus aut legatus spectator et pro captu mediocritatis meae adiutor fui. neque illi spectaculo, quo fructus sum, simile condicio mortalis recipere videtur mihi, cum per celeberrimam Italiae partem tractumque omnem 20
 Galliae provinciarum veterem imperatorem et ante meritis ac virtutibus quam nomine Caesarem revisentes sibi quisque quam illi gratularentur plenius. at vero militum conspectu eius elicitalae gaudio lacrimae alacritasque et salutationis nova quaedam exultatio et contingendi manum 25
 cupiditas non continentium, protinus quin adicerent, ^c vide-

3 adoptatus *om.* A | eodem *Krause* | M. *del. Ursinus*
 8 ubi P: uti A 9 id *Lipsius*: et AP (et erat *Haase*) 11 ei P: et A 13 tribunatum A | Ti. P: T. A 14 fecit AP: vidit *Stanger* 17 VIII. P: VIII. A *haud scio an recte, v. Kreyssigii praef. p. LI et Sauppium in Musei helvet. I, 139* 17 spectator et *Gelenius*: spectatum A, spectatus P, spectator aut *Cludius*, cum spectator, tum *Orelli* 18 fructus M: fructus P, functus A 20 tractumq. *Cludius*: tractum AP, et tr. *al.* 22 virtutibus *Lipsius*: viribus AP | quisq. quam P: quisquam A 23 at *om.* A 24 elicitalae P: felicitate A | lacrymae P

mus te, imperator? saluum recepinus?' ac deinde 'ego tecum, imperator, in Armenia, ego in Raetia fui, ego a te in Vindelicis, ego in Pannonia, ego in Germania ductus sum' neque verbis exprimi et fortasse vix mereri idem potest.

195 Intrata protinus Germania, subacti Canninae 1
lites, Attuari, Bructeri, recepti Cherusci regis eius Ar-
minius mox nostra clade nobilis, transitus Visurgis, pene-
trata ulteriora, cum omnem partem asperrimam et periculi-
10 sissimi belli Caesar vindicaret sibi, usque quae minoris erant
discriminis, Sentum Saturninum, qui iam legatus patris
eius in Germania fuerat, praefecisset, virum multiplicem 2
virtutibus, grauum, agilem, prouidum militariumque offi-
cium patientem ac peritum pariter, sed eundem, ubi
1 negotia fecissent locum otio, liberaliter lauteque eo ad-
utentem, ita tamen, ut eum splendidum atque hilarum
potius quam luxuriosum aut desidiam diceret: de cuius
viri claro ingenio celebrique consulatu praediximus. Annus
eius aestiva usque in mensem Decembrem producta tu-
22 manis emolumentum laetere victoriae pietas suo Caesarem
paene obstructis hinc Alpibus in urbem traxit, at tutela
imperii eum veris initio reduxit in Germaniam, in cuius
mediis finibus ad caput Lupiae fluminis hiberna digrediens
princeps locauerat.

1 recepinus A. 6 abacta A. am ad la lat. Inari Bruo-
teri A. Canninae Attuari Cannari Rhennus Bructeri P.

7 Cherusci P. Cherusci A. regis eius Arminius Fr. Tacit. in
Jugge. Lubecensi a. 182. gent. des P. et manibus manu-
mans MA. AP. gens atnam manus Fröhlich. relapsum. de
hoc corrupto coniecturas v. in ed. Krüger. 8 transitu AP.

Viturgis A. 10 s. v. Chelus in AP. om. alii. 11 iam Ger-
nerus tum AP. 12 multiplicem in virtutibus AP. 13 gra-
uum P. 15 eo om. A. utentem. Orelli. 16 atq. hinc em
Orelli. Athilam A. ac hilarum P. aut h. Rubnk. 17 aut desid-
silem P. Androsilem A. p. 18 ingenio A. om. P.

19 perducta AP. em. Iysius. 21 extractis AP. em. te-
lenus. at tutela Iysius. ad cap. lup. AP. 22 in. v. AP.
23 Lupiae Iysius. hinc AP. hiberna P.

1 106. Pro dii boni, quanti voluminis opera insequenti
 aestate sub duce Tiberio Caesare gessimus! perlustrata
 armis tota Germania est, victae gentes paene nominibus
 incogitae, receptae Caechorum nationes: omnis eorum
 iuventus infinita numero, immensa corporibus, situ loco- 5
 rum tutissima traditis armis una cum ducibus suis saepta
 fulgenti armatoque militum nostrorum agmine ante impera-
 2 toris procubuit tribunal. fracti Langobardi, gens etiam
 Germana feritate ferocior; denique quod numquam antea
 spe conceptum, nedum opere temptatum erat, ad quadrin- 10
 gesimum miliarium a Rheno usque ad flumen Albim,
 qui Semnonum Hermundurorumque fines praeterfluit, Roma-
 3 nus cum signis perductus exercitus. et eodem mira felici-
 tate et cura ducis, temporum quoque observantia classis,
 quae Oceani circumnavigaverat sinus, ab inaudito atque 15
 incognito ante mari flumine Albi subvecta, plurimarum
 gentium victoria *parta* cum abundantissima rerum omnium
 copia exercitui Caesarique se iunxit.

1 107. Non tempero mihi quin tantae rerum magni-
 tudini hoc, qualecumque est, inseram. cum citeriorem 20
 ripam praedicti fluminis castris occupassemus et ulterior
 armata hostium iuventute fulgeret, sub omnem motum
conatumque nostrarum navium protinus refugientium, unus
 e barbaris aetate senior, corpore excellens, dignitate, quan-
 tum ostendebat cultus, eminens, cavatum, ut illis mos est, 25
 ex materia conscendit alveum solusque id navigii genus
 temperans ad medium processit fluminis et petiit, liceret

1 in sequenti *A* 3 est *del. Herclius* 5 infinito *A*
 6 tutissimam *A* 7 armatorum *Laurent* 8 Langobardi *M*:
 Longobardi *AP* 9 antea spes *A corr. ex ante alpes*
 11 Albim *A* 12 Senonum *AP, em. Putcanus* | Hermundurorum-
 que *AP, em. Miller* 14 temporumque o. *Heinsius*
 16 maris flumine labi *A* 17 *parta addidimus* (victrix *Mad-*
cig) 18 Caesarisque *A* 21 ulteriora *A* 22 iuventute *P*:
 virtute *A* 22 conatum motumque *Jacobs*, motumque *MA*,
 motum *P*; *alii aliud supplerere, v. ed. Kritz.* 23 anium *A*

sibi sine periculo in eam, quam armis tenebamus, egredi
 ripam ac videre Caesarem — data petenti facultas — tum
 adpulso litre et diu tacitus contemplatus Caesarem, no-
 stra quidem, inquit, fuit inventus, quae cum vestrum
 5 numen absentium colat, praesentium potius arma metuit
 quam sequitur telum — sed ego beneficio ac permissu tuo,
 Caesar, quos ante audiebam, hodie vidi deos, nec telum
 rem ullum vitae meae aut optavi aut sensi diem — impetra-
 toque ut manum contingeret, reversus in naviculam, sine
 10 sine respectus Caesarem ripae suorum adpulsus est. Victor
 omnium gentium locorumque, quos adierat Caesar, [cum]
 incolunt inviolatoque et semel tantummodo magna cum
 clade hostium fraude eorum temptato exercitu in hiberna
 legiones reduxit, eadem qua priore anno festinatione urbem
 17 petens

108. Nihil erat iam in Germania, quod vinci pos- 1
 set, praeter gentem Marcomannorum, quae Marobodu-
 duce excita sedibus suis atque in interiora refugiens in-
 cinctos Hercynia silva campos incolebat — nulla festinatio 2
 20 huius viri mentionem transgredi debet. Maroboduus, genere
 nobilis, corpore praevalens, animo ferox, natione magis
 quam ratione barbarus, non tumultuarium neque fortuitum
 neque mobilem et ex voluntate parentum constantem inter
 suos occupavit principatum, sed certum imperium vinque
 25 regiam complexus animo statuit avocata procul a Romanis
 gente sua eo progredi, ubi cum propter potentiora arma
 refugisset, sua faceret potentissima. occupatis agitur, quos
 praediximus, locis tantis omnis aut bello domuit aut
 condicionibus inris sui fecit

1 tenebamus *P*: tenebamus *MA* — 2 data *MA*: data a
 Caesare *P* — 3 lynchre *A* et om. Vascosius — 5 non colat
 (vel colere debeat *Madrig* — 6 a *P*: et *A* — 8 imperatoque
MA, em. in *P* — 11 cum del. *Heckius* — 17 Marcomannorum
P | Maroboduo *A* — 18 interiora *AP*, em. *Gelencus* — 19 Her-
 cyniae silvae *AP*, em. *Heckius* — 22 atque *MA* *Heckius* —
 23 parentum *MA* parentum *P* — 26 propter del. *Madrig* —
 27 quos *P*: quis *MA*

1 109. Corpus summ custodientium imperium, per-
 petuis exercitiis paene ad Romanae disciplinae formam
 redactum, brevi in eminens et nostro quoque imperio
 timendum perduxit fastigium gerebatque se ita adversus
 Romanos, ut neque bello nos *laccesseret*, et si laccessere- 5
 2 tur, superesse sibi vim ac voluntatem resistendi *ostenderet*.
 legati, quos mittebat ad Caesares, interdum ut supplicem
 commendabant, interdum ut pro pari loquebantur. genti-
 bus hominibusque a nobis desciscentibus erat apud eum
 perflugium, in totumque ex male dissimulato agebat aemu- 10
 lum; exercitumque, quem septuaginta milium peditum,
 quattuor equitum fecerat, adsiduis adversus finitimos bellis
 exercendo maiori quam, quod habebat, operi praeparabat:
 3 eratque etiam eo timendus, quod cum Germaniam ad lae-
 vam et in fronte, Pannoniam ad dextram, a tergo sedium 15
 suarum haberet Noricos, tamquam in omnes semper ven-
 4 turus ab omnibus timebatur. nec securam incrementi sui
 patiebatur esse Italiam, quippe cum a summis Alpium
 iugis, quae finem Italiae terminant, initium eius finium
 5 haud multo plus ducentis milibus passuum abesset. hunc 20
 virum et hanc regionem proximo anno diversis e partibus
 Ti. Caesar adgredi statuit. Sentio Saturnino mandatum, ut
 per Cattos excisis continentibus Hercyniae silvis legiones
 Boiohaemum (id regioni, quam incolebat Maroboduus, nomen
 est), ipse a Carnunto, qui locus Norici regni proximus ab 25
 hac parte erat, exercitum, qui in Illyrico merebat, ducere
 in Marcomannos orsus est.

1 custodientium *Madvig*: custodia tum *AP*; priorum *tentamina v. apud Kritziium* 5 *laccesseret*, at si *supplerit Rhenanus* 6 *ostenderet add. Burman* 10 in *add. Acidalius*, cf. *Madvig. Adv.* II, 309 (totusque *Heinsius*) 11 exercitum, quem *malim* | *LXX. M: LX. AP* 12 quattuor *AP* 13 quod agebat *Burman* | *opi A* 19 eius *P*: cuius *MA* 20 passum *A* 22 Ti. *P: T. A* 23 Catto *AP* 24 Boiohaemum *A*, Boiohoemum *P*; duceret *addidit Lipsius* 25 a Carnunto *P*: Acarnanto (s. l. Ac arnumho) *A* 26 duceret *A*

110 Rompat interdum, *interdum* moratur proposita
 hominum fortuna praeparaverat tam hiberna Caesar ad
 Danubium admotoque exercitu non plus quam quinque die-
 rum iter a primis hostium aberat, legionesque quas Sa-
 5 turninum admoovere placuerat, pacis aequi divisa inter-
 vallo ab hoste intra paucos dies in praedicto loco cum
 Caesare se iuncturae erant, cum universa Pannoni, insolens
 longae pacis bonis et adulta viribus, Delmida omnibusque
 tractus eius gentibus in societatem adductis consili, anno
 10 corripuit. Tum necessaria glottosis praeposita neque tutum
 visum abdito in interiora exercitu vaciam tam vicino hosti
 relinquere Italiam. gentium nationumque, quae rebelle-
 verant, omnis numerus amplius octingentis milibus exple-
 bat; ducenta fere peditum colligebantur armis habitu,
 15 equitum novem. cuius immensae multitudinis parentis
 acerrimis ac peritissimis ducibus, pars potere Italiam de-
 creverat iunctam sibi Nauporti ac Tergestis continuo, pars
 in Macedoniam se effuderat, pars suis sedibus praesidiam
 esse destinaverat. maxima Batoni ac Punneti ducibus auctori-
 20 tas erat. [in] omnibus autem Pannonis non disciplinae
 tantummodo, sed linguae quoque notitia Romanae, pleris-
 que etiam litterarum usus et familiaris armorum erat exer-
 citatio: itaque hercules nulla unquam natione tam mature
 consilio belli bellum iniit ac decreta potavit. oppressi 6

Interdum A; interdum alteram adhibet Heinsius. 3 vaciam
 Itanium. 4 aberat et legiones et in quas supplet Heigt.
 5 admoovere et Haupt, admoeri AP. 6 se hoc add.
 Krause. cum P. tim. MA. 8 et om. A. 9 in in Tröhche
 constitit AP, constituto Vesperi. 11 abdito A. abdito P.
 12 relinquere om. A. 13 1000. technus: ACO. AP. se tan-
 genta milia Acolil. 15 parenti MA. pars P. 16 potere
 MA: proferare in P. 18 se effuderat Livinus, sed ille par-
 se in M. e. effugerat AP. 19 maxima Heinsius. proxima
 AP, prima al. Batoni. 21 ad 18 Batonibus AP, Batoni scilicet
esse primus vidit Rhomanos in Aid. p. 79. sq. 114, A. nos
 duobus praeterea delinens, nisi veris verba sic transpene-
 duobus duobus Batoni ac P. 20 in del. Heinsius. 22 ar-
 morum Bothe, armorum AP. 23 mature A.

cives Romani, trucidati negotiatores, magnus vexillariorum numerus ad internecionem ea in regione, quae plurimum ab imperatore aberat, caesus, occupata armis Macedonia, omnia et in omnibus locis igni ferroque vastata. quin etiam tantus huius belli metus fuit, ut stabilem illum et firmatum tantorum bellorum experientia Caesaris Augusti animum quateret atque terreret.

1 111. Habiti itaque dilectus, revocati undique et omnes veterani, viri feminaeque ex censu libertinum coactae dare militem. audita in senatu vox principis, decimo die, ni caveretur, posse hostem in urbis Romae venire conspectum. senatorum equitumque Romanorum exactae ad id bellum operae: *prompte* pollicitati. omnia haec frustra praeparassemus, nisi qui illa regeret fuisset. itaque ut praesidium ultimum res publica ab Augusto ducem in bellum poposcit Tiberium. habuit in hoc quoque bello mediocritas nostra speciosi ministerii locum. finita equestri militia designatus quaestor necdum senator aequatus senatoribus, etiam designatis tribunis plebei, partem exercitus ab urbe traditi ab Augusto perduxit ad filium eius. in quaestura deinde remissa sorte provinciae legatus eiusdem ad eundem missus sum. quas nos primo anno acies hostium vidimus! quantis prudentia ducis opportunitatibus fruentes eorum vires universas elusimus, *fundimus*

2 internecionem *AP* (*item alias*) 4 quin *Vascosanus*: quia *AP* 5 etiam tantus *A*: t. etiam *P* 6 firmatum *Burer*: formatum *MA*, fortunatum *P* 8 dilectus *A*: delectus *A* | revocatus *AP*, evocati *Acidal. at v. Tac. Hist. 2, 82* | et *om. Gelenius* 9 coacti *Cludius* 10 militum *AP* | audita . . pollicitati *posuit Haase post terreret v. 7* 13 *prompte supplevi*; pollicitati omnia. haec *Hottinger* 15 ultimum *Lipsius*: militum *AP* 17 ministri *AP*, *em. Lipsius* 19 et iam *Gelenius* 20 traditi ab *A.* ab urbe *Kreyssig* | perduxit *AP* 22 *missus sum: missum *A*, missus *P* 23 ducis nisi *o. Heinsius* 24 fruente *Orelli*: furenteis *MAP* | eorum *MA*: in eum *P* | elusimus *ecensor in Bibl. eius inus*

philol. I, 42: euasimus *A*, euasimus *P* | fundimus *supplevit Haase*; reliquorum tentamina *v. apud Kritzius*

partibus! quanto cum temperamento simul civilitatis res
 auctoritate imperatoria agi vidimus? qua prudentia hibernae
 disposita sunt? quanto opere inclusis custodis exercitus
 nostri, ne qua posset etumpere inopsque copiarum et
 intra se finens viribus hostis elangueret?

112 Felix eventu, forte conatu prima aestate belli 1
 Messalini opus mandandum est memoriae — qui vii anno 2
 etiam quam gente nobilior dignissimusque, qui et patrem
 Corvinum habuisset et cognomen suum Cottae fratri relin-
 10 queret, praepositus Illyrico subita rebellione cum semi-
 plena legione vicesima circumdatus hostili exercitu amplius
 viginti milia [hostium] ludit fugavitque et ob id ornamen-
 tis triumphalibus honoratus est. ita placebat barbaris 3
 numerus suus, ita fiducia virium, ut ubicumque Caesar
 15 esset, nihil in se reponerent — pars exercitus eorum, pro-
 posita ipsi duci et ad arbitrium utilitatemque nostram
 macerata perductaque ad exitabilem famem, neque instan-
 tem sustinere neque cum facientibus copiam pugnandi
 derigentibusque aciem ausa congredi occupato monte Clau-
 20 dio munitione se defendit. at ea pars, quae obviam se
 effuderat exercitui, quem A. Caecina et Silvanus Plautius
 consulares ex transmarinis adducebant provinciis, circum-
 fusam quinque legionibus nostris auxiliaribusque et equitatu
 regio (quippe magnam Thracum manum iunctis praedictis
 25 ducibus Rhoemetaces, Thraeciae rex, in adiutorium eius
 belli secum trahebat) paene exitabilem omnibus cladem

1 civilitatis *Madvig* praecunte *Ruhnkenio*: utilitatis *AP*
 2 imperatori. *AP*, em. *Madvig* — 5 hostis *posuit Kritz* ante et
 ne qua — 8 que *adhibet Heinsius* — 11 amplius XX hostium
P, a m XX *A* h. stram *del Orelli* — 15 opposita *Lipsius*
 16 et *del Bothe* — *voluntatemque Orelli* — 17 instantes susti-
 nens *Aradalius* — 18 em. *Ruhnken* — ut *AP* — 19 derigentibus
 quae *A*, dirigentibusque *M & P* — aciem *MA* aciam & *I A*,
 etiam *P* — in *mq* 'ab aciem' — 20 at ea *M et Oving P* — al-
 tera *A*, antea *P* — 21 *P* s. r. 1 — 24 magna *P* manu *AP*
 iunctus *MA* iunctus *P* — praedictis *A* — 25 Rhodano et Alcis
MAP, em. *Rhenanus in All.* p. 79.

5 intulit: fugata regionum equestris acies, fugatae alae, con-
 versae cohortes sunt, apud signa quoque legionum trepi-
 datum. sed Romani virtus militis plus eo tempore vindicavit gloriae quam ducibus reliquit, qui multum a more imperatoris sui discrepantes ante in hostem inciderunt, 5
 6 quam per exploratores, ubi hostis esset, cognoscerent. iam igitur in dubiis rebus semet ipsae legiones adhortatae, ingulatis ab hoste quibusdam tribunis militum, interempto praefecto castrorum praefectisque cohortium, non incruentis centurionibus, e quibus etiam primi ordines cecidere, 10
 7 invasere hostes nec sustinuisse contenti perrupta eorum acie ex insperato victoriam vindicaverunt. hoc fere tempore Agrippa, qui eodem die quo Tiberius adoptatus ab avo suo naturali erat et iam ante biennium, qualis esset, apparere coeperat, mira pravitate animi atque ingenii in 15
 praecipitia conversus patris atque eiusdem avi sui animum alienavit sibi, moxque crescentibus in dies vitiiis dignum furore suo habuit exitum.

1 113. Accipe nunc, M. Vinici, tantum in bello ducem, quantum in pace vides principem. iunctis exerciti- 30
 bus, quique sub Caesare fuerant quique ad eum venerant, contractisque in una castra decem legionibus, septuaginta amplius cohortibus, decem alis et pluribus quam decem veteranorum milibus, ad hoc magno voluntariorum numero frequentique equite regio, tanto denique exercitu, quan- 25
 tus nullo unquam loco post bella fuerat civilia, omnes eo ipso laeti erant maximamque fiduciam victoriae in
 2 numero reponebant. at imperator, optimus eorum quae agebat iudex et utilia speciosis praeferens quodque semper

1 fugata *P*: fuga *MA*, fusa *Vossius* 3 vindicavit *Putca-*
nus: vindicatum *AP* 4 a more . . discrepantes *Putca-*
nus: amore . . crepantes *AP* 6 tam igitur dubiis *Heinsius* 10 e
abd. Boecler | quibus *MA*: qui *P* | ordinis *Gelenius* 11 prae-
 rupta *A* 14 erat etiam *AP* 15 ceperat *A* 20 vides,
 Principes *P* (*non MA*) 23 X alis et *Laurent*: XIII. sed *AP*,
 XIII alis et *Lipsius* 24 adhoc *P*

eum facientem vidi in omnibus bellis, quae probanda
essent, non quae utique probarentur sequens, paucis die-
bus exercitum, qui venerat, ad retoyendas ex itinere eius
vires moratus, cum eum maerem, quam ut temperari
posset, neque habilem gubernaculo cerneret, dimittere
statuit; prosectusque longo et perquam laborioso itinere,
cuius difficultas narrari vix potest, ut neque universos
quisquam auderet adgredi et partem digredientium, suo-
rum quisque metu finium, universi temptare non possent,
remisit eo, unde venerant, et ipse asperrimae hiemis
initio regressus Sisciam legatos, inter quos ipsi finibus,
partitis praefecit hibernis.

114. O rem dictu non eminentem, sed solida vera
que virtute atque utilitate maximam, experientia suavissi-
mam, humanitate singularem! per omne belli Germanici
Pannonicique tempus nemo e nobis gradumve nostrum
aut praecedentibus aut sequentibus imbecillus fuit, cuius
salus ac valetudo non ita sustentaretur Caesaris cura,
tamquam distractissimus ille tantorum onerum mole huic
uni negotio vacaret animus. erat desiderantibus paratum
iunctum vehiculum, lectica eius publicata, cuius *usum*
cum alii tum ego sensi; iam medici, iam apparatus cibi,
iam in hoc solum una portatum instrumentum balnei
nullius non succurrit valetudini: domus tantum ac dome-
stici decrant, ceterum nihil, quod ab illis aut praestari
aut desiderari posset. adiciam illud, quod, quisquis illis
temporibus interfuit, ut alia, quae retuli, agnoscat protinus:
solus semper equo vectus est, solus cum iis, quos
invitaverat, maiore parte aestivarum expeditionum cenavit
sedens: non sequentibus disciplinam, quatenus exemplo

2 quae curque p. *Heinsius*. 11 Sisciam *M*: Siscia iam *A*.
Sisciam *P*. 14 utilitatem *A*. 17 becellus *A*. 19 distractissimus
Rhenanus: distractissimus *AP*. operum *Santenius*. 20 ne-
gotio *Gelenus*: gentio *MA*, om. *P*. 21 u. iam *ad I. Lipsius*.

23 una p. *Orelli*: uni p. *A*, inportatum *P*. Balnei *A*.
28 equo *P*. eo quo *A*. 29 cohaerent *AP*.

non nocebatur, ignovit; admonitio frequens, interdum et castigatio, vindicta tamen rarissima, agebatque medium, plurima dissimulans, aliqua inhibens. hiems emolumentum patrati belli contulit, sed insequenti aestate omnis Pannonia reliquiis totius belli in Delmatia maudentibus pacem petiit. ferocem illam tot milium iuventutem, paulo ante servitutem minatam Italiae, conferentem arma, quibus usa erat, apud flumen nomine Bathinum prosternebantemque se universam genibus imperatoris, Batonemque et Pinnetem excelsissimos duces, captum alterum, alterum a se deditum iustis voluminibus ordine narrabimus, ut spero. autumno victor in hiberna reducitur exercitus, cuius omnibus copiis a Caesare M. Lepidus praefectus est, vir nomini ac fortunae Caesarum proximus, quem in quantum quisque aut cognoscere aut intellegere potuit, in tantum miratur ac diligit tantorumque nominum, quibus ortus est, ornamentum iudicat.

115. Caesar ad alteram belli Delmatici molem animum atque arma contulit. in qua regione quali adiutore legatoque fratre meo Magio Celere Velleiano usus sit, ipsius patrisque eius praedicatione testatum est et amplissimorum honorum, quibus triumphans eum Caesar donavit, signat memoria. initio aestatis Lepidus educto hibernis

1 interdum *censor in ephem. Gotting. (a. 1779, Add. p. 121): inerat PP* 2 *tamen rarissima: amarissima AP, rarissima *Rhenanus* 3 dissimulans . . inhibens *Acidalius*: dissimulantis . . inhibentis AP, cf. *Madvigii Advers.* II, 310 | aliquam A | hiemps A, Hyems P 4 non tulit *Friebel* | sed] et *Lipsius* | in sequenti A 6 fero nocem illam A 7 quibus P: qui A 9 Pinnetem AP. cf. 110, 4 10 alterum semel AP | a se *om. Gelenius*, sponte *Cludius*, a suis *Heinsius*, at v. *Dio Cass.* 56, 16 11 autumnus AP 13 a Caesare *Rhenanus*, Caesarem AP, praenomen M addidit *Burer* | nominis AP, *em. Acidal.* 14 Caesarum *Schefferus*: eorum AP 15 intelligere P 19 in qua expeditione *Ruhn.* 20 Velleiano *Gelenius*: ulli flano MP, Ulliflano A 22 honorum AP (donorum prius scripserat A, sed se ipse corrigens id delavit et honorum in eodem versu (non super cum) scripsit)

exercitu per gentis integras immunesque adhuc clade belli
 et eo teroces ac truces tendens ad Tiberium imperatorem
 et cum difficultate locorum et cum vi hostium luctatus,
 magna cum clade obsistentium exiis agris, exiis aedi-
 5 ficis, caesis viris, laetus victoria praedaque onustus per-
 venit ad Caesarem, et ob ea, quae si proprius gessisset
 auspiciens, triumphare debuerat, ornamentis triumphalibus
 consentiente cum iudicio principum voluntate senatus do-
 10 *nat*us est. illa aestas maximi belli consummavit effectus;
 quippe Perustae et Desidates Delmatae, situ locorum ac
 montium, ingeniorum ferocia, mira etiam pugnandi scientia
 et praecipue angustis saltuum paene inexpugnabiles, non
 iam ductu, sed manibus atque armis ipsius Caesaris tum
 demum parati sunt, cum paene funditus eversi forent.
 15 nihil in hoc tanto bello, nihil in Germana aut videre
 manus aut mirari magis potui, quam quod imperatori
 nunquam adeo ulla opportuna visa est victoriae occasio,
 quam damno amissi pensaret militis semperque visum est
 gloriosissimum, quod esset tutissimum, et ante consien-
 20 tiae quam lamae consultum nec unquam consilia ducis
 iudicio exercitus, sed exercitus providentia ducis rectus est.

116. Magna in bello Delmatico experimenta virtutis
 in incultos ac difficultis locos praemissus Germanicus de-
 dit; celebri etiam opera diligentique Vibius Postumus vir 2

1 pergens in an om A. 116. a. MAP. om Giclorus.

5 incensis vel eversis. sic Heinsius. 6 ob ea, ob quae
Munckerus, ob quae om. ex *Kühn*. 8 donatus add *The-
 nianus*, honoratus *Herl*, ornatus *Koch*. 9 i aximi de consu-
 mant A. 10 Perustae ac Desidates *Fossius praecedente Hei-
 sius*, perustae ac desidates ac de sidates P. AP. Delmatae M.
 Dalmatae AP. 12 saltu A. 19 gloriosum AP. 20 quae
 om A. nec unquam P. nec unquam MA. 22 Delmatico
 MA: Dalm. P. *idem infra p. 118. 25.* 23 in viros *Heinsius*
 multos AP. 24 celebri *Urelli* viri *Kühn*. dilig. et q. Vibius
Fossius praecedente Pabius del genti quibus vis A. diligenti quibus
 Julius P. *Barea contendit ceteris exempl. non Julius sed
 Jul. e habere*. Posthumus P. non MA.

consularis, praepositus Delmatiae ornamenta meruit triumphalia: quem honorem ante paucos annos Passienus et Cossus, viri quamquam diversis virtutibus celebres, in Africa meruerant. sed Cossus victoriae testimonium etiam in cognomen filii contulit, adulescentis in omnium virtutum exempla geniti. at Postumi operum L. Apronius particeps illa quoque militia eos, quos mox consecutus est, honores excellenti virtute meruit. utinam non maioribus experimentis testatum esset, quantum in omni re fortuna posset! sed in hoc quoque genere abunde agnoscere vis eius potest. nam et Aelius Lamia, vir antiquissimi moris et priscam gravitatem semper humanitate temperans, in Germania Illyricoque et mox in Africa splendidissimis functus ministeriis, non merito, sed materia adipiscendi triumphalia defectus est, et A. Licinius Nerva Silianus, P. Silius filius, quem virum ne qui intellexit quidem abunde miratus est, †ne nihil non optimo civi simplicissimo duci perisset praeferebat, immatura morte et fructu amplissimae principis amicitiae et consummatione evectae in altissimum paternumque fastigium imaginis defectus est. horum virorum mentioni si quis quaesisset me dicere locum, fatentem arguet; neque enim iustus sine mendacio candor apud bonos crimini est.

117. Tantum quod ultimam imposuerat Pannonico ac Delmatico bello Caesar manum, cum intra quinque consummati tanti operis dies finestae ex Germania epi-

1 praepositus *P*: quae positus *A* | Delmatiae *MA*: Dalmatiae *P* 3 *quamquam: quibusdam *AP*, quamvis *Bothe*

6 At Postumi *P*, ad Postumio *MA* 10 hoc *Gelenius*: loco *AP*

11 Aelius Lamia *Ruhnken*: etiam *AP* 17 ne (me *A*) nihil non (*om. P*) optimo civi (civis *A*) . . perisset *MAP*, nihil non optimo civi simile, viro simplicissimo, duci peritissimo *Madrig Advers.* II, 310, in quam sententiam ipse mulim: nihil non quod viro optimo, civi simpl., duci peritissimo competeret 18 morte supplicet *Orelli* 20 deceptus est *Burman*; *Madrig* *rv.* defectus est alterutro loco delendum esse censet | horum *Burer*: honorum *MA*, quorum *P* 25 ac] ad *A*

stulae nuntium attulere caesi Varii trucidatarumque legio-
 num trium totidemque alarum et sex cohortium, velut in
 hoc saltem tantummodo indulgente nobis fortuna, ne occupa-
 to duce⁴ ⁵ sed et causa et persona moram exigit. Varus
⁶ Quintilius industria magis quam nobili ortus familia, vir
 ingenio mitis, moribus quietus, ut corpore, ita animo im-
 mobilior, otio magis castrorum quam bellicae adsuetus
 militiae, pecuniae vero quam non contemptor, Syria, cui
 praefuerat, declaravit, quam pauper divitem ingressus dives
⁷ pauperem reliquit: is cum exercitui, qui erat in Germania,
⁸ praecesset, concepit esse homines, qui nihil praeter vocem
 membraque haberent hominum, quique gladius domari non
 poterant, posse iure mulceri. quo proposito mediam in-
⁹ gressus Germaniam velut inter viros pacis gaudentes dul-
¹⁰ cedine iurisdictionibus agendoque pro tribunali ordine
 trahelat aestiva.

118. At illi, quod nisi expertus vix credat, in summa
 feritate versutissimum natumque mendacio genus, simulantes
 fictas litium series et nunc provocantes alter alterum in
¹² iurgia, nunc agentes gratias, quod ea Romana iustitia lini-
 ret feritasque sua novitate incognitae disciplinae mitesceret
 et solita animi discerni iure terminarentur, in summam
 sorordiam perduxere Quintilium, usque eo, ut se praefo-
 rem urbanum in foro nus dicere, non in mediis Ger-

1 nunt attulere hic *suplicomus*, alii *post VI cohortium*.
 3 salutem *Schepkuis*. 3 tantummodo *J. Ortianus*, tanto in
 malo *Huth*. 4 ducenti et causa *manet AP*, ne occupa-
 to duce tanta clades inferretur *suplicat Fossius, post suppet*, ne occ. duce tanta clades inferretur
 sed et causa et p. *Orelli*, et causa pers. *AP*, sed causa et
 p. *alii*. 6 ita *Arvidsius* et *AP*. 13 mulcere *A*. 15 iuris
 dict. *A deise*. 16 pro trib. omnia ordine *Burman*. 17 cred-
 dat *Lipsius*: credebat *AP*. 19 provocantes *Rhen*, in *mg* item
A in contextu *sed rursus deletum*, provocantes *M*, provocans *A*
 in *mg*, secundum 'exemplar' et *P* in iurgia *Martiny*, iniuria
AP. 21 suavitate *Kuhnken*, an navitate? mitesceret *P* et
 corr. *A*: mutesceret *MA*.

2 maniae finibus exercitui praesse crederet. tum iuvenis
 genere nobilis, manu fortis, sensu celer, ultra barbarum
 promptus ingenio, nomine Arminius, Sigimeri principis
 gentis eius filius, ardorem animi vultu oculisque prae-
 ferens, adsiduus militiae nostrae prioris comes, iure etiam 5
 civitatis Romanae decus equestris consecutus gradus, segni-
 tia ducis in occasionem sceleris usus est, haud imprudenter
 speculatus neminem celerius opprimi, quam qui nihil time-
 ret, et frequentissimum initium esse calamitatis securi-
 3 tatem. primo igitur paucos, mox pluris in societatem 10
 consilii recepit: opprimi posse Romanos et dicit et per-
 suadet, decretis facta iungit, tempus insidiarum constituit.
 4 id Varo per virum eius gentis fidelem clarique nominis,
 Segesten, indicatur. obstabant iam fata consiliis omnem-
 que animi eius aciem praestrinxerant: quippe ita se res 15
 habet, ut plerumque cuius fortunam mutaturus est deus,
 consilia corrumpat efficiatque, quod miserrimum est, ut,
 quod accidit, etiam merito accidisse videatur et casus in
 culpam transeat. negat itaque se credere speciemque in
 se benevolentiae ex merito aestimare profitetur. nec diu- 20
 tius post primum indicem secundo relictus locus.

1 119. Ordinem atrocissimae calamitatis, qua nulla
 post Crassi in Parthis damnum in externis gentibus gra-
 vior Romanis fuit, iustis voluminibus ut alii, ita nos
 2 conabimur exponere: nunc summa deflenda est. exercitus 25

6 Romanae decus *Burman*: Romae eius (ius *P*) *AP*, cf. *Madrigii Adv.* II, 311 | consecutus *Heinsius*: consequens *AP* (*depravatum ex scriptura* consequutus) 9 securitates (-tis s. l.) *A* 10 societate consili praecepit *AP* (recipit *Gelenius*) 11 docet *Heinsius* 14 obstabant *Lipsius*: postulabat *AP* | etiam fata *AP* 15 praestruxerat *AP*, em. *Gelenius* 16 cuius f. mutat. est *ed. Bipont.* qui f. mutaturus (imitaturus *A*) *AP* (*sine est*) 18 etiam *P*: et etiam *MA*, id e. *Burer* 19 culpam *P*: culpa *MA* | speciemque *Burman*: spemque *AP* (*est formula gratias agentis, qua quis se benevolam indicis voluntatem agnoscere fatetur*) 20 benevolentia *AP* 23 Crassi *P*: Cassi *MA*

omnium fortissimus, disciplina, manu experientiaque bello-
rum inter Romanos milites princeps, marcore ducis, per-
fidia hostis, inopinate fortunæ circumventus, cum ne
pugnandi quidem egrediendive occasio us, in quantum
5 voluerant, data esset immunitus, castigatis etiam quibusdam
gravi poena, quia Romanis et armis et animis usi fuissent,
inclusus silvis, paludibus, insidus ab eo hoste ad inter-
necionem trucidatus est, quem ita semper more periculum
trucidaverat, ut vitam aut mortem eius nunc ira nunc
10 venia temperaret. duci plus ad moriendum quam ad
pugnandum animi fuit: quippe patrum avitque exempli
successor se ipse transiit at e praefectis castrorum
14 duobus quam clarum exemplum L. Eggius, tam turpe
Ceionius profudit, qui, cum longe maximam partem ab-
sumpssisset acies, auctor deditiois supplicio quam proelio
15 mori maluit. at Vala Numonius, legatus Vari, cetera que-
tus ac probus, duri auctor exempli, spoliatum equite pedi-
tem relinquens fuga cum alis Rhenum petere ingressus est
quod factum eius fortuna ulta est; non enim desertis
20 superlunt, sed desertor occidit. Vari corpus semiustum
hostilis laceraverat teritas; caput eius abscissum latumque
ad Maroboduum et ab eo missum ad Caesarem gentiliti
tamen tumuli sepultura honoratum est.

120 His auditis revolat ad patrem Caesar; perpe- 1

2 Marco rediens A. 3 egrediendi, e. Fossius: egredie
egredie cum d. sup. g. d., egregie P. et MAP; aut egredi. ubi
Hoase, egrediendive aut occasio. 4 data esset aut impunitus
Madvig: occasio us. Fossius: occasionis AP. 5 animi sus. A.

7 paludis AP. 11 avitque P. avitque MA. 12 suc-
cessor exempli A. 13 at e. A. cor. et atque. 14 legg. iustam
t. A. 15 Ceionius A. C. Eionius P. C. Ceionius Heinsius.

16 Vala Num. Ursinus: Valaunonius AP. 17 ac P. et A.
18 equitem peditem r. fugatuna. fuga cum P. alis MAP; em.
Gelenus. 19 ultra est A. non enim occidit? haec et in ed.
Orell. exciderunt. 21 hostilis Burea: hosti MA; hostium P.
laceraverat A. [abscissum A. 22 Maroboduum A. 23 His
auditis . . . revertitur] haec verba transposuit Hoase post finem
huius capituli.

tuus patronus Romani imperii aduetam sibi causam suscipit. mittitur ad Germaniam, Gallias confirmat, disponit exercitus, praesidia munit et se magnitudine sua, non fiducia hostis metiens, qui Cimbricam Teutonicamque militiam Italiae minabatur, ultro Rhenum cum exercitu trans-⁵
² greditur. arma infert, quae arcuisse pater et patria contenti erant; penetrat interius, aperit limites, vastat agros, urit domos, fundit obvios maximaque cum gloria, incolumi omnium, quos transduxerat, numero in hiberna revertitur.
³ reddatur verum L. Asprenati testimonium, qui legatus sub¹⁰
 avunculo suo Varo militans gnava virilique opera duarum legionum, quibus praecerat, exercitum immunem tanta calamitate servavit matureque ad inferiora hiberna descendendo vacillantium etiam eis Rhenum sitarum gentium animos confirmavit. sunt tamen, qui ut vivos ab eo vindicatos,¹⁵
 ita iugulorum sub Varo occupata crediderint patrimoniam hereditatemque occisi exercitus, in quantum voluerit, ab
⁴ eo aditam. L. etiam Caedicii praefecti castrorum eorumque, qui una circumdati Alisone immensis Germanorum copiis obsidebantur, laudanda virtus est, qui omnibus diffi-²⁰
 cultatibus superatis, quas inopia rerum intolerabilis, vis hostium faciebat inexsuperabilis, nec temerario consilio nec segni providentia usi speculatiue opportunitatem ferro
⁵ sibi ad suos peperere reditum. ex quo apparet Varum, sane gravem et bonae voluntatis virum, magis imperatoris²⁵
 defectum consilio quam virtute destitutum militum se
⁶ magnificentissimumque perdidisse exercitum. cum in capti-

3 et MA: om. P 4 hostis Haupt: hostium AP, om. M teste Burero 5 minabatur MA: minabantur P | ultro A et Freinsheim: ultra P 6 infert Lipsius: interfecti AP, infert genti, quam Rahuk. | arguisse AP, em. Lipsius 7 penetrati A 8 obvios P: obulos MA 10 Asprenati A 11 gnava A: naua P 14 vacillantis iam Heinsius | Rheno AP, em. Gelenius 17 occisi A: excisi P | potuerit Burman, valuerit Lipsius 18 Caeditii A 19 Alisone Rhenanus: a Lisone AP 22 inexuperabilis (-leis P) AP 23 usi P: niti M, niti A | oportunitatem A

vos saeviretur a Germanis, praedarii facinoris auctor fuit
 Gaius Coelius, adolescens vetustate familiae suae dignissi-
 mus, qui complexus catenarum, quibus victus erat, seriem,
 ita illos inhiit capiti suo, ut protinus pariter sanguinis
 7 cerebrique effluvio exspiraret.

121. Eadem virtus et fortuna subsequenti tem- 1
 pore ingressi Germaniam imperatoris Tiberii fuit, quae
 initio fuerat qui concussis hostium viribus classicis pe-
 ditumque expeditionibus, cum res Galliarum maximae molis
 10 accensasque plebis Viennensium dissensionibus coercitione
 magis quam poena molisset, et senatus populusque Ro-
 manus postulante patre eius, ut aequum et ius in omnibus
 provinciis exercitibusque esset, quam erat ipsi, decreto
 complexus esset ceterum absurdum erat non esse sub illo,
 15 quae ab illo vindicabantur, et qui ad opem ferendam pri- 2
 mus erat, ad vindicandum honorem non iudicari parum,
 in urbem reversus iam pridem debitum, sed continuatione
 bellorum dilatum ex Pannonis Delmaticisque egit triumphum
 cuius magnificentiam quis miretur in Caesare? fortunae 3
 20 vero quis non miretur indulgentiam? quippe omnis em-
 nentissimos hostium duces non occisos fama narravit, sed
 victos triumphus ostendit; quem mihi fratrique meo inter
 praecipuos praecipisque donis adornatos viros comitari
 contigit.

25 122. Quis non inter reliqua, quibus singularis modo 1
 ratio Ti. Caesaris elucet atque eminet, hoc quoque mire-
 tur, quod, cum sine ulla dubitatione septem triumphos
 meruerit, tribus contentus fuit? quis enim dubitare

2 Coelius A. adolescens *Ruhnken*; ad AP. 5 effluvio
Lapsius in illo AP. 6 eadem A; eadem et P. 7 ingressi
 Germaniam *Bardili* ingres a germaniam animum P. MAP.
 8 concussis *Ruhnken*. 10 accensasque P. accensasque MA.
 plebe A. coercitione AP. 11 et ab *Idem*. 12 aequum
 et ius *idem*; equum eius AP. 13 quam atque *neal. Orelli*.
 ipse AP. em. *Rhen*. 20 indulgentiam A. 22 mihi *Baer*.
 mihi AP. 25 Ti. P; T. A. 28 tibi *House* fuerit AP.

- potest, quin ex Armenia recepta et ex rege praeposito ei, cuius capiti insigne regium sua manu imposuerat, ordinatisque rebus Orientis ovans triumphare debuerit, et Vindelicorum Raetorumque victor curru urbem ingredi?
- 2 fractis deinde post adoptionem continua triennii militia 5 Germaniae viribus idem illi honor et deferendus et recipiendus fuerit? et post cladem sub Varo acceptam, *expectato* ocius prosperrimo rerum eventu eadem excisa Germania triumphus summi ducis adornari debuerit? sed in hoc viro nescias, utrum magis mireris, quod laborum 10 periculorumque semper excessit modum, an quod honorum temperavit.
- 1 123. Venitur ad tempus, in quo fuit plurimum metus. quippe Caesar Augustus cum Germanicum nepotem suum reliqua belli patraturum misisset in Germaniam, 15 Tiberium autem filium missurus esset in Illyricum ad firmanda pace quae bello subegerat, prosequens cum simulque interfuturus athletarum certaminis ludicro, quod eius honori sacratum a Neapolitanis est, processit in Campaniam. quamquam iam motus imbecillitatis inclinataeque 20 in deterius principia valetudinis senserat, tamen obnitate vi animi prosecutus filium digressusque ab eo Beneventi ipse Nolam petiit: et ingravescente in dies valetudine, cum sciret, quis volenti omnia post se salva remanere accersendus foret, festinanter revocavit filium; ille ad pa- 25 trem patriae *expectato* revolavit maturius. tum securum se Augustus praedicans circumfusisque amplexibus Tiberii sui, commendans illi sua atque ipsius opera nec quid-

1 praeposito ei *Heinsius*: praepositi (pro- *P*) *MA**P*, ei praeposito *Rhen*. 4 praetorumque *A* ante corr. 7 **expectato* ocius: totius *MA*, ocius *P*, voto ocius *Burman*
 9 triumphum *AP*, em. *Heinsius* | adornari *MA*: adornare *P*
 10 nescias *A* 16 firmanda *Burser*: formanda *AP* 17 cumque simul *A* 18 certamini *Cellarius* 23 et *AP*: at *Herelius*
 24 post se *P*: posse *A* 25 accersendum *A*, arcessendus *Ruhnken*

quam iam de tunc, si fata poscerent, recusans, subiectus primo conspectu alloquique carissimum sibi spiritus, mox, cum omnem curam fata vincerent, in sua resolutus intra Pompeio Apuleioque consulibus septuagesimo et sexto anno animam caelestem caelo reddidit.

124 Quid tunc homines timuerint, quae senatus trepidatio, quae populi confusio, quis urbis metus, in quam arto salutis exituque fuerimus continuo, neque mihi tam festinanti exprimere vacat neque cui vacat potest, id solum voce publica dixisse satis habeo: cuius orbis ruinam timueramus, cum ne commotum quidem sensitimus, tantaque unius viri maiestas fuit, ut nec bonis ** neque contra malos opus armis foret una tamen veluti luctatio civitatis fuit, pugnantis cum Caesare senatus populi Romani, ut stationi paternae succederet, illius, ut potius aequalem civem quam eminentem liceret agere principem tandem magis ratione quam honore victus est, cum quid quid tuendum non suscepisset, perituum videret, solique huic contigit paene diutius recusare principatum, quam ut occuparent eum, alii armis pugnaverant post redditum caelo patrem et corpus eius humanis honoribus, numen divinis honoratum, primum principatum eius operum tuit ordinatio comitorum, quam manu sua scriptam divus Augustus reliquerat quo tempore mihi fratrisque meo, candidatis Caesaris, proxime a nobilissimis ac sacerdotibus viris destinari praetoribus contigit, consecutus, ut neque post nos quemquam divus Augustus neque ante nos Caesar commendaret Tiberius.

4 Appuleio₁ *Kreuzweg* et *A om P* 5 caelo *P: deo A*

7 urbis *A et Aculeius orbis P* 10 satis *adl Rudnk*

12 nec *P: ne A* bonis *part bonis votis, v e ut no boni haberent quod meliora optarent et* 13 forent *A* luctatio *civilis Rudnk* 17 in ratione *MA* ratione *m P* 20 redditum *A*

21 numen *Krause* nomen *AP* 25 candidato *AP* sacerdotibus *AP, em, Scheffer* 26 consecutusque *A, c* quoque *Thell* 27 no *P* annos *A*

1 125. Tulit protinus et voti et consilii sui pretium
 res publica, neque diu latuit aut quid non impetrando
 passuri fuissetis aut quid impetrando profecissetis.
 quippe exercitus, qui in Germania militabat praesentisque
 Germanici imperio regebatur, simulque legiones, quae in 5
 Illyrico erant, rabie quadam et profunda confundendi omnia
 cupiditate novum ducem, novum statum, novam quaerebant
 2 rem publicam; quin etiam ausi sunt minari daturos *se*
 senatui, daturos principi leges; modum stipendii, finem
 militiae sibi ipsi constituere conati sunt: processum etiam 10
 in arma ferrumque strictum est et paene in ultimum
 gladium erupit impunitas, defuitque, qui contra rem
 3 publicam duceret, non qui sequerentur. sed haec omnia
 veteris imperatoris maturitas, multa inhibentis, aliqua cum
 gravitate pollicentis, *et* inter severam praecipue noxiorum 15
 ultionem mitis aliorum castigatio brevi sopiit ac sustulit.
 4 quo quidem tempore ut pleraque ignovit Germanicus, ita
 Drusus, qui a patre in diversum plurimoque idem igne
 emicans incendium militaris tumultus missus erat, prisca
 antiquaque severitate usus ancipitia sibi maluit tenere 20
 quam exemplo perniciose, et his ipsis militum gladiis, qui-
 5 bus obsessus erat, obsessentes coercuit, singulari adiutore
 in eo negotio usus Iunio Blaeso, viro nescias utiliore in
 castris an meliore in toga: qui post paucos annos pro-
 consul in Africa ornamenta triumphalia cum appellatione 25
 imperatoria meruit. at Hispanias exercitumque *in iis cum*

1 et noti *Gelenius*: ut noti *AP* (ut noti ita e. *Burman*)
 6 rabiem quandam *A* 8 *se* *add. Orelli* 11 ultimum *P*:
 ultimam *MA*, ultima *Vossius* 15 et *add. Krause* (miti . .
 castigatione *J. Fr. Gronovius sine* et) | noxiorum *Gronovius*:
 nostrorum *AP* 17 ignovit *ed. Bipont.* ignave *AP*, gnaue
Salmasius, egit gnaue *Ruhk.* 18 Drusus *Gelenius*: Brutus
AP | in diversum plurimoq. idem *Madvig*: in id ipsum plurimo
 quidem *AP* 20 maluit tenere *Madvig*: timere *MA*, tam re
P; priorum conatus de loco nondum expedito v. apud *Kritz.* pro
 tenere ipse malim audere 23 *Bleso AP* 26 at *A*: ad *M*,
 ac *P* | in iis . . cuius supplevit *Madvig*

M. Lepidus, de cuius virtutibus celeberrimaeque in Illyrico militia praediximus, cum imperio obtineret, in summa pace et quiete continuit, cum et pietas rectissima sentiendi et auctoritas quae sentiebat obtinendi superesset
 5 cuius curam ac fidem Dolabella quoque, vir simplicitatis generosissimae, in maritima parte Illyria per omnia im-

126 Horum sedecim annorum opera quis cum in-
 1 sarta *sint* oculis animisque omnium, partibus eloquatur?
 10 sacravit parentem suum Caesar non imperio, sed religione,
 non appellavit eum, sed fecit deum: revocata in forum 2
 fides, summo a foro seditio, ambitio campo, discordia
 curia, sepultaeque ac situ obsitae iustitia, aequitas, in-
 15 dustria civitati redditae: accessit magistratibus auctoritas,
 senatui maestas, iudicis gravitas: compressa theatridis
 seditio, recte faciendi omnibus aut incussa voluntas aut
 imposita necessitas: honorantur recta, prava puniuntur, 3
 suspicit potentem humilis, non timet, antecedit, non con-
 temnit humiliorem potens, quando aequa moderator,
 20 quando pax laetior? diffusa in orientis occidentisque
 tractus et quidquid meridiano aut septentrione fuitur, pax
 augusta [per] omnis terrarum orbis angulos a latrocinio-
 rum metu servat innumeros. fortuna non civium tantum- 4
 modo, sed urbium damna principis munificentia vindicat
 25 restituae urbes Asiae, vindicatae ab iniuriis magistratum
 provinciae: honor dignis paratissimus, poena in malos sera,
 sed aliqua: superatur aequitate gratia, ambitio virtute:

3 et add. *Orelli* in summa quiete *Hoare*. 4 optin. sedit
 8 inserta *sint* *P.* inserta *M.C.* inhaerent *Orelli*, ut est *A.*
 11, 1. 2, 16, 3. 9 partibus *Fossius* in partibus *AP*
 12 summo a foro *Rheinius*, a foro *Hemsius*. 13 curiae
AP sepultae *P.* non *M.A.* sepultae *Burck* oppetitae *M.A.P.*
corruptum ex script. optin. aequitatis nescio quomodo. 14 magi-
 stratibus *Gidenius* militibus *AP*. 15 mansuetas *Monte* cor-
 rectionem. 22 per omnia orbe. *Kubok* an perae per omnia?
 27 sed aequa *Lycius*.

5 nam facere recte civis suos princeps optimus faciendo
 docet, cumque sit imperio maximus, exemplo maior est.
 1 127. Raro eminentes viri non magnis adiutoribus
 ad gubernandam fortunam suam usi sunt, ut duo Scipiones
 duobus Laeliis, quos per omnia aequaverunt sibi, ut di- 5
 vus Augustus M. Agrippa et proxime ab eo Statilio Tauro,
 quibus novitas familiae haut obstitit quominus ad multi-
 plicis consulatus triumphosque et complura eveherentur
 2 sacerdotia. etenim magna negotia magnis adiutoribus egent
 [neque in parvo paucitas ministeria defecit], interestque 10
 rei publicae quod usu necessarium est, dignitate eminere
 3 utilitatemque auctoritate muniri. sub his exemplis Ti.
 Caesar Seianum Aelium, principe equestris ordinis patre
 natum, materno vero genere clarissimas veteresque et in-
 signes honoribus complexum familias, habentem consularis 15
 fratres, consobrinos, avunculum, ipsum vero laboris ac
 fidei capacissimum, sufficiente etiam vigori animi compage
 corporis, singularem principalium onerum adiutorem in
 4 omnia habuit atque habet, virum severitatis laetissimae,
 hilaritatis priscae, actu otiosis simillimum, nihil sibi vin- 20
 dicantem eoque adsequentem omnia, semperque infra aliorum
 aestimationes se metientem, vultu vitaeque tranquil-
 lum, animo exsomnia.

1 128. In huius virtutum aestimatione iam pridem

1 principes *A* 4 usi sunt *A* 6 proxime *Scheffer*:
 maxime *AP* 7 haut obstitit *P* et in marg. *A*: aut stitit *A*
 8 consulatus *A* | triumphosque *excidit in ed. Orell.* | comp.
 eveherentur *Vascosanus*: complura enumerentur (complurae nu.
A) *MA*, complura enumerarentur *P* 10 neque . . defecit
AP, obelo notantur *Vossius* et *Boeclerus*, atque impar capacitas
 ministeria defecit *Madrig*, neque in parva paucitas ministerii
 sufficit *Kreyssig*: aliorum conatus *v. apud Kritz.* 11 est *Rudonk.*
e (pro ē) A, et *P*, est et *Cludius*, est id *Buerctius* 12 mu-
 nire *AP* | Ti. *P*: T. *A*, item *c. 129, 1* 13 equestri *A*
 14 veteresque et insignes *P (non A)* 17 vigore animi con-
 page *A* 18 operum *Kreyssig* 21 eo quod *A corr. ex eq.*
 | semperque *MA*: semper *P* 22 se metientem *P*: sencien-
 tem *A* 23 ex omnem *A* 24 virtutem aestimationem *M*

iudicia civitatis cum iudiciis principis certant; neque novus
 hic mos senatus populique Romanus est putandi, quod opti-
 mum sit, esse nobilissimum — nam et illi antiqui, qui
 ante bellum Punicum abhinc annos trecentos Ti. Cornu-
 canum, hominem novum, cum aliis omnibus honoribus
 pontificatu etiam maximo ad principale extulere fasti-
 gium, et qui equestri loco natum Sp. Carvilium et mox
 M. Catonem, novum etiam Tusculo urbis inquilinum, Mum-
 miumque Achaicum in consulatus, censuras et triumphos
 provexere, et qui C. Marium ignote originis usque ad
 sextum consulatum sine dubitatione Romanus nominis ha-
 buere principem, et qui M. Tullio tantum tribuere, ut
 paene ad sententiam suam quibus vellet principatus concilia-
 ret, quique nihil Asinio Pollioni negaverunt, quod nobi-
 lissimis summo cum sudore consequendum foret, profecto
 hoc senserunt, in cuiuscumque animo virtus inesset, ei
 plurimum esse tribuendum — haec naturalis exem-
 platio ad experiendum Sciauum Caesarem, ad iuvanda vero
 onera principis Sciauum propulsi senatumque et populum
 Romanum eo perduxit, ut, quod usu optimum intellegit,
 id in tutelam securitatis suae libenter advocet.

129 Sed proposita quasi universa principatus Ti.
 Caesaris *forma* singula recenseamus, quae ille prudentia
 Rhaseupolum, interemptorem matris sui filii Cotydis con-
 sortisque eiusdem imperii, Romanum evocavit! — singulari in
 eo negotio usus opera Flacci Pomponii consularis viri
 nati ad omnia, quae recte facienda sunt, simplicique viri

3 *ant. p[er] ante P. primi ante A. illi Romana, quae a
Frohlich — 4 T. Cornucanum P. non MA — 5 honoribus
 pontificatum A — 7 qui *Frohlich* eoque A, om P — 12 Tullio
Lapsius Fulvio AP — 13 principatum *Kiecyssig* connumerat A

18 iuvanda v. onera *Cicilius*, iuvanda v. opera *Kiecyssig* —
 19 propulsi *Acidalius* protulit AP, propulsi *Cicilius* — 20 per-
 duxit P; produxit MA — 23 *forma add. Rhenanus* — 24 Cotydis
 A, Cotys P — 25 Romanum *Ursinus*; formam MA, om *Barro*
ut ex versu 20 *huc transposition* — 26 opere A — 27 *fort.* quae
 facienda sunt, recte facienda

2 tute merentis semper, nunquam captantis gloriam. cum
 quanta gravitate ut senator et iudex, non ut princeps,
 causam Drusi Libonis audivit! quam celeriter ingratum
 et nova molientem oppressit! quibus praeceptis instructum
 Germanicum suum imbutumque rudimentis militiae secum 5
 actae domitorem recepit Germaniae! quibus inventam eius
 exaggeravit honoribus, respondente cultu triumphi rerum,
 3 quas gesserat, magnitudini! quotiens populum congiariis
 honoravit senatorumque censum, cum id senatu auctore
 facere potuit, quam libenter explevit, ut neque luxuriam 10
 invitaret neque honestam paupertatem pateretur dignitate
 destitui! quanto cum honore Germanicum suum in trans-
 marinas misit provincias! qua vi consiliorum suorum, mi-
 stro et adiutore usus Druso filio suo, Maroboduum inhae-
 rentem occupati regni finibus, pace maiestatis eius dixerim, 15
 velut serpentem abstrusam terrae salubribus consiliorum
 suorum medicamentis coëgit egredi! quam illum ut hono-
 rate, sic secure continet! quantae molis bellum principe
 Galliarum ciente Sacroviro Floroque Iulio mira celeritate
 ac virtute compressit, ut ante populus Romanus vicisse se 20
 quam bellare cognosceret nuntiosque periculi victoriae
 4 praecederet nuntius! magni etiam terroris bellum Africum
 et cotidiano auctu maius auspiciis consiliisque eius brevi
 sepultum est.

1 130. Quanta suo suorumque nomine extruxit opera! 25
 quam pia munificentia superque humanam evecta fidem
 templum patri molitur! quam magnifico animi temperamento
 Cn. quoque Pompei munera absumpta igni restituit! quid-

1 nunquam *Orelli*: quam *AP* | quanta cum *Krause*
 3 causam Drusi Libonis audivit *Madvig*: et causas pressius
 audit *AP* 7 respondentem *MA* 13 vi cogitationum sua-
 rum *Orelli* 16 terra *Cludius* | cons. suorum *obelio notarit*
Ruhnken 18 sic *Burman*: nec *AP* (et hon. nec s. *Gelenius*)
 19 sacro viro floreque *A* | Iulii *Ruhnk. coll. Tac. Ann.*
 3, 40 20 se *om. A* 23 cottidiano *AP* 25 suo *Acidalius*:
 sua *AP* 28 quicquid enim unquam *Haase*: qui quidem
 quam *AP*

quid enim unquam claritudine emnuit, id veluti cognatum censeat tuendum — qua liberalitate cum alias, tum 2
 proxime incenso monte Caecho omnis ordinis hominum
 iacturae patrimonio succurrit suo! quanta cum quiete
 5 hominum rem perpetui praecipueque timoris, supplementum, sine trepidatione dilectus providet! si aut natura 3
 patitur aut mediocritas recipit hominum, audeo cum deis
 queri: quid hic meruit, primum ut scelerata Drusus Labo
 muret consilia? deinde ut Silium Prisenique tam *infestos*
 10 *haberet*, quorum alterius dignitatem constituit, auxit alterius? ut ad maiora transcendam, quamquam et haec ille
 duxit maxima, quid, ut iuvenes amitteret filios? quid, ut
 nepotem ex Druso suo? dolenda adhuc retulimus: venien- 4
 dum ad erubescenda est, quantis hoc triennium, M. Vnicio,
 15 doloribus laceravit animum eius! quam diu abstruso, quod
 miserimum est, pectus eius flagravat incendio, quod ex
 nuru, quod ex nepote dolere, indignari, erubescere coactus
 est! cuius temporis aegritudinem auxit amissa mater, emi- 5
 nentissima et per omnia deis quam hominibus similior
 20 femina, cuius potentiam nemo sensit nisi aut levatione
 periculi aut accessione dignitatis.

131. Voto tuendum volumen est. Iuppiter Capito- 1
 line, et auctor ac stator Romani nominis Graive Mars,
 perpetuorumque custos Vesta iugium et quidquid numinum
 2 hanc Romani imperii molem in amplissimum terrarum
 orbis fastigium extulit, vos publica voce obtestor atque
 precor: custodite, servate, protegite hunc statum, hanc
 pacem, *hunc principem*, eiqueuncto longissima statione 2

3 Caecho A: Caehi P. — 6 dilectus P. — 7 audeo cum
 deis Heinsius: audeo cum de his AP. — 9 infestos: quo-
 rum suppletur Burman, cf. edd. Kretz. — 12 dixit AP: em
 Rhenanus. — 13 Prisenique Bayer. Drusio M, Priso AP.
 14 est MA: em P. Vnicio M. — 17 dolore A: indignari
 MA: om P. — 18 egreditorum A. — 22 et trelis: et AP: Iu-
 piter P. — 23 ac M: et AP: a: stator, et auctor Puterius.
 24 numinum hanc R: P: nec a. a. hanc: hanc MA. — 28 hanc
 principem obd. Lipsius: Vossius in prooemio hanc pacem scripsit.

mortali destinate successores quam serissimos, sed eos, quorum cervices tam fortiter sustinendo terrarum orbis imperio sufficiant, quam huius suffecisse sensimus, consiliaque omnium civium aut pia *iuvate* aut impia *confringite*.

5

1 eos *P*: eorum *A* 4 iuvate . . confringite *supplevimus*; similiter *Vossius*: aut pia fovete aut impia opprimite; de defectu *Rhenanus* p. 70 haec prodidit: videtur hic parum deesse in hac peroratiuncula voticia; nam in exemplari versus aliquot erant erasi.

RERUM INDEX.

- Accius tragicus 1, 17, 1, 2, 9, 3.
 Aceramis civitas data 1, 14, 4.
 Achaer, ex Laconia p'isti 1, 3, 1. a Metello Maced. fusi 1, 11, 2, 12, 1. a I. Minimo devicti 1, 13, 1. Achaer ad Pontum Euxinum 49, 1.
 Achana ab Achaeris occupata 1, 3, 1. tracta a Metello Macedonico 1, 12, 1. provincia facta a I. Minimo 1, 13, 2, 2, 38, 5. Achana provincia 2, 23, 2, 191, 3. Sex Pompeio concessa 77, 2.
 Achaicus I. Minimus cognominatus 1, 13, 1, 2, 128, 2.
 Achilles Pompeius andraxater 53, 3, 54, 1.
 Achilles auctor materni generis Alexandri M. 1, 6, 5.
 Achilles Pyrrhi Epirotae pater 1, 1, 1.
 Aedius Manlius 2, 8, 2.
 Aetnaeum bellum 86, 4, 88, 1.
 Actium 84, 1. proclama apud A. 85.
 Addus C. Caesarem vulnerat in Armenia 192, 2.
 Adriaticum mare 2, 43, 1.
 Aeculanensis 2, 16, 2.
 aedes ex marmore a Metello Macedonico primario extracta 1, 11, 5.
 aedes sex milibus HS. conductae a censoribus eriguntur datae 2, 19, 1. Aediles temporibus senatus re vix dignae *ad id*.
 Aetulum colonia deducta 1, 11, 8.
 Aegaei maris insulae ab Ionibus occupatae 1, 4, 3.
 Aegates 79, 4.
 Aegisthus frater patris Agamemnonis 1, 1, 2, sq.
 Aegyptium in a. p. 53, 2.
 Aegyptus ab Augusto stipendiaria facta 39, 2. cum potest Pompeius 53, 1.
 Sex Aelius Catius consul a. c. Varr. 757, 193, 3.
 L. Aelius Lanax 116, 3.
 L. Aelius Scaurus ad iter praecipuum occurrunt a. L. Aelio ab scriptis 127, 3, 128, 4. eius genus et ingenium 127, 3, sq.
 M. Aemilius Lepidus augur a censoribus ob aed. impretium notatus 2, 19, 1.
 M. Aemilius Lepidus triumvir R. C. 88, 1. potest. ex max. in Caesaris locum. Parto creatus 63, 1. Hispania sibi decretata in Gallia n.erator abpositus in a. p. 63, 1, 89, 1, sq. resp. A. Minum ex bello Metanensi protogum 63, 1. n. stis iudicatis 64, 3. cura

- Antonio proscriptionem instaurat 66, 1. fratrem Paulum proscribit 67, 3. triumphans irridetur *ib.* 4. ab Octaviano ex Africa ad bellum contra Sex. Pompeium arcessitus dignitate spoliatur 80, 1 sqq. Iuniae M. Bruti sororis coniux 88, 1. eius ingenium 80, 1.
- M. Lepidus, f. eius, Augusti interficiendi consilio capto a Maecenate opprimitur 2, 88. eius uxor Servilia se interimit *ib.* 3.
- M. Lepidus bello Illyrico a Tiberio hibernis praefectus 114, 5. eius laus *ibid.* triumphalia meretur 115, 2 sq. Hispanias in pace continet 125, 5.
- L. Aemilius Paulus ad Cannas perit 1, 9, 3.
- L. Aemilius Paulus, f. eius, Persen regem devicit 1, 9, 3. 2, 38, 5. 40, 3. eius laus et triumphus 1, 9, 3. 5 sq. 12, 3. 2, 5, 2. eius IV filii 1, 10, 3 sqq. eius dictum memorabile 1, 10, 4.
- L. Aem. Paulus a Lepido III viro fratre proscribitur 67, 2.
- Aem. Paulus censor (n. c. 732) cum Planco 95, 3.
- Aemilius Sura de annis pop. Rom. 1, 6, 6.
- Aenaria insula 2, 19, 4.
- Aeoliorum coloniae in Asia 1, 4, 4.
- aerarium e manubiis auctum ab Aemilio Paulo 1, 9, 6. a Pompeio M. 2, 40, 3. a Iulio Caesare 2, 39, 2. 56, 2. ab Augusto 39, 2. in aer. pecuniae publicae a C. Sentio Saturnino regestae 92, 2.
- Aeschylus tragicus 1, 16, 3.
- Aesernia colonia deducta 1, 14, 8.
- Aesulum v. Aefulum.
- Aetolia subacta 38, 5.
- L. Afranius togatis comoediis clarus 2, 9, 3. Terentii fere aequalis 1, 17, 1.
- L. Afranius legatus Pompei M. in Hispania 48, 1. 50, 4. Africa 1, 2, 4. 12, 3. 15, 4. 2, 4, 2. 11, 2. 19, 4. 40, 4. 53, 1. 55, 1. 80, 1. 116, 2 sq. 125, 5. primum intrata a Regulo, a Scipione Aemiliano provincia facta 2, 38, 2.
- Africanus v. Cornelius Scipio.
- Africum bellum 54, 2. (Taccfarinatis) 129, 4. A. triumphus Caesaris apparatus ex ebore 56, 2.
- Africus ventus Octaviani classem lacerat 79, 3.
- Agamemnon tres urbes in Creta condidit 1, 1, 2. occiditur *ib.*
- M. Agrippa 59, 5. 69, 5. eius ingenium et mores 79, 1. classem Octaviano contra Sex. Pompeium parat 79, 1 sq. apud Mylas prospere, improspere ap. Tauromenium pugnat *ibid.* 4 sq. exiit Pompeium navibus *ib.* 5. classica corona primus donatus 81, 3. Lencadem, Patras, Corinthum expugnat et Antonium bis classe superat 84, 3. praestitit classi apud Actium 85, 2. Augusto carus et eius adiutor 88, 2. 90, 1. 127, 1. ad consulatum III. et tribuniciam potestatem evectus 90, 1. Hispanias pacat *ibid.* ob offensiones cum M. Marcello in Asiam secedit 93, 1 sq.

- reversus. Filium, Augusti, filiam, uxorem dicit *ibid.* moritur 96, 1. Homo novus *ibid.* et 127, 1. eius iam 96, 1. Pan-nonicum bellum ab eo inchoatum *ibid.* 2.
- M. Agrippa Postumus, 1. eius, ab Augusto adoptatus 104, 1. 112, 7. annum Augusti sibi advenavit 112, 7. occisus *ibid.*
- Alba 1, 11, 1. colonia deducta 1, 14, 5.
- Albania 2, 19, 1.
- Albis limes Semnonum et Her-mundurorum praetorium 196, 2. eo classis Rom. ex Oceano subvecta *ibid.* 3.
- Almaeon ultimus archontum Athen. perpetuum 1, 8, 3.
- Alman poeta 1, 18, 2.
- Alisia a Caesare capta 2, 47, 1.
- Altes, t. Hippotis, sexus ab Hercule 1, 3, a. 13, 1.
- Alexander M. genus ab Hercule et Achille deducta 1, 6, 5. eius statua a Lysippe efficta 1, 11, 4. ebrietati et iracundiae delictus 2, 41, 1.
- Alexandria 1, 19, 1. 41, 3. 2, 53, 1. 82, 1. 87, 1.
- Alexandrinum bellum 88, 1.
- A. triumphus Caesaris apparatus e testudine 56, 2.
- Aliso castellum Germaniae 129, 4.
- Allobroges 2, 10, 2.
- Allobrogicus c. Fabius.
- Alpes 2, 6, 2. 63, 1. 105, 4. feris nativitas ceteris 99, 1. litem Italiae terminant 109, 4.
- Alsium colonia deducta 1, 14, 8.
- Altinum oppidum 76, 2.
- ambitus a Pompeio M. coercitus 47, 3.
- amnestia. Chim. Magnus decreta a Cicerone revocata 58, 2.
- L. Anipis trib. pl. de Pompeio honorando legem tulit 2, 19, 4.
- Anxuntas rex Boacinae ab Antonio ad Octavianum trans-1, 27, 84, 3.
- Antheses Iuliae gentis auctor 41, 2.
- Andrus insula ab Ionibus occupata 1, 1, 3.
- L. Annius de Gentic rege Inyriorum triumphat 1, 9, 5.
- Anna Cinnae uxor, deinde M. Pisonis 2, 41, 2. ab hoc in Sillae gratiam dimissa *ibid.*
- T. Annus Milo trib. pl. Ciceronem exulem restituit 45, 3. candidatus consulatus P. Clodii interitus 47, 4. Pompeio M. voluntate damnatus *ibid.* tumultu in Italia motu in oppugnatione Compsae intermititur 68, 1. sq. eius inoles *ibid.*
- annona gravis Romae per Sex. Pompeium 77, 1. levata a Tiberio quaestore 94, 3. moderatior sub Libero principe 126, 3.
- Antichinum bellum 2, 39, 2.
- Antichus Epiphanes Olympicum Athenis inleavit 1, 19, 1. Ptolemaeum Philometorem obsidens a M. Pupio Laenate Aegypto at-tinere iussus *ibid.*
- Antiochus Magnus a L. Scipione Asia privatus 2, 38, 5.
- C. Antistius legatus Augusti in Hispania 99, 4.
- P. Antistius Aedilicis a Damasippo triumphatus 2, 26, 2. 88, 3. *cf.* Calpurnia

- Antistius Vetus propraetor Hispaniae 2, 43, 3. eius nepos consularis et pontifex *ibid.*
- Antoniana classis 84, 3. Ant. partes 84, 2.
- C. Antonius, triumviri frater, a M. Bruto legionibus in Macedonia exutus 69, 3.
- L. Antonius, eius frater, bellum Perusinum movet 74, 2. Persia capta ab Octaviano dimissus *ib.* 4.
- M. Antonius orator 2, 9, 1. Marii Cinnaeque iussu confossus 22, 3.
- M. Antonius (Creticus), f. eius, praetor imperio extraordinario praeditus 31, 3 sq.
- M. Antonius, f. eius, triumvir R. C. 65, 2. 88, 1. eius mores 56, 4. 63, 1. 74, 2. bonus imperator 63, 1. cum Caesare consul diadema ei Lupercalibus imponit 56, 4. a M. Bruto servatur 58, 2. interfectoribus Caesaris tuto descendendi de Capitolio fidem dat *ibid.* 3. Octavianum superbe excipit 60, 3. consul cum Dolabella dominatur *ib.* 4. 61, 1. pecuniam a Caesare ad aedem Opis depositam occupat, eius commentarios viat 60, 4. Galliam D. Bruto armis eripere statuit *ib.* 5. Octavianum insidiis petit *ib.* legionibus e Macedonia accitis privatur 61, 2. ad Mutinam victus *ibid.* 4. cum Lepido se iungit in Gallia hostis indicatus 64, 4. D. Brutum per emissarios necat 64, 1. Ciceronis actiones in eum *ib.* 3. Octaviano pacem offert 65, 1. triumviratu inito ei privignam despondet *ib.* 2. a Velleio ob Ciceronem proscriptum graviter reprehensus 66, 2 sqq. L. Caesarem avunculum proscribit 7, 3. cum Bruto et Cassio apud Philippos decernit 70. Orientis provincias obit 74, 1. Domitii classe potitur 76, 2. cum Octaviano apud Brundisium paciscitur 76, 3. pacem apud Misenum cum Sex. Pompeio init 77, 1. Octavianam uxorem ducit 78, 1. Sex. Pompeium ingulari iubet 79, 5. 87, 2. a Parthis clade affectus 82. 91, 1. Artavasden Armeniae regem catenis vincit 82, 3. Cleopatrae amore captus patriae bellum inferre statuit *ib.* 4. Bacchi nomen et cultum assumit *ib.* 5. eius vires et classis apud Actium 84, 2. victus Cleopatram fugientem sequitur milites deserens 85. Alexandriae se interimit 87, 1.
- Antonius Iulus, f. triumviri, adulter Iuliae se interimit 100, 4.
- Apollinis templum ab Augusto extractum 2, 81, 3. A. Pythii responsum Lacedaemoniis datum 1, 2, 1.
- Apollonia sedes studiorum Augusti 59, 4
- Appius v. Claudius.
- L. Apronius militia clarus 116, 3.
- L. Apuleius Saturninus trib. pl. Metellum Numidicum civitate expulit 2, 15, 4. necatus 2, 12, 6.
- Sex. Apuleius consul (n. e. 767-123, 2.

- Apulia 2, 25, 1
 Aquae Sextiae a Sextio Calvino appellatae 1, 15, 1, 31
 Teutoni a Mario victi 2, 12, 4
 Aquileia colonia 1, 15, 2
 M. Aquilius consul n. c. 625
 2, 4, 5. Aristonemum in triumpho duxit 2, 4, 1
 M. Aquilius, f. eius, a Mytilenaeis proditus 2, 18, 3
 Arbaces Medus 1, 6, 2
 Archilochus poeta 1, 5, 2
 archon primus Athenis 1, 2, 4
 archontes perpetui usque ad Charopem *ibid.* decennales et anni 1, 8, 3
 Argi 1, 6, 5
 Argivus nomen orator 1, 18, 2
 Arim in civitatem recepta 1, 14, 2
 Ariminum colonia condita 1, 14, 7
 Aristodemus Heraclida 1, 2, 1
 Aristonemum Asiam occupat 2, 4, 1. Crassum Marianum proconsulem interimat *ibid.* victus et captus a M. Perpenna 2, 4, 1. 38, 5. a M. Aquilio in triumpho ductus 2, 4, 1
 Aristophanes poeta 1, 16, 3
 Aristoteles 1, 16, 1
 Armenia 2, 33, 1. 37, 2 sq. 100, 1. Tigranem in pace relicta 37, 5. a M. Antonio intrata 82, 2 sq. a Liberto in potestatem p. R. relicta et Artavasdi data 94, 2. 104. 4. 122, 1. a C. Caesare, Agrippae filio, bello petita 102, 2
 Arminius Cheruscorum 105, 1. Sigmieri filius 118, 2. eius ingenium et mores *ibid.* Germanorum conurationem confilat *ib.* 3
 L. Arruntius per Sex Pompeium rei p. restitutus 77, 1
 apud Actium laevum classico Libiano cornu ducit 85, 2
 Sosiani Octaviano reconciliat 80, 3
 Artagera Armeniae urbs 102, 2
 Artavasdes, Armeniae rex, ab Antonio catenis victus 82, 3
 Artavasdi alii regnum, Armeniae a Liberto datum 94, 2
 Artornis, medicus, Octaviano 70, 1
 Arverni 2, 19, 1
 Asculani belli Italici auctores 2, 15, 1
 Asculum a Cn. Pompeio, Magni patre, captum 2, 21, 1
 Asia 1, 4, 1 et 3. 2, 18, 3. 23, 3 et 6. 33, 1. 40, 4. 42, 1 et 3. 69, 2. 79, 5. 92, 2. 93, 2. 98, 2. 101, 3. 126, 1. provincia ab Attalo populo R. hereditate relicta 2, 4, 1. a L. Scipione Antiocho crepta, ab Attalis possessa, a M. Perpenna tributaria facta 2, 38, 5
 Asinae urbes a Liberto restituae 126, 1
 Asiaticum imperium ab Assyriis ad Medos translatum 1, 6, 1
 Asinus Herus Italicorum dux 2, 16, 1
 C. Asinius Pollio orator 2, 36, 2
 Libianus partibus filius M. Antonio exercitum tradit 63, 3
 praetorius cum Sex Pompeio in Hispania dimicat 73, 2
 Venetiam in Antonio potestate retinet et Cn. Domitium exercitum ei rangit 76, 2. post pacem Brundisianam nullius partibus unquam 86, 3. homo novus ad summos honores evehit 128, 3

- L. Asprenas, Vari legatus, partem eius exercitus servavit 120, 3. patrimonia sub Varo caesorum occupat *ibid.*
- Assyriis imperium Asiae a Medis ademptum 1, 6, 1 et 6.
- asylum a Romulo factum 1, 8, 6.
- Athenae 1, 2, 4. sub regibus esse desierunt 1, 2, 2. sub archontibus 1, 2, 2. 8, 3 (*cf.* archontes). eo Pelasgi commigravere 1, 3, 1. Athenis profecti Iones 1, 4, 3. ibi Olympiennm ab Antiocho Epiph. inchoatum 1, 10, 1. eloquentiae operibus Graecarum civitatum maxime florentes 1, 18, 1. a Sulla Mithridati ereptae 2, 23 sq.
- Athenienses 1, 2, 3. 18, 1. Chalcida et Eretriam in Euboea condunt 1, 4, 1. eorum fides in Romanos bello Mithridatico 2, 23, 4. decretum de oblivione rerum praeteritarum 58, 2.
- athletarum ludicrum 123, 1.
- Atia, Iuliae Caesaris sororis filia 59, 2. Augusti mater *ibid.* et 60, 1.
- C. Atilius Serranus consul (u. c. 648), sub quo Pompeius M. natus est 53, 14.
- Atreus Pelopi patri ludos funebres Olympicos instituit 1, 8, 2.
- Attalus Asiam populo R. hereditariam reliquit 2, 4, 1. Attali reges 38, 5.
- Attici 1, 2, 1 sq. 4, 1. fines 1, 2, 2. Attica fides in proverbium abiit 2, 23, 4. urbs Attica 1, 18, 1.
- Attuarii a Tiberio subacti 105, 1.
- Aventinus mons 2, 6, 6.
- Avernus lacus 79, 2.
- Augusta, Liviae cognomen 71, 3.
- Augustus v. Octavianus.
- C. Aurelius Cotta consularis et pontifex max. 2, 43, 1. orator 2, 36, 2.
- C. Aurelius Cotta iudicandi munus in utrumque ordinem partitur 2, 32, 2.
- Cotta Messalini frater 112, 2.
- M. Aurelius Scaurus a Cimbris trucidatus 2, 12, 2. orator 2, 9, 1.
- Auximum colonia deducta 1, 15, 3.
- Babylon a Nino et Semiramide condita 1, 6, 2.
- Bagienni 1, 15, 5.
- Balbus v. Cornelius.
- balinei instrumentum a Tiberio in militia ad refovendos milites una portatum 114, 2.
- Bathinus fluvius 114, 4.
- Bato Pannoniorum dux 110, 4. a Romanis captus 114, 4.
- bella civilia vicesimo anno finita 2, 48, 3. 89, 3.
- bellum Actiacum 2, 84—86.
- Africum adversus Pompeianos 54, 2. 55, 1 sq. sub Tiberio 129, 5. Alexandrinum a Caesare gestum 54, 1. ab Octaviano adv. Cleopatram et Antonium 87, 1 sq. 88, 1. Antiochinum 39, 2. Catilinarium 35, 4. Cimbricum et Teutonicum 2, 12, 2 sqq. 19, 3. 22, 3. civile inter Marium et Sullam 2, 18, 4—23, 3. 24, 3—28. inter Caesarem et Pompeium 48—55. inter An-

- tonum et Octavianum 69, 5—61—84 sqq. i. Sext. Pompeium et Octavianum 79. inter eundem et Lepidum 80. Delmaticum 90, 1. Delmaticum et Pannonicum 110—116. Gallicum Caesaris 46, 1—47, 1. Germanicum a Druso gestum 97, 2, a Tiberno 97, 1—104—107—121, 1, a Germanico 123, 1—129, 2. Geticum a Caesare intentum 59, 1. Hispanense Scipionum contra Poenos 38, 4—90, 2 sq. Caesaris contra Pompeianos 50, 2 sqq. 55, 2 sqq. sub Augusto 85, 4—90, 1 et 4. Italianum sociale 2, 15, 1—16, 3—17, 1—29, 1. Jugurthinum 2, 11 sq. Mithridaticum a Sulla gestum 2, 18, 1 sq. 20, 3 sqq. a Lucullo 53. a Pompeio 37—49, 1. Mutinense 69, 5—61. Nolanum 2, 17, 1—18, 1. Numantinum 2, 1, 3 sqq. 4, 2 sqq. 9, 4—90, 3. Pannonicum 96, 2. *cf.* Delmat. um. Parturcum a Crasso gestum 46, 2 sqq. ab Antonio 78, 1 sq. 82, a C. Caesare 101. a Julio Caesare paratum 59, 4. Perusinum 70, 2 sqq. Philippense 70 sq. paratum 31—33. Ponticum cum Pharnace 55, 2. Punica *cf.* sub c. Pyrrhi 2, 17, 2. Racticum et Vindelicum 95, 2. Sertorianum 29, 5, 39, 1—5. cum Spartaco 39, 5. Thracicum 98. Vindicticum 2, 1, 3—90, 3.
- Beneventum 123, 1. colonia deducta 1—14—7.
- Bestia, r. Calpurnia.
- M. Hibulus collega Caesaris in consulatu 44, 5.
- Bithynia 2, 42, 3, a Nicomede populo R. hereditate relicta 2—4, 1—39, 2.
- Blaesus, r. Linnus.
- Bocchus rex 2, 12, 1.
- Boeotia 2, 23, 3.
- Borhaemum, regio. Maroboduus 109, 5.
- Bononia deducta colonia 1—15, 2.
- Bovillae 2, 47, 4.
- Britannia a Caesare bis penetrata 2, 46, 1—47, 1.
- Bructeri 195, 1.
- Brundisina pax 76, 3—86, 3.
- Brundisium 2, 49, 3—59, 1. colonia deducta 1, 14, 8. ibi. Sulla appellatur 2, 24, 3. Octavianus 59, 5. legiones Antonii 61, 2.
- Brutiana castra 72, 5—76, 2—78, 1. Brutianae partes 74, 1.
- Brutus, r. Linnus.
- Buxentum colonia missa 1, 15.
- Byzantium Milesiorum colonia 2, 7, 7.
- Caeciliae familiae claritudo 2—11, 3.
- Caecilius, Statius, comicus 1, 47, 1.
- Q. Caecilius Metellus Macedonicus Pseudophilippo devicti cognomen meruit 1, 11, 1. Aetnaeos fudit 1, 11, 2—12, 1. duas aedes portibus circumdedit 1, 11, 2—2, 1, 2. statuas ex Macedonia detulit 1, 11, 3. priores aedem ex marmore extraxit *ibid.* 5. eius felicitas et filii *ib.* 6 sq. severum in Hispania imperium 2, 5, 2.
- Q. Caecilius Metellus Numidicus bellum Jugurthinum,

- gerit, unde cognomen et triumphum meruit 2, 11. 39, 2. a Mario depellitur imperio 2, 11, 2. a L. Saturnino civitate pulsus filii pietate restitutus est 2, 15, 3 sq. 45, 3. orator 2, 9, 1.
- Q. Metellus, f. Numidici, Pii cognomen consecutus 2, 15, 3 sq. apud Faventiam Sullae hostes fudit 28, 1. cum Pompeio M. ex Hispaniis triumphat 30, 2. Sertorii de eo iudicium 29, 3.
- Q. Metellus Creticus Cretam in populi R. potestatem redegit 2, 34, 1. 38, 6. triumphat ex ea 40, 5. Pompei actis in Asia refragatur 40, 5. ante bellum civile obit 48, 6.
- Metelli duo fratres (Macedonici filii) uno die triumphant 2, 8, 2. Metelli duo, fratres patruales, una censores *ibid.*
- A. Caecina exercitum Tiberio bello Panonico adducit 112, 4.
- L. Caedicii, praefecti castrorum Vari, virtus 120, 4.
- Caelius mons incensus 130, 2.
- L. Caelius (Antipater) historicus 2, 9, 6.
- Caelius Calvus a Germanis captus illis capiti catenis se interimit 120, 6.
- M. Caelius (Rufus) praetor novarum tabularum auctor 2, 68, 1. orator 2, 36, 2.
- Caepio, v. Fannius et Servilius.
- Caesar, v. Iulius.
- L. Caesetius Flavius trib. pl. intempestive liber in Caesarem 68, 4.
- Calabria 2, 25, 1.
- Calatia 2, 61, 1.
- Caldus, v. Caelius.
- Cales colonia deducta 1. 14, 3.
- M. Calidius orator 2, 36, 2.
- Calpurnia, Bestiae filia, interfecto Antistio marito se interimit 2, 26, 3. 88, 3.
- Calpurnia, Caesaris uxor, visu nocturno territa 2. 57, 2.
- L. Calpurnius Piso consul (u. c. 621) 2, 2, 2.
- L. Calpurnius Piso bellum Thracicum comprimit 2, 98. praefectus urbi *ibid.* 1. eius ingenium *ib.*
- L. Calp. Piso in Tiberium coniurat 130, 3.
- Calvinus, v. Domitius et Veturius.
- C. (Licinius) Calvus orator 2, 36, 2.
- Camelus vir nobilis 2, 64, 1.
- Campani 2, 16, 2. eis civitas data 1, 14, 3. colonia a Caesare consule in eorum agrum deducta et ius urbis restitutum 2, 44, 4. 45, 2. ab Augusto colonia suppleta 81, 2.
- Campani pro agris ademptis ab eodem reditibus et aqua donati *ibid.* cf. Capua.
- Campania a Cinna petita 2, 20, 3, a Sulla 2, 25, 1. in ea aegrotat Pompeius M. 48, 2. bellum in ea a Ti. Claudio Nerone motum 75, 1. 76, 1. eo Augustus proficiscitur 123, 1. candidati Caesaris 124, 4.
- P. Canidius (Crassus) apud Actium copiarum Antonii terrestrium dux 85, 2. earum desertor *ib.* 6. eius exitus 87, 3.
- L. Caninius Gallus consul cum Augusto (u. c. 717) 100, 2.
- Cannae 1, 9, 3.

- Canninetates 195, 1
 Ti. Canninius trib. pl. Antonium actionibus laerant 64, 3
 proscriptus *ibid.* 4
 Capito Vellien. patrius 69, 5
 Capitolinus clavus 2, 3, 2
 Dipiter 141, 1
 Capitolium porticum a Scipione Nasica ornatum 2, 1, 2, 3, 4
 ab interfectores Caesaris occupatum 2, 58, 2
 Cappadocia stipendiaria facta 2, 39, 3
 Capua 2, 8, 2 a Lucris condita 1, 7, 2-4 a Romanis capta *ibid.* in praefecturae formam redacta 2, 14, 4 post eam Sulla venit 25, 2 inde Spartacus profugit 39, 5
 Caranus ex Herulis posteris occupat Macedoniam 1, 6, 5
 Carbo, c. Papirius
 Carmentum 199, 5
 Carseoli colonia 1, 14, 5
 Carthaginensis 1, 12, 2
 Carthago condita 1, 9, 4 Tyro potentior 2, 7, 7 strata a Scipione 1, 12, 2-4, 3, 38, 2 imperii Rom. actibus 1, 12, 6, 2, 1, 1 Cato eius diruendae auctor 1, 13, 1 sua delata vetus disciplina Reseratur 2, 1, 1 prima colonia extra Italiam condita 1, 15, 4, 2, 8, 8 eius ranae 2, 19, 1
 Sp. Carvilius homo novus 12, 2
 Casinum 2, 61, 1
 Cassianae partes 2, 74, 1
 C. Cassius Longinus censor su. c. 699 theatrum aedificat 1, 15, 3
 C. Cassius Longinus consul su. c. 630, 1, 15, 4
 L. Cassius Long. Ravila censor 1, 629, severis 2, 19, 1
 C. Cassius Long. Crassi praetor, eius legiones in clade servat et Syriam traetur 2, 46, 4 praetor in Caesarem cum M. Bruto conerit 56, 3, 58, 1 Antonium cum Caesare interimendum censet 58, 2
 Capitolium occupat cum conparatis *ibid.* et M. Junio Bruto. De bellum ad mortem compellit 69, 2 accusatus ab Agrippa *ibid.* 5 Rhodum cap. *ibid.* 6 contra naturam suum clementer *ibid.* in proelio Philippens. abertis occidendi in praebet 79, 2, 87, 3 cum M. Bruto comparatur 72, 2
 Cassius, Parmensis occidit 87, 6
 Castrum colonia deducta 1, 14, 8
 Catina, c. Sergius
 Cato, c. Insteris et P. P. C. C. 199, 5
 Catulus poeta 2, 39, 2
 Catus, c. Aelius
 Caenonia natiuitas a Libero vigtae 196, 1
 Caelina 2, 1, 5
 Caelius praetor, eius castrum in Vani 119, 4
 Caeler, c. Magus
 cenare solentem 114, 3
 censendi causa cives ex provincis in P. Clam. revocati 2, 15, 1
 Censorinus, c. Marcus
 cenura aspera Fulvii Praet. et Postumii Albani 1, 19, 5
 cenura Cassii Longini et Caepionis 2, 19, 1 deserta Plaut. et Paull. 95, 2

- census senatorum a Tiberio expletus 129, 3.
- centurio primi pili fusti percussus 78, 3.
- Cerealia sacra 1, 4, 1.
- C. Cethegus Catilinae socius necatur in carcere 2, 34, 3 sq.
- Chalcidenses 1, 4, 1.
- Chalcis in Euboea ab Atheniensibus condita 1, 4, 1.
- Charops primus archontum decennialium 1, 2, 2. 8, 3.
- Cherusei a Tiberio victi 105, 1.
- Chios ab Ionibus occupata 1, 4, 3.
- Cicero, *v.* Tullius.
- Cilicia 2, 32, 4. provincia facta 39, 2.
- Cimbri ac Teutoni Rhenum transcendunt 2, 8, 3. victoriae eorum 2, 12, 2. a Mario caesi *ibid.* 4 sq.
- Cimbrica militia 120, 1.
- Cimbricum bellum 2, 19, 3. 22, 3.
- Cimon Miltiadis filius 1, 8, 6.
- L. Cinna novos cives in omnes tribus distribuit 2, 20, 2. consulatu ei abrogato exercitum parat 20, 3 sq. Marium revocat *ibid.* 5. cum Cn. Pompeio configit 21, 1 sq. urbem occupat et de Mario recipiendo legem fert *ibid.* 6. caedem optimorum parat 22, 2 sqq. consul II cum Mario 23, 1 sqq. seditione militum interimitur 24, 5. eius gener Caesar, uxor Annia 41, 2.
- Cinnae partes 2, 24, 4.
- circenses ludi 2, 40, 4. a Sulla Victoriae dicati 27, 6.
- circus porticu a Cn. Octavio ornatus 2, 1, 2.
- civilia bella, *v.* bella; civilis sanguinis Romae initium 2, 3, 3.
- civitas propagata 1, 14. Italicis data 2, 16, 4. 20, 2. viri-
tim Minatio Magio data 2, 16, 3.
- C. Claudius Canina cos. (u. c. 481) 1, 14, 7.
- Appius Claudius Caudex consul (u. c. 490) 1, 12, 6. primus traiecit in Siciliam 2, 38, 2.
- App. Claudius Crassus, f. Caeci, consul (u. c. 486) 1, 14, 7.
- App. Claudius Pulcher, Ti. Gracchi socer, IIIvir agris dividendis 2, 2, 3.
- Appius Claudius Iuliae adulter 100, 5.
- M. Claudius Marcellus Syracusis captis Siciliam provinciam fecit 2, 38, 2.
- C. Claudius Marcellus consul (u. c. 705) 2, 49, 1 et 3.
- M. Marcellus, Octaviae Augusti sororis filius, Iuliae Augusti filiae coniux 93. altercationes eius cum Agrippa, obitus, ingenium *ibid.*
- Ti. Claudius Nero, Tiberii Caesaris pater, bellum in Campania ciet 75, 1. eius ingenium *ibid.* in Siciliam cum Livia et Tiberio bimo profugit *ib.* 3. per Sex. Pompeium reip. restitutus 77, 3. Liviam uxorem despondet Octaviano 79, 2. 94, 1.
- Ti. Claudius Nero Caesar, f. eius, bimus in parentum e bello Campano fuga 75, 3. eo trimo Livia mater Augusto nubit 94, 1. eius educatio, forma, ingenium *ibid.* quaestor annonae difficultatem

tollit *ib.* 3. in Orientem missus Armeniae regem instituit *ib.* 4. adiutor Druso datus Ractos et Andelicos perdidit 95. 1 sq. 39. 3. Fulviam Agrippae viduam uxorem dedit 96. 1. bellum Pannonicum gesto evans triumphat *ibid.* 2 sq. post Drusi obitum bellum Germanicum gerit et iterum triumphat 97. 4. tribuniciae potestatis consors 99. 1. Rhodum sededit et VII annos *ib.* moratur 99. 2 sq. 101. 1. reversus ab Augusto adoptatur 103. 1 sq. 104. 1. spes civitatis de eo concepta 103. 4. rursus in Germaniam missus ingenti gaudio ab exercitu excipitur 104. res in Germania gestae 105. 1 sq. hieme Romam reversus *ibid.* 3. res aestate septenti in Germania gestae 106. 107. bellum adversus Maroboduum parat 109. 5. 110. 1. bellum Pannonicum et Delmaticum ei committitur 111. 2. res in eo gestae 111. 4. 112. 3. 113. 114. 4. 115. 39. 3. eius humanitas et disciplina 114. 1. — 3. post cladem Vannianam in Germaniam missus Galliam pacat 121. 1. — 3. aequum cum Augusto imperitiam in omnibus provinciis decrevit 121. 1. ex Pannonia et Delmaticis triumphat 121. 2. tribus triumphis contentus 122. in Illyricum missum Augustus prosequitur 123. 1. sq. revocatus Augusti morientis mandata accipit *ibid.* 2. sq. imperium recusat 124. 2. Augustum consecrat *ib.* 3. 126. 1.

conata ordinat 124. 3. legationum seditiones per Germaniam et Drusum comprimit 125. opera eius principalia in pace 126. 129. 3. 130. Senectam extendit 127. 128. Tiberi consilia contra externos hostes 129. 1. sq. Drusum Legionem opprimit 129. 2. Germaniam bene praecipit militat 129. 2. sq. aedificia ab eo extantia 130. 1. adversa eius fortuna 130. 3. sq. vota pro eius salute suscepta 131.

Claudius Nero Drusus Caesar, Tiberii Imp. frater, in Augusti domo natus 95. 1. Ractos et Andelicos donat 95. 2. bellum Germanicum gerit 97. 2. eius milites et mores *ibid.* 3. Cavaris Germanicis Caesar, eius filius, Augusti repositus experimenta bello Delmatico dedit 116. 1. in Germaniam missus 123. 1. seditionem militum coercet 125. 4. ambitus indumento militiae a Tibero 129. 2. Germaniae donatus triumpho generatus *ibid.* in transmarinas provincias missus *ib.* 3.

Claudius Priscus, Tiberii Imp. filius, seditionem legionum Ilyriarum coercet 125. 4. libum anathit 130. 3.

Claudius Quadrigarius histor. eius 2. 9. 6.

Claudius nonus 112. 3.

Clayus angustus 88. 2.

Claudoniae liberta colonia 1. 4. 3.

Cocopatra Antonomiam amore sui in eundem 82. 1. a Cui Demetrio et regina non salutat 84. 1.

- apud Actium prima fugam occupat 85, 3. eius mors 87, 1.
- P. Clodius incesti reus 2, 45, 1. a patribus ad plebem transit *ibid.* eius indoles et mores *ib.* inimicitiae cum Cicerone *ib.* lex in tribunatu adversus Ciceronem *ibid.* de Catone in Cyprum mittendo *ib.* 3. Ciceronis domum disiecit *ib.* a Milone ingulatur 47, 4. 68, 2.
- Clusium 2, 28, 1.
- Cocles 2, 6, 6.
- Codrus ultimus rex Atheniensium 1, 2, 1 sq.
- Colchi 2, 40, 1.
- Collina porta 2, 27, 1.
- coloniae senatus iussu per Italiam deductae 1, 14 et 15, extra Italiam 1, 15, 4 sq. 2, 7, 7. militares 1, 14, 1.
- Colophon ab Ionibus condita 1, 4, 3.
- comitia gladiis discussa 2, 12, 6. ex Augusti praescripto a Tiberio ordinata 124, 3.
- comoediae veteris et novae Graecorum poëtae 1, 16, 3.
- Compsa in Hirpinis 2, 16, 2. a Milone oppugnata 68, 3.
- congiaria populo a Tiberio data 129, 3.
- consecratio Augusti 126, 1. 124, 3.
- consul Ro. a militibus suis interfectus 2, 20, 1. solus Pompeius 47, 3.
- consulatus Marii multiplicati 2, 12, 3 sqq. undecim Augusti 89, 5.
- contio extra urbem 1, 10, 4.
- Contrebia in Hispania 2, 5, 2.
- Coponii viri praetorii dictum in Plancum 83, 3.
- Corfinium 2, 16, 3. 50, 1.
- Corinthia (vasa) 1, 13, 5.
- Corinthii 1, 12, 1.
- Corinthus 1, 2, 2. olim Ephyre dicta 1, 3, 3. ab Alete condita 1, 3, 3. 13, 1. Syracusas condidit 2, 7, 5. eversa a Mummio 1, 13, 1. occupata ab Agrippa 2, 84, 3.
- Cornelia, Africani filia, Gracchorum mater 2, 7, 1.
- Cornelia Pompei, M. uxor 2, 53, 3.
- Cornelius, v. Cinna et Dolabella.
- L. Cornelius Balbus Hispanus 51, 3.
- Cn. Cornelius Lentulus consul (u. c. 698) 1, 12, 5.
- P. Corn. Lentulus (Sura) Catilinae socius necatur 2, 34, 3 sq. 35, 3.
- L. Corn. Lentulus Crus consul (u. c. 705) 49, 1. 3. 51, 3.
- Lentuli duo (L. Crus et P. Spinther) consulares Pompei M. in fuga comites 53, 1.
- L. Cornelius Merula, flamen Dialis, consul suffectus (u. c. 667) 2, 20, 3. consulatu se abdicat et Cinnae iussu interficitur 2, 22, 2.
- P. Cornelius Rufinus consul (u. c. 464) 1, 14, 6. e maioribus Sullae 2, 17, 2.
- Cn. et P. Corneli Scipiones primi exercitus in Hispaniam duxerunt 2, 38, 4. 90, 2. ibi periere 90, 3.
- Cn. Corn. Scipio (Calvus), Africani maioris patruus 2, 3, 1. 90, 2 sq. proavus P. Scipionis Nasicae, Ti. Gracchi interfectoris 2, 3, 1.
- P. Corn. Scipio, eius frater, consul (u. c. 536) 2, 90, 2 sq.

- P. Corn. Scipio Africanus maior, huius filius 1, 10, 3. Carthaginensium monumentum clementiae suae fecit 1, 12, 5. potentiae Romanam aperuit 2, 1, 1. avus Gracchorum 2, 2, 1, 6, 7. censor immo aedilis una cum fratre 2, 8, 3. vir claspens 1, 10, 3.
- L. Cornelius Scipio Asiaticus, frater Africani 2, 38, 5.
- P. Cornelius, f. Africani, ad optat. Aemili Pauli idem 1, 10, 3, 12, 3.
- P. Corn. Scipio Africanus Aemilianus, f. Pauli, 1, 12, 3. eius ingenium *ibid.* aedilitatem petens consul factus *ib.* in Hispania et Africa coronis donatus *ib.* in Hispania hostem ex provocazione interimunt *ib.* Carthaginem dirunt et Africam provinciam fecit 1, 12, 5. 2, 1, 2, 38, 2. Africam nomen meruit 1, 13, 2. eius doctrina et studia *ib.* 3. orator 1, 17, 3. 2, 9, 4. Iunoniae viam aperuit 2, 1, 1. Numantiam exscivit 2, 4, 2. 9, 3. eius iudicium de L. Gracchi caede 2, 4, 4. bis triumphavit *ib.* 5. in lecto mortuus repertus *ib.* 5. de eius morte nuda habita quaestio *ib.* 6. quo aetatis anno decesserit *ib.* 7.
- P. Corn. Scipio Nasica, f. Calpurnii, vir optimus a senatu iudicatus 2, 3, 1.
- P. Corn. Scipio Nasica Corculum, f. eius, consul n. c. 599. restitit Cassio censori, theatrum molendi 1, 15, 3. censor portiones fecit in Capitolio 2, 1, 2. 3, 1.
- P. Corn. Scipio Nasica Serrae Velleius et Halm
- pro 1. eius 2, 3, 1. pontifex max. abiens, creatus *ibid.* optimationem causam contra L. Gracchum suscipit *ibid.* 2.
- P. Scipio Nasica consularis Pompei M. scilicet 54, 2.
- L. Corn. Scipio Asiaticus abnepos, cum cum Norbanus, c. c. 671. ab exercitu desertis et a Sura dimissus 2, 25, 2.
- Scipio L. f. ad Halm 100, 5.
- L. Cornelius Sulla familia nobili natus 2, 17, 2. eius mores 2, 17, 1, 25, 2. praestor C. Marii legatione petitor 2, 12, 1. eadem legatus in Gallia 2, 17, 3. post praetoriam bello Italico illustratus 2, 15, 3. 16, 4. 17, 3. Pompeios oppugnat 2, 16, 2. cum senatus factus 2, 17, 2. sp. A. viam provinciam et bellum Mithridaticum sortitus 2, 18, 3. circa Nola in turanti imperium a P. Sulpicio a rogatus *ibid.* Marium et Sulpium in urbe extulit 2, 19, 1. Mithridatis praefectus fuit. Athenas recepit 23, 3. sup. in Asia transgressus Mithridati pacis leges imponit *ib.* 3. circa magnos fortis fortuna praedicta 24, 3. in Italiam reversus pacem impendere tentat 25, 1. circa Capuan superat Scipionem et Norbanum *ibid.* 2. dissimilis ante et post vitam 2, 17, 1, 25, 2. Sulpicium dimisit 25, 3. Plautio Titatimae grates persolvit *ib.* 4. Marium huius a Sura reportum vincit 28, 1. contra P. Cornelium Tolemae ad portum Colinae configit 27, 1. sq. Marium in interempto Tolemae

- men adsumit *ibid.* 5. Victoriae ludos instituit *ib.* 6. dictator creatus immodicam crudelitatem exercet 28, 2 sqq. proscriptionis inventor *ib.* 3. 60, 1. 41, 2. tribuniciam potestatem imminuit 30, 4. statua equestri honoratus 61, 3.
- Cornificius Octaviani legatus 79, 4.
- corona aurea Pompeio M. decreta 2, 40, 4. classica Agrippae data 81, 2. murali et obsidinali Scipio Afric. min. donatus 1, 12, 4.
- Ti. Cornucanius homo novus ad summos honores eVectus 128, 1.
- Corvinus, *v.* Messalla.
- Cosa colonia deducta 1, 14, 7.
- Cossus in Africa triumphalia et cognomen meruit 116, 2.
- Cotta, *v.* Aurelius.
- Cotys, Thraciae rex, a Rhascupoli patruo interemptus 129, 1.
- Crassiani exercitus captivus 82, 2.
- L. Crassus orator 2, 9, 1. 36, 2.
- M. Crassus bellum cum Spartaco patrat 2, 30, 5. societatem potentiae cum Caesare et Pompeio init 41, 1 sq. consul iterum cum Pompeio 46, 1. Syria bellum Parthicum molienti decreta *ibid.* 2. eius mores *ib.* in bellum proficiens diris omnibus terretur 46, 3. eius clades et exitus 46, 4. 82, 2. 91, 1. 119, 1.
- P. Crassus Mucianus ab Aristonico interemptus 2, 4, 1. orator 1, 17, 3.
- Cratinus poeta 1, 17, 3.
- Cremona colonia deducta 1, 14, 8.
- Creon primus archon annuus Athenis 1, 8, 3.
- Cresphontes Heraclida 1, 2, 1.
- Creta a Q. Metello in potestatem pop. R. redacta 2, 34, 1. 38, 6. eius reditus coloniae Campanae concessi 2, 81, 2. in ea tres urbes ab Agamemnone conditae 1, 1, 2.
- Cretenses velocitate et sagittarum usu celebres 2, 34, 1.
- Crispinus Quintius 100, 5.
- Crispus, *v.* Marcius.
- Cumae a Chalcidensibus conditae 1, 4, 1. earum colonia Neapolis 1, 4, 2. fides in Romanos eximia *ibid.* Cumanos Osea vicinia mutavit *ib.*
- curia Hostilia 2, 12, 6. 26, 2.
- C. Curio trib. pl. a Caesare corruptus bello civili facem subiecit 2, 48, 3 sqq. eius ingenium *ibid.* et 68, 1. in Africa pro Caesare dimicans perit 55, 1.
- M'. Curius (Dentatus) consul (u. c. 464) 1, 14, 6.
- Cymen Aeolii in Asia condunt 1, 4, 4.
- Cyprus 1, 1, 1. provincia facta 2, 38, 6. Ptolemaeo per Catonem adempta 45, 4.
- Cyzicus Milesiorum colonia 2, 7, 7. obsidione Mithridatis a Lucullo liberata 33, 1.
- Dalmatia, *v.* Delmatia.
- L. Damasippus praetor clarissimos viros trucidat 2, 26, 2.
- Danubius 110, 1.
- Decius Magius Campanus 2, 16, 2.
- P. Decius Mus quartum consul (u. c. 459) 1, 14, 6.
- Q. Dellius bello civili partium suarum proditor 84, 3.

- Delmatae 96, 3; 115, 3; 121, 3
 Delmatia provincia facta 2, 39, 3
 CXX annos rebellis ab Augusto pacata 78, 2; 99, 1
 rebellat 119, 2; 114, 1; 116, 2
 Delmaticum bellum 115, 1; 116, 1; 117, 1
 Delphi 1, 1; 3
 Delus ab omnibus occupata 1, 4, 4
 Bertona colonia 1, 15, 5
 Desidiata gens Delmat. 115, 1
 Diana Titatina 2, 25, 1
 dictatura per CXX annos intermissa 2, 28, 2; eam recusat Augustus 89, 5
 T. Didius bello sociali Heronlanicum capit 2, 16, 2
 Dido Tyria 1, 6, 4
 Diphilus poeta 1, 16, 3
 Cn. Dolabella a Caesare accusatus 43, 3
 P. Dolabella consul 1, 6; 719, 58, 2; 69, 4; Asiatica sitis eorum 60, 5; C. Trebonium occidit 69, 1; a Cassio Laodicea expugnata ad mortem adigitur 69, 2
 P. Dolabella Illyrico maritimo praefectus 125, 5
 Domitiae familiae felicitas 2, 19, 2; 11, 3
 Cn. Domitius Ahenobarbus Arvernus vocit 2, 19, 2; 39, 1
 Cn. Domitius, 1. eius, trib. pl. legem de sacerdotibus tulit 2, 12, 3
 L. Domitius, huius frater, a Damasippo traditus 2, 26, 2
 L. Domitius, 1. eius, Corinthe a Caesare captus et datus 2, 59, 1
 Cn. Domitius, 1. eius, post actem Philippensium partem dux 72, 3; 76, 2; Antonium coniungit 76, 2; Cleopatram non ad datus ad Octavianum transmisit 84, 3
 L. Domitius, 1. eius 72, 3
 Cn. Domitius, 1. eius 2, 19, 3; 72, 3
 Cn. Domitius, Calpurnius praefectus Hispaniae, severa disciplina militari clarus 78, 3
 Drusus, 6. Clavdii et Liviae Drusae filius, cum in 1169, 1, in 119, 3; oppressus 129, 2
 Dyrrachium 2, 49, 5; 51, 1; 69, 3
 L. Eggius praefectus castrorum Vatri in Germania 119, 4
 Egnatius, 1. eius 93, 1
 Egnatius Marcellus 2, 16, 1
 M. Egnatius Rufus, a iudicio voce populi collecto, contumaciter praeturam 91, 3; in iudicio spei conculcatus Augustum intermittere statuit, et in iudicio perit 117, 3; spei conculcatus a Senio Saturnino consule non renuntiat 92, 4
 Eleotia, Orestis, senex 1, 1, 1
 elephantum a certione a Caesare editum 2, 56, 1
 Flussa Tyria Dido Carthaginem condit 1, 6, 4
 Flavius Epictetus 1, 8, 1
 Flavius 1, 1, 1
 Ephesus ab Ionibus condita 1, 4, 3
 Epigra in Theophrata 1, 1, 1
 vetis non in Cornelia 1, 3, 3
 L. Epiphanes Marcellus 68, 4
 Epiphanes Pythio, 1. Actianus, occupata 1, 1, 1
 Epiphanes, colonia deducta 1, 15, 5
 epulae a Helio Caesare populo datae 2, 56, 1
 equestri statua, 1. statua equitum Iulia in theatro 2, 92, 3; 97, 1
 Erytra in Lydia a M. Attianus condita 1, 1, 1

- Erythra ab Ionibus condita 1, 4, 3.
 Eryxias ultimus archontum
 decennialium 1, 8, 3.
 Etrusci 1, 8, 5.
 Euboea 1, 4, 1.
 Eunenes rex Pergami 1, 9, 2.
 Euphraten Crassus transgres-
 sus 2, 46, 4. in insula Eu-
 phratis C. Caesar cum rege
 Parthorum coit 101, 1.
 Eupolis poëta 1, 16, 3.
 Euporus C. Gracchi servus 2, 6, 6.
 Euripides tragicus 1, 16, 3.
 Europa 2, 20, 4.
 C. Fabius Dorso consul (u. c.
 481) 1, 14, 7.
 Q. Fabius Maximus Rullianus
 quintum cons. (u. c. 459) 1, 14, 6.
 Q. Fabius Max. Aemilianus
 Pauli filius 1, 10, 3. disciplina
 in Hispania clarus 2, 5, 3.
 Q. Fabius Max. Allobrogicus
 f. eius 2, 10, 2. 39, 1.
 Fabrateria colonia deducta 1,
 15, 4.
 Fannius Caepio in Augustum
 coniurat 91, 2. 93, 1.
 C. Fannius (Strabo) orator 1,
 17, 3. 2, 9, 1.
 Faventia 2, 28, 1.
 M. Favonius praetorius Pom-
 pei M. comes in fuga 53, 1.
 Felix *cf.* Cornelius Sulla.
 fetiales Mancinum Numantinis
 dedunt 2, 1, 5.
 Fidentia 2, 28, 1.
 Firmum colonia 1, 14, 8.
 Flaccus, *v.* Fulvius, Pompo-
 nius, Valerius.
 flamen Dialis 2, 20, 3. 43, 1.
 C. Flavius Fimbria Valerio
 Flacco necato eius exercitum
 occupat et Mithridatem pel-
 lit 2, 24, 1. se interficit *ib.*
 Flavius, *v.* Caesetius.
 Floraliū ludorum initium 1,
 14, 8.
 Florus, *v.* Iulius.
 Fonteius legatus Servilii prae-
 toris ab Asculanis occisus 2,
 15, 1.
 Formiani in civitatem recepti
 1, 14, 3.
 forum Augusti 2, 39, 2.
 Fregellae excisae a L. Opimio
 2, 6, 4.
 Fregenae colonia 1, 14, 8.
 Fulvia, M. Antonii uxor, tu-
 multum Perusinum excitat
 74, 3. Italia excedit 76, 2.
 M. Fulvius Flaccus consul (u.
 c. 490) 1, 12, 6.
 Q. Fulvius Flaccus Capuam
 cepit 2, 8, 2.
 Q. Fulvius Flaccus, f. eius,
 collega consulatus cum fratre
 L. Manlio Fulviano (u. c. 575)
 2, 8, 2. asper censor (u. c.
 580) 1, 10, 5.
 Cn. Fulvius Flaccus, huius fra-
 ter, ab eo censore senatu mo-
 tus 1, 10, 5.
 M. Fulvius Fl. consularis et
 triumphalis ab Opimio cum
 filio caesus 2, 6, 4 sq.
 Q. Fulvius Fl. eius fil. minor,
 legatus ad Opimium de pace
 missus necatur 2, 7, 2.
 M. Fulvius Nobilior consul (u.
 c. 565) 1, 15, 2. Aetoliam
 subigit 2, 38, 5.
 Fundani in civitatem recepti
 1, 14, 3.
 fusti centurio percussus 78, 3.
 A. Gabinus trib. pl. legem
 tulit de Pompeio contra pi-
 ratas mittendo 2, 31, 1.
 Gades 1, 2, 3.
 Ser. Galba orator 1, 17, 3. 2, 9, 1.
 Gallaeus, *v.* D. Iunius Brutus.

- Galli 1, 14, 1 sq. 2, 67, 1, 6
 a Caesare caesorum aut ap-
 ptorum nominis 2, 47, 1
- Gallia 1, 15, 5, 2, 17, 3, 61, 1,
 104, 1, Galinae 2, 12, 2, primum
 intrata a Demetrio et
 Fabricio 19, 1, a Caesare stipen-
 diariae tacitae ab imperian-
 quennium Caesari decretae
 et in idem tempus promoga-
 tae 41, 5, 46, 2, 10, Bruto de-
 creta 60, 5, ab Augusto vici-
 tatae 97, 1, a Libero firmatae
 129, 1, earum motus ab eodem
 compositus 121, 1, 129, 3
- Gallici triumphi Caesari ap-
 paratus ex parte 56, 2
- Gallio Graecia a Mordio Vulsone
 donata 2, 39, 2
- Gallus, r. Canina
- Gentius, Blyriorum rex, in
 triumpho dicitur 1, 2, 5
- Germaniae gentes 2, 12, 2
- Germani, M. Terentium inde
 abierunt 97, 1, rebellavit 109,
 1, eorum terrores 196, 2, 117,
 3, 119, 5, Varian clades 196,
 ciunt 117 sqq. versuta 118, 1,
 Vari corpus laerunt 119, 5
- Germanus miles, Libero vi-
 senti upobis 197
- Germania 97, 98, 1, 109, 1, 104,
 105, 1, 3, 196, 1, 198, 1, 199,
 3, 115, 5, 116, 3, 117, 118, 1,
 129, 1, 121, 1, 122, 2, 123, 1,
 125, 1, 129, 2
- Germanus, servus, p. 1, 5
 Minturnensem 2, 49, 1
- Germanicombellum 97, 2, 114, 1
- Germanicus, c. Claudius Nero
 Drusus
- Geticum bellum 59, 4
- gladiatores 2, 30, 5, 58, 2
 glad. Iulius Capuae 39, 5
- gladiatori munus Caesari
 20, 1, Augusti 199, 2
- Glycia, r. Serviana
- Glycimeris satyrii F. c. v. s. 84, 2
- Gracchanae lege 2, 13, 2
- Gracchi, c. Serviana
- Gracchorum, M.
- Gracv. vent. 1, 1, 3
- Gracv. 1, 17, 1, 2, 2, 2, Grac-
 vatorum alterarum perfectio
 in singulis generis, Augusti
 tempore in usura 1, 19, 3, sq.
- Gracv. 1, 1, 1, 3, 1, 18, 1,
 contumacia 7, 1, 3, 1
- Grammatice 1, 6, 5
- grammatici 1, 17, 1
- Granicus fluvius 1, 11, 4
- Graviscia colonia 1, 15, 2
- Handal 1, 14, 8, 15, 1, 2,
 28, 2, a stratoribus Heli-
 lapidibus ab utroque 2, 27, 2, et
 odium in Romano 2, 18, 1,
- haruspex Iulius 2, 7, 2, har-
 uspicum Caesari de neco-
 in toto momento 57, 2
- Helena 1, 1, 3
- Helenus 2, 49, 1
- Heraclides 1, 2, 1, 3, 4
- Herculeum Volturnense, cap-
 ptae 2, 16, 2
- Hercules 1, 2, 1, 3, 2, sq. 6, 5
 Olympi, num. et firmata, va-
 stior 1, 8, 2
- Hercynia silva 198, 1, 199, 3,
- Hermi, Asinus Rati, crum d. x
 2, 46, 1,
- Hermione, Menelae et Helenae
 filia, crestra patris, c. Pyrho-
 composita 1, 1, 1
- Hermulphus 196, 2
- Herodotus, c. Actata 1, 7, 1
- Heredia 2, 49, 1
- Hippodotes, Galatensis 1, 4, 1
- Hippotes Heraclides 1, 3, 1, 13, 1

- Hirpini 2, 16, 3. 68, 3.
 A. Hirtius in acie moritur 61, 4. 62, 4. *cf.* Pansa.
 Hispani 90, 3. Hispanus 51, 3.
 Hispania 1, 2, 3. 12, 3. 2, 1, 3. 4, 2. 5, 1 sq. 30, 2 et 5. 43, 4. 51, 3. 55, 3. 63, 1. 72, 4. 73, 2. 78, 3. 102, 3. 125, 5. provincia facta ab Augusto 2, 38, 4. 90, 1 et 4. intrata primum a Scipionibus 38, 4. 90, 2. varie exercuit Romanos 2, 1, 3. 38, 4. 90, 2 sq. Hispaniae Pompeio decretae 48, 1. a Caesare petitae 50, 2. Hispaniensis militia 59, 3. Hisp. triumphus Caesaris apparatus ex argento rasili 56, 2. historici Rom. nobiles 1, 17, 2. historioni Romae iudicium reddebatur 2, 28, 3.
 Homerus 1, 7. 1. vocat loca quaedam nominibus suae aetatis 1, 3, 3. eius laus et aetas 1, 5.
 Q. Hortensius orator 2, 36, 2. moritur ante bellorum civilium initium 48, 6. eius Annales 2, 16, 3.
 Q. Hortensius, f. eius, apud Philippum cadit 71, 2. horti Pompeiani 60, 3. Hostilia curia 2, 12. 6. 26, 2.
 C. Hostilius Mancinus turpe foedus cum Numantinis init 2, 1, 4. 90, 3. iis deditus nec receptus 2, 1, 5.
 Ianus Geminus ter clausus 2, 38, 3.
 Icarium mare 1, 4, 3.
 ignes perpetui Vestae 131, 1.
 Iliaca tempora 1, 3, 2.
 Ilium 1, 3, 3.
 Illyricum 78, 2. 109, 5. 112, 2. 116, 3. 123, 1. 125, 1 et 5.
 Illyrii subacti 2, 39, 3. eorum rex Gentius 1, 9, 5.
 imperatoris nomen ab exercitu datum 2, 24, 1. 59, 2. Iunio Blaeso tributum 125, 4.
 Insteius Cato Italicorum dux 2, 16, 1.
 Interamna colonia 1, 14, 4.
 Ion dux Ionum ex Attica in Asiam migrantium 1, 4, 3.
 Iones 1, 4, 3. eorum colonia 1, 3, 3.
 Ionia 1, 4, 3.
 Iphitus auctor Olympiorum 1, 8, 1.
 Isauricus, *v.* Servilius.
 Isocrates eiusque auditores 1, 16, 4.
 Isthmus 1, 3, 3.
 Italia 1, 1, 4. 4, 1. 13, 4. 15, 1 et 4. 2, 3, 2. 4, 1 et 4. 7, 7. 18, 3. 20, 2 sq. 24, 3. 25, 1. 28, 2. 29, 1. 30, 5. 37, 1. 40, 2. 43, 1. 49, 5 sq. 52, 2. 61, 4. 62, 3. 69, 4. 74, 1. 76, 2 sq. 89, 1. 96, 2. 102, 3. 104, 3. 109, 2. 110, 3. 114, 4. 121, 1.
 Italica Corfinium appellata 2, 16, 3.
 Italicae civitates 2, 6, 2. Italica libertas 2, 27, 1.
 Italici 2, 6, 2. 16, 1. 21, 1.
 Italicum bellum, *cf.* bellum. eius causae 2, 15, 1 sq. duces Romanorum in eo *ibid.* 3. 16, 2 et 4. Italicorum duces 2, 16, 1. belli varia fortuna *ib.* 4. quomodo sit compositum 2, 17, 1.
 Iuba fidelissimus Pompeianarum partium 2, 53, 1. bellum Africanum ei et 54, 2.
 iudices CCCLX a Pompeio M. lecti 76, 1.
 iudicia publica a senatu ad equites per C. Gracchum translata 2, 6, 3. 13, 2. eorum se-

veritatis exemplum 2, 8, 1 ab equitibus ad senatum translata 2, 13, 2, 32, 2 lege Aurelia in utrumque ordinem divisa *ibid.*

ingera quot habere liceret ex lege Licinia 2, 6, 2

Iugurtha bello Numantino sub Africano militavit 2, 9, 4 bis a Metello insus 2, 11, 2 captus et in triumpho ductus 2, 12, 1

Iugurthinum bellum 2, 11, 1

Iulia, Caesaris filia, Pompeio M. in matrimonium data 2, 44, 3 obit et mox eius filius ex Pompeio 47, 2

Iulia, Caesaris soror, Atiae mater 2, 59, 1 sq.

Iulia Augusta 71, 3

Iulia, Augusti filia, Marcelli, postea Agrippae uxori 94, 3 post Agrippae mortem Libero nupta 96, 1 eius vita turpis 100, 3 adulterii poenas dant 100, 4 sq. in insulam relegatur *ibid.* 5

Iulianae partes 55, 1, 63, 2, 68, 2, 84, 1 nares apud Actium 85, 2

Iuliorum familia nobilissima 41, 1

I. Iulius Caesar, quo consule (a. c. 664) bellum sociale erupit 2, 15, 1

C. Iulius Caesar, eius ortus et ingenium 2, 41, 1 sq. Cinnae generi Sullam legit *ibid.* 2 a piratis captus *ibid.* 3, redemptus piratas privatim aggressus captos cruci addidit 42, 2 sq. a Cinna flamen Dialis puer creatus 43, 1 ad pontificatum meundum Italiam petit *ibid.* 1 sq. acta eius ante consulatum *ibid.* 3 sq. consu-

lati nobilitas 41, 1, 44, 1 scelerata potentia cum Pompeio et Crasso iuncta 44, 1 sq. iuncta cum Pompeio contra Ceta 44, 2 lex de agro Campano *ibid.* 4 Galiae in quinque annuum et decretae *ibid.* 5 de C. et ne oppressi suspecti 45, 2 res in Italia gestae 49, 1, 46, 1, 47, 1 Britannia bis ab eo penetrata 46, 1, 47, 1 exortum dimittit missus 48, 1 obsens constitutum Helvetiarum 3 pars conditiones ab eo latae spernitur 49, 3 sq. 1 Carinonem trib. pl. corrumpit 48, 1, 4 Rubiconem transit 49, 4 De natum Corinthis capto dimittit 50, 1 Pompeium persequitur Brundisium *ibid.* Romanam redit *ibid.* Pompeio legatos in Hispania vincit *ibid.* 3 in Graeciam transit 51, 1 sq. proelia ibi vari fortuna *ibid.* 3 apud Pharsalam colligit 52, 1 sq. clementia in Britanni *ibid.* 1 sq. Alexandriae bellum gerit 54, 1 Pompeianos in Africa vincit 55, 1 Pharnaonem 55, 2 Pompeianos in Hispania *ibid.* sq. a. c. Nundaia provincia facta 59, 2 quinque triumphos agit et ludos edit 56, 1 sq. interficitur in curia *ibid.* 3 umbra in invdiam venit *ibid.* 4 necis praesagia 57, 1 sq. testamentum apertum 59, 1 eius clementia in viros 52, 1, 55, 2, 56, 3 orator 36, 2 statua equestris honorabilis 61, 3

C. Fil. Caesar, Agrippae filius, ab Augusto adoptatus 96, 1

- virilem togam sumit 99, 2. in Syriam missus Tiberium convenit et ambigue se gerit 101, 1. cum rege Parthorum coit *ibid.* 2 sq. Armeniam ingressus per insidias vulneratur 102, 2. in Italiam invitus revertens in Lycia moritur 102, 3. 103, 1 sq.
- L. Caesar, eius frater, ab Augusto adoptatus 96, 1. maturus viribus 99, 1. Massiliae moritur 102, 3. 103, 1 sq.
- L. Caesar, M. Antonii avunculus, proscriptus ab eo 67, 3.
- C. Iulius Caesar Strabo orator 2, 9, 2.
- Julius Florus, Galliarum seditionis auctor, compressus 129, 3.
- Iulus, v. Antonius.
- Iuncus Asiae proconsul 2, 42, 3.
- Iunia, M. Bruti soror, M. Lepidi triumvirum uxor 88, 1.
- Iunius Blaesus seditionem legionum Illyricarum coercuit 125, 5. proconsul Africae triumphalia et imperatorium nomen meruit *ibid.*
- D. Iunius Brutus Gallaei nomen in Hispania meruit 2, 5, 1.
- D. Iunius Brutus, familiarissimus Caesaris et ab eo honoribus ornatus, contra eum coniurat 2, 56, 3. 58, 1. 60, 5. 63, 3. 64, 1. eius gladiatores 58, 2. Galliam decretam ei Antonius eripere statuit 60, 5. obsidione liberatur 61, 4. triumphus ei decretus 62, 4. proditus a Planco 63, 3. 64, 1. iugulatur ab Antonii emissariis 64, 1. 87, 2.
- M. Iunius Brutus post Pharsalicam pugnam a Caesare servatus 52, 5. praetor 58, 1. auctor coniurationis in Caesarem 56, 3. Capitolium cum coniuratis occupat 58, 2. Antonium a caede servavit *ib.* occupat cum Cassio provincias transmarinas 62, 2. eius et Cassii edicta *ib.* 3. eorum acta a senatu comprobata *ib.* 4. a Cicerone laudati 65, 1. C. Antonio et Vatinius legiones extorquet 69, 3. damnatus lege Pedia *ib.* 5. Lycios devicit *ib.* 6. eius clementia *ib.* acie Philippensi Octaviani castra capit 70, 1. victus occidit a Stratone se iubet 70, 4. 87, 3. eius virtutes 72, 1. cum Cassio comparatur *ibid.* orator 36, 2.
- Iuppiter Capitolinus 131, 1.
- M. Iuventius Laterensis 63, 2.
- T. Labienus trib. pl. de Pompeio M. honorando legem tulit 2, 40, 4. acie Mundensi absumitur 55, 4.
- Labienus, f. eius, ad Parthos profectus, cum iis Asiam concutiens, a Ventidio oppressus 78, 1.
- Lacedaemonii Atticam invadunt 1, 2, 1. Magnesiam in Asia condunt 1, 4, 1. sub Lycurgi legibus florentes 1, 6, 3. Lacedaemonius nullus orator 1, 18, 2.
- Lacones 1, 18, 3.
- Laconica 1, 3, 1.
- Laelii duo duorum Scipionum amici 127, 1.
- C. Laelius orator 1, 17, 3. 2, 9, 1.
- Laenas, v. Popilius.
- Lamia, v. Aelius.
- Langobardi fracti a Tiberio 106, 2.

- Laodicea a C. Cassio expugnata 69, 2
 Larissa ab Acolis condita 1, 4, 4
 Lathenes dux Cretensium 2, 34, 1, 49, 5
 Laterensis, c. Iuventius
 Laurentinae paludes 2, 19, 1
 Lebedus ab Iombis condita 1, 1, 3
 lectica Tiberi 114, 2
 legiones quarta et Marcia ab Antonio ad Octavianum deficiunt 61, 2 legions quintae aquila Lolliana clade amissa 97, 1
 Lentulus, c. Cornelius
 Lepidus, c. Annilius
 Lesbos insula ab Orestes liberis occupata 1, 2, 3 ab Acollis occupata 1, 4, 4
 Lencas ab Agrippa expugnata 84, 4
 lex F. Anpni et T. Labieni de Pompeio M. honorando 2, 49, 4 Aursina Cottae de iudiciis 32, 2 Anniae de recipiendo Mario 2, 21, 6 Cholia in Ciceronem et de Catone in Cyprum mittendo 45, 1 et 3, Domitia de sacerdotibus 2, 12, 4 Gabunia 31, 2 agraria Ti. Gracchi 2, 2, 3, C. Gracchi 2, 6, 3 Julia de agro Campano dividendo 2, 44, 4 Licinia agraria 2, 6, 3, Manlia 2, 33, 1 Plebia in Caesaris percussores 69, 5 Pompeia de provincia Caesari protoganda 46, 2 Rosina theatralis 32, 2 Sulpicia de bello Mithradatico Mario decernendo 2, 18, 6 Sullae de Mario et sociis exulandi 2, 19, 1 Valeria 2, 23, 2
 Liber Pater 82, 4
 libertam militem ab Augusto coopta 111, 1
 Libi, c. Prus
 Livia lex agraria 2, 6, 3
 Liviis, c. Grassi
 Alibiurii Nervae Sullanus 116, 4
 Liviaria urbs Lybiae 102, 4
 Livia, Prusii Claudi, illa 75, 3, 94, 1, 71, 3, 11, Claudia Neroni nupta 75, 4, ex Campore transit cum marito et Liberis 100 in Siciliam fugit *ibid.* 3 Nero eam Augusto deponit 79, 2, 94, 1 Claudi Prusii, ultra domum Augustae, enixa 95, 4, Augusti divi sacerdos 75, 3, Julia Augusta data 71, 3 eius mors 139, 5 indoles et terra 75, 3, 149, 5
 M. Livius Prusii, p. prudentia ab epirois ad senatum transferre studet 2, 13, 2 habet senatum adversum *ibid.* ad dandam Italiam civitatem, se vertit 2, 14, 1 occidit *ib.* moriens vox *ib.* 2 eius ingenium 2, 16, 1, 14, 3 eius mors bellum Italianum exiit 2, 15, 1
 L. Livius Prusii Claudi, Liviae pater 75, 3, 94, 1 post proclama Philippense se in terent 74, 6
 F. Livius historicus 1, 17, 2, 2, 36, 3
 M. Lollius legatus in Germania, cladem accipit 97, 1 moderator C. Caesaris 85 in Oriente comes 102, 1 eius consilia peritula a Parthis inditata et mors *ibid.*
 Locris colonia 1, 15, 2
 Locris colonia 1, 14, 4
 Lucilia Pompei M. mater 2, 29, 2

- Lucilius poeta bello Numantino eques militavit 2, 9, 4.
 Sex. Lucilius saxo Tarpeio deiectus 2, 24, 2.
 Lucretius poeta 2, 36, 2.
 Q. Lucretius Ofella 2, 27, 6.
 Lucrinus lacus 79, 2.
 Luculli duo 2, 48, 6.
 L. Lucullus feliciter bellum cum Mithridate gerens lege Manilia ab imperio depellitur 2, 33, 1. contentiones cum Pompeio *ib.* 2. pecuniae cupidus *ib.* luxuriae auctor *ib.* 4. eius triumphus 34, 2. Pompei actis transmarinis refragatur 40, 5. obiit ante belli civilis initium 48, 6.
 Lucullus, f. eius, apud Philippo cadit 71, 2.
 M. Lucullus, Lucii frater, Marianos circa Fidentiam fundit 2, 28, 1.
 Iudi circenses 2, 27, 6. Florali-um initium 1, 14, 8. Iudi a Caesare editi 2, 56, 1. ab Augusto 100, 2.
 ludicrum Olympiorum 1, 8, 1. athletarum Neapolitanum 123, 1.
 Iudus gladiatorius Capnae 2, 30, 5.
 Lupercal 1, 15, 3.
 Lupercalia 2, 56, 4.
 Lupia fluvius Germaniae 105, 3.
 M. Lurius apud Actium dextro classis Iulianae cornu praest 85, 2.
 Q. Lutatius Catulus Cimbros cum Mario fundit 2, 12, 5. eius mors 22, 4.
 Q. Lut. Catulus, f. eius, dissuadet legem Gabiniam 2, 32, 1 sq. eius contentiones cum Caesare 43, 3. a Caesare in petitione pontificatus max. victus *ibid.* ante bellum civile moritur 48, 6.
 luxuriae publicae auctores 1, 11, 5. 2. 1, 2. privatae auctor Lucullus 2, 33, 4.
 Lycia 102, 3.
 Lycii a M. Bruto devicti 69, 6.
 Lyeurgus legum et disciplinae Spartanae auctor 1, 6, 3.
 Lydia 1, 1, 4.
 Lydus Tyrreni frater 1, 1, 4.
 Lysippus statuarius 1, 11, 4.
 Macedones 1, 6, 6.
 Macedonia 1, 9, 3. 11, 3. 2. 8, 1. 23. 3. 59. 2. 69, 3 et 6. 70, 1. 98, 2. 101, 3. 110, 4. provincia facta ab Aemilio Paulo 2, 38, 5. a Pseudophilippo occupata 1, 11, 1. a Delmatis et Pannoniis occupata 110, 4 et 6. Macedoniae regni initia 1, 6, 5.
 Macedonicus Perusiuorum princeps 74, 4. *cf.* Caecilius Metellus.
 C. Maecenas urbi praefectus M. Lepidum opprimit 88, 3. eius genus et ingenium 88, 2.
 magi Sullae vaticinantur 2, 24, 3.
 Magius Decius Campanus 2, 16, 2.
 Magius Minatius Aeculanensis 2, 16, 2. viritim civitate donatus *ib.* 3.
 Magius Celer Velleianus, M. Vellei frater, legatus Tiberii honoribus donatus 115, 1. 121, 3. ab Augusto et Tiberio ad praeturam commendatus 124, 4.
 Magnesia 1, 4, 1.
 Mancinus, *v.* Hostilius.
 M. Manilius consul (u. c. 605) 1, 13, 1.

- C. Manlius Trib. pl. legem
 tulit de bello Mithridatico
 2, 33, 1.
 L. C. Manlius Acidinus 2, 8, 2.
 Cn. Manlius Maximus consul
 n. c. 649. a Cambris victus
 2, 12, 2.
 A. Manlius Torquatus consul
 n. c. 519. 1, 14, 8.
 F. Manlius Torquatus consul
 n. c. 519. Sardiniam subigit
 2, 38, 2.
 Cn. Manius Vulso consul n.
 c. 565. 1, 15, 2. Gallograeci-
 nam perdidit 2, 59, 2.
 Marcellus, c. Claudius.
 L. Marcus Censorinus consul
 n. c. 605. 1, 13, 1. eius do-
 minus 2, 14, 3.
 C. Marcus Censorinus c. lit in
 Oriente 192, 1.
 Q. Marcus C. praes. vir praetor-
 ius, C. Cassio leg. n. Tra-
 dit 69, 2.
 Q. Marcus Rex consul n. c.
 605. 1, 15, 5, 2, 7, 8.
 Marcus anni 198. 1. a Libero
 armis perdidit 1, 9, 5.
 Marcius perdidit 2, 24, 4, 25, 5.
 Marcius palus 2, 19, 2.
 C. Marius Ignatius origens 2,
 11, 1, 128, 2. sub Alarico
 bello N. montano militavit 2,
 9, 4. legatus Metell. bello
 Iugurthino 2, 11, 1. eius in-
 dolens et mores *ibid.* et 23, 1.
 consiliarius etis bello Iugurth.
 praefectus 2, 11, 2. per Sul-
 lam Iugurthia perdidit 2, 12, 1.
 consul II. Iugurthiam in tri-
 umpho duxit *ibid.* in bellum
 Cimbriam imperator electus
ib. 2. multiplicata eius con-
 sulatus *ib.* 3. consul IV. ad
 Aquas Sextias Teutonos ex-
 ercit. *ib.* 4. consul V. aequi-
 pro Ravennate vict. *ib.* 5. consul
 VI. Servilium Gallicum cum
 Apennino satraonem arrip-
 tit apud 2, 12, 6. trix belli.
 Pallas 2, 15, 1. occup. resti-
 tut 2, 16, 4. bellum Mithri-
 d. 7. ann. et per 8. q. anno
 de rotam 2, 15, 6. a Sulla
 vict. ext. *ibid.* 2, 19, 1. in
 castris in Mantua. 8. ann. per-
 didit 2, 38, 2. ab his annis
 in Africa intransit. *ibid.* 2, 19,
 2. supra Cannas reversa. a can-
 nico 29, 5. urbe cum Cannis
 occupata. erip. *ibid.* 29, 5. victo-
 riam obtinuit 22, 1. Antonii
 orationem non arripuit *ib.* 3.
 consulatus VII. in hoc morbo
 decessit 23, 1. eius monu-
 mentum. Iulius Caesar restituit
 43, 3.
 C. Marius, alius origens, 2, 19, 1.
 consul n. c. 672. 26, 1, 27, 1.
 eius mores 26, 1, 27, 5. per
 eius a Sulla. III. Saep. perdidit.
 Praeneste occup. *ibid.* 26, 1.
 occupens interemptus 27, 4. p.
 Marius Ignatius. Italiae crumena
 2, 16, 1.
 199. *ibid.* 1, 11, 5.
 Marcellus Marcellinus in
 Hispaniam s. v. in transiit
 198, 1. eius indoles et mores
 1, 8, 2. 199. vires parat ab-
 versus Romanos 199, 1. Tri-
 b. urbis cum adgredi. parat
 199, 5. Vari caput ad Argi-
 stum mittit 119, 6. *ibid.* in
 astutia, Druso tunc adituro
 regno cogitur 129, 3.
 Mars Romuli perdidit 1, 8, 4.
 Graecivus auctor. Res. nominas
 131, 1. Martis templum a
 Augusto dedicatum 190, 2.

- Marsi 2, 15, 1.
 Marsicum bellum 2, 21, 1. 29, 1.
 Martia legio, *v.* legio.
 L. Marullus Epidius 68, 4.
 Massilia potentior metropoli
 sua 2, 7, 7. Caesaris victo-
 riam moratur 50, 3. ibi mori-
 tur L. Caesar 102, 3.
 Medi imperio Asiae potiti 1,
 6, 1 sq.
 Media 2, 40, 1. a M. Antonio
 petita 82, 2.
 Medon, f. Codri, primus archon
 Athenis 1, 2, 2.
 Medontidae eius posterii 1, 2, 2.
 Megara a Peloponnesiis con-
 dita 1, 2, 2.
 Megasthenes Chalcidensis 1, 4, 1.
 Melanthus Codri pater 1, 2, 1.
 Mena, libertus Pompeianus,
 praefectus classis Sex. Pom-
 pei 73, 2. Statium Murcum
 fastidit 77, 4.
 Menander comicus 1, 16, 3.
 Menecrates praefectus classis
 Sex. Pompei cum Mena 73, 2.
 77, 4.
 Menelaus 1, 1, 3.
 mercatus Olympiorum cum
 ludis institutus 1, 8, 1.
 Merula, *v.* Cornelius.
 M. Messalla Corvinus in ca-
 stris Bruti et Cassii dux 71, 1.
 Octaviano se dedit *ib.* gratus
 in eum perpetuo *ib.* eo con-
 sule (n. c. 723) debellatum
 apud Actium 84, 1. orator
 36, 2. pater Messalini et
 Cottae 112, 1.
 M. Messalinus bello Pannonico
 praeclaras res gessit 112, 1.
 fratri Cottae cognomen reli-
 quit *ibid.*
 Metapontus condita 1, 1, 1.
 Metellus, *v.* Caccilius.
 Miletus ab Ionibus condita 1,
 4, 3. Cyzicum et Byzantium
 condit 2, 7, 7.
 militares coloniae 1, 14, 1. 15, 5.
 Milo, *v.* Annius.
 Miltiades Cimonis pater 1, 8, 6.
 Minatius, *v.* Magius.
 Minervium, *v.* Scolacium.
 Minturnae colonia 1, 14, 6.
 Minturnenses C. Marium in
 carcerem coniectum interfici
 iubent 2, 19, 2 sq.
 M. Minucii (Rufi) triumphus e
 Scordiscis 2, 8, 3. eius porti-
 ens *ib.*
 Misenum: ibi pax inita cum
 Sex. Pompeio 77, 1.
 Mithridates Ponticus rex oc-
 cupata Asia cives Ro. necari
 iubet 2, 18, 1. eius ingenium
ib. a Sulla debellatur 23, 3 sqq.
 eius praefecti in Graecia victi
ib. Sullae se subiicit et Pon-
 tico regno cohibetur *ib.* 6.
 a Fimbria proelio pulsus 24, 1.
 a L. Lucullo saepe fusus 33,
 1. exercitum reparat 37, 1.
 a Pompeio fusus in Arme-
 niam fugit *ib.* 2. Pharnacis
 filii insidiis oppressus 40, 1.
 Mucianus, *v.* Crassus.
 P. Mucius Scaevola consul (n.
 c. 621) 2, 2, 2.
 P. Mucius Scaevola iuris scientia
 quam eloquentia celebrior
 2, 9, 2. a Damasippo truci-
 datus 2, 26, 2.
 L. Mummius homo novus 128,
 2. consul (n. c. 698) bello
 Achaico destinatus 1, 12, 1
 et 5. Corinthum eruit 1, 13,
 1. Achaicus appellatus 1, 13,
 2, 2, 38, 5. 128, 2. rudis ar-
 tium 1, 13, 4.
 Munatius, *v.* Plancus.

- munus gladiatorum a Caesare
 editum 2, 56, 1 ab Augusto
 89, 1 100, 2 Marcelli aedilis
 munus 93, 2
 Murens, c. Statius
 L. Murena Augusti c. c. belli
 consilio capto opprimitur 91,
 2 93, 1
 Mutilus, c. Papirius
 Mutina 2, 61, 4 73, 2
 Mycenae in Creta 1, 1, 2
 Mylae: ibi prospere ab Agrippa
 cum Sex. Pompeio pugnatum
 79, 4
 Myrina ab Aeolis condita 1, 4, 4
 Myrmidonum civitas postea
 Thessalia vocata 1, 3, 1
 Mytilenaeorum perditia in Ro-
 manos 2, 18, 3 a Pompeio
 us libertas restituta *ibid.*
 Mytilene, in Lesbos insula, ab
 Aeolis condita 1, 4, 1 2,
 53, 2
 Myus ab Ionibus condita 1, 4, 3
 Narbo Martius colonia 1, 15, 5
 2, 7, 8
 Naso poeta 2, 36, 5
 Naumachia a Caesare edita 2,
 56, 1 ab Augusto 100, 2
 Nauportum Pannoniae urbs
 110, 4
 navigia Germanorum 197, 1
 Neapolis 2, 76, 1 a Cumans
 condita 1, 4, 1 urbs fidelis-
 sima Romanis *ib.*
 Neapolitani Augusto certamen
 athletarum serunt 123, 1
 Nepe colonia 1, 11, 2
 Neptunia, c. Larentium
 Nero, c. Claudius
 Nerva, c. Licinius
 Nestor 1, 1, 1
 Nicomedes Bithyniam Romanis
 hereditate reliquit 2, 4, 1
 39, 2
 Niniis Babylonia condita 1, 6, 2
 Nola a Fusis condita 1, 7,
 2 sq. bello sociali a Sulla
 obsessa 2, 18, 4 20, 4 ibi
 Augustus moritur 123, 2
 Nolannum bellum 2, 17, 1
 C. Norbanus consul a. c. 671
 a Sulla circa Capuam victus
 2, 25, 2 et 4
 Norvici cum Maro in ann. 109
 3 a Libero victi 39, 3 Nor-
 ricum in regnum 109, 5
 nova domus ad summos ho-
 mines erecta 127, 1 128
 Numania a Scipione exarsa
 2, 4, 2 sq. 5, 1
 Numantinum bellum contra
 meliosum 2, 1, 3 sq. 9, 3
 99, 3
 Numidia provincia facta 2,
 39, 2
 Numidicus, c. Caecilius
 Numonius Valla, Vari legatus,
 desertor stirorum perit 119, 4
 Occiden 91, 1
 Oceanus 1, 2, 3 2, 106, 3
 Octavia soror Augusti 78, 1
 96, 1 M. Antonii uxor 78, 1
 Octaviae porticus 1, 11, 3
 C. Octavius praetor regem
 Persarum cepit 1, 9, 4 eius
 triumphus navalis *ibid.* 5 sq.
 in circo porticum Octavianum
 navatis 2, 1, 2
 C. Octavius, eius nepos, con-
 sul a. c. 667 Cinnac missus,
 interfectus 2, 22, 2
 M. Octavius tribunus plebis a. c. 621
 2, 2, 3
 C. Octavius Augusti pater 2,
 59, 2
 C. Octavianus, huius et Atriae
 1, 35, nepos Liviae ex Atria
 59, 1 C. Cicerone consule natus
 36, 1 a Philippo vitrico edu-

catus 59, 3. a Caesare puer pontificatu honoratus *ibid.* Apolloniam in studia missus *ib.* 4. a Caesare testamento adoptatus 59, 1. post eius caedem Romam festinat 59, 5. introitus eius in urbem *ib.* 6. invitis parentibus Caesaris hereditatem et nomen adit 60, 1 sq. ab Antonio superbe exceptus, mox insidiis petitus *ib.* 3 et 5. exercitum parat e veteranis Caesaris 61, 1 sq. legiones Martiam et IV. recipit *ib.* 2. honores ei decreti *ib.* 3. bellum contra Antonium mandatum circa Mutinam fortiter administrat *ib.* 3 sq. victo Antonio spreus a senatu 62, 1 sqq. exercitus eum tuetur *ib.* 5. ab Antonio ad triumphatum adductus 65, 1. privigna Antonii ei desponsata *ib.* 2. consul factus *ib.* proscriptioni frustra repugnat 66, 1 sq. apud Philippas cum Bruto et Cassio concurrat 70. Messallam Corvinum servat 71, 1. in Italiam regressus tumultum L. Antonii et Fulviae comprimit 74, 1 sqq. bellum in Campania a Ti. Claudio Nerone excitatum componit 75, 1. Fulviam et Plancum ex Italia profugere patitur 76, 2. pacem cum M. Antonio circa Brundisium componit *ibid.* 3. cum Sex. Pompeio circa Misenum pacem init 77, 1 sqq. in Illyrico et Delmatia milites exercet 78, 2. bellum adversus Sex. Pompeium parat 79, 1. Liviam uxorem ducit *ib.* 2. bellum cum Sex. Pom-

peio primum varia, mox secunda fortuna gerit *ibid.* 3 sqq. Lepidum dignitate exiit 80. seditionem exercitus discutit 81, 1. Campaniam coloniam supplemento auget *ib.* 2. acta ab eo Romam reverso *ib.* 3. clementia eius in Plancum 83, 2. apud Actium dimicat cum Antonio 84. 85. clementia eius in victos 85, 4. 86, 2. 87, 2. Cleopatram et Antonium Alexandream persequitur 87, 1. Aegyptum stipendiariam fecit 39, 2. eius triumphus 89, 1. felicitatem orbi terrarum restituit *ib.* 2 sqq. consulatus XI continuavit, sed dictaturam repulit *ib.* 5. Ianum geminum claudit 38, 3. cognomen Augusti sententia Planci accipit 91, 1. Hispaniam perdomuit 90, 1 et 4. 38, 4. 39, 2 sq. signa Ro. a Parthis capta recipit 91, 1. coniuratores in eum *ibid.* 2 sq. in Orientem profectus ad res ordinandas 92, 1. Tiberium et Drusum adversus Raetos et Vindelicos mittit 95, 1. Gaium et Lucium Agrippae filios adoptat 96, 1. in Gallias proficiscitur 97, 1. bellum Germanicum Druso committit et post eius mortem Tiberio 97, 2 et 4. Tiberium ad tribuniciam potestatem evexit 99, 1. consul (XIII.) Martis templum dedicat, munus gladiat. et nau-machiam edit 100, 2. C. Caesarem in Syriam mittit, addito M. Lollio moderatore iuventutis 101, 1. 102, 1. Tiberium et M. Agrippam Postu-

- mum eadem die adoptat 194, 2, 194, 1. Iberiam in Germaniam mittit 194, 2. bello Pannonico territoria exercitui parat 111, 1. Iberiam in Germaniam iterum mittit 129, 1. cum sibi in omnibus acquari a S. P. Q. R. postulat 121, 1. prosequens Iberiam in Illyricum missum Nola obtinet 123. ordinationem commentorum sua manu scriptam relinquit 124, 3. Velleios fratres ad praeturam commendat *ib.* 4. consecratur a Fibero 121, 3, 126, 1. templum ei extructum 139, 1. M. Agrippae et Statilio Tauro adiuteribus utatur 127, 1.
- Ofella, c. Lucretius.
- Olympiodora matrem 1, 8, 1 s. p.
- Olympiœna Athenis ab Antiocho Epiphane inchoatam 1, 10, 1.
- Opuntianum vinum 2, 7, 5.
- L. Opuntius proferor Fregella excedit 2, 6, 4. consul 633. C. Gracchum et Fulvium opprimat *ibid.* Fulvium in legatum nominatum interimit 2, 7, 2. iudicio patrum damnatus *ib.* 3.
- Opis aedes 60, 4.
- optimates in C. Gracchum irruunt 2, 3, 2. Cinnam urbe pellunt 2, 29, 3. discedunt legem Giugurthae de bello piratico 2, 31, 1. refragantur Pompei actis in Asia 49, 5. ei reconciliantur 47, 3.
- oratores summi Oratores 1, 16, 5. nulli Argivi, Heliani, Laedaemoni 1, 18, 2. principes Romani 1, 17, 3. 2, 9, 1 s. p. 2, 36, 2.
- Oreste, Agisthum et matrem ultraxit 1, 1, 3. cum suis postea regnaverunt 1, 1, 4. ab Her. Helio, Peloponneso et C. Graccho copere curavit Le. 1, 1, 2 s. p.
- Orestes 82, 2, 91, 1, 92, 2, 94, 1, 101, 3, 122, 1.
- Orestes rex Parthorum Crassum cum exercitu debet 2, 46, 4. ignis Romae capto 91, 1.
- Orestes Romanus 2, 39, 1.
- Orestes in C. Graccho mactavit 1, 1, 2.
- Orestes 91, 3.
- Otho, c. R. S. S.
- ovatio Fibero 96, 3.
- P. Ovidius Naso 2, 36, 3.
- Pacorus Parthorum rex 3, 12 s. p. in bello interemptus 78, 1.
- M. Pacuvius tragicus 2, 9, 3.
- Paestum colonia 1, 14, 7.
- Palatinus 1, 15, 3. in Romae condita 1, 8, 1. ad m. m. c. c. Druso aedificata, quae p. 5. Cicerois etc. 103, 2, 11, 3.
- Palmyra provinciarum 79, 3.
- Palmyrae S. p. S. M. in nensis colonia 1, 13, 3.
- Papius Iudex Crassum 2, 34, 1. Papius M. triumphum ornatus 49, 5.
- Pannonia provincia tota 2, 32, 1. a Lepido deditur 96, 2 s. p. 98, 1, 104, 1. ad dex. Ital. Mar. Cinnamonia 104, 109, 3. universa rebellat 119, 2. pacem petit 114, 4.
- Pannonia in Gallia 114, 1, 117, 1.
- Pannonia 96, 3, 121, 2. disciplina et iugum Romae dantes 119, 5.
- C. Papius et Hirtius Caesari consilium dant 2, 57, 1. Papius consul designatus cum Hirtio

- bellum c. Antonium mandatur 61, 3. ex vulnere moritur 61, 4. publica sepultura cum Hirtio honoratus 62, 4.
- C. Papirius Carbo trib. pl. 2, 4, 4. orator 2, 9, 1.
- C. Pap. Carbo praetorius a Damasippo interfectus 2, 26, 2.
- Cn. Pap. Carbo a Cimbris fusus 2, 12, 2.
- Cn. Pap. Carbo Cinna collega interfecto solus consul (u. c. 670) 2, 24, 5. consul III. (u. c. 672) cum Mario filio 26, 1, 27, 1.
- Papius Mutilus Italicorum dux 2, 16, 1.
- Parilia dies natalis Romae 1, 8, 4.
- Parmensis, v. Cassius.
- Parthi 2, 53, 1. 82, 2. 101, 2. 119, 1. eorum legati ad Sulam primum Romanorum veniunt 2, 24, 3. Parthici reges sui iuris 40, 1. Parthi Crasum cum exercitu delent 46, 4. a C. Cassio fugati *ibid.* a Ventidio victi 78, 1. signa Ro. capta rex eorum Augusto remittit 91, 1. liberos obsides dat 94, 4. desciscit a societate Rom. 100, 1. rex cum C. Caesare in insula Euphratis coit 100, 1 et 4. M. Lollii perfida consilia indicat 102, 1.
- Parthicum bellum molitur Crasus 2, 46, 2, Iulius Caesar 59, 4.
- Parus Ionum colonia 1, 4, 3.
- Passienus (L. Rufus?) triumphalia in Africa meret 116, 2.
- Patrae ab Agrippa captae 84, 3.
- patres a Romulo lecti 1, 8, 6. ab iis patriciorum nomen *ibid.*
- Paulus, v. Aemilius.
- pax Brundusina 76, 3. circa Misenum cum Sex. Pompeio 77, 1. cum Mithridate a Sulla inita 23, 6. cum Tigraane a Pompeio M. 37, 5.
- Q. Pedius collega Octaviani in consulatu (u. c. 711) 65, 2. 69, 5. eius lex in Caesaris percussores 69, 5.
- Pelasgi Athenas commigravere 1, 3, 1.
- Peloponnesii Megara condunt 1, 2, 2.
- Peloponnesus 1, 2, 1. 3, 3.
- Pelops 1, 8, 2. eius progenies ab Heraclidis Peloponneso expellitur 1, 2, 1.
- Penthilus Orestis filius 1, 1, 4.
- Pergamum in Creta 1, 1, 2.
- M. Perperna (Perperna) Aristonicum vicit 2, 4, 1. 38, 5.
- M. Perperna Sertorium interficit 2, 30, 1.
- Persae 1, 6, 6.
- Perses Macedonum rex 1, 9. victus ab Aemilio Paulo 1, 9, 4. ab Octavio captus *ibid.* in triumpho ductus *ib.* 5. Albae in libera custodia decessit 1, 11, 1.
- Perusia ab Octaviano expugnata 74, 4.
- Perusini 74, 4.
- Perustae Delmatae 115, 4.
- pestilentia lacerat exercitum Ro. 2, 21, 4.
- M. Petreius praetorius legatus Pompei M. in Hispania 2, 48, 1. 50, 4.
- Pharnaces filius Mithridatis 2, 40, 1. rex Ponti a Caesare victus 55, 2.
- Pharsalica acies 52, 2 sq. 68, 1.
- Phidippus Ephyram in Thesprotia occupat 1, 1, 1.
- Philemo poeta 1, 16, 3.
- Philippi urbs 70, 1.

- Philippus campus 86, 2
 Philippus Macedo 1, 11, 1
 Philippus vitreus Octavianum 59, 3 60, 1
 Philo, c. Publius
 philosophi Socratici 1, 16, 4
 Phocaea Iomum colonia 1, 1, 3
 Massiliam condit 2, 7, 7
 Phraortes, Orodis filius, Parthorum rex, ab Antonio signa Ro. cepit 91, 1
 Picentes 2, 65, 3
 Picenum coloni missi 1, 15, 3
 Picenus ager 2, 21, 1 Pompei clientelis refertus 29, 1, pictores 1, 17, 1
 Pindarus poeta 1, 18, 2
 Pinnetes Pannonorum dux 119, 4 114, 4
 Piraei portus munitiones 2, 23, 3
 piratarum insolentia et potentia 2, 31, 2 a Pompeio victi procul a mari collocantur 32, 4 sq. Caesarem capiunt 42, 1 89q.
 piratica scelera Sex Pompei 73, 3
 Pisaurum colonia 1, 15, 2
 Piso, c. Calpurnius
 M. Pupius Piso consularis Aniam in Sullae gratiam dimittit 2, 41, 2
 Pius, c. Caecilius Metellus
 Placentia colonia 1, 14, 8
 L. Munatius Plancus dubiae fidei 63, 3 morbo proditor 83, 1 consul designatus cum D. Bruto 63, 3 eius proditor et insidiator 64, 1 ut Plotius frater prosciberetur, a triumphis impetrat 67, 3 triumphans cum Lepido irrisus *ibid.* 4, partium Antonianarum adiutor 74, 3 Fulviae fugientis comes 76, 2 Caes. patris assentator 84, 1 Antoni liberrimus et obscenissimorum rerum minister *ib.* refrigeratus ab Antonio ad Octavianum transibit *ib.* 2 absentem Antonium in senatu inuasit *ib.* 3 Octaviano Augusti cognomen dandam censuit 91, 1 eius turpis censura 95, 4
 plastae 1, 17, 4
 Plato 1, 16, 4
 M. Plautius Silyanus 112, 4
 L. Plotius Plancus 67, 3
 Pollio, c. Asinius
 Polybius Scipionis Africani comes perpetuus 1, 15, 3
 Pompeianae partes 62, 1 et 6, 63, 3 65, 1 73, 2
 Pompeiani horti 69, 3
 Pompeii urbs 2, 16, 2
 Pompeiorum familiae 2, 21, 5
 Q. Pompeius primus c. Pompeius consul u. c. 613 2, 1, 4, 21, 5 turpe foedus cum Numantinis fecit 2, 1, 1 99, 3 ob gratiam impunitus 2, 1, 5
 Q. Pompeius, f. eius, consul 2, 17, 1 21, 1 u. c. 666 eius filius Sullae gener interficitur 2, 18, 2 ipse ab exercitu seditioso interficitur 2, 29, 1
 Cn. Pompeius, Magni pater 2, 15, 3 21, 1 29, 1 dux bello sociali 2, 15, 3 16, 4 21, 1 29, 1 seditioem militum excitat 29, 1 medium inter Cinnam et Sullam se gerit 21, 1 cum Cinna configit *ib.* decedit lactis civibus *ib.* 3 patronus agri Praeni 29, 1
 Cn. Pompeius Magnus, f. eius 2, 15, 3 21, 1 29, 1 Sullae exercitum c. Piceno adducit

29. 1. eius genus, forma, mores *ibid.* 2 sqq. 33, 3. a toga virili commilitio patris ad-suetus *ib.* 5. cum Sertorio dimicat *ib.* ex Hispaniis eques triumphat 30, 2. consul factus die post triumphum (n. c. 684) tribuniciam potestatem restituit 30, 4. bellum piraticum ei mandatur lege Gabinia 31, 2 sqq. bellum Mithridaticum lege Manilia 33, 1. eius contentiones cum L. Lucullo *ibid.* 2. facete dictum de eodem *ib.* 4. partem gloriae Metelli Cretici sibi vindicare conatur 34, 2. 40, 5. bellum cum Mithridate bene gerit 37, 1. Tigranem Armeniae regem in deditioem accipit 37, 2 sqq. Syriam in potestatem P. R. redigit *ib.* 4. Pontum provinciam facit 38, 6. penetrat victor in Median. Albaniam, Hiberiam oramque Ponti 40. 1. eius reditus in Italiam favorabilis *ib.* 2. de tribus orbis terrarum partibus triumphat 40, 3 sq. honores extraordinarii ei decreti *ib.* 4. eius actis in Asia optimates refragantur *ib.* 5. cum Caesare et Crasso societatem potentiae init 44, 1. filiam Caesaris uxorem ducit *ib.* 3. de Cicerone oppresso suspectus 45, 2. eum restituit *ib.* 3. consul iterum cum Crasso 46, 1. lege lata Caesari provinciam prorogat et Crasso Syriam decernit *ib.* 2. eius uxor et filius moriuntur 47, 2. consul sine collega ambitum coërcet *ib.* 3. hoc honore a Caesare alienatus

ib. Milonem damnat *ib.* 4. Hispanias per legatos administrat 48, 1. dimittere exercitum recusat *ib.* adversatur Caesari, cum absens consulatum peteret 30, 3. pro aegrotante ab Italia vota suscepta 48, 2. condiciones pacis a Caesare propositas Curio discutit *ib.* 4. a senatu imperium Pompeio contra Caesarem delatum 49, 2. transmisit Dyrrachium *ibid.* 4. eius vires terrestres et navales 51, 1. proelia cum Caesare *ibid.* 2 sq. Caesarem in Thessaliam sequitur 52, 1 sqq. profugus ex acie Pharsalica Aegyptum petit, recepta in itinere uxore Cornelia 53, 1 sq. dolose interemptus *ibid.* 3. eius actas *ib.* 4. Mytilenaeis libertatem restituit 2, 18, 1. statua equestri honoratus 61, 3. iudices CCCLX legit 76, 1. theatrum et alia opera struit 48, 2. 79, 6. eius munera a Tiberio restituta 130, 1.

Cn. Pompeius, f. Magni. bellum in Hispania contra Caesarem conflatur 55, 2. vulneratus in fuga perit *ibid.* 4.

Sex. Pompeius, f. Magni 72, 4. eius ingenium et mores 73, 1. 77, 2. 79, 5. fugae paternae comes 53, 1. in Hispania cum Asinio Pollione bellatur 73, 1. post Antonii a Mutina fugam orae maritimae praefectus *ibid.* occupata Sicilia recipit profugos ex acie Philippensi et proscriptos 72, 5. 73, 3. mare latrocinii infestat 73, 3. pax cum eo circa Misenum inita, ubi Octavia-

- nna et Antonium cenam in
navi exopt. 77. 4. sup. Sca-
tum Marium interfect. *ibid.*
3. eius vires 79. 1. ab Octa-
viano bello petiti. eadem in
interf. 79. 1. sup. v. c. tandem
Asiam peti. et ad Antonium
fugit. *ibid.* 5. Antonium in
Italia fugat. a. 79. 5. 87. 2.
- Sex Pompeius consul. n. c.
767. 123. 2.
- M. Pompeius opes Ro. sin-
gulari in C. Gracchum inde
2. 6. 6.
- L. Pompeius Metellarum
scriptor 2. 9. 6.
- L. Pompeius Flaccus vir con-
sularis 129. 1. eius opes illa.
capit. Romam evocatus *ibid.*
- C. Pontidius dux Italicorum
2. 16. 1.
- Pontius Telesinus dux Itali-
corum 2. 16. 1. dux Sanniti-
cum cum Sulla ad petram
Collinam dimittat. 27. 1. sup.
occisi caput curia Praeneste
gestatum *ibid.* 3. eius frater
minor cum C. Mario inter-
cubuit. 27. 5.
- Ponti Fluxini dextrae Italiae
incolentes populi 2. 19. 1.
- Pontium mare 191. 1. Pontius
eius rex 2. 18. 1. Pontius rex
23. 6. Pontius triumphu. ce-
suras apparatus ex arat. 56.
2.
- Pontus provincia facta 2. 38. 6.
- Popaedius Silo dux Italicorum
2. 16. 1.
- M. C. ? Popillius Laenas 1.
10. 1. sup.
- P. Popillius Laenas consul. n.
c. 622. 2. 7. 4.
- P. Pop. Laenas trib. pl. n. c.
679. 1.ultima saxo. La popo-
dote 2. 2. 24. 2.
- P. Porcia Lan. n. c. 2. 35. 2.
- M. Porcius Cato? Historicus 1.
7. 3. 17. 2. crater 17. 1. por-
petus. Corinthiae 1. conditae
a. 1. 13. 1. pra. ops 13.
mario Porcio 2. 35. 2. Por-
cilius Lan. n. c. 128. 2.
- C. Porcius Cato, patris nepos,
respet. dardaniat. natus 2. 8. 1.
- M. C. Porcius Cato, nepos, con-
sul. n. c. 616. 1. 15. 5. 2. 7. 8.
- L. Porcius Cato, filius, con-
sul. n. c. 605. bello sociali
occisus 2. 16. 3.
- M. Porcius Cato, pronepos M.
Catonis princeps familiae 2.
35. 2. eius ingenium et mores
ibid. in comparationem Catili-
narum involvit. *ibid.* 3. Clo-
di lege in Cyprum missus
eum provinciam fact. 38. 6
et ingenium provinciam inde
reter. 45. 4. sup. Milonem ab-
solvit. 47. 5. a Caesare con-
ditionem resp. accipiendam
negat. 49. 3. Pompeianorum
copias in Africa ager. im-
perium oblatum respit. 54.
3. eius filius in acie Philip-
pensi occidit. 71. 2.
- patris Scipionis Naevae in
capitolo 2. 1. 2. 3. 1. Me-
tella Macedonum 1. 11. 3. 2.
1. 2. C. Octavii in curia 2.
1. 2. Octavio 1. 11. 3. Mi-
nori 2. 8. 1.
- posterna rova a C. Graccho
constituta 2. 6. 1.
- A. Postumius Albinus asper
censor. n. c. 589. 1. 10. 6.
- Sp. Postumius Albinus consul
n. c. 429. 1. 14. 3. censor
n. c. 422. *ibid.* 4.

- Postumus, *v.* Agrippa et Vibius.
- Potentia colonia 1, 15, 2.
- praefectus castrorum 112, 6.
119, 4. classis 73, 3. cohortis 112, 6. equitum 24, 1.
104, 3. fabrum 76, 1. urbis 88, 2. 98, 1.
- Praeneste a Mario filio occupatum et a Sulla obsessum 2, 26, 1. 27, 3 sq. et 6. a Fulvia occupatum 74, 3.
- praetexta praetoria et consularis 65, 3.
- praetextati filii 1, 10, 3. 2, 59, 2.
- praetor iterum Lentulus post consulatum 2, 34, 4. praetores seni 2, 16, 3. praetoribus octo duo ab Augusto adlecti 89, 3. praetor navalis 1, 9, 5.
- Priene Ionum colonia 1, 4, 3. princeps senatus 2, 43, 3.
- proscriptio a Sulla inventa 2, 28, 3. a triumviris instaurata 66, 1.
- proscriptorum bona a Sulla vendita eorumque liberi honorum iure privati 2, 28, 4. iidem a Caesare ad ius dignitatis revocati 43, 4. proscripti a triumviris ad Sex. Pompeium confugiunt 72, 5. mala fides in eos 67, 2.
- provinciae Ro. quae et a quibus ducibus factae 2, 38. 39.
- Pseudophilippus Macedonia occupata a Metello Macedonico victus 1, 11, 1.
- Ptolemaeus (Philometor) ab Antiocho Alexandriae obsessus 1, 10, 1.
- Ptolemaeus (f. Auletiae) Aegypti rex 53, 1. puer ab aulicis regitur 53, 1. 54, 1. eius perfidia in Pompeium 53, 2 et in Caesarem 54, 1.
- Ptolemaeus rex Cyprum 2, 45, 4 sq. 38, 6.
- Publicola dux classis Antonianae apud Actium 85, 2.
- Q. Publilius Philo censor (n. c. 422) 1, 14, 4.
- Punica bella 1, 12, 6. 2, 38, 3. primum 1, 14, 8. 2, 38, 2. 128, 2. secundum 2, 18, 2. 38, 3 sq. 90, 2.
- Puteoli colonia 1, 15, 3.
- Pydna Macedoniae urbs 1, 9, 4.
- Pyrrhus Achillis filius 1, 1, 1 et 3.
- Pyrrhus Epiri rex 1, 14, 6. 2. 17, 2.
- Pythius, *v.* Apollo.
- quadrantem creditoribus solvi lex Valeria iubebat 2, 9, 4.
- Quadrigarius, *v.* Claudius.
- quaestor cum iure praetorio 2, 45, 4.
- Quintilius Varus Pompeianus in acie Mundensi occisus 55, 4.
- Sex. Quintilius Varus e Bruti et Cassii partibus post aciem Philippensem liberto se ingulandum praebuit 71, 3.
- P. Quintilius Varus, f. eius, Syriae, postea Germaniae praefectus 117. eius ingenium 117, 2 sqq. 120, 3. Germanos spernit 117, 3. eius iurisdictio 117, 4. 118, 1. Segestis iudicium contemnit 118, 4 sq. clades exercitus eius contumeliosa 119, 120, 3. se ipse transfixit 119, 3. eius corpus ab hostibus laceratum, caput ad Maroboduum et ab hoc ad Augustum missum 119, 5.
- Quintius Crispinus Iuliae adulter 100, 5.
- Rabirius poeta 2, 36, 3.

- Raeti a Druso et Tiberio debellati 95, 2-122, 1
 Raetia provincia lacta 39, 3-104, 4
 Raudii campi 2, 12, 5
 Regulus primus in Africam traiecit 2, 38, 2
 repetundarum iudicia 2, 8, 1-13, 2
 Rhaeti, et Raeti
 Rhacuspolis Thraciae rex 129, 4
 Rhenus 2, 8, 3-106, 2-112, 4-120, 1 et 3
 Rhodi 1, 9, 2-2, 18, 3
 Rhodus a C. Cassio capta 69, 6 ibi Tiberius VII annos moratus 99, 1-103, 1
 Rhoemetales rex Thraciae 112, 4
 Roma 1, 12, 7, 2-3 a urbs Romana 1, 6, 4 condita 1, 8, 1 a urbis capta 1, 11, 1 Augusti hortatu ornata 2, 89, 4 sub eius moenibus ingenium proelium Cn. Pompei cum Cinna 2, 21, 3 proelium ad portam Collinam 2, 27, 1
 Romana constantia 1, 19, 2 disciplina militaris 2, 109, 1-110, 5 tragoedia 1, 17, 1
 Rom nomen 1, 12, 5-14, 1-2, 69, 1-128, 3-131, 1 imperium 1, 12, 6-2, 131, 3
 Rom litterarum genera in gusto temporis spatio perfecta 1, 17
 Romanorum potentiae et luxuriae auctores 2, 2, 1
 Romulus Martis filius Romanum condidit 1, 8, 4 asylum fecit et patres legit 1, 8, 6
 L. Roscius Otho cupitibus sedes in theatro restituit 2, 32, 3
 rostra 2, 56, 4 pro his Metelli Macedonum a filis subla-
 tum 1, 11, 7 ibi Sappho capta cretum 2, 19, 1 in rostris Octavianum statua posita 61, 1
 Rutilion 49, 4
 Rutilus et Egnatius, Salydienus
 P. Rutilius consul n. c. 622 saevus in III. Crassi hi. ann. coo. iudicio publico oppressus 2, 7, 4
 P. Rutilius Lepus consul n. c. 694, 2-15, 1 saevus 2, 16, 1
 P. Rutilius Rutilus repetundarum damnatus 2, 15, 2 histonius 2, 9, 6
 Sabini 1, 8, 5 his civitas sine salragio data 1, 14, 6 cum salragio *ibid.* 7 virginitas Sabi raptus 1, 8, 6
 sacerdos Augusti Livia 75 a sacerdotes a com. 2, 116, 1 postea a populo creat 2, 12, 3
 Saephorus 2, 26, 1 et 28, 1
 Saevus, Galliarum princeps, bellum movens compressus 129, 3
 saga sumpta 2, 16, 4
 Salamis in Cypro a Tencro condita 1, 1, 1
 Salernina colonia 1, 15, 3
 Sallies devoti 1, 15, 4
 C. Sallustius historicus 2, 36, 2-81
 Q. Salydienus Rutilus familiae Octavianae 59, 5 eius origo et incrementa 76, 4 conparat in Octavianum *ibid.*
 Samnitarum part. civitas data 1, 14, 6 eorum dux Telesinus 2, 27, 1 et 5
 Samoethracia insula 1, 9, 4
 Sanius ab Iombus occupata 1, 4, 3
 Sardanapalus imperio vitaeque privatus 1, 6, 2

- Sardinia provincia facta 2, 38, 3.
 Saticula colonia 1, 14, 4.
 Saturninus, *v.* Apuleius et Sentius.
 saxum Tarpeium 2, 24, 2.
 Scaevola, *v.* Mucius.
 scalptores 1, 17, 4.
 Scaurus, *v.* Aurelius.
 Scipio, *v.* Cornelius.
 Scolacium Minervium colonia 1, 15, 4.
 Scordisci a Minucio victi 2, 8, 3. a Tiberio subiecti 39, 3.
 Scribonia, Iuliae mater, filiae comes in exilium 100, 5.
 seditio exercitus Cn. Pompei in Q. Pompeium 2, 20, 1. in Octavianum discussa 81, 1. M. Caelii in urbe 68, 2. legionum Germanicarum et Illyricarum 125. Galliarum 121, 1. seditiones forenses et theatrales a Tiberio compressae 126, 2.
 Segestes Germanus Arminii consilia Varo indicat 118, 4.
 Seianus, *v.* Aelius.
 Seleucia 2, 46, 4.
 Semiramis Babylona condidit 1, 6, 2.
 Semnones 106, 2.
 C. Sempronius Blaesus consul (u. c. 510) 1, 14, 8.
 Ti. Sempronius Gracchus trib. pl., eius genus et ingenium 2, 2, 1 sq. sponsor foederis Mancini *ibid.* 1. actiones tribuniciae *ib.* a Scipione Naisica oppressus 2, 3, 1 sq.
 C. Sempr. Gracchus, eius frater. triumvir agris dividendis 2, 2, 3. eius ingenium 2, 6, 1. actiones et leges 2, 6, 2. alterum tribunatum continuavit *ib.* 3. a L. Opimio oppressus *ib.* 4. eius leges de coloniis extra Italiam deducendis 2, 7, 7. de iudiciis 2, 13, 2. 32, 3.
 Gracchi fratres male ingenii usi 2, 7, 1. oratores 1, 17, 3. 2, 9, 1. 6, 1.
 Sempronius Gracchus Iuliae adulter 100, 5.
 Ti. Sempronius Longus consul anno I belli Punici secundi (u. c. 536) 90, 2.
 P. Sempronius Sophus consul (u. c. 486) 1, 14, 7.
 C. Sempronius (Tuditanus) consul (u. c. 625) 2, 4, 5.
 senatorum census a Tiberio expletus 129, 3.
 senatui maiestas ab Augusto restituta 89, 3, a Tiberio 126, 2; *cf.* iudicia.
 C. Sentius Saturninus per Sex. Pompeium reip. restitutus 77, 3. absente Augusto consul solus prisca severitate consulatum gessit 92, 1 sqq. consul iterum 103, 2. legatus Iulii Caesaris in Germania 105, 1. eius mores *ib.* 2. a Tiberio contra Maroboduum exercitum ducere iussus 109, 5. 110, 1.
 L. Sergius Catilina coniuratione inita urbe pulsus 2, 34, 3 sq. in proelio cadit 35, 5.
 Sertorianum bellum 2, 30, 5.
 Q. Sertorius a Sulla dimissus 2, 25, 3. per V annos gravis Romanorum hostis in Hispania 90, 3. a Perpenna interfectus 30, 1. eius iudicium de Metello et Pompeio 29, 5.
 Servilia M. Lepidi uxor ignem devorat 88, 3.

- Servili duo duces Sullani 2, 28, 1
- Cn. Servilius Caepio consul n. c. 61a 2, 21, 5
- Q. Servilius Caepio consul n. c. 61a Viriathum fraude interimit 2, 1, 3
- Cn. Servilius Caepio censor severus n. c. 629 2, 10, 1
- Q. Servilius Caepio consul *immo* proconsul a Cimbribus 2, 12, 2
- Q. Servilius Caepio consul n. c. 648 2, 53, 4
- Q. Servilius Praetor ab Asulanis interfectus 2, 15, 1
- C. Servilius Glaucia praetor a Mario occisus 2, 12, 6
- P. Servilius Vatia Isauricus consul cum Filio Caesare n. c. 706 53, 2 Cilemam perdomuit 59, 2
- servorum in proscriptiones fides 67, 1
- Setia colonia 1, 14, 2
- C. Sextus Calpurnius Sallues devotus 1, 15, 4
- Sicilia provincia facta 2, 38, 2 ab res gestae 72, 4, 73, 3, 75, 3, 77, 2 sq. 78, 1, 79, 2, 80, 2, 82, 1
- Sigimerus, princeps Chersurum, Arminii pater 118, 2
- M. Silanus consul n. c. 645 a Cimbris factus 2, 12, 2
- M. Silanus per Sex Pompeium reip. restitutus 77, 3
- Silvanus, r. Lacinis
- P. Silus Nerva 101, 3 legatus Augusti in Hispania 99, 4 Coponi gener 84, 3 eius filius A. Lacinis Nerva Silvanus 116, 4
- C. Silus, f. eius, scelus in Tiborium molitus 139, 3
- Silo, r. Popaedius
- Silyandis, r. Plantias
- Sinuessis colonia 1, 14, 6
- Sironia 113, 3
- L. Silenna, uxor Graecae Belli, ex Avilis et Sullani uxor 2, 9, 5 *cf.* Statilius
- Smyrna 2, 69, 1 ab Aedulis condita 1, 4, 4
- S. rater phil. epia 1, 16, 4
- Sopledis 1, 16, 3
- Sora colonia 1, 14, 5
- C. Sosius dux classis Antoninae apud Actium 85, 2, 1. Arruntis filius et Clementia Octaviani servatus 86, 2
- Sparta Lycurgi legibus florens 1, 6, 3
- Spartacus bellum movet 2, 39, 5
- Spolegium colonia 1, 14, 8
- Stianus M. Antonii legatus 82, 2
- T. Statilius Sienna 2, 14, 3
- T. Statilius Taurus terrestris Octaviani copias apud Actium regit 85, 2, evectus ab Augusto 127, 1
- L. Statilius Marcus praetorius Caesio legiones in Syria tradit 69, 2 cum classe ad Sex Pompeium transit 72, 4, 77, 4 ab eodem in Sicilia interfectus 77, 4
- statuae Corintho-Romam transportatae 1, 13, 4, item equestres a Lysippo factae 1, 11, 3 *sq.* statuae equestri. hono. 2, 61, 3
- Strabo, r. Julius Caesar
- Strato Aegaeos M. Bruti familiaris 79, 4 *sq.*
- Suessis Aurunca colonia 1, 14, 4
- Sulla, r. Cornelia
- Sullanum bellum 2, 9, 4 exemplum 2, 96, 1

- P. Sulpicius 2, 20, 2. trib. pl. leges exitiabiles tulit 18, 5 sq. eius mores *ibid.* Q. Pompei filium, Sulla generum interficit *ib.* 6. a Sulla urbe expulsum et occisus 19, 1. orator 2, 9, 2. 18, 5. 36, 2.
 Sura, *r.* Aemilius.
 Sutrium colonia 1, 14, 2.
 Syracusae Corinthi colonia 2, 7, 5. a Marcello captae 38, 2.
 Syria 1, 10, 1. 2, 69, 2. 101, 1. provincia facta 2, 37, 5. 38, 6. Crasso decreta 46, 2. a Cassio defensa *ib.* 4. a Ventidio 78, 1. eius praefectus Quintilius Varus 117, 2.
 tabularum novarum M. Caecilius auctor 68, 1.
 Tarentum Neptunia colonia 1, 15, 4.
 Tarpeium saxum 2, 24, 2.
 Tarracina colonia 1, 14, 4.
 Tauromenium Siciliae urbs 79, 4.
 Taurus, *r.* Statilius.
 Tegea in Creta 1, 1, 2.
 Telamo Teucris pater 1, 1, 1.
 Telesinus, *r.* Pontius.
 Temenus Heraclida 1, 2, 1.
 Temus insula ab Ionibus occupata 1, 4, 3.
 P. Terentius (Afer) poeta 1, 17, 1.
 Tergeste 110, 4.
 Tencer Salamina in Cypro condita 1, 1, 1.
 Teus Ionum colonia 1, 4, 3.
 Teutoni Rhenum transcendunt 2, 8, 3. clades inferunt Romanis 2, 12, 2. a Mario excisi 2, 12, 4.
 Teutonica militia 120, 1.
 theatralis seditio a Tiberio compressa 126, 2.
 theatrum Pompei 48, 2. 79, 6. a Tiberio restitutum 130, 1.
 Thebae nullo oratore celebres 1, 18, 2. Pindaro poeta illustres *ib.* 3.
 Theodotus Pompei interficiendiauctor 53, 3. poenas dedit 54, 1.
 Theophanes Pompei familiaris 2, 18, 3.
 Thesprotia 1, 1, 1.
 Thessalia 2, 52, 1. olim Myrmidonum civitas vocata 1, 3. 1. a Thessali Thesprotii nomine appellata 1, 3, 1 sq.
 Thessalus Herculis filius 1, 3, 2.
 Thessalus Thesprotius 1, 3, 1.
 Thraeces a L. Pisone victi 98, 1 sq. auxiliantur Romanis bello Pannonico 112, 4.
 Thracia 98, 1. 101, 3. 112, 4.
 Thucydides 36, 2.
 Thurii 68, 2.
 Tiberis 2, 6, 7. 45, 5.
 Tiberius Imp., *r.* Claudius Nero.
 Tibullus poeta 36, 3.
 Tifata mons 25, 4.
 Tigranes Armeniae rex a Lucullo victus 33, 1. eius filius se Pompeio dedit, mox ipse 33, 3. pecunia ingenti multatus et Armeniae finibus circumscriptus *ib.* 5.
 Tisamenus Orestis filius 1, 1, 4.
 M. Titius a Sex. Pompeio reip. restitutus 77, 3.
 M. Titius Antonii iussu S. Pompeium iugulat 79, 5. ob id invisus *ib.* ab Antonio ad Octavianum transfugit 83, 2.
 Torquatus, *r.* Manlius.
 tragici 1, 3, 2. Graecorum optimi 1, 16, 3. Romanorum 1, 17, 1. 2, 9, 3.
 C. Trebonius familiarissimus Caesaris particeps eius cae-

- dis 56, 3. a Dolabella occisus 69, 1. 87, 3.
- tribunicia potestas a Sulla imminuta, a Pompeio M. restituta 39, 1.
- tribunus pl. collegae imperium abrogat 2, 2, 3. vir tribunus eius de saxo Larpero delectus 24, 2.
- triumphus Aemili Pauli 1, 9, 3 et 5. Octavii et Aemii *ibid.* 6. Metelli Macedonici 1, 11, 6. duorum Metellorum uno die 2, 8, 2. Metelli Numidici 2, 11, 2. C. Marii 2, 12, 1. Metelli Pii et Pompeii ex Hispanis 39, 2. Luculli et Metelli Cretici 34, 2. Pompeii ex Asia per bellum 49, 3. Iulii Caesaris quinque 56, 2. Augusti 89, 1. Iuliani 96, 3. 97, 1. 121, 2. 122, 1 sq. Germanici 129, 2.
- triumviratus Caesaris, Pompeii, Crassi 44, 1. alter Octaviani etc. 65, 1 sq. 88, 1.
- Troia 1, 2, 1. 8, 4.
- Troicum bellum 1, 5, 2.
- M. Tullius C. c. ero princeps oratorum R. 1, 17, 3. 2, 34, 3. 36, 2. 61, 3. 66, 2. homo novus 34, 3. 128, 3. consul Catilinae coniurationem aperit 34, 2. eius virtus a Catoe laudata 35, 4. eo consule Augustus natus 36, 1. lege Clodia in exilium pulsus 45, 1 sq. offendit Caesarem *ib.* 2. a Pompeio per Malonem restitutus *ib.* 3. domus eius in Palatio 2, 14, 3. a Clodia dispersa, a senatu restituta 45, 3. cavet concordiae publicae 48, 5. post Caesaris necem amnestiam suadet 58, 4. Octaviano honores decernendi auctor 62, 1. eius amor Pompeianarum partium 62, 1 et 6. 65, 1. eius actiones in Antonium 64, 3. eius sanguine finita proscriptio *ib.* proscriptus et necatus Antoni scelere 66, 2. eius elogium 66, 3 sq. conservator patriae 45, 2. 66, 3. eius ingenium et scripta 66, 5. sui fortas summa in rep. 128, 3.
- Tusculum 128, 2.
- Tusci 1, 7, 2 sq. Tuscus haruspex 2, 7, 2.
- Tyris Gades et Uticam condiderunt 1, 2, 3. Carthagine 1, 6, 4.
- Tyro potentior Carthago 2, 7, 7.
- Tyrchenus 1, 1, 4.
- Utica a Tyris condita 1, 2, 3. uxorum fides in proscriptis 67, 1.
- Vala, v. Numonius.
- Valentia colonia 1, 14, 8.
- Valerius Antias historicus 2, 9, 6.
- L. Valerius Flaccus consul (n. c. 654) 1, 15, 5.
- L. Valerius Flaccus auctor legis de quadrante creditoribus solvendo 23, 2. consul n. c. 668. a Fimbria occisus 24, 1.
- Varro (Atacenus) poeta 36, 2.
- Varro apud Philippum interfectus 71, 2.
- Varus, v. Quintilius.
- P. Vatinius a M. Bruto legibus privatus 69, 3. deformis corpore et animo *ib.* 4.
- Vicentes 1, 8, 5.
- Vellia 79, 3.
- Velleianus, v. Magius.
- M. Velleius historicus a Decio

- Magio oriundus 2, 16, 2. eius atavus Minatius Magius *ib.* eius avus C. Velleius 76, 1. eius pater 104, 3. eius patruus Capito 69, 5. eius frater 115, 1. 121, 3. 124, 4. tribunus mil. sub M. Vinicio et P. Silio 101, 3, deinde sub C. Caesare *ib.* 2 sq. successor patris in praefectura equitum 104, 3. Tiberii praefectus aut legatus per IX annos in Germania 104, 3. 107. quaestor designatus 111, 3. Tiberio exercitum adducit *ibid.* legatus Tiberii bello Pannonico *ibid.* 3. 113, 3. triumphum Tiberii donis adornatus comitatur 121, 3. ab Augusto et Tiberio ad praeturam commendatus 124, 4. brevitatem operis propositi declarat 1, 16, 1. 2, 29, 2. 48, 6. 52, 3. 55, 1. 66, 3. 86, 1. 89, 1. 96, 3. 119, 1. 124, 1. opus historicum iustum promittit 2, 48, 5. 96, 3. 99, 3. 103, 4. 114, 4. 119, 1.
- C. Velleius, avus historici, praefectus fabrum 76, 1.
- Venetia ab Asinio Pollione in potestate Antonii retenta 76, 2.
- P. Ventidius inter captivos Picentium in triumpho ductus 65, 3. praetor et consul eodem anno (u. c. 711) *ibid.* Parthis fuis triumphat 78, 1. 65, 3.
- Venus, a qua Iulius Caesar genus deducebat 41, 2.
- Venusia colonia 1, 14, 6.
- Vergilius poeta 36, 3.
- Vesta 131, 1.
- Vesuvius mons 30, 5.
- veterani ad arma revocati 61, 1. 111, 1.
- T. Veturius Calvinus consul (u. c. 420) 1, 14, 3.
- Vetus, v. Antistius.
- Vibillius centurio ob fugam fusti percussus 78, 3.
- C. Vibius Postumus vir consularis triumphalibus ornatus 116, 2.
- Victoriae ludi celebrati 27, 5.
- Viennensium seditio 121, 1.
- Vindelici a Tiberio et Druso victi 39, 3. 95, 2. 104, 4. 122, 1.
- M. Vinicius inchoat bellum Pannonicum cum Agrippa 96, 2. ex bello in Germania gesto ornatus triumphalia meruit 104, 2.
- P. Vinicius, f. eius, consul (u. c. 755) 103, 1. sub eo Velleius histor. tribunus mil. 101, 3.
- M. Vinicius, f. eius, consul (u. c. 783), ad quem Velleius historiam suam conscripsit 1, 13, 5. 2, 101, 3. 103, 1. 113, 1. 130, 4. anni rerum gestarum ab eius consulatu numerati 1, 8, 1 et 4. 12, 6. 2, 7, 5. 49, 1. 65, 2.
- Viriathus 2, 1, 3. 90, 3. fraude Servilii interemptus 2, 1, 3.
- Visurgis a Tiberio transitus 105, 1.
- Xerxes togatus L. Lucullus a Pompeio M. dictus 33, 4.
- Zmyrna, v. Smyrna.

1945

Colleius Feterculus, C.
By Historic Romance Libri ducibus puer...

University of Toronto
Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

Acme Library Card Pocket
Litho. Pat. 2,167,111
Made by LIBRARY BUREAU

